

ARGUMENTI

Časopis za društvena/politička pitanja, Godina XVIII, Broj **53**, Decembar 2024. **BESPLATNO**

U ovom broju:

Krsto Grujić	Istorijska pobjeda SNSD-a	(9)
Milan Ljepojević	DRUŠTVENI I POLITIČKI KONTEKST LOKALNIH IZBORA 2024. GODINE	(75)
J.J.Guskova	RUSOFOBIA I SRBOFOBIA ZAPADA SU U TEMELJU RASPADA JUGOSLAVIJE	(91)
Е.Ю.Гуськова	РУСОФОБИЈА И СЕРБОФОБИЈА ЗАПАДА ЛЕЖАТ В ОСНОВЕ РАСПАДА ЈУГОСЛАВИЈЕ	(107)
Barbara Kriger	Svijet na novi način (Razvoj pogleda na svijet u evolucionoj perspektivi)	(125)
Барбара Кригер	Мир по-новому (Развитие мировоззрения в эволюционной перспективе)	(139)
Darko Pašalić	UTICAJ DEMODINAMIČNIH PROMJENA NA EKONOMSKI RAST REPUBLIKE SRPSKE	(155)
Kuljanin Branimir	BRIKS I RAĐANJE VIŠEPOLARNOG SVIJETA	(169)
Nikitin Viktor Viktorovič	Zločin bez kazne: prva etapa agresije NATO-a na SR Jugoslaviju očima slovačkih diplomata u Moskvi (24–31. mart 1999.)	(255)
Никитин Виктор Викторович	Преступление без наказания: первых этап агрессии НАТО против Союзной Республики Югославия глазами словацких дипломатов в Москве (24–31 марта 1999 г.)	(273)

ARGUMENTI

časopis
za društvena / politička pitanja
izlazi svaka četiri mjeseca

ARGUMENTI

časopis za društvena / politička pitanja
izlazi svaka četiri mjeseca

Izdavač

Savez nezavisnih socijaldemokrata,
Banja Luka
Kralja Petra II Karađorđevića 15.

Glavni urednik

Milan Ljepojević

Redakcija

Franc Sošnja, Krsto Grujić, dr Saša Mićin, Tadej Labernik,
pof. dr Branimir Kuljanin, Slavko Mitrović, mr Vanja Malidžan

Kompjuterska priprema, dizajn i štampa

Grafid d. o. o.
Banja Luka

Tiraž

500

ARGUMENTI

časopis za
društvena / politička pitanja

Banja Luka
Decembar 2024

Riječ urednika

Pred nama je decembarski 53. broj ARGUMENATA.

Ponovićemo za one koji ne znaju da su Argumenti časopis za društvena i politička pitanja koji izlazi tri puta godišnje, svaka četiri mjeseca, u aprilu, avgustu i decembru. Izdavač časopisa koji izlazi punih 18 godina (u ovoj godini je postao punoljetan) je Savez nezavisnih socijaldemokrata.

Od prvoga broja do danas su metodologija, principi ili pristup Argumenata ostali isti.

Na prvome mjestu je primjenjena nauka, a ne prodaja magle i neko prazno filozofiranje i apstrahiranje. Fokus su društveni i politički odnosi u Republici Srpskoj, BiH, regionu, Evroaziji, Evropskoj uniji i ostalom dijelu svijeta. Prednost imaju mladi autori, ali samo pod uslovom da ispune standarde kvaliteta koje su postavili Argumenti i koji su opšte prihvaćeni..

Argumenti su po mnogo čemu jedinstven naučni časopis za društvena i politička pitanja. Na svome sajtu www.argumenti.info u elektronskoj formi, ali i u štampanom obliku objavljuje tekstove i radove autora na srpskom jeziku, ali i na maternjem jeziku autora. Za sada radove najviše objavljuju ruski autori, ali je poziv otvoren za sve ostale iz cijeloga svijeta.

Argumenti nastavljaju praksu eminentnog časopisa MEĐUNARODNA POLITIKA i glavnog urednika prof. dr. Ranka Petkovića iz bivše velike Jugoslavije koji je obrađivao aktuelne političke teme i govore državnika i predsjednika.

U ovom 53. broju u fokusu je analiza lokalnih oktobarskih izbora koji su održani u Republici Srpskoj i Federaciji BiH koji čine državnu zajednicu BiH.

Ubjedljiva pobjeda SNSD-a Milorada Dodika za mjesta načelnika i gradonačelnika i odbornike za lokalne skupštine u Republici Srpskoj sa oko 70 odsto su osnovna karakteristika ovih izbora.

Briljantna istorijska pobjeda SNSD i Milorada Dodika. Dodikov SNSD je potvrdio da je ubjedljivo prva stranka u Republici Srpskoj, ali i u ovoj i ovakvoj BiH.

Rad Krste Grujića pod naslovom Istorijska pobjeda SNSD-a je iz svih uglova analizirao lokalne oktobarske izbore i dovoljno ga je samo pročitati da sve bude jasno. I ovaj put u ovom broju su prisutni ruski autori čije radove toplo preporučujemo.

Na kraju mi samo ostaje da svim autorima čestitam na objavljenim radovima i da svim čitaocima i autorima poželim srećnu novu 2025. godinu, te da u njoj nastave da čitaju i analiziraju Argumente.

Milan Ljepojević

Sadržaj

<i>RIJEČ UREDNIKA</i>	5
<i>KRSTO GRUJIĆ</i> ISTORIJSKA POBJEDA SNSD-A.....	9
<i>MILAN LJEPOJEVIĆ</i> DRUŠTVENI I POLITIČKI KONTEKST LOKALNIH IZBORA 2024. GODINE	75
<i>JELENA JURJEVNA GUSKOVA</i> RUSOFOBIA I SRBOFOBIA ZAPADA SU U TEMELJU RASPADA JUGOSLAVIJE.....	91
<i>Е.Ю.ГУСЬКОВА</i> РУСОФОБИЯ И СЕРБОФОБИЯ ЗАПАДА ЛЕЖАТ В ОСНОВЕ РАСПАДА ЮГОСЛАВИИ	107
<i>BARBARA KRIGER</i> SVIJET NA NOVI NAČIN (RAZVOJ POGLEDA NA SVIJET U EVOLUCIONOJ PERSPEKTIVI)	125
<i>БАРБАРА КРИГЕР</i> МИР ПО-НОВОМУ (РАЗВИТИЕ МИРОВОЗЗРЕНИЯ В ЭВОЛЮЦИОННОЙ ПЕРСПЕКТИВЕ)	139
<i>DARKO PAŠALIĆ</i> UTICAJ DEMODINAMIČNIH PROMJENA NA EKONOMSKI RAST REPUBLIKE SRPSKE.....	155
<i>KULJANIN BRANIMIR</i> BRIKS I RAĐANJE VIŠEPOLARNOG SVIJETA	169
<i>NIKITIN VIKTOR VIKTOROVIĆ</i> ZLOČIN BEZ KAZNE: PRVA ETAPA AGRESIJE NATO-A NA SR JUGOSLAVIJU OČIMA SLOVAČKIH DIPLOMATA U MOSKVI (24–31. MART 1999.).....	255
<i>НИКИТИН ВИКТОР ВИКТОРОВИЧ</i> ПРЕСТУПЛЕНИЕ БЕЗ НАКАЗАНИЯ: ПЕРВЫХ ЭТАП АГРЕССИИ НАТО ПРОТИВ СОЮЗНОЙ РЕСПУБЛИКИ ЮГОСЛАВИЯ ГЛАЗАМИ СЛОВАЦКИХ ДИПЛОМАТОВ В МОСКВЕ (24–31 МАРТА 1999 Г.).....	273

Krsto Grujić

Istorijska pobjeda SNSD-a

Uvod

SNSD je na lokalnim izborima u BiH koji su održani 6. oktobra 2024. godine pod izbornim sloganom „**Pobjediće Srpska**“ ostvario istorijsku pobjedu, na kojoj je potvrdio da je najdominantnija politička organizacija kako u Republici Srpskoj tako i na cijelom prostoru BiH.

U veoma teškim i složenim političkim uslovima kada se rukovodstvo SNSD-a i Republike Srpske našlo na OFAC listi sankcionisanih lica od strane SAD-a, te kada se Miloradu Dodiku, predsjedniku SNSD-a i Republike Srpske, nepravедno sudilo u neustavnom Sudu BiH, na kojem se i danas, bez presedana, odvija montirani politički proces, SNSD je ostvario najubjedljiviju pobjedu od kada postoji kao politički subjekt i učestvuje na lokalnim izborima u BiH.

Sa druge strane, bezidejna i potpuno razjedinjena opozicija u Republici Srpskoj (SDS, PDP, NF Jelena Trivić, Stranka za pravdu i red Nebojše Vukanovića...) je doživjela potpuni debakl. Njihov politički program i jedini zajednički sadržalac je bila mržnja i animozitet prema Miloradu Dodiku i SNSD-u, što su glasači Republike Srpske prepoznali i oštro kaznili.

SNSD je na lokalnim izborima u BiH koji su održani 6. oktobra 2024. godine pod izbornim sloganom „**Pobjediće Srpska**“ ostvario istorijsku pobjedu.

Koalicioni partneri SNSD-a na republičkom i/ili BiH nivou (SP, DEMOS, US, NPS – Darko Banjac, te DNS i SPS) su ispoljavali kalkulantski i nedosljedan politički stav.

Koalicioni partneri SNSD-a na republičkom i/ili BiH nivou (SP, DEMOS, US, NPS – Darko Banjac, te DNS i SPS) su ispoljavali kalkulantski i nedosljedan politički stav, pa su i rezultati na terenu bili u skladu s tim. Osvojili su nekoliko načelničkih pozicija, ali sem jedne lokalne zajednice, SNSD je u tim opštinama osvojio najveći broj glasova i odborničkih mandata, te nije realno da se u istima može formirati stabilna skupštinska većina bez najjače političke partije u Republici Srpskoj i BiH.

Stranke čije je sjedište u FBiH (SDA, SDP, NiP, te HDZ i HDZ 1990) iz ciklusa u ciklus, polako ali sigurno gube političku snagu u Republici Srpskoj. Osvojili su samo jedno načelničko mjesto, dok su u FBiH stranke sa sjedištem u Republici Srpskoj osvojili načelničke pozicije u četiri lokalne zajednice (od toga je u dvije načelnička pozicija pripala SNSD-u).

Savez nezavisnih socijaldemokrata je politička organizacija koja je osvojila najveći broj (grado)načelničkih pozicija u BiH, samim tim i najveći broj (grado)načelnika, odborničkih mandata, kao i najveći broj pojedinačnih glasova u Republici Srpskoj.

Analiza izbornih rezultata će u u ovom dokumentu pokazati da je na svim poljima SNSD bio nedostižan i ubjedljiv, te da je ostvario pobjedu na svim nivoima.

SNSD je apsolutni pobjednik Lokalnih izbora u BiH 2024. godine!

Osnovni podaci

Na Lokalnim izborima 2024. ¹godine birala su se:

- 53 skupštine opština u Republici Srpskoj,
- 58 opštinska vijeća u FBiH
- 111 načelnika opština u BiH (53 u Republici Srpskoj i 58 u FBiH)
  - 21 gradsko vijeće u FBiH,
  - 10 skupština gradova u Republici Srpskoj,
  - 31 gradonačelnika u BiH i
- Skupština Brčko distrikta BiH.

SNSD je apsolutni pobjednik Lokalnih izbora u BiH 2024. godine!

---

¹ Izvor : Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine
časopis za društvena/politička pitanja

Na izborima je učestvovalo 297 političkih subjekata, što je skoro duplo manje u odnosu na 2020. godinu kada su učestvovala 543 subjekta.

Vrsta političkog subjekta	Broj
Političke stranke	110
Nezavisni kandidati	76
Koalicije	58
Liste nezavisnih kandidata	9
Nezavisni kandidati za nacionalne manjine	43
UKUPNO	296

Tabela 1: Broj političkih subjekata u BiH koji su se kandidovali na Lokalnim izborima 2024. godine

Ovjereno je ukupno 26.089 kandidata od čega 386 kandidata za načelnike/ gradonačelnike, 25.703 kandidata za skupštine opština, odnosno opštinskih vijeća ili skupština grada odnosno gradskih vijeća i skupštine Brčko Distrikta BiH.

Na izborima je učestvovalo 297 političkih subjekata, što je skoro duplo manje u odnosu na 2020. godinu kada su učestvovala 543 subjekta.

U 12 osnovnih izbornih jedinica na glasačkom listiću za načelnika/ gradonačelnika se nalazio samo po jedan ovjereni kandidat i to:

- Republika Srpska, tri kandidata:
  - **Laktaši**, Miroslav Bojić - SNSD
  - **Trnovo**, Miroslav Bjelica - SNSD
  - **Istočno Novo Sarajevo**, Jovan Katić - SNSD
- FBiH, devet kandidata:
  - **Teočak**, Tajib Muminović - SDA
  - **Olovo**, Đemal Memagić - SDA
  - **Bužim**, Mersudin Nanić - SDA,
  - **Kupres**, Darko Jurić - HDZ
  - **Kreševo**, Boris Marić - HDZ
  - **Posušje**, Ante Begić - HDZ
  - **Ljubuški**, Vedran Markotić - HDZ
  - **Neum**, Dragan Jurković - HDZ
  - **Ravno**, Andrija Šimunović - HDZ

U zaključeni Centralni birački spisak (stane na dan 28. 8. 2024. godine u ponoć) upisano je ukupno ukupno 3.400.204 birača i to:

U 12 osnovnih izbornih jedinica na glasačkom listiću za načelnika/ gradonačelnika se nalazio samo po jedan ovjereni kandidat.

- broj redovnih birača je **3.334.288**;
- broj birača sa statusom raseljene osobe koji glasaju u odsustvu je **5.911**;

- broj birača sa statusom raseljene osobe koji glasaju lično je 15.216;
- broj birača koji glasaju u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH je 1.254

Ukupno u BiH je formirano 5.797 biračkih mjesta.

- broj birača koji glasaju putem pošte je 43.535

Centralna izborna komisija je donijela Odluku o utvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za birače koji će glasati putem mobilnog tima, prema kojoj je formirano 397 mobilnih timova, a na izvodu je 17.465 birača.

Ukupno u BiH je formirano 5.797 biračkih mjesta, a od toga je:

- Redovnih biračkih mjesta 5.298
- U odsustvu i na nepotvrđenim glasačkim listićima 295
- Zasebno formirana biračka mjesta u odsustvu 93
- Za glasanje na napotvrđenim glasačkim listićima 9

Broj mobilnih timova: 397

Takođe, uspostavljeno je 14 biračkih mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u osam država. (Srbija, Njemačka, Austrija, Danska, Holandija, Slovenija, Švedska, Belgija).

Na ovim izborima su se sprovela četiri pilot projekta: autentifikacija birača i transmisija rezultata uz podršku na 165 biračkih mjesta u 11 opština/gradova, optički skeneri i automatsko prebrojavanje listića uz podršku na 145 biračkih mjesta u 7 izbornih jedinica, biometrijska identifikacija birača na svih 138 biračkih mjesta u Brčko distriktu BiH, te video nadzora prebrojavanja listića na 10 biračkih mjesta u 5 izbornih jedinica.

Rezultati Lokalnih izbora 2024. godine

U ovoj Analizi se nećemo posebno baviti izbornim rezultatima na cijeloj teritoriji BiH, ali ćemo, usporedbe radi, apostrofirati samo najbitnije elemente kako bi imali uvid o trenutnoj sna-

---

Na ovim izborima su se sprovela četiri pilot projekta.

---

zi političkih partija koje će vršiti lokalnu vlast u narednom četverogodišnjem periodu.

Više pažnje će se posvetiti izbornim rezultatima na teritoriji Republike Srpske (uključujući i Brčko Distrikt), sa detaljnom analizom izbornih rezultata koje ilustruju broj osvojenih (grado)načelničkih mjesta, broj osvojenih glasova političkih

subjekata, broj osvojenih mandata, te međusobni omjer snaga najznačajnijih političkih subjekata.

Takođe, biće prikazani uporedni parametri u prethodnih nekoliko izbornih ciklusa najznačajnijih političkih subjekata, te će se na taj način moći analizirati njihov politički trend.

SNSD će se svakako naći u centru pažnje, jer nakon ovako ubjedljive pobjede, to uistinu i zaslužuje.

SNSD će se svakako naći u centru pažnje, jer nakon ovako ubjedljive pobjede, to uistinu i zaslužuje.

Grado(načelnici) u BiH

SNSD je ostvario dominantnu pobjedu kada je u pitanju broj osvojenih (grado)načelničkih pozicija na cjelokupnoj teritoriji BiH, što se najbolje vidi na **Grafikonu 1**:

Grafikon 1. Broj osvojenih načelničkih i gradonačelničkih pozicija u BiH (političke partije)

SNSD je u ovoj konkurenciji pobijedio u ukupno 47 opština i gradova (44 u Republici Srpskoj, dvije u FBiH i Brčko Distrikt) i na taj način se etablirao kao najveća i najjača politička snaga u BiH, te je u potpunosti obilježio ove lokalne izbore.

SNSD je ostvario dominantnu pobjedu kada je u pitanju broj osvojenih (grado)načelničkih pozicija na cjelokupnoj teritoriji BiH.

SDA je osvojila 32 (grado)načelnička mandata, HDZ 19, a SDS ukupno 12, dok je SDP osvojio 11 liderskih pozicija (od toga je jedna u Republici Srpskoj).

Sve ostale političke partije i/ili koalicije su osvojile po jedan ili dva (grado)načelnička mandata.

Sve ostale političke partije i/ili koalicije su osvojile po jedan ili dva (grado)načelnička mandata.

Ukoliko se tome doda činjenica da su stranke čije je sjedište u FBiH u većini lokalnih zajednica učestvovala u određenim političkim blokovima ili koalicijama, time ovakav rezultat SNSD-a dobija još više na značaju.

Grado(načelnici) u Republici Srpskoj

U Tabeli 2. je naveden spisak opština i gradova, naziv političkog subjekta, te ime i prezime izabranog grado(načelnika), kao i broj osvojenih glasova.

Šifra	Opština/Grad	Politička partija	Ime i prezime	Broj glasova
006	Krupa na Uni	NPS-Darko Banjac	GOJKO KLIČKOVIĆ	402
007	Novi Grad	SNSD	MIROSLAV DRLJAČA	5.991
008	Kozarska Dubica	SNSD	IGOR SAVKOVIĆ	4.892
009	Prijedor	SNSD	SLOBODAN JAVOR	18.708
010	Gradiška	SNSD	ZORAN ADŽIĆ	11.854
011	Laktaši	SNSD	MIROSLAV BOJIĆ	17.093
012	Srbac	SNSD	MLAĐAN DRAGOSAVLJEVIĆ	5.951
013	Prnjavor	SNSD	DARKO TOMAŠ	10.351
014	Derventa	SNSD	IGOR ŽUNIĆ	7.092
016	Brod	SNSD	MILAN ZEČEVIĆ	3.702
018	Vukosavlje	SDP	ZEKERIJAH BAHIĆ	863
021	Šamac	SDS – Volja naroda	MILIČEVIĆ ĐORĐE	4.699
023	Donji Žabar	SNSD	PERO PAVLOVIĆ	749
024	Modriča	SDS – Volja naroda	JOVICA RADULOVIĆ	6.349
026	Pelagićevo	SNSD	SLAVKO TEŠIĆ	1.260
029	Bijeljina	SDS – Volja naroda	LJUBIŠA PETROVIĆ	27.463
031	Petrovac - Drinić	SNSD	DRAGO KOVAČEVIĆ	435
033	Oštra Luka	SNSD	DUŠKO DOŠENOVIĆ	1,049
034	Banja Luka	PDP	DRAŠKO STANIVUKOVIĆ	51.106
035	Čelinac	SNSD	VLADO GLIGORIĆ	5.550
038	Doboj	SNSD	BORIS JERINIĆ	22.038
040	Stanari	US	ALEKSANDAR RISTIĆ	1.919
045	Petrovo	SNSD	OZREN PETKOVIĆ	2.145
054	Lopare	SDS – Volja naroda	RADO SAVIĆ	3.415
056	Ugljevik	SNSD	DRAGAN GAJIĆ	4.881
058	Istočni Drvar	SNSD	MILKA IVANKOVIĆ	80
061	Ribnik	SNSD	DUŠKO DAKIĆ	1.753

064	Mrkonjić Grad	SNSD	DRAGAN VOĐEVIĆ	4.977
066	Jezero	SNSD	SNJEŽANA RUŽIČIĆ	383
068	Kneževo	SNSD	GORAN BORQUEVIĆ	3.110
070	Kotor Varoš	PDP	ZDENKO SAKAN	6.381
074	Teslić	SDS	MILAN MILIČEVIĆ	11.122
081	Osmaci	SNSD	RADAN SARIĆ	1.516
083	Zvornik	SNSD	BOJAN IVANOVIĆ	18.655
088	Šipovo	SNSD	MILAN KOVAČ	2.735
101	Šekovići	SNSD	MILADIN LAZIĆ	3.385
103	Vlasenica	SNSD	MIROSLAV KRALJEVIĆ	3.184
104	Bratunac	SNSD	LAZAR PRODANOVIĆ	4.767
105	Srebrenica	SNSD	MILOŠ VUČIĆ	5.095
108	Kupres	SP	SRĐEN PETKOVIĆ	105
121	Sokolac	SNSD	STRAHINJA BAŠEVIĆ	4.154
123	Han Pijesak	SDS – Volja naroda	SLOBODAN ĐURIĆ	1.211
132	Istočna Ilidža	SDS – Volja naroda	MARINKO BOŽOVIĆ	5.606
138	Istočni Stari Grad	SDS – Volja naroda	BOJO GAŠANOVIĆ	560
140	Istočno N. Sarajevo	SNSD	JOVAN KATIĆ	6.101
142	Trnovo	SNSD	MIROSLAV BJELICA	870
144	Pale	DEMOS	DEJAN KOJIĆ	6.856
146	Rogatica	SNSD	NINOSLAV PRELIĆ	3.971
147	Višegrad	SNSD	MLADEN ĐUREVIĆ	3.683
158	Istočni Mostar	SDS – Volja naroda	BOŽO SJERAN ²	95
161	Nevesinje	SNSD	MILENKO AVDALOVIĆ	3.757
163	Kalinovik	SNSD	RADOMIR SLADOJE	856
164	Gacko	SDS – Volja naroda	VUKOTA GOVEDARICA	3.018
166	Foča	SNSD	MILAN VUKADINOVIĆ	5.344
168	Novo Goražde	SNSD	MILA PETKOVIĆ	582
169	Čajniče	SRS	MIROSLAV FURTULA	937
170	Rudo	SNSD	DRAGOLJUB BOGDANOVIĆ	2.181
177	Berkovići	SDS – Volja naroda	BOJAN SAMARDŽIĆ	617
179	Ljubinje	SDS – Volja naroda	STEVO DRAPIĆ	1.177
180	Bileća	SNSD	MIODRAG PAREŽANIN	3.431
182	Trebinje	SNSD	MIRKO ČURIĆ	9.839
184	Kostajnica	SNSD	NIKOLA JANJETOVIĆ	1.320
185	Milići	SNSD	MARKO SAVIĆ	3.269
195	Istočno Sarajevo	SNSD	LJUBIŠA ČOSIĆ	24.327
200	Brčko Distrikt	SNSD	SINIŠA MILIĆ ³	3.456

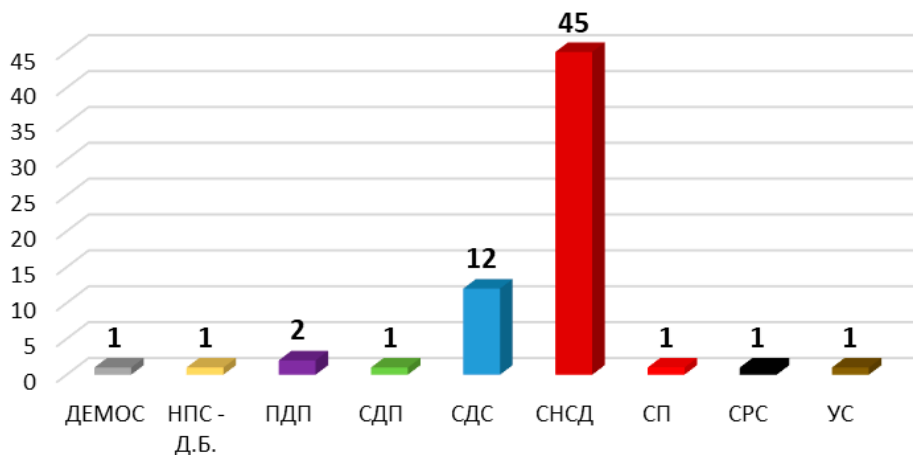
Tabela 2: Spisak izabranih (grado)načelnika u Republici Srpskoj na Lokalnim izborima 2024. godine (uključujući i Brčko Distrikt)

Na **Grafikonu 2.** je prikazan broj osvojenih (grado)načelničkih pozicija u Republici Srpskoj.

2 Kandidat SDS-a za načelnika Istočnog Mostara, Božo Sjeran je u međuvremenu napustio SDS i prešao u nezavisne kandidate.

3 Siniša Milić je na konstitutivnoj sjednici Skupštine Brčko Distrikta održanoj 29. 11. 2024. godine izabran za Gradonačelnika

Локални избори 2024 (градо)начелници Република Српска

Графикон 2. Број освојених начелничких и градоначелничких позција у Републици Српској (политичке партије), укључујући и Град Истоčno Сарајево и Брчко Дистрикт

Iz **Графикона 2.** јасно је уочљиво да је SNSD у потпуности доминирао на локалним изборима у Републици Српској. Освојио је 45 начелничких и градоначелничких мјеста (укључујући и Град Истоčno Сарајево и Брчко Дистрикт), што је више од 2/3 позција у Републици Српској или 69,23% од укупног броја локалних заједница. С обзиром да је циљ био да SNSD у 70% општина и градова у Републици Српској освоји (градо)начелничка мјеста, исти је у потпуности испуњен!

Ако се томе придодату и двије општине у FBиH, онда та бројка износи 47 позција првих људи у локалним заједницама у БиH, чиме је SNSD постао убједљиво најуспјешнија политичка партија у БиH.

Сљеди SDS – Воља народа (Српска демократска странка – Воља народа) са 12, PDP (Партија демократског прогреса) са два, док су по једно мјесто освојили, DEMOS (Демократска странка),

SNSD је забилежио и изузетно значајан успјех у FBиH. У Кантону 10, гдје живи већинско српско становништво, у двије општине има свог начелника. То су Дрвар и Гламоч.

ка), NPS- Дарко Банјак (Народна партије Српске – Дарко Банјак), SP (Сociјалистичка партија), SRS (Српска радикална странка), US (Уједињена Српска), и SDP БиH (Сociјалдемократска партија БиH).

Načelnici u FBiH iz SNSD-a

SNSD je zabilježio i izuzetno značajan uspjeh u FBiH. U Kantonu 10, gdje živi većinsko srpsko stanovništvo, u dvije opštine ima svog načelnika. To su Drvar i Glamoč.

Kandidat za načelnika Drvara	Broj glasova	%
DUŠICA RUNIĆ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	1.780	62,46
PETAR PEČANAC - SRPSKA NAPREDNA STRANKA FBiH	1.070	37,54

Tabela 3: Odnos snaga između dva konkurenta za načelnika Drvara

Kandidat SNSD-a za načelnika Drvara, Dušica Runić (1.780 glasova) pobijedila je kandidata SNS FBiH, Petra Pećanca (1.070 glasova), što se vidi gore u **Tabeli 3**.

Kandidat za načelnika Glamoča	Broj glasova	%
RADIVOJŠA NEBOJŠA - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	900	49,97
NIKOLA SRDIĆ - SRPSKA NAPREDNA STRANKA FBiH	626	34,76
ANTO MILOŠEVIĆ - HDZ BIH	275	15,27

Tabela 4: Odnos snaga između dva konkurenta sa najvećim brojem glasova za načelnika Glamoča

Nebojša Radivojša (900 glasova), kandidat SNSD-a je obnovio svoj načelnički mandat, drugoplasirani kandidat je Nikola Srdić (SNS FBiH) sa 626 glasova, dok je trećeplasirani kandidat Anto Milošević (HDZ BiH) osvojio 275 glasova (**Tabela 4**).

Ovdje treba napomenuti da je u trci za načelnika Opštine Petrovac, Bobana Velaga-Lipić, kandidat SNSD-a sa osvojenih 1144 glasa izgubila za samo četiri glasa od prvoplasiranog Mahmuta Jukića (SDA) koji je osvojio 1148 glasova.

Političke partije sa najviše osvojenih glasova u gradovima/opštinama u Republici Srpskoj

Na **Grafikonu 3** su predstavljene političke partije koje su osvojile najviše glasova u gradovima/opštinama širom Republike Srpske⁴, uključujući i Brčko Distrikt.

Treba napomenuti da je u trci za načelnika Opštine Petrovac, Bobana Velaga-Lipić, kandidat SNSD-a sa osvojenih 1144 glasa izgubila za samo četiri glasa.

---

⁴ Ovdje su moguća manja odstupanja ukoliko su političke stranke nastupale pod drugim imenom ili koalicijama

Графикон 3. политичке партије са највише освојених гласова у свим градовима/општинама у Републици Српској (укључујући и БД)

И по овом параметру је очигледно да је СНСД убједљиво најјача политичка организација у Републици Српској, те да равномерно и континуирано на cjelokupној територији Републике Српске ужива највеће повјерење грађана.

Дакле, у 52 општине и града у Републици Српској, СНСД је убједљиво на првом мјесту, односно у 80% општина и градова (укључујући и Брчко Дистрикт) је лidersка политичка организација.

Да ли СНСД има простора за раст?

И пored чинjenice да је СНСД у континуитету од 2006. године непрекидно на власти на републичком и БиХ нивоу и већини локалних заједница у Републици Српској, у претходних неколико циклуса чак и поправља своје изборне резултате, те увијек постоји жеља и потенцијал за помјерањем граница.

У 43 локалне заједнице гдје је СНСД освојио (градо)најелничке позисије има и највећи број гласова за одборничке листе. Локал-

---

У 43 локалне заједнице гдје је СНСД освојио (градо)најелничке позисије има и највећи број гласова за одборничке листе.

не заједнице гдје СНСД нема градоначелника или најелника, али ужива највеће повјерење бирача су: **Крупа на Уни, Вукосавље, Бијелјина, Банјалука, Купрес (RS), Хан Пижесак, Пале и Чajниће.** Управу у овим срединама СНСД има реалан основ за даљи раст, напредак и атак на (градо)најелничке позисије у наред-

nim ciklusima, jer u tim sredinama postoji izgrađena stranačka infrastruktura, kao i kadrovski potencijal.

Njima se svakako trebaju pridodati opštine poput **Modriče, Gacka, Berkovića, te Brčko Distrikt** (u konkurenciji sa bošnjačkim strankama), gdje SNSD neznatno zaostaje u odnosu na politiku konkurenciju.

Takođe, lokalne zajednice poput **Kotor Varoša, Stanara, Šamca, Lopara, Istočnog Starog Grada, Istočne Ilidže, Istočnog Mostara i Ljubinja**, gdje SNSD nije liderska organizacija, treba vršiti temeljnu analizu za svaku opštinu ponaosob i u narednom periodu pokušati naći rješenje za iste.

U FBiH postoji realan osnov da SNSD u još dvije opštine sa većinskim srpskim stanovništvom u narednom izbornom ciklusu osvoji načelničku poziciju. To je svakako Petrovac u kojem je kandidat SNSD-a izgubio/la načelničku poziciju za samo četiri glasa i to u vrlo čudnim okolnostima, kao i Grahovo.

Na drugom mjestu se nalazi SDS sa 11 opština i gradova u kojima ima i najveći broj birača. Značajno je navesti da je u Kotor Varošu pobijedio kandidat PDP-a, ali je SDS osvojio najveći broj glasova.

U Brčko Distriktu (koji ulazi u ovaj zbir) SDA je imala najveću podršku građana, dok je prije četiri godine to pripalo listi SNSD-DEMOS.

Političke partije sa najviše osvojenih odborničkih mandata u gradovima/opštinama u Republici Srpskoj

Samim tim, SNSD je osvojio i najveći broj odborničkih mandata u Republici Srpskoj, ukupno 498, što je ilustrovano na **Grafikonu 4**.

U FBiH postoji realan osnov da SNSD u još dvije opštine sa većinskim srpskim stanovništvom u narednom izbornom ciklusu osvoji načelničku poziciju.

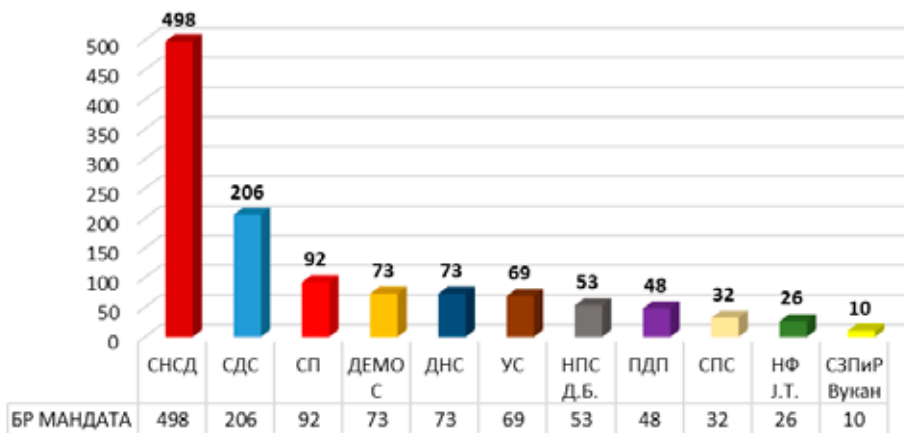

SNSD je osvojio i najveći broj odborničkih mandata u Republici Srpskoj, ukupno 498.

Број мандата политичких странака из Републике Српске са највећим бројем освојених мандата -2024

Grafikon 4. *političke partije iz Republike Srpske sa najviše osvojenih glasova u svim gradovima/opštinama u Republici Srpskoj (uključujući i BD)*

Slijede SDS sa 206, zatim SP sa 92 osvojena odbornička mjesta. DEMOS i DNS su osvojili po 73 mandata (iako je DEMOS osvojio skoro 10.000 glasova više). US je osvojila 69, a NPS Darka Banjca 53 mandata. PDP je doživio debakl i osvojio je samo 48 mandata. Nekada treća politička organizacija u Republici Srpskoj na ovim izborima je zauzela osmo mjesto po ovom kriterijumu. Nakon toga dolazi Selakov SPS sa 32 mandata. NF Jelene Trivić je osvojio 26 mandata, dok je SZPiR Nebojše Vukanovića osvojila samo 10 mandata.

Po svemu sudeći, ove dvije partije koje se nalaze na začelju gore navedene liste, vjerovatno na narednim lokalnim izborima neće ni egzistirati kao političke organizacije, bar u formi u kojoj su nastupile u ovom izbornom ciklusu.

US je osvojila 69, a NPS Darka Banjca 53 mandata. PDP je doživio debakl i osvojio je samo 48 mandata.

Političke partije sa najviše ukupno osvojenih glasova u gradovima/opštinama u Republici Srpskoj

U Tabeli 5. je dat prikaz političkih partija iz Republike Srpske koje su osvojile najviše glasova na prethodno održanim lokalnim izborima:

SNSD	SDS	SP	PDP	DEMOS	US	DNS	NPS	SPS	NF	SPiR
230789	81697	42908	40324	37895	32536	27294	23819	20241	18209	12718

Tabela 5: Ukupan broj glasova političkih stranaka iz Republike Srpske na Lokalnim izborima 2024.

Na **Grafikonu 5.** (dole ispod), dat je i grafički prikaz u kojem je uočljivo da je i po ovom kriterijumu SNSD najdominantniji politički subjekt u Republici Srpskoj.

Grafikon 5: Broj ukupno osvojenih glasova stranaka iz Republike Srpske, Lokalni izbori 2024 (uklj. i BD).

Usporedni prikaz rezultata najvećih političkih stranaka na lokalnim izborima 2016-2020-2024

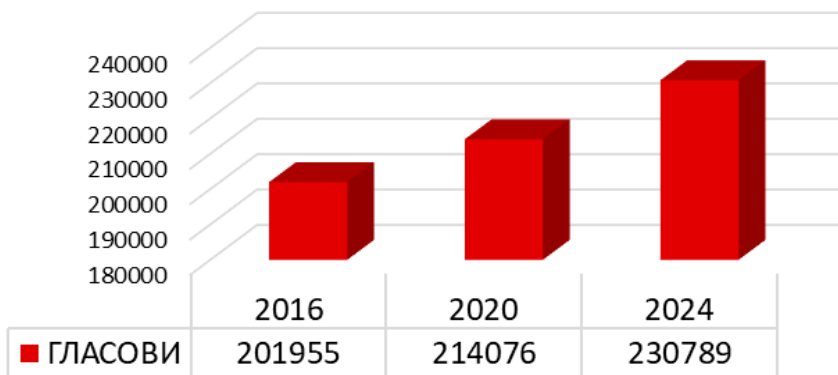
Grafikoni ispod će ilustrovati trendove najuticajnijih političkih stranaka u Republici Srpskoj poredeći lokalne izbore u prethodna tri izborna ciklusa.

SNSD u izbornim ciklusima 2016-2020-2024

SNSD, kao što se može vidjeti, u prethodna tri izborna ciklusa na lokalnim izborima ostvaruje imponzantan rast u svim kategorijama. (**Grafikon 6.1**).

SNSD, kao što se može vidjeti, u prethodna tri izborna ciklusa na lokalnim izborima ostvaruje imponzantan rast u svim kategorijama.

СНСД - Број укупно освојених гласова на локалним изборима 2016-2020-2024

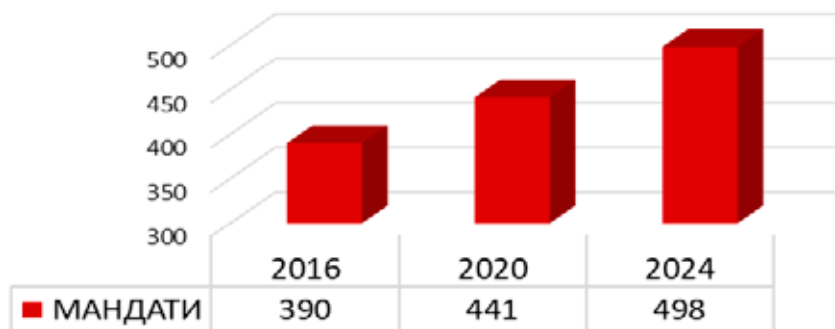

Grafikon 6.1: SNSD – ukupan broj osvojenih glasova na Lokalnim izborima 2016-2020-2024 (uklj. i BD)

Kada je ukupan broj birača u pitanju, SNSD je 2016. godine imao 201.955 glasača da bi se 2020. taj broj povećao na 214.076, a 2024. godine SNSD je zadobio povjerenje 230.789 birača.

Slična situacija je i sa osvojenim brojem mandata. SNSD je 2016. godine osvojio 390 mandata, a 2020. je imao 441 osvojeni odbornički mandat. 2024. godine taj broj se popeo na 498 mandata (**Grafikon 6.2**).

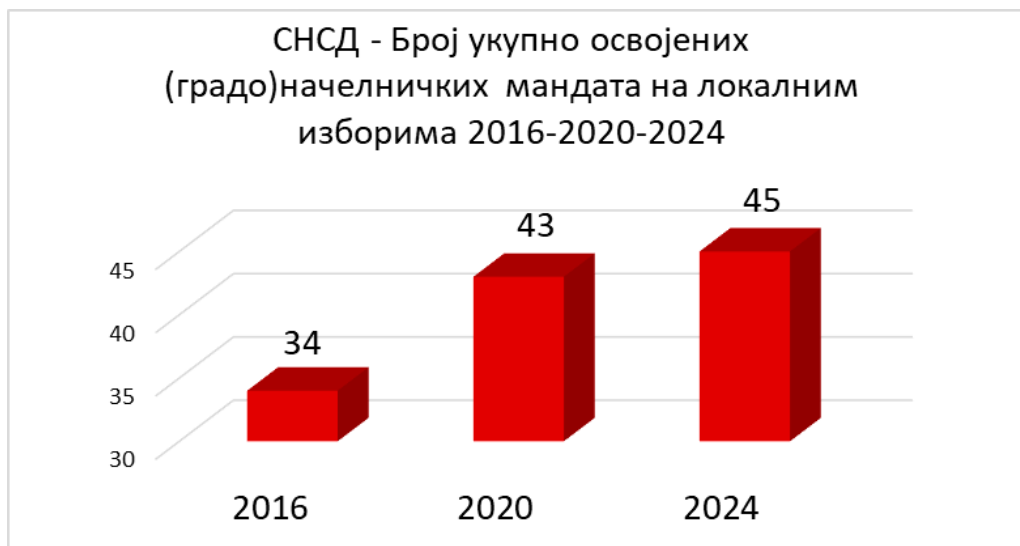
СНСД - Број укупно освојених мандата на локалним изборима 2016-2020-2024

Grafikon 6.2: SNSD – ukupan broj osvojenih mandata na Lokalnim izborima 2016-2020-2024 (uklj. i BD)

SNSD bilježi stalni trend rasta i kada je u pitanju broj osvojenih (grado)načelničkih mandata u Republici Srpskoj. Tako je 2016. godine imao 34, a 2020. godine 43 odbornička mandata. U 2024. godini je taj broj porastao na 45 načelničkih mandata u Republici Srpskoj (uključujući i Brčko Distrikt), što ukupno iznosi 69,23% od mogućeg broja (**Grafikon 6.3**).

Grafikon 6.3: SNSD – ukupan broj osvojenih (grado)načelničkih mandata na lokalnim izborima 2016-2020-2024 (uklj. i BD)

Zaključak:

Iz svega gore prikazanog, jasno se vidi da SNSD ostvaruje rast u posljednja tri izborna ciklusa na lokalnim izborima po svim parametrima (broj osvojenih / grado/ načelničkih pozicija, ukupan broj glasova, te ukupan zbir osvojenih mandata).

Opozicione partije u Republici Srpskoj 2016-2020-2024

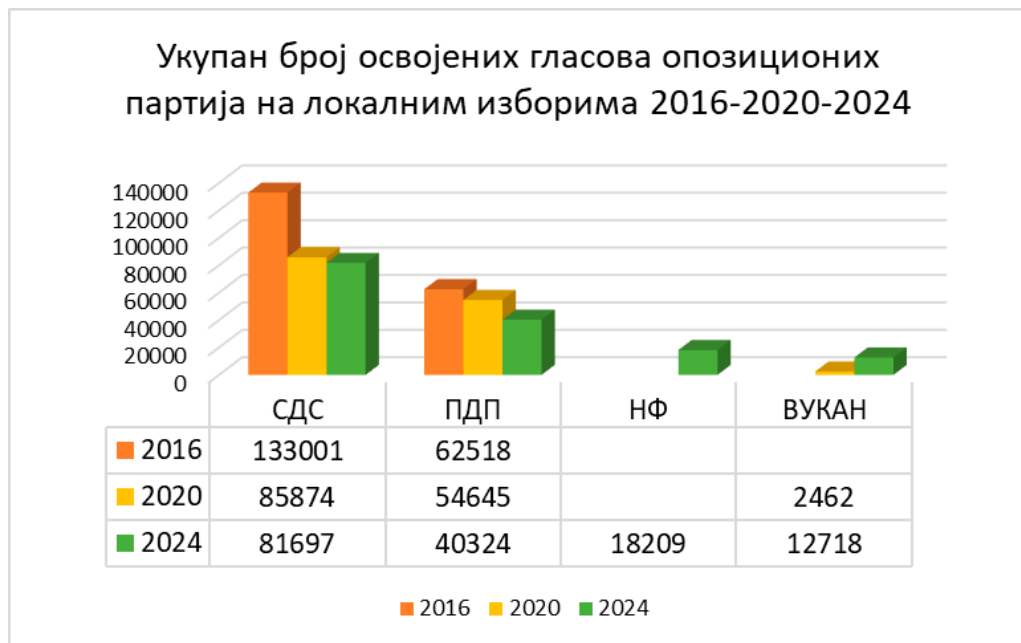
SDS, PDP, NF-Jelena Trivić i SZPiR Nebojša Vukanović su političke partije koje možemo nazvati opozicionim, jer iste nisu dio vlasti na republičkom i/ ili na BiH nivou. U grafikonima ispod, pokušaćemo napraviti uporednu analizu njihovih izbornih rezultata u posljednja tri ciklusa:

SNSD bilježi stalni trend rasta i kada je u pitanju broj osvojenih (grado)načelničkih mandata u Republici Srpskoj. Tako je 2016. godine imao 34, a 2020. godine 43 odbornička mandata.

Grafikon 7.1 pokazuje trend najznačajnijih opozicionih partija u Republici Srpskoj.

Grafikon 7.1: *Укупан број освојених гласова опозиционих партија на локалним изборима 2016-2020-2024 (uklj. i BD)*

SDS, kao najveća opoziciona partija u Republici Srpskoj bilježi evidentan pad iz ciklusa u ciklus. Tako je 2016. godine SDS-u povjerenje dao 133.001 glasač, da bi se taj broj 2020. godine značajno umanjio i SDS je tada osvojio 85.874 glasa. Trend pada se nastavio i 2024. godine kada je SDS zadobio povjerenje samo kod 81.697 birača.

PDP je doživio istu sudbinu. Još 2016. godine je dobio povjerenje 62.518 birača, da bi se taj broj bio značajno umanjio 2020. godine, te je iznosio 54.645 glasova. Gubitak povjerenja se nastavio i 2024. godine kada je PDP dobio skromnih 40.324 glasa.

SDS, kao najveća opoziciona partija u Republici Srpskoj bilježi evidentan pad iz ciklusa u ciklus.

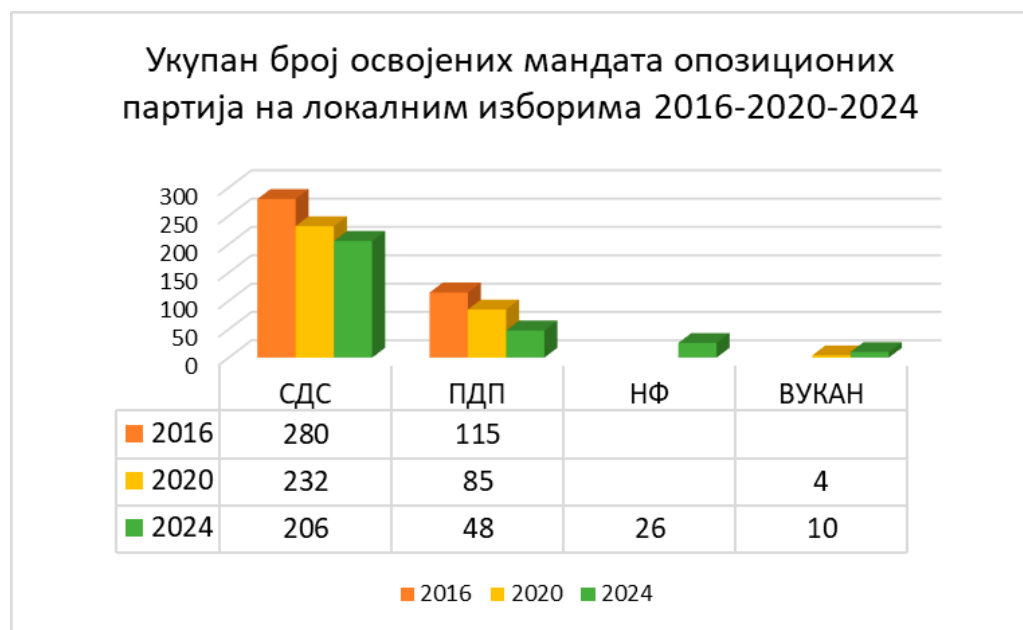
NF, kao što je poznato, je novi politički subjekt nastao tako što se Jelena Trivić, zbog poznatog sukoba sa blokom PDP-a okupljenim oko Branislava Borenovića i Draška Stanivukovića

odvojila od svoje matične partije, te je za sobom povukla određeni broj simpatizera te političke partije, kao i određeni broj glasača koji po svojoj definiciji imaju generalno opozicioni stav prema

vlastima kako na republičkom, tako i na lokalnom nivou. Na prethodno održanim izborima 2024. godine, NF je osvojio 18.209 glasova, što će ovoj partiji vjerovatno biti i posljednji izborni ciklus u ovom formatu.

SZPiR Nebojše Vukanovića nije bio formiran na lokalnim izborima 2016. godine. Prvi put je nastupio 2020. godine, i osvojio je 2.462 glasa. Na izborima u oktobu 2024. godine je osvojio 12.718 glasova što se na prvi mah činilo uspješnim. Međutim, ako znamo da je ova partija na Opštim izborima 2022. godine osvojila 31.055 glasova, onda se sasvim jasno može očekivati da je i ova partija „zvijezda padalica“ i da je uskoro očekivati i njeno iščezavanje sa političke scene.

Kada je u pitanju broj odborničkih mandata, možemo uočiti približno identičan trend, što se jasno vidi u **Grafikonu 7.2**:

Grafikon 7.2: Ukupan broj osvojenih mandata opozicionih partiја na Lokalnim izborima 2016-2020-2024 (uklj. i BD)

Uporedni parametri osvojenih (grado)načelničkih pozicija ovih partiја nema smisla ilustrovati, jer sem SDS-a (koji bilježi konstantan pad), od preostale tri partiје, samo PDP je 2016. godine osvojio jedan načelnički mandat (Kotor Varoš), dok je 2020.

i 2024. godine imao dva osvojena mandata (oba puta Banjaluka i Kotor Varoš).

Međutim, jako je važno ilustrovati trend opozicionih partija i zbir njihovih glasova tokom posljednja tri ciklusa na lokalnim izborima (**Grafikon 7.3**):

Grafikon 7.3: *Укупан збир освојених гласова опозиционих партија на Локалним изборима 2016-2020-2024 (уклј. и BD)*

Опозиционе партије у Republicи Српској (SDS, PDP, NF Jelena Trivić i SZPiR Nebojša Vukanović) су заједно 2016. године освојиле 195.519 гласова. Тај скор је знатно умањен 2020. године када су освојиле 142.981 глас. Нешто бољи резултат је постигнут 2024. године када су ове партије сакупиле 152.948 гласова.

Zaključak:

Опозиционе партије у Republicи Српској (SDS, PDP, NF Jelena Trivić i SZPiR Nebojša Vukanović) су имале значајан пад рејтинга

Međutim, jako je važno ilustrovati trend opozicionih partija i zbir njihovih glasova tokom posljednja tri ciklusa na lokalnim izborima.

2020. године, да би незнатно поправиле утисак на локалним изборима 2024. године.

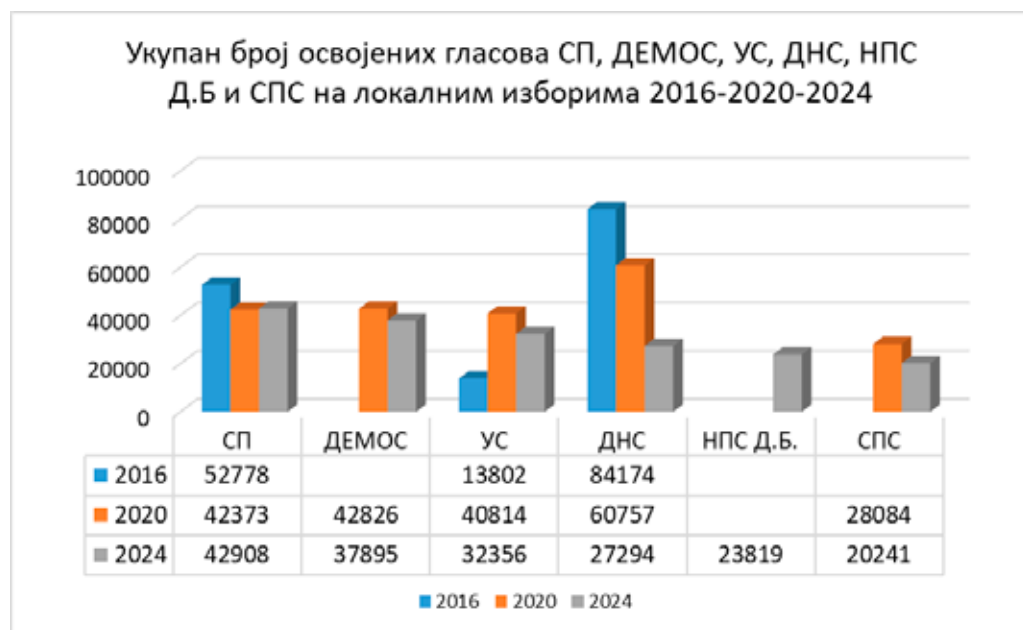
SP, DEMOS, US, DNS, NPS Darko Banjac i SPS 2016-2020-2024

Partije koje čine (povremeno ili stalno) koaliciju na republičkom i/ili BiH nivou (SP, DEMOS, US, DNS, NPS Darko Banjac i SPS), su u zadnja tri izborna ciklusa na lokalnom nivou imale promjenljiv izborni uspjeh.

Partije koje čine (povremeno ili stalno) koaliciju na republičkom i/ili BiH nivou (SP, DEMOS, US, DNS, NPS Darko Banjac i SPS), su u zadnja tri izborna ciklusa na lokalnom nivou imale promjenljiv izborni uspjeh.

Ako se tome pridoda činjenica da su se iste međusobno cijepale na dva ili tri dijela (od nekadašnjeg SP-a se otcijepio SPS, a od svojevremeno snažnog i uticajnog DNS-a je nastao DEMOS i NPS Darka Banjca) biće zanimljivo analizirati kretanje izbornog tijela koji podržavaju ove partije, tokom zadnjih osam godina, posebno nakon određenih najava da se sada sprema i neka vrsta ujedinjenja Nešićevog DNS-a i Banjčevog NPS-a.

Grafikon 8.1 ilustruje ukupan broj biračkog tijela ovih partija u posljednja tri ciklusa na lokalnim izborima:

Grafikon 8.1: Ukupan broj osvojenih glasova SP, DEMOS, US, DNS, NPS Darko Banjac i SPS (koalicionih partnera SNSD-a na republičkom i BiH nivou) na lokalnim izborima 2016-2020-2024 (uklj. i BD)

SP je nakon izuzetno zapaženog rezultata 2016. godine i osvojenih 52.778 glasova, na narednim lokalnim izborima doži-

vo pad. Četiri godine nakon, Đokićevi socijalisti su osvojili samo 42.373 glasa. To se moglo obrazložiti činjenicom da je u međuvremenu došlo do odvajanja značajnog dijela te partije u SPS Gorana

---

DEMOS nije nastupao na izborima 2016. godine.

Selaka. SP je 2024. godine osvojio 42.908 glasova, nešto više nego u prethodnom ciklusu, čime je potvrdio da stabilno kontroliše svoje biračko tijelo.

DEMOS nije nastupao na izborima 2016. godine. Nastao je tek nakon Opštih izbora 2018. godine kada se nekadašnji DNS Marka Pavića cijepao na dva dijela; DEMOS pod vođstvom Nedeljka Čubrilovića, dok je „izvorni“ DNS, nedugo nakon toga preuzeo Nenad Nešić. DEMOS je tek 2020. godine nastupio samostalno i osvojio je solidnih 42.826 glasova, da bi 2024. godine imao slabiji, rezultat uknjiživši 37.895 glasova.

US je svoj debi na lokalnim izborima imala 2016. godine kada je osvojila 13.802 glasa. Ova partija je utrostručila svoj rezultat četiri godine kasnije, te je 2020. godine osvojila 40.814 glasova. Do pada je došlo 2024. godine kada je Stevandićeva US osvojila 32.356 glasova.

DNS je 2016. godine je bila treća politička partija po snazi u Republici Srpskoj, kada je osvojila 84.174 glasa. Nakon cijepanja te stranke, 2020. godine, DNS bilježi i dalje jako značajnih 60.757 glasova, da bi 2024. godine osvojio vrlo skromnih 27.294 glasa.

NPS Darka Banjca, takođe otcijepljeni dio nekada snažnog DNS-a, prvi put 2024. godine nastupa na lokalnim izborima i bilježi 23.819 glasova.

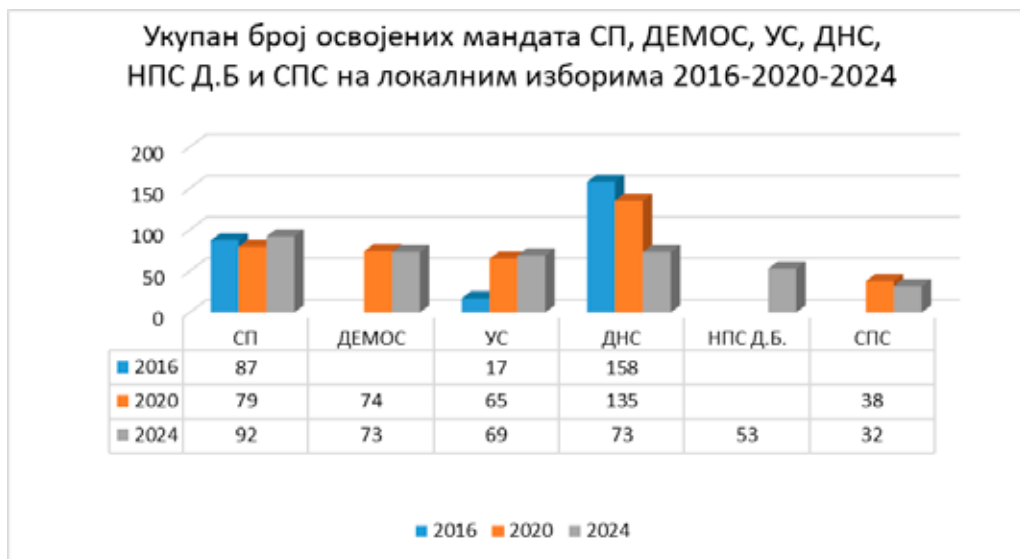
SPS Gorana Selaka je na lokalne izbore prvi put izašao 2020. godine osvojivši 28.084 glasa, da bi 2024. godine zabilježio pad povjerenja svojih birača, te se zaustavio na cifri od 20.241.

Kada je riječ o ukupno osvojenim mandatima ovih političkih partija, rezultati su sljedeći (**Grafikon 8.2**):

US je svoj debi na lokalnim izborima imala 2016. godine kada je osvojila 13.802 glasa.

Grafikon 8.2: *Укупан број освојених мандата СП, ДЕМОС, УС, ДНС, НПС Дарко Банјас и СПС (коалиционих партнера SNSD-а на републичком и БиХ нивоу) на локалним изборима 2016-2020-2024 (укљ. и BD)*

СП је 2016. освојио 87 мандата, да би четири године касније освојио 79 одборничких мандата. Међутим, са приближно истим бројем гласова као у претходном изборном циклусу, у 2024. години је освојио 92 мандата.

ДЕМОС је 2020. године освојио 74, а 2024. године 73 мандата.

УС је 2016. године startovala са 17 одборничких мандата, да би тај број у 2020. години износио 65. Четири године касније, 2024. године УС је освојио 69 одборника.

ДНС је прије осам година имао импозантних 158, да би 2020. године освојио 135 мандата. Нешићеви ДНС-овци су у 2024. години освојили 73 одборничка јеста.

НПС Дарка Банјас ће у 2024. години имати 53 одборника у локалним парламентима.

СПС је 2020. године освојио 38, а 2024. године 32 мандата.

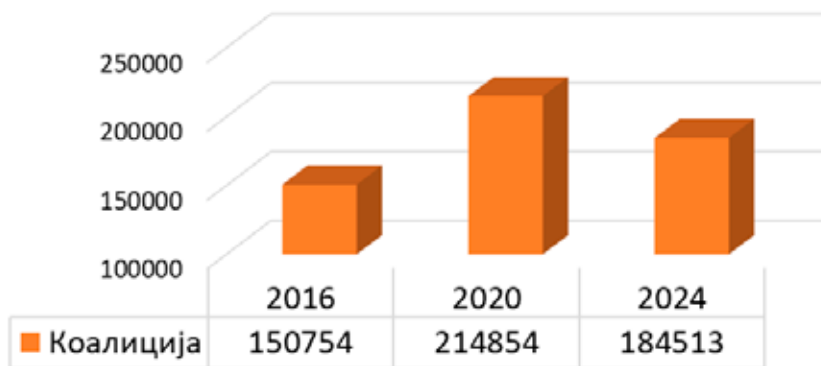

СП је 2016. освојио 87 мандата, да би четири године касније освојио 79 одборничких мандата.

Занимљиво је упоредити збирни резултат ових политичких партија у изборним циклусима 2016-2020-2024. године (**Grafikon 8.3**):

Коалиција (Укупан збир освојених гласова СП,
ДЕМОС, УС, ДНС, НПС Д.Б и СПС на локалним
изборима 2016-2020-2024

Графикон 8.3: *Укупан збир освојених гласова СП, DEMOS, УС, DNS, NPS Darko Banjac и СПС (коалиционих партнера SNSD-а на републичком и/или БиХ нивоу) на локалним изборима 2016-2020-2024 (укљ. и BD)*

Коалиционе партије SNSD-а на републичком и/или на БиХ нивоу (СП, DEMOS, УС, DNS, NPS Darko Banjac и СПС) су 2016. заједно оствариле 150.754 гласа.

Те политичке партије су у збиру значајно поправиле свој резултат 2020. године када су освојиле 214.854 гласа.

На недавно окончаним Локалним изборима 2024. године ове партије су освојиле 184.513 гласова што је знатно мање него у претходне четири године.

Закључак:

Политички рејтинг ових партија је имао највећу снагу у 2020. години. Само је СП поправила резултат у односу на претходни четворогодишњи период. Заједничка карактеристика им је ултрапрагматичан приступ, или једноставно речено, интерес. Заступају ра-

---

На недавно окончаним Локалним изборима 2024. године ове партије су освојиле 184.513 гласова што је знатно мање него у претходне четири године.

зличите идеолошке и програмске циљеве и само се декларативно залажу за исте. Уз SNSD су на републичком и/или БиХ нивоу, али ако им се укаже прилика, радо ће коалирати са опозицијом на локалном нивоу како би били дио власти.

Političke partije sa bošnjačkim i hrvatskim predznakom 2016-2020-2024

Političke partije sa bošnjačkim i hrvatskim predznakom u Republici Srpskoj imaju vrlo heterogen politički pristup. U prethodna tri ciklusa su ponekad nastupali samostalno (SDA, SDP, SBiH, NIP, HDZ, HDZ 1990...), a nekad i u koaliciji. Sa potpuno različitim političkim programima, a da bi ukupnili svoj glasački potencijal, u Republici Srpskoj su pravili zajedničke liste. Međutim, sem nekoliko sporadičnih uspjeha, na ovom nivou nisu ostvarivale značajnije rezultate. To im je polazilo za rukom uglavnom kada su im političke stranke iz Republike Srpske činile ustupak izazvan greškama zbog svojih sitnih razmirica, zavisti ili animoziteta.

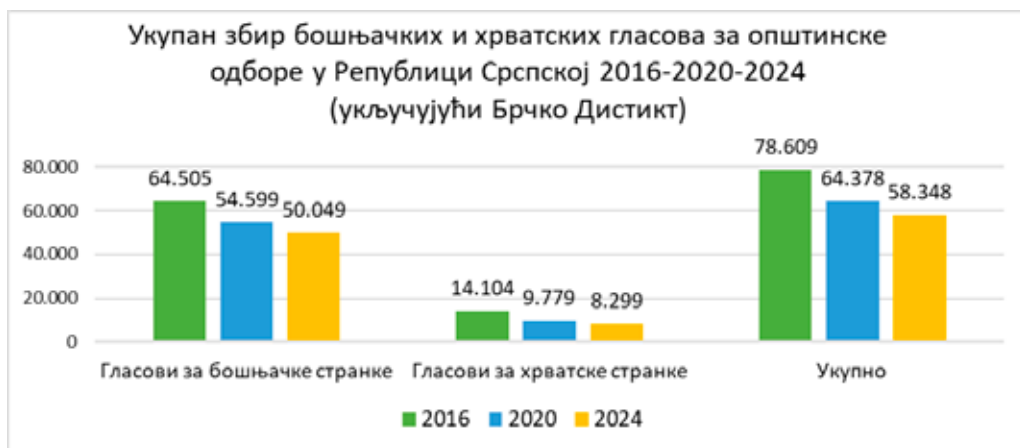

Političke partije sa bošnjačkim i hrvatskim predznakom u Republici Srpskoj imaju vrlo heterogen politički pristup.

Tipičan primjer sporadičnog uspjeha na ovim lokalnim izborima je pobjeda SDP-ovog kandidata Zekerijaha Bahića u trci za načelnika Vukosavlja. Za samo tri glasa je pobijedio kandidata SNSD-a, Dejana Jovića samo iz razloga što je SDS prijavio svog kandidata, Bojana Rakića za načelnika Vukosavlja, čime je došlo do rasipanja glasova, iako se znalo da Rakić nema nikakvih šansi u trci za načelnika opštine.

Iz svega gore navedenog, u ovoj analizi je učinjena kvantifikacija političkih partija i/ili koalicija sa bošnjačkim i hrvatskim predznakom, što je ilustrovano u **Grafikonu 9** ispod:

Grafikon 9: Ukupan zbir bošnjačkih i hrvatskih glasova za opštinske odbore u Republici Srpskoj 2016-2020-2024 (uključujući Brčko Distikt)

Lako je uočiti da iz ciklusa u ciklus dolazi do pada glasova političkih subjekata sa bošnjačkim i hrvatskim predznakom. Po

Lako je uočiti da iz ciklusa u ciklus dolazi do pada glasova političkih subjekata sa bošnjačkim i hrvatskim predznakom.

svemi sudeći, taj trend će se nastaviti i dalje. U ovom izbornom ciklusu, broj bošnjačkih glasova u Republici Srpskoj je nešto preko 50.000 dok se broj hrvatskih glasača kreće oko 8.300. U zbiru, taj broj iznosi nešto više od 58.000.

Dole ispod (**Tabela 6.**) je dat i tabelarni prikaz bošnjačkih i hrvatskih glasova za opštinske odbore u Republici Srpskoj u periodu 2016-2020-2024 godine (uključujući Brčko Distikt).

Ukupan zbir bošnjačkih i hrvatskih glasova za opštinske odbore u Republici Srpskoj 2016-2020-2024 (uključujući Brčko Distikt)			
Godina	2016	2020	2024
Glasovi za bošnjačke stranke	64,505	54,599	50,049
Glasovi za hrvatske stranke	14,104	9,779	8,299
Ukupno	78,609	64,378	58,348

Tabela 6: Ukupan zbir bošnjačkih i hrvatskih glasova za opštinske odbore u Republici Srpskoj 2016-2020-2024 (uključujući Brčko Distikt)

Ova analiza možda i nije naročito relevantna kada su u pitanju lokalni izbori. Međutim, na opštim izborima ovi glasovi itekako mogu uticati na izbor predsjednika ili potpredsjednika Republike Srpske, srpskog člana Predsjedništva BiH, kao i poslanika u Parlamentu BiH.

Zaključak:

Stranke sa bošnjačkim i hrvatskim predznakom u Republici Srpskoj u ukupnom zbiru bilježe konstantan pad glasača iz ciklusa u ciklus. Međutim, na opštim izborima za predsjednika Republike Srpske i srpskog člana Predsjedništva BiH, tzv. preraspodjelom glasova mogu imati itekakav uticaj, na što svakako treba skrenuti pažnju.

Stranke sa bošnjačkim i hrvatskim predznakom u Republici Srpskoj u ukupnom zbiru bilježe konstantan pad glasača iz ciklusa u ciklus.

Komparativna analiza glasova SNSD-SNSD Koalicioni partneri-Opozicija u izbornim ciklusima 2016-2020-2024

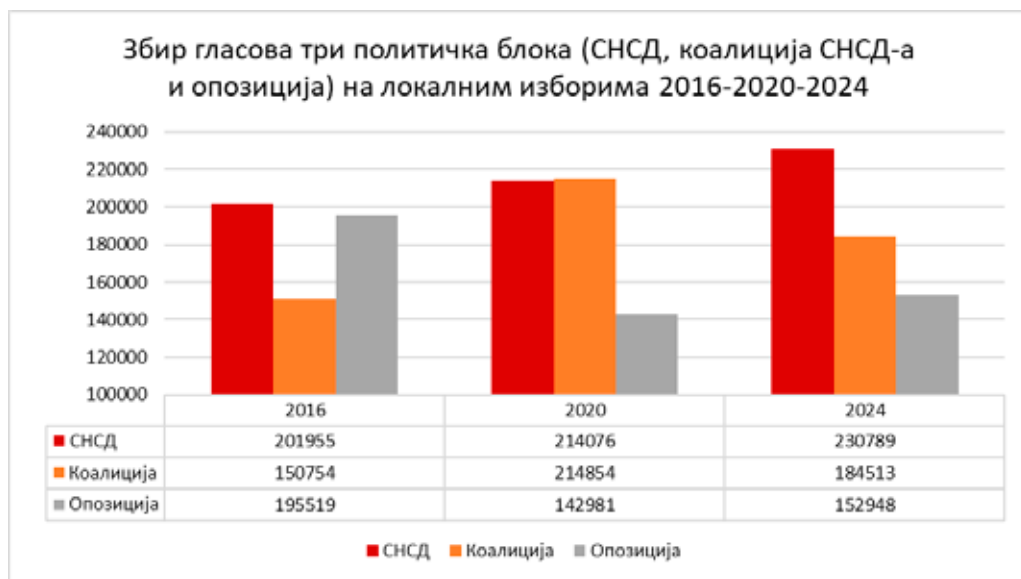
Sljedeća uporedna analiza (**Grafikon 10**) će ilustrovati vrlo zanimljivo poređenje tri političke grupacije:

- SNSD kao dominantnu političku partiju u Republici Srpskoj koja je zabilježila do sada najbolji izborni rezultat od kada učestvuje na lokalnim izborima,
- Koalicioni partneri SNSD-a na republičkom i/ili BiH nivou (SP, DEMOS, US, DNS, NPS Darko Banjac i SPS) i
- Opozicione partije na republičkom i BiH nivou (SDS, PDP, NF Jelena Trivić i SZPiR Nebojše Vukanovića.

SNSD kao dominantnu političku partiju u Republici Srpskoj koja je zabilježila do sada najbolji izborni rezultat od kada učestvuje na lokalnim izborima.

Grafikon 10: Zbir glasova tri politička bloka (SNSD, koalicija SNSD-a i opozicija) na lokalnim izborima 2016-2020-2024 (uklj. i BD)

SNSD je na lokalnim izborima 2016. godine osvojilo 20.1955 glasova. U zbiru je osvojio 6.436 glasova više od sadašnje opozicije koja je osvojila 195.519 glasova, a 51.201 glas više od sadašnjih koalicionih partnera koji su osvojili 150.519 glasova.

Koalicija SNSD-a na republičkom i/ili BiH nivou je 2020. godine u zbiru zabilježila najveći broj glasova u odnosu na preostale dvije grupacije, ukupno 214.854 glasa, što je za 778 glasova više od SNSD-a koji je osvojio 214.076 glasova. Opozicija je osvojila 142.981 glas, što je za 71.095 glasova manje od SNSD-a, a 71.873 manje od SNSD-ovih koalicionih partnera.

SNSD je na lokalnim izborima 2016. godine osvojilo 20.1955 glasova.

SNSD je 2024. godine osvojio ubjedljivo najveći broj glasova u odnosu na preostale dvije grupacije, ukupno 230.789 glasova.

To je za 46.276 glasova više od koalicionih partnera koji su ukupno osvojili 184.513 glasova, odnosno 77.841 glas više od sadašnje

---

U prethodna tri izborna ciklusa SNSD je bilježio konstantan rast, a opozicija konstantan pad, dok je snaga koalicionih partnera bila na vrhuncu 2020. godine.

---

opozicije koja je osvojila 152.948 glasova.

Zaključak:

U prethodna tri izborna ciklusa SNSD je bilježio konstantan rast, a opozicija konstantan pad, dok je snaga koalicionih partnera bila na vrhuncu 2020. godine. Kako sada stoje stvari, taj trend će se vjerovatno i nastaviti.

Ovi parametri jasno i nedvosmisleno pokazuju da SNSD u prethodna tri ciklusa svojom odgovornom politikom kontinuirano pridobija sve veću podršku birača u Republici Srpskoj, dok opozicione stranke zbog nedostatka vizije, anacionalne i probošnjačke politike iz ciklusa u ciklus gube povjerenje birača u Republici Srpskoj.

Kada bi vršili projekciju ovih glasova na narednim Opštim izborima, posebno za izbor predsjednika Republike Srpske i srpskog člana Predsjedništva BiH, SNSD u startu ima skoro nedostižnu prednost u odnosu na stranke iz opozicionog bloka. Međutim, ako primijenimo prakse SNSD-ovih koalicionih partnera i njihovu nedosljednost (naročito izraženu kod izbora gradonačelnika Banjaluke), jasno je da treba biti posebno oprezan. Neophodno je blagovremeno (re)definisati tog partnerstva sa svakom strankom iz tog bloka ponaosob, kako bi SNSD imao potpunu kontrolu situacije na narednim Opštim izborima 2026. godine

Odnos SNSD-SDS u prethodna tri ciklusa na lokalnim izborima

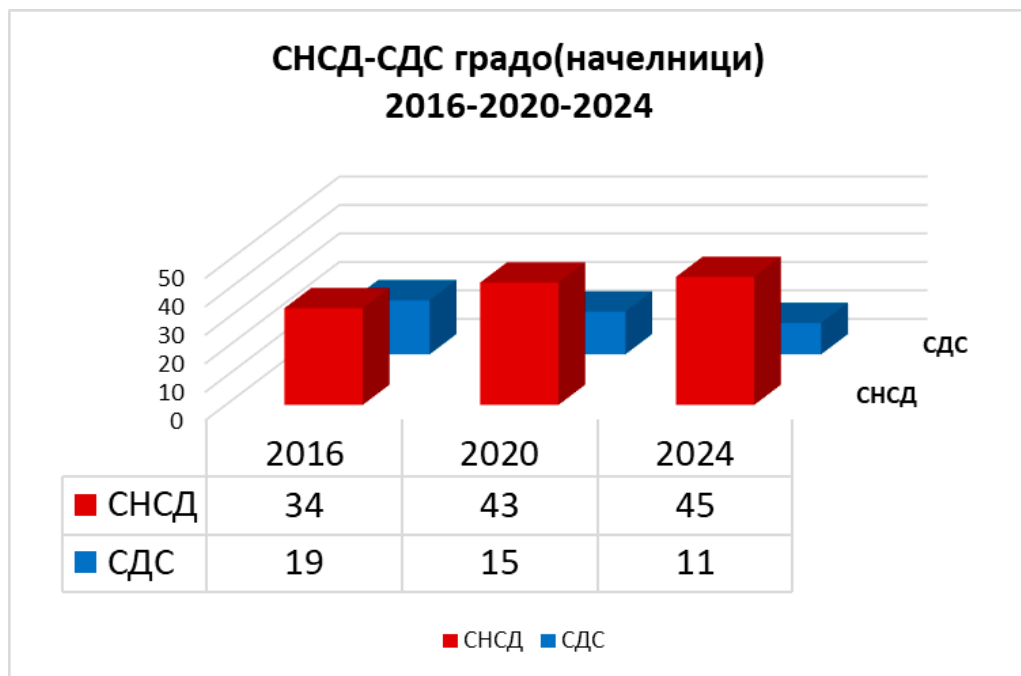
U ovom poglavlju će biti ilustrovan međusobni odnos dvije najjače političke organizacije u Republici Srpskoj: SNSD-a, leaderske političke partije i SDS-a koja još uvijek okuplja najveći broj opozicionih glasača.

Kako sada stoje stvari, taj trend će se vjerovatno i nastaviti.

Grafikon 11.1 pokazuje odnos snaga između dvije vodeće političke partije u Republici Srpskoj u prethodna tri ciklusa na lokalnim izborima kada je u pitanju broj osvojenih (grado)načelničkih pozicija:

Grafikon 11.1: Grado(načelnici) SNSD-SDS u prethodna tri izborna ciklusa na lokalnim izborima (uklj i BD)

SNSD je u prethodnih osam godina u stalnom porastu. Od 2016. godine kada je osvojio 34 (grado)načelničke pozicije, trend rasta se nastavio i u 2020. godini kada je osvojio 43 lidarske pozicije u ovoj konkurenciji. Na prethodnim izborima održanim 2024. godine popravljen je i taj skor, koji iznosi ukupno 45 (grado)načelničkih pozicija, ukupno 69,23% od ukupnog broja lokalnih zajednica u Republici Srpskoj.

SNSD je 2024. godine u odnosu na 2020. godinu pobijedio u Brodu, Ugljeviku, Sokocu, Bileći i Istočnom Drvaru, a bez (grado)načelničkih pozicija je ostao u Palama, Gacku, Vukosavlju i Kupresu (Republika Srpska), dok je ostale pozicije zadržao.

SDS nastavlja strmoglavi politički pad. Još 2016. godine je imao 19 (grado)načelničkih pozicija, 15 manje od SNSD-a.

Na izborima 2020. godine broj ovih mandata je smanjen na 15, što je ukupno za 28 lokalnih zajednica manje u odnosu na lidarski SNSD.

SNSD je u prethodnih osam godina u stalnom porastu. SDS nastavlja strmoglavi politički pad.

SDS je 2024. godine osvojio 11 (grado)načelničkih pozicija, ukupno za 33 lokalne zajednice manje od SNSD-a.

SDS je u izbornom periodu 2024. godine u odnosu na 2020. godinu ostao bez vlasti u Brodu, Ugljeviku, Sokocu, Bileći i Čajniču, dok je povratio Gacko. U ostalim lokalnim zajednicama je zadržao pozicije kao u 2020. godini.

SDS je u izbornom periodu 2024. godine u odnosu na 2020. godinu ostao bez vlasti u Brodu, Ugljeviku, Sokocu, Bileći i Čajniču, dok je povratio Gacko.

Kada je u pitanju ukupan broj glasova u prethodna tri izborna ciklusa, situacija je slična, što se može vidjeti u **Grafikonu 11.2:**

Grafikon 11.2: SNSD-SDS Ukupan broj osvojenih glasova u prethodna tri izborna ciklusa na lokalnim izborima (uklj. i BD)

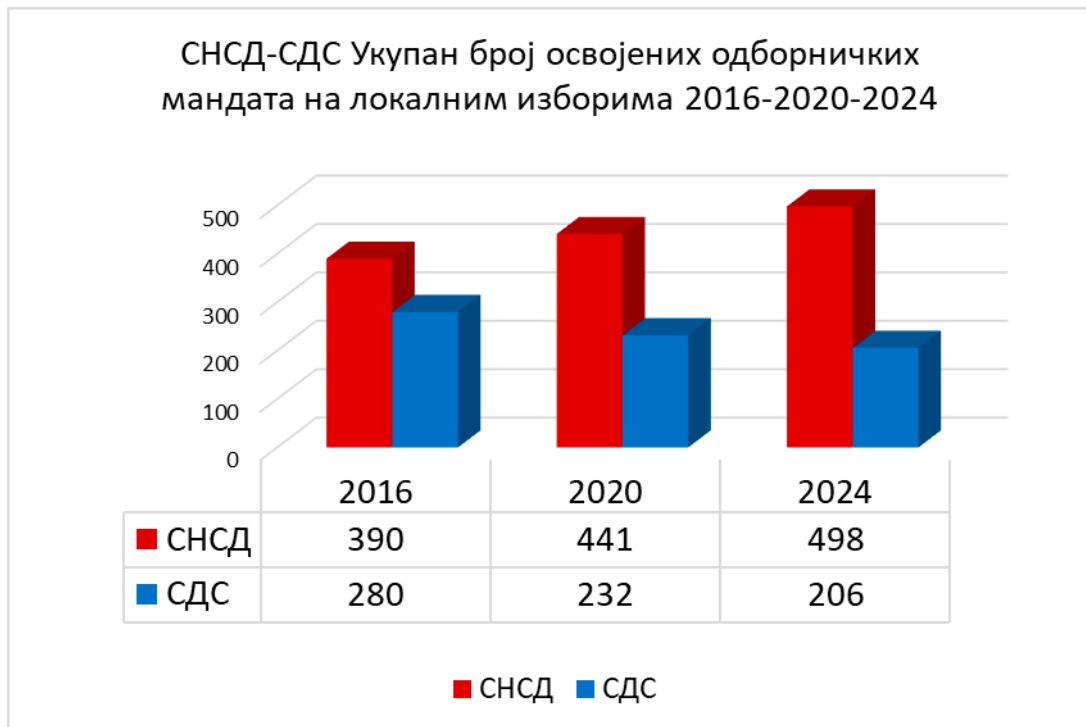
SNSD je 2016. godine ukupno osvojio 201.955 glasova, a SDS 133.001 glas što je za 68.954 glasa više.

Razlika između SNSD-a i SDS-a se 2020. godine značajno produbila. SNSD je osvojio 214.076 glasova, a SDS je spao na 85.874 glasa. SNSD je povećao prednost za 128.202 glasa.

Na prethodno održanim lokalnim izborima 2024. godine SNSD je osvojio rekordnih 230.789 glasova, a SDS minimalnih 81.697 glasova.

Na prethodno održanim lokalnim izborima 2024. godine SNSD je osvojio rekordnih 230.789 glasova, a SDS minimalnih 81.697 glasova, što iznosi oko jedne trećine SNSD-ovih glasova. Razlika između ove dvije partije iznosi 149.092 glasa! Svaki komentar je suvišan.

Potpuna dominacija SNSD-a u odnosu na SDS se ogleda i u broju osvojenih odborničkih mjesta, što najbolje pokazuje **Grafikon 11.3.**

Grafikon 11.3: SNSD-SDS Ukupan broj osvojenih odborničkih mandata u prethodna tri izborna ciklusa na lokalnim izborima (uklj. i BD)

SNSD je 2016. godine osvojio 390 odborničkih mandata, a SDS 280, što je za 110 odborničkih mjesta više.

2020. godine ta razlika se uvećala. SNSD je osvojio 441 odborničko mjesto, a SDS 232, pa je razlika 209 u korist SNSD-a.

U 2024. godini se nastavlja rast SNSD-a, te sada iznosi rekordnih 498 mjesta u lokalnim parlamentima. SDS je osvojio 206, a to su 292 poslanička mandata više.

Zaključak:

SNSD je u poređenju sa najvećom opozicionom strankom u Republici Srpskoj SDS-om, bilježio konstantan rast u svim parametrima. Jasna, dosljedna i odgovorna politika koju provodi SNSD predvođena njenim pred-

---

SNSD je u poređenju sa najvećom opozicionom strankom u Republici Srpskoj SDS-om, bilježio konstantan rast u svim parametrima.

---

sjednikom, Miloradom Dodikom, je prepoznata kod građana Republike Srpske. SDS je sa sadašnjim političkim rukovodstvom i probosanskom politikom u slobodnom padu, te se osipanje stranke i podrška glasača produbljuje i nastavlja iz ciklusa u ciklus.

U Prijedoru je nakon 16 godina vladavine DNS-a prije četiri godine došlo do promjene.

Pregled izbornih rezultata u gradovima Republike Srpske

U ovom poglavlju ćemo predstaviti izborne rezultate u svim gradovima u Republici Srpskoj (uključujući i Brčko Distrikt).

Prijedor

U Prijedoru je nakon 16 godina vladavine DNS-a prije četiri godine došlo do promjene. U trci za gradonačelnika tada je pobijedio kandidat SNSD-a, Dalibor Pavlović, osvojivši 15.351 glas. Na nedavno održanim Lokalnim izborima u oktobru 2024. godine, opet je pobijedio kandidat SNSD-a, ovaj put Slobodan Javor, osvojivši 18.708 glasova, čime je ostvaren i značajan rast od 3.357 glasova u odnosu na svog prethodnog stranačkog kolegu.

Javorov protivkandidat na ovogodišnjim lokalnim izborima bila je Maja Dragojević Stojić, kandidat SDS-Volja naroda, koja nije imala nikakve šanse. Ona je osvojila 10.680 glasova (36,34%), što je 8.028 glasova manje od osvojenih glasova Slobodana Javora (18.708 glasova ili 63,66% od ukupnog broja izašlih glasača).

Kandidati za gradonačelnika Prijedora	Broj glasova	%
SLOBODAN JAVOR - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DO-DIK	18.708	63,66
MAJA DRAGOJEVIĆ-STOJIĆ - SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	10.680	36,34

Tabela 7: Odnos snaga u trci za gradonačelnika Prijedora

Što se tiče odnosa snaga u Skupštini grada Prijedora, SNSD je takođe trijumfovao. Osvojio je 8.467 glasova ili 28,29% i 11 mandata. U odnosu na 2020. godinu kada je sa 8.326 glasova ili 24.66% i osam mandata, takođe bio leaderska stranka, ovaj skor je popravljen za 141 glas i čak tri mandata.

US je osvojila 2.738 glasova (9,15%) i četiri mandata. Treća politička snaga u Prijedoru je PNP - POTKOZARSKI NARODNI POKRET sa osvojenih 2.473 glasa (8.26%) i pripala su mu tri

mandata. Isti broj mandata je ostvarila i NPS Darko Banjac osvojivši 2.366 glasova ili 7,90%. Dalji odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Prijedora prikazan je dole, u **Tabeli 8**:

Politički subjekt	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	8.467	28,29	11
UJEDINJENA SRPSKA	2.738	9,15	4
PNP - POTKOZARSKI NARODNI POKRET	2.473	8,26	3
NARODNA PARTIJA SRPSKE-DARKO BANJAC	2.366	7,90	3
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	1.871	6,25	2
SOCIJALISTIČKA PARTIJA	1.850	6,18	2
SPS - SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRPSKE - GORAN SELAK	1.839	6,14	2
SDP - SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE	1.405	4,69	2
PLATFORMA ZA PROGRES	963	3,22	1
ANDRIJA VUKOTIĆ - NEZAVISNI KANDIDAT	378	60,89 ⁵	1

Tabela 8: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Prijedora

Trijumf SNSD-a i mladog kandidata Slobodan Javora je od nemjerljivog značaja za SNSD. U nizu gradova u kojima SNSD zauzima leadersku poziciju, Prijedor je od prije četiri godine osvojen, a od ove godine i potvrđen. To je grad na koji se u budućnosti računa!

Gradiška

Gradiška je bila i ostala grad obojen SNSD bojama.

U trci za gradonačelnika, kandidat SNSD-a Zoran Adžić sa osvojenih 11.854 glasa (51,38%) je do nogu potukao svoje konkurente, nezavisnog kandidata Željka Sladojevića sa osvojenih 6.615 glasova (28,67%) i Radislava Dončića iz NF – Jelena Trivić koji je iza sebe okupio 4.600 glasova ili 19,94% od izašlih birača.

Trijumf SNSD-a i mladog kandidata Slobodan Javora je od nemjerljivog značaja za SNSD.

Izabrani gradonačelnik je osvojio više glasova nego oba konkurenta zajedno. U **Tabeli 9** je prikazan omjer snaga kandidata u trci za gradonačelnika Gradiške

Kandidati za gradonačelnika Gradiške	Broj glasova	%
ZORAN ADŽIĆ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	11.854	51,38
ŽELJKO SLADOJEVIĆ - NEZAVISNI KANDIDAT	6.615	28,67
RADISLAV DONČIĆ - NARODNI FRONT - JELENA TRIVIĆ	4.600	19,94

Tabela 9: Odnos snaga u trci za gradonačelnika Gradiške

⁵ Procenat nije relevantan za odborničke liste, takmičio se u konkurenciji nacionalnih manjina

Ovdje je važno istaći da je u odnosu na prethodni četverogodišnji period, Zoran Adžić osvojio 2.833 glasa manje. Razlog tome je svakako kandidovanje Željka Sladojevića – Nezavisnog kandidata koji je zasigurno odvuкао značajan broj Adžićevih glasača za sobom.

Nezavisni kandidat Kozminčuk Stanislav, koji ima 91 glas i osvojio je jedan mandat.

U narednom periodu, ovo pitanje treba temeljito razmotriti i riješiti, kako glasači okupljeni oko SNSD-a i njenog kandidata u budućnosti ne bi bili dovedeni u zabludu kome dati svoje povjerenje.

U **Tabeli 10.** je dat prikaz snaga političkih partija u Skupštini grada Gradiška

SNSD je i vodeća politička partija sa osvojenih 7.872 (33,06%) glasova i osvojenih 11 mandata. U donosu na prethodni četverogodišnji period, SNSD je osvojio 261 glas više, a broj mandata je ostao isti.

Politički subjekt	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	7.872	33,06	11
NARODNA PARTIJA SRPSKE-DARKO BANJAC	1.985	8,34	3
UJEDINJENA SRPSKA	1.742	7,32	2
SPS - SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRPSKE - GORAN SELAK	1.655	6,95	2
NARODNI FRONT - JELENA TRIVIĆ	1.636	6,87	2
SDP - SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	1.564	6,57	2
DNS-NENAD NEŠIĆ	1.550	6,51	2
DEMOKRATSKI SAVEZ-DEMOS	1.457	6,12	2
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	1.243	5,22	2
SOCIJALISTIČKA PARTIJA	1.166	4,90	2
STANISLAV KOZMINČUK - NEZAVISNI KANDIDAT - NACIONALNA MANJINA	91	52,33 ⁶	1

Tabela 10: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Gradiška

Slijedi na drugom mjestu NPS – Darko Banjac sa osvojenih 1.985 (8,34%) glasova i tri osvojena mandata. Na trećem mjestu je US kojoj je pripalo 1.742 (7,32%) glasa i dva mandata. Takođe, po dva mandata su osvojili: SPS - Goran Selak sa 1.655 (6,95%), Narodni front sa 1.636 (6,87%), SDP BiH sa 1.564 (6,57%), DNS 1.550 (6,51%), DEMOS sa 1.457 (6,12%), SDS – Volja naroda sa 1.243 (5,22%) i SP sa osvojenih 1.166 glasova (4,90%).

Gradiška pod vođstvom SNSD-a nastavlja putem prosperiteta i razvoja!

Nezavisni kandidat Kozminčuk Stanislav, koji ima 91 glas i osvojio je jedan mandat.

⁶ Procenat nije relevantan za odborničke liste, takmičio se u konkurenciji nacionalnih manjina

Gradiška pod vođstvom SNSD-a nastavlja putem prosperiteta i razvoja!

Na izborima za gradonačelnika Laktaša ponovo je pobijedio kandidat SNSD-a Miroslav Bojić, sa osvojenih 17.093 glasa.

Laktaši

Na izborima za gradonačelnika Laktaša ponovo je pobijedio kandidat SNSD-a Miroslav Bojić, sa osvojenih 17.093 glasa. Bojić je ujedno bio i jedini kandidat za ovu funkciju i time je uspješno produžio svoj mandat na naredne četiri godine (**Tabela 11**).

Kandidat za gradonačelnika Laktaša	Broj glasova	%
MIROSLAV BOJIĆ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	17.093	100,00

Tabela 11: Rezultati izbora za gradonačelnika Laktaša

U odnosu na prethodni četverogodišnji period, Bojić je postigao impresivan rezultat i bez obzira što ovaj put nije imao protivkandidata, za 6.034 glasa je povećao svoj skor.

Kada bi napravili projekciju zbira Bojićevih glasova od prije četiri godine i njegovog tadašnjeg protivkandidata, Dejana Kojića koji je osvojio 4.873 glasa, Bojić je opet u plusu za 1.161 glas. Zaista, zavrjeđuje svaku pažnju i kompliment!

Posmatrajući rezultate izbora za Skupštinu grada Laktaša očigledna je prevlast vladajućeg SNSD-a, sa ukupno osvojenih 13.421 glasa ili 74,17% i 22 mandata.

Stranke koje su osvojile po tri mandata za Skupštinu grada Laktaša su US sa osvojenih 1.679 (9,28%) i SDS - Volja naroda 1.578 glasova (8,72%). Jedan odbornički mandat osvojila je SPS - Goran Selak sa osvojenih 603 glasa ili 3,33% (**Tabela 12**).

Politički subjekt	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	13.421	74,17	22
UJEDINJENA SRPSKA	1.679	9,28	3
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	1.578	8,72	3
SPS - SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRPSKE - GORAN SELAK	603	3,33	1

Tabela 12: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Laktaša

SNSD je u Laktašima ostvario briljantan rezultat! U odnosu na prethodni četverogodišnji period kada je osvojio 7.689 glasova i 14 mandata, ove godine je povećao svoj skor za nevjerovatnih 5.732 glasa i za čak osam odborničkih mjesta!

Laktaši su bili i ostali bastion SNSD-a!

U Skupštini grada Prnjavora najviše odborničkih mjesta, njih 13 sa ukupno osvojenih 6.728 glasova ili 42,18% ubjedljivo je osvojio SNSD.

Prnjavor

Svoj novi četverogodišnji mandat na čelu grada Prnjavora kao gradonačelnik ubjedljivo je potvrdio kandidat SNSD-a Darko Tomaš sa osvojenih 10.351 glasa ili 62,88%. Daleko iza sebe je ostavio svog protivkandidata iz SDS-a Milana Petrovića sa ukupno osvojenih 6.110 glasova ili 37,12% (**Tabela 13**).

Kandidati za gradonačelnika Prnjavora	Broj glasova	%
DARKO TOMAŠ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	10.351	62,88
MILAN PETROVIĆ - SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	6.110	37,12

Tabela 13: Odnos snaga u trci za gradonačelnika Prnjavora

Tomaš je takođe u odnosu na svoj prethodni četverogodišnji period kada je osvojio 9.535 glasova u ovom ciklusu popravio svoj skor za 816 glasova. Ovo je rezultat koji zavrjeđuje svaku pažnju!

U Skupštini grada Prnjavora najviše odborničkih mjesta, njih 13 sa ukupno osvojenih 6.728 glasova ili 42,18% ubjedljivo je osvojio SNSD. Daleko iza, sa osvojenih sedam mandata prati ga SDS - Volja naroda sa ukupno 3.742 glasa ili 23,46%. Na trećem mjestu je DNS sa učešćem od 11,96%, 1.908 glasova i četiri mandata.

Sa jednim odbornikom u gradsku skupštinu Prnjavora ušli su: SDP BiH sa 676 (4,24%), PDP sa 672 (4,21%), koalicija US-SRS sa 634 (3,97%), Savez za novu politiku sa 507 (3,18%) i nezavisni kandidat Branko Deket sa 262 glasa ili 39,76% od ukupnog broja nezavisnih kandidata nacionalnih manjina (**Tabela 14**).

Politički subjekt	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	6.728	42,18	13
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	3.742	23,46	7
DNS-NENAD NEŠIĆ	1.908	11,96	4
SDP - SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE	676	4,24	1
PDP - PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	672	4,21	1
UJEDINJENA SRPSKA - SRS SRPSKA RADIKALNA STRANKA	634	3,97	1
SAVEZ ZA NOVU POLITIKU - SNP	507	3,18	1
BRANKO DEKET - NEZAVISNI KANDIDAT - NACIONALNA MANJINA	262	39,76 ⁷	1

Tabela 14: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Prnjavora

⁷ Procenat nije relevantan za odborničke liste, takmičio se u konkurenciji nacionalnih manjina

Ako bi vršili poređenje SNSD liste sa prethodnim izbornim ciklusom jasno bi uočili da je SNSD na izborima 2024. godine zabilježio rast od čak 1.061 glasa i dva odbornička mjesta.

SNSD i Tomaš su u Prnjavoru postigli odličan rezultat!

Banjaluka

Banjaluka, što je i sasvim očekivano, je izazvala najveću pažnju javnosti na prethodno održanim lokalnim izborima. Draško Stanivuković je obnovio gradonačelnički mandat, a SNSD odbornička lista je osvojila najveći broj glasova i odborničkih mandata. Biće jako interesantno pratiti dalji razvoj situacije po pitanju vršenja vlasti u narednom četverogodišnjem periodu, s obzirom na iskustva i prakse u prethodnom izbornom ciklusu. Tome ćemo svakako posvetiti više pažnje u narednom periodu, a sada ćemo se detaljnije pozabaviti analizom konkretnih pokazatelja.

Draško Stanivuković je osvojivši 51.106 glasova (49,98%) u odnosu na ukupan broj izašlih birača pobijedio u trci za Gradonačelnika Banjaluke. Imao je 13.885 glasova više od Nikole Šobota, kandidata SNSD-a, koji je osvojio 37.221 glas (36,03%). Iza njega je trećeplasirani kandidat Jelena Trivić iz NF-a koja je osvojila 13.536 glasova (13,10%), odnosno 37.570 glasova manje od Stanivukovića. Stanivuković je imao 349 glasova više od Šobota i Triviće zajedno.

Četveroplasirani je Davor Dragičević – Nezavisni kandidat koji je osvojio 1.431 glas (1,39%). Ovi podaci su prikazani u **Tabeli 15**.

Kandidati za gradonačelnika Banjaluke	Broj glasova	%
DRAŠKO STANIVUKOVIĆ - PDP - PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	51.106	49,48
NIKOLA ŠOBOT - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	37.221	36,03
JELENA TRIVIĆ - NARODNI FRONT - JELENA TRIVIĆ	13.536	13,10
DAVOR DRAGIČEVIĆ - NEZAVISNI KANDIDAT	1.431	1,39

Tabela 15: Odnos snaga u trci za gradonačelnika Banjaluke 2024. godine

Prije nego što analiziramo rezultate za Skupštinu Grada Banjaluka, a usporedbe radi, prvo ćemo prikazati i izborne rezultate

---

Ako bi vršili poređenje SNSD liste sa prethodnim izbornim ciklusom jasno bi uočili da je SNSD na izborima 2024. godine zabilježio rast od čak 1.061 glasa i dva odbornička mjesta.

---

te za Gradonačelnika Banjaluke u prethodnom četverogodišnjem periodu (**Tabela 16**).

Kandidati za gradonačelnika Banjaluke	Broj glasova	%
DRAŠKO STANIVUKOVIĆ - PDP - PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	52.935	54,43
IGOR RADOJIČIĆ - "SNSD-DEMOS-DNS-POLIGRAF-PUP-SP-SPS-US"	44.325	45,57

Tabela 16: Odnos snaga u trci za gradonačelnika Banjaluke iz 2020. godine

Ako uporedimo Stanivukovićev rezultat sa ovim od prije četiri godine, uočićemo da je ukupan zbir glasova u ovom ciklusu manji za 1.829 glasova. Takođe, ako uporedimo razliku glasova između Stanivukovića i Radojičića od prije četiri godine, vidjećemo da ista iznosi 8.610 glasova. Dakle, Stanivuković je u odnosu na razliku sa Radojičićem od prije četiri godine, uvećao istu u odnosu sa Šobotom u iznosu od 5.275 glasova (**Tabela 17**).

Kandidati za gradonačelnika Banjaluke 2020.	Broj glasova	Kandidati za gradonačelnika Banjaluke 2024.	Broj glasova
Draško Stanivuković	52.932	Draško Stanivuković	51.106
Igor Radojičić	44.324	Nikola Šobot	37.221
Razlika	8.608	Razlika	13.885
13.885-8.608=5.275			

Tabela 17: Uporedni odnos snaga u trci za gradonačelnika Banjaluke 2020. i 2024. godine

Da bismo pokušali objasniti kako je došlo do ovakog rezultata, vratićemo se sada na analizu izbornih rezultata odborničke liste za Grad Banjaluku. Tretiraćemo samo one političke subjekte koji su osvojili odborničke mandate (**Tabela 18**):

Politički subjekt	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	32.858	32,77	11
PDP - PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	21.143	21,09	7
SOCIJALISTIČKA PARTIJA	5.949	5,93	2
UJEDINJENA SRPSKA	5.479	5,47	2
DEMOKRATSKI SAVEZ-DEMOS	5.181	5,17	2
SPS - SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRPSKE - GORAN SELAK	5.084	5,07	2
NARODNI FRONT - JELENA TRIVIĆ	4.951	4,94	2
NEZAVISNI POKRET "SVOJIM PUTE" - IGOR RADOJIČIĆ	4.293	4,28	1
ZA PRAVDU I RED - LISTA NEBOJŠE VUKANOVIĆA	3.063	3,06	1
SAŠA ČUDIĆ - NEZAVISNI KANDIDAT - NACIONALNA MANJINA	593	43,73 ⁸	1

Tabela 18: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Banjaluka

⁸ Procenat nije relevantan za odborničke liste, takmičio se u konkurenciji nacionalnih manjina

Iz Tabele 13. vidimo da je SNSD i dalje najuspješnija politička partija u Banjaluci sa osvojenih 32.858 glasova (32,77%) i 11 odborničkih mandata. PDP je osvojio 21.143 glasa (21,09%) i sedam mandata, dok je na trećem mjestu SP sa 5.949 (5,93%) i dva mandata. Sličan rezultat je ostvarila US sa 5.479 (5,47%) sa takođe dva mandata.

Vidimo da je SNSD i dalje najuspješnija politička partija u Banjaluci sa osvojenih 32.858 glasova (32,77%) i 11 odborničkih mandata.

Slijede još tri partije koje su osvojile po dva mandata: DEMOS 5.181 (5,17%), SPS 5.084 (5,07%) glasa i NF – Jelena Trivić 4.951 (4,94%). Sa po jednim mandatom u gradsku skupštinu još su ušli: novoformirani NEZAVISNI POKRET „SVOJIM PUTEM“ koji predvodi Igor Radojičić, kandidat SNSD-a i „vidovdanske koalicije“ na prethodnim izborima za gradonačelnika sa 4.293 glasa (4,28%), „Za pravdu i red“ Nebojše Vukanovića sa 3.063 (3,06%) i nezavisni kandidat Saša Čudić sa 593 glasa ili 43,73% glasova u kategoriji nacionalnih manjina.

DNS koji je 2020. godine imao 6.790 glasova ove godine je u koaliciji sa PUP-om osvojio 2.331 glasa, što mu nije bilo dovoljno da osvoji bar jedan odbornički mandat. Pad od 4.459 glasova je ogroman gubitak koji je ova stranka pretrpila u Banjaluci.

SDS takođe nastavlja svoj veliki pad u odnosu na prethodne četiri godine. Sa 3.864 glasa sada je osvojio 2.156 glasova i nije osvojio odbornički mandat.

SNSD je u odnosu na prethodne izbore iz 2020. godine dobio dva mandata i novih 7.052 glasa, dok je PDP zabilježio neznan rast od 1.987 glasova i zadržao je svojih sedam mandata.

Trećeplasirana SP bilježi blagi rast od 1.457 glasova, a US je sa 5.479 glasova zabilježila veliki pad od 35,52% ili 3.018 glasova manje. DEMOS je osvojio 822 glasa manje, a SPS 3.455 manje nego na prethodnim lokalnim izborima.

Ovogodišnji debitanti – „Narodni front“ i Pokret „Svojim putem“ su osvojili približan broj glasova, NF-Jelena Trivić 4.951, a NP SP 4.293 glasa.

Saša Čudić je takođe sa 593 glasa neznatno poravio svoj izborni rezultat za 60 glasova više.

PDP je osvojio 21.143 glasa (21,09%) i sedam mandata.

Inače, SNSD je od ukupno 260 biračkih mjesta pobijedio na 233 (89,62%), PDP na 24 (na jednom BM dijeli prvu poziciju sa SNSD-om), na dva mjesta je pobijedio SPS, na jednom DEMOS.

Saša Čudić je takođe sa 593 glasa neznatno poravio svoj izborni rezultat za 60 glasova više

U **Tabeli 19** se jasnije vide gore navedeni pokazatelji:

Politički subjekat	2016	2020	2024	Razlika 2024-2020	Stopa promjene 2024/2020
SNSD	31.419	25.806	32.858	7.052	27,33%
PDP	7.199	19.156	21.143	1.987	10,37%
SP	9.521	4.492	5.949	1.457	32,44%
US	5.808	8.497	5.479	-3.018	-35,52%
DEMOS	0	6.003	5.181	-822	-13,69%
SPS	0	8.539	5.084	-3.455	-40,46%
NF	0	0	4.951	4.951	
SVOJIM PUTEM	0	0	4.293	4.293	
ZA PRAVDU I RED	0	0	3.063	3.063	
NDP BL ZOVE	0	3.133	2.916	-217	-6,93%
DNS	11.030	6.790	2.331	-4.459	-65,67%
SDS	8.872	3.864	2.156	-1.708	-44,20%
NPS - D. Banjac	0	0	1.711	1.711	
SDP BiH	0	2.092	1.585	-507	-24,24%
NDP	12.323	1.349	851	-498	-36,92%
SAŠA ČUDIĆ	842	533	593	60	11,26% ⁹

Tabela 19: Broj osvojenih glasova političkih partija koje su osvojile mandate 2016-2024 godine

Kada su u pitanju osvojeni mandati u Skupštini grada Banjaluka, **Grafikon 12.** najbolje ilustruje trendove u prethodne četiri godine.

Grafikon 12: Broj osvojenih odborničkih mandata političkih subjekata u periodu 2020-2024

Dubinsku analizu rezultata SNSD-a ćemo provesti nešto kasnije, sada ćemo se više posvetiti strukturi glasača koji su glasali za Draška Stanivukovića, a nisu za Nikolu Šobota.

Ko je glasao za Stanivukovića, a nije za Šobota?

Ukoliko se javni istupi lidera političkih stranaka mogu uzeti zdravo za gotovo, pokušaćemo da odgovor na ovo pitanje damo na sljedeći način:

Nikolu Šobota, pored matičnog SNSD-a, u javnom istupu je podržao samo Goran Selak i SPS. To bi u prostom zbiru iznosilo: $32.858 + 5.084 = 37.942$ što iznosi 721 glas više nego što je dobio Šobot (37.221) Da li je to tako?

Ukoliko uradimo dubinsku analizu svih 260 biračkih mjesta u Banjaluci (Prilog I), uočićemo da SNSD na 31 biračkom mjestu (11,9%) , a SPS na 125 biračkih mjesta (48,07%) nisu dali punu podršku Nikoli Šobotu. Ako se obrati pažnja na MZ Šargovac, posebno na Biračko mjesto Šargovac 3 gdje Selak ima najjaču kontrolu i uporište (SPS lista je pobijedila), vidjeće se da je upravo tu Stanivuković ubjedljivo pobijedio Šobota.

Dakle, Šobot nije imao punu podršku ni u SNSD-u, a kamoli u SPS-u! Zašto je to tako, treba pitati 31 predsjednika Mjesnog odbora GrO SNSD Banjaluka, te funkcionere i aktiviste na teritoriji tih mjesnih odbora. Zašto na 125 biračkih mjesta SPS nije podržao Šobota, treba pitati Gorana Selaka.

Jelenu Trivić je podržao matični NF, zatim ZPiR-Nebojša Vukanović, NP Banjaluka zove, kao i SDS-Volja naroda, što u zbiru iznosi: $4.951 + 3.063 + 2.916 + 2.156 = 13.086$, a to je 450 glasova manje od Trivićkinog ukupnog skora (13.536). Iako su „sa terena“ stizale informacije da je podrška samo na riječima a ne i na djelu, brojke pokazuju da je zbir glasova koji su dali kandidatu NF-a bio realan i iskren.

Draška Stanivukovića navodno u potpunosti nije podržao ni matični PDP. Pričalo se da mu je podršku uskratilo i Mladen Ivanić, osnivač i prvi predsjednik, a sada počasni predsjednik PDP-a, te da je ostao bez podrške od Igora Crnatka, Mire Pekić, Milka Grmuše, dva kandidata PDP-a koji su se našli na odborničkoj listi (Nata-

---

Ukoliko uradimo dubinsku analizu svih 260 biračkih mjesta u Banjaluci (Prilog I), uočićemo da SNSD na 31 biračkom mjestu (11,9%) , a SPS na 125 biračkih mjesta (48,07%) nisu dali punu podršku Nikoli Šobotu.

Dakle, Šobot nije imao punu podršku ni u SNSD-u, a kamoli u SPS-u!

ša Mirošljević Šestić i Ljubiša Ančić), nekadašnjeg „broja dva“ u PDP-u, Branka Dokića (javno podržao Trivičku) itd, itd...

Nedeljko Čubrilović je rekao da se nije miješao u rad Gradskog odbora DEMOS-a. Slično je rekao i Petar Đokić za svoj SP u Banjaluci.

Podršku navodno nije dobio ni od SNSD-ovih koalicionih partnera, jer kako kažu njihovi lideri, nikada nisu javno podržali Stanivukovića.

Nedeljko Čubrilović je rekao da se nije miješao u rad Gradskog odbora DEMOS-a. Slično je rekao i Petar Đokić za svoj SP u Banjaluci, a Nenad Stevandić je izjavio da je donošenje odluke o podršci gradonačelniku Banjaluke prepustio predsjedniku Gradskog odbora US, Nevenu Staniću.

Igor Radojičić, predsjednik NP-Svojim putem je rekao da će tu odluku prepustiti svojim biračima...

Postavlja se pitanje, ko je onda glasao za Draška Stanivukovića, kada mu niko od pobrojanih nije dao podršku? Marsovci sigurno nisu.

U odgovoru na ovo pitanje, pomoć ćemo i ovaj put potražiti u zvaničnim rezultatima političkih subjekata koji su učestvovali na izborima u Banjaluci.

Dakle, ako ipak pretpostavimo da je za Stanivukovića glasao PDP čiji je član i funkcioner, te SNSD-ovi koalicioni partneri (SP, DEMOS, US, DNS, NPS-Darko Banjac), sem SPS-a dobićemo sljedeći rezultat:

Zbir glasova PDP+SP+US+DEMOS+DNS+NPS-Darko Banjac+NP "SP" - IGOR RADOJIČIĆ u brojkama izgleda ovako: $21.143+5.949+5.479+5.181+2.331+1.711+4.293=46.087$. Prostim računom sabiranja da se primijetiti da nedostaje još 5.019 glasova do Stanivukovićevo ukupnog skora od 51.106 glasa. Teoretski, kada bi svi glasovi kandidata nacionalnih manjina (ukupno 1.356) dali glas Stanivukoviću, nedostajalo bi još $5.019-1356=3.663$ glasa. Kada bi mu povjerenje dao i SDP BiH (1.585 glasova) neophodno je da se pronađe odakle je dobio još 2.078 glasova.

Postavlja se pitanje, ko je onda glasao za Draška Stanivukovića, kada mu niko od pobrojanih nije dao podršku? Marsovci sigurno nisu.

Ako uobzirimo razliku u broju važećih listića od birača koji su glasali na listi za Gradonačelnika u odnosu na listu za Skupštinu Grada ($103.294-101.610=1.684$) uočavamo razliku od

1.684 glasa. Kada bi i oni, svi u cjelosti, glasali za Stanivukovića, opet mu nedostaju 394 glasa!

Davor Dragičević je osvojio 1.431 glas. Teoretski, kada bi njemu dali glasove NDP, SDA, PRVA SDS, HDZ i HSS to bi iznosilo: $851+249+177+82+51=1.410$ i time bi mu nedostajao još 21 glas.

Podršku Drašku Stanivukoviću su dali glasači PDP-a.

Šta nam pokazuje i dokazuje gornje?

Podršku Drašku Stanivukoviću su dali glasači PDP-a, SNSD-ovi koalicioni partneri i predstavnici cjelokupnog političkog spektra koji su uzeli učešće na glasanju u Banjaluci, sem gore navedene grupe političkih partija koje su dale podršku Jeleni Trivić. Podršku je dobio i od stranaka sa hrvatskim i bošnjačkim predznakom, pa čak i manjim dijelom od glasača SNSD-a i značajnog broja SPS-ovih birača.

Takođe, Drašku Stanivukoviću je pošlo za rukom da ostvari politički dogovor o podršci sa svim SNSD-ovim koalicionim partijama, pa čak i sa značajnim dijelom SPS-a, koji su mu dali jasnu i bezrezervnu podršku.

SNSD kroz brojke u periodu 2004-2024

Ovdje ćemo napraviti analizu izbornih rezultata SNSD-a u šest prethodnih ciklusa na lokalnim izborima u periodu 2004-2024. godine.

Grafikon 13. će nam pokazati broj osvojenih glasova za Skupštinu grada Banjaluke u periodu od 2004-2024. godine.

Grafikon 13: Broj osvojenih glasova SNSD-a za skupštinu grada u periodu 2004-2024. godina

SNSD je u svakom od ovih izbornih ciklusa bio ubjedljivi pobjednik u Skupštini Grada na lokalnim izborima u Banjaluci.

Punih 20 godina SNSD je održavao pobjednički trend i najuspješniji iskorak je napravljen na nedavno održanim oktobarskim lokalnim izborima 2024. godine kada zadobio povjerenje 32.858 glasača.

Punih 20 godina SNSD je održavao pobjednički trend i najuspješniji iskorak je napravljen na nedavno održanim oktobarskim lokalnim izborima 2024. godine kada zadobio povjerenje 32.858 glasača. Glasačko tijelo najveće stranke u Republici Srpskoj je u Banjaluci pokazalo čvrstu i postojanu stabilnost i nikako se ne može govoriti o padu povjerenja birača.

Broj odborničkih mandata koji je SNSD osvojio u istom vremenskom intervalu je ilustrovan na sljedećem grafikonu:

Grafikon 14: Broj osvojenih mandata SNSD-a za skupštinu grada u periodu 2004-2024. godina

---

Glasačko tijelo najveće stranke u Republici Srpskoj je u Banjaluci pokazalo čvrstu i postojanu stabilnost i nikako se ne može govoriti o padu povjerenja birača.

Iako smo na prethodnom primjeru pokazali da SNSD ima stabilno, ubjedljivo i najbrojnije glasačko tijelo u Banjaluci, broj odborničkih mandata je značajno varirao. Takav trend zavisi od niza faktora, naravno najviše od odnosa snaga političkih konkurenata, kao i same izlaznosti birača.

Međutim vrlo interesatno je primijetiti da je 2012. godine za SNSD glasalo 25.283, a 2016. godine 31.419 birača. Iako je SNSD

2016. godine imao 6.136 glasova više nego 2012. godine, broj mandata je ostao isti. Ili, ako uporedimo 2012. godinu i 2020. godinu, vidjećemo da je SNSD imao prije četiri godine 521 glasača više, a dva mandata manje. 2024. godine SNSD je sa ukupno 32.858 glasova osvojio 11 mandata. To jasno pokazuje da je ukupni skor glasova povećan za 7.052, a broj mandata za dva, u odnosu na prethodni četverogodišnji ciklus.

2024. godine SNSD je sa ukupno 32.858 glasova osvojio 11 mandata. To jasno pokazuje da je ukupni skor glasova povećan za 7.052, a broj mandata za dva.

I ovaj primjer potvrđuje činjenicu o stabilnosti i kontinuitetu političke snage SNSD-a u Banjaluci, što ne znači da SNSD neće raditi na svom unaprjeđenju kao i u korekciji strateškog pristupa u narednim izbornim intervalima. Prema tome, pokušaji prepadanja od jednog dijela političke konkurencije i njihovih sponzora, te medija koji iz petnih žila pokušavaju „dojaviti“ kako SNSD gubi podršku u najvećem gradu u Republici Srpskoj, su poprilično jeftina priča koja nikako ne pije vode.

Sada ćemo analizirati podršku kandidata SNSD-a za gradonačelnika Banjaluke u istim izbornim intervalima. **Grafikon 15.** bi trebao to najbolje pokazati:

Grafikon 15: Broj glasova kandidata SNSD-a za gradonačelnika Banjaluke u periodu 2004-2024. godine

I na ovom grafikonu se može primijetiti da je 2016. godine osvojen najveći broj glasova i u ovoj kategoriji. Rezultat iz te

---

Ovogodišnji rezultat je četvrti po rejtingu osvojenih glasova za gradonačelnika u šest uzastopnih ciklusa na lokalnim izborima.

---

godine od 56.173 glasa je najveći broj osvojenih glasova za gradonačelnika Banjaluke do sada. Ovogodišnji rezultat je četvrti po rejtingu osvojenih glasova za gradonačelnika u šest uzastopnih ciklusa na lokalnim izborima. Iako je skor iz 2024. godine veći nego 2004. i 2012. godine kada je SNSD osvojio gradonačelničko mjesto, to se ovoga puta nije desilo. Razloge smo opisali ranije u dijelu koji je analizirao sve aspekte i odnose sa koalicionim partnerima.

Ova i druge brojne analize koje se unutar SNSD-a temeljno provode i po horizontalnom i po vertikalnom nivou, precizno će definisati dalje korake djelovanja kako u Banjaluci, tako i u cijeloj Republici Srpskoj sa ciljem da ovaj broj od 70 % gradonačelničkih mjesta bude čvrsta osnova za pobjedu na opštim izborima 2026. godine i uvertira u 2028. godinu kada se očekuje još snažniji rast povjerenja građana i poboljšanje rejtinga u još većem broju gradova i opština.

Doboj

SNSD je u Doboju je i ovom izbornom ciklusu postigao odličan rezultat! S obzirom da nema dostojnu političku konkurenciju, preostalo mu je da se bori za svoj najbolji rezultat. Zabilježio je rast u broju glasova u trci i za gradonačelnika i za SNSD listu u odnosu na izborni rezultat iz 2020. godine. Doboj je ostao grad potpune dominacije SNSD-a.

Kao što vidimo iz **Tabele 20**, Boris Jerinić, kandidat SNSD-a za gradonačelnika Doboja sa osvojenih 22.038 glasova (74,49%) nije imao dostojnog političkog rivala. U odnosu na drugoplasiranog kandidata, Slobodana Dragičevića (SDS – Volja naroda) koji

---

SNSD je u Doboju je i ovom izbornom ciklusu postigao odličan rezultat!

---

je osvojio 5.932 glasa (20,05%) u prednosti je za 16.106 glasova, a trećeplasiranom Slaviši Pančiću iz PDP-a koji je osvojio 1.616 glasova (5,46%) „bježi“ za 20.422 glasa.

Ako uporedimo rezultate za gradonačelnika Doboja sa rezultatima od prije četiri godine uočićemo da je Boris Jerinić, kandidat SNSD-a bio uspješniji u odnosu na prošli put za 932 glasa.

Kandidati za gradonačelnika Doboja	Broj glasova	%
BORIS JERINIĆ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	22.038	74,49
SLOBODAN DRAGIČEVIĆ - SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	5.932	20,05
SLAVIŠA PANČIĆ - PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA 1999	1.616	5,46

Tabela 20: Odnos snaga u trci za gradonačelnika Doboja

Situacija u trci za odbornička mjesta je slična kao i u prethodnom četverogodišnjem ciklusu. SNSD je ostvario apsolutnu pobjedu. SNSD sa 16.726 glasova (52,51%) glasova i 17 mandata može komotno i potpuno samostalno upravljati ovim gradom.

Po tri mandata ima DEMOS sa 3.267 (10,26%) i BH ZELENI / SDA sa 2.605 (8,18%) glasova. SDP BIH - NAPRIJED BIH sa 1.827 (5,74%) i SP sa 1.533 (4,81%) glasova imaju po dva mandata.

Po jedan mandat imaju: US 1.464 (4,60%), SDS - Volja naroda 1.276 (4,01%), ZPiR-Nebojša Vukanović 1.068 (3,35%) i DNS 1.030 (3,23%) glasova. (**Tabela 21**).

Odborničke liste sa osvojenim mandatima u Doboju	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	16.726	52,51	17
DEMOKRATSKI SAVEZ-DEMOS	3.267	10,26	3
BH ZELENI / SDA	2.605	8,18	3
SDP BIH - NAPRIJED BIH	1.827	5,74	2
SOCIJALISTIČKA PARTIJA	1.533	4,81	2
UJEDINJENA SRPSKA	1.464	4,60	1
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	1.276	4,01	1
ZA PRAVDU I RED - LISTA NEBOJŠE VUKANOVIĆA	1.068	3,35	1
DNS-NENAD NEŠIĆ	1.030	3,23	1

Tabela 21: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Doboja

Ukoliko poredimo rezultat SNSD liste u odnosu na prethodni četverogodišnji period, zabilježen je porast od 2.194 glasa i jedan odbornički mandat.

Doboj je najbolji primjer kako dobro organizovana stranačka infrastruktura kontinuirano postiže rezultate koji su vrijedni svake pažnje.

Bijeljina

SNSD je u Bijeljini na ovim lokalnim izborima imao odličnog kandidata za gradonačelnika, dr Mikajla Lazića, te nosioca liste, mladog i perspektivnog Bojana Savića. Iako nije postignut glavni cilj (osvajanje gradonačelničke

---

Ukoliko poredimo rezultat SNSD liste u odnosu na prethodni četverogodišnji period, zabilježen je porast od 2.194 glasa i jedan odbornički mandat.

---

pozicije), ovaj dvojac je unio novinu u svom političkom programu i djelovanju. Blagim pristupom bez ijedne ružne riječi i uvrede, svojim su ponašanjem, autoritetom i stavom, stvorili jedan potpuno novi politički diskurs koji je na taj način obilježio kampanju u najvećem gradu Semberije.

U odnosu na svoj prethodni rezultat, Ljubiša Petrović je svoj skor popravio za 2.993 glasa.

U trci za Gradonačelnika Bijeljine (**Tabela 22**), pobijedio je Ljubiša Petrović, kandidat SDS-Volja naroda i opozicije sa osvojenih 27.463 glasa (48,73%), dok je dr Mikajlo Lazić, kandidat SNSD-a osvojio 22.194 glasa (39,38%), što predstavlja razliku od 5.269 glasova. Mile Pejčić – Republička stranka Srpske je osvojio 4.838 glasova (8,58%) i zauzeo je treću poziciju. Četvrti je bio Vahidin Mulamustafić SDP – BiH sa 1.405 glasova (2,49%), dok je na petom mjestu Zoran Perić – POKRET MORA BOLJE sa osvojena 462 glasa (0,82%)

Kandidati za gradonačelnika Bijeljine	Broj glasova	%
LJUBIŠA PETROVIĆ - SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	27.463	48,73
MIKAJLO LAZIĆ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	22.194	39,38
MILE PEJČIĆ - REPUBLIČKA STRANKA SRPSKE-RSS	4.838	8,58
VAHIDIN MULAMUSTAFIĆ - SDP - SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE	1.405	2,49
ZORAN PERIĆ - POKRET MORA BOLJE	462	0,82

Tabela 22: Odnos snaga u trci za gradonačelnika Bijeljine

U odnosu na svoj prethodni rezultat, Ljubiša Petrović je svoj skor popravio za 2.993 glasa.

Kada je u pitanju odnos u gradskom parlamentu, situacija je potpuno drugačija, što se može vidjeti u **Tabeli 23**.

Odborničke liste sa osvojenim mandatima u Bijeljini	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	11.932	21,25	7
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	9.899	17,63	6
DEMOKRATSKI SAVEZ-DEMOS	5.770	10,28	4
REPUBLIČKA STRANKA SRPSKE-RSS	5.206	9,27	3
SOCIJALISTIČKA PARTIJA	3.868	6,89	2
NARODNA PARTIJA SRPSKE-DARKO BANJAC	2.902	5,17	2
PDP - PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA	2.671	4,76	2
UJEDINJENA SRPSKA	2.632	4,69	2
POKRET ZA BIJELJINU,SDS SEMBERIJA,SPS - GORAN SELAK	2.400	4,27	1
NARODNI FRONT - JELENA TRIVIĆ	2.317	4,13	1
SDA - NIP - SDP	2.234	3,98	1

Tabela 23: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Bijeljina

Ovdje su navedeni rezultati političkih partija koji su osvojili mandate u Skupštini grada Bijeljina. Ubjedljivo najuspješnija politička partija je SNSD. Osvojila je 11.932 (21,25%) glasova i sedam mandata. SNSD je zadržao svih sedam mandata kao i prije četiri godine sa nešto manjim brojem glasača (108).

Ovdje su navedeni rezultati političkih partija koji su osvojili mandate u Skupštini grada Bijeljina. Ubjedljivo najuspješnija politička partija je SNSD.

Odmah iza slijedi SDS - Volja naroda sa 9.899 (17,63%) glasova i šest osvojenih mandata. Na trećem mjestu je DEMOS 5.206 (10,278%) sa tri mandata.

RSS-Republička stranka Srpske je osvojila tri mandata, sa 5.206 glasova (9,27%).

Po dva mandata su osvojili: SP sa 3.868 glasova (6,89%), NPS - Darko Banjac sa 2.902 (5,17%), PDP 2.671 (4,76%), i US sa 2.632 (4,69%) glasova.

Po jedan mandat su ostvarili: POKRET ZA BIJE LJINU, SDS SEMBERIJA, SPS - GORAN SELAK 2.400 (4,27%), NF - Jelena Trivić 2.317 (4,13%) i SDA - NIP - SDP sa 2.234 (3,98%) glasa.

Bijeljina je i dalje grad u kojem kandidat SDS-a uživa najveću podršku. Međutim, SNSD lista je ponovo osvojila najveći broj glasova i mandata te je sasvim izvjesno da će formirati skupštinsku većinu.

Time je stvoren solidan osnov da se u narednom četverogodišnjem ciklusu dobro pripremi teren za osvajanje gradonačelničke pozicije od strane SNSD.a.

Zvornik

SNSD je već dugi niz godina ubjedljivo najdominantnija politička snaga u Zvorniku. To je pokazao i dokazao i na ovogodišnjim lokalnim izborima. SNSD Zvornik je i ovoga puta pokazao da nije imao dostojnog političkog takmaca u trci za prvog čovjeka grada.

Bojan Ivanović, kandidat za gradonačelnika, osvojio je 18.655 glasova (71,38%) i do nogu je potukao svog direktnog konkurenta Velizara Aćimovića (NF - Jelena Trivić) koji je osvojio 7.480 (28,62%) glasova (**Tabela 24**).

SNSD je već dugi niz godina ubjedljivo najdominantnija politička snaga u Zvorniku.

Kandidat za gradonačelnika Zvornika	Broj glasova	%
BOJAN IVANOVIĆ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	18.655	71,38
VELIZAR AČIMOVIĆ - NARODNI FRONT - JELENA TRIVIĆ	7.480	28,62

Tabela 24: Odnos snaga u trci za gradonačelnika Zvornika

Jedino što je ovdje interesantno napomenuti je da je Zoran Stevanović 2020. godine imao 4.478 glasova više od Bojana Ivanovića na ovogodišnjim izborima.

Po pitanju odnosa snaga u gradskom parlamentu, takođe ništa novo. SNSD i dalje je više nego ubjedljiv. Detaljniji podaci su navedeni u **Tabeli 25:**

Odborničke liste sa osvojenim mandatima u Zvorniku	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	14.045	51,56	17
DEMOKRATSKI SAVEZ-DEMOS	3.846	14,12	5
SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	1.946	7,14	2
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	1.603	5,88	2
NARODNI FRONT - JELENA TRIVIĆ	1.049	3,85	1
"KOALICIJA MOJ ZVORNIK"	970	3,56	1
NARODNA PARTIJA SRPSKE-DARKO BANJAC	922	3,38	1
SOCIJALISTIČKA PARTIJA	847	3,11	1
DNS-NENAD NEŠIĆ	842	3,09	1

Tabela 25: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Zvornika

SNSD je sa 14.045 glasova (51,56% od ukupnog broja izašlih birača) i 17 mandata je daleko ispred ostalih stranaka. Na taj način je osvojio apsolutnu vlast i sam može formirati skupštinsku većinu.

Time je pobijedio i „samog sebe“ u odnosu na 2020. godinu kada je osvojio 12.867 glasova (38,26%) i 13 mandata. Dakle, sada ima 1.178 glasova više i četiri poslanička mandata više.

Na drugom mjestu je DEMOS sa 3.846 glasova (14,12%) i pet mandata, dok po dva mandata imaju SDA 1.946 (7,14%), i SDS – Volja naroda sa 1.603 (5,88%) glasova.

SNSD je sa 14.045 glasova (51,56% od ukupnog broja izašlih birača) i 17 mandata je daleko ispred ostalih stranaka.

Po jedan mandat su osvojili: NF – Jelena Trivić 1.049 glasa (3,85%), "KOALICIJA MOJ ZVORNIK" 970 (3,56%), NPS-Darko Banjac 922 (3,38%), SP 847 (3,11%) i DNS sa 842 glasa i (3,09% od ukupnog broja izašlih birača).

Zvornik i dalje ostaje jedan od bastiona SNSD-a i mjesto gdje je već dugi niz godina nepobjediv.

Istočno Sarajevo

Istočno Sarajevo je ponovo izabralo svog gradonačelnika, kandidata SNSD-a, Ljubišu Ćosića, koji je osvojio 24.327 glasova (67,12% od ukupno izašlih birača) U odnosu na dva druga kandidata Igora Lukića – Nezavisnog kandidata koji je osvojio je 10.434 (28,79%) glasova i Nikole Lazarevića – Ekološka partija Republike Srpske koji je osvojio 1.482 glasa (4,09%), Ćosić je odnio više nego ubjedljivu pobjedu i ovoga puta nije imao ozbiljnu konkurenciju. Od Lukića je osvojio 13.893 glasa više, a od Lazarevića je u prednosti od 22.845 ubjedljivih glasova (Tabela 26).

Istočno Sarajevo je ponovo izabralo svog gradonačelnika, kandidata SNSD-a, Ljubišu Ćosića, koji je osvojio 24.327 glasova (67,12% od ukupno izašlih birača).

Kandidat za Gradonačelnika Istočnog Sarajeva	Broj glasova	%
LJUBIŠA ĆOSIĆ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	24.327	67,12
IGOR LUKIĆ - NEZAVISNI KANDIDAT	10.434	28,79
NIKOLA LAZAREVIĆ - EKOLOŠKA PARTIJA REPUBLIKE SRPSKE	1.482	4,09

Tabela 26: Odnos snaga između konkurenata za Gradonačelnika Istočnog Sarajeva

U odnosu na prethodni četverogodišnji period kada je Ćosić na prvim neposrednim izborima izabran za Gradonačelnika Istočnog Sarajeva, osvojio je 19.729 glasova, dok je ovoga puta osvojio 4.600 glasova više, što je izuzetan uspjeh.

Ako napravimo analizu osvojenih načelničkih pozicija u opštinama Istočnog Sarajeva rezultat je sljedeći (**Tabela 27**):

Naziv opštine	2020. godina			2024. godina		
	Stranka	Ime i prezime	Br. glasova	Stranka	Ime i prezime	Br. glasova
Sokolac	SDS	Milovan Bjelica	3.684	SNSD	Strahinja Bašević	4.154
Istočna Ilidža	SDS	Marinko Božović	5.366	SDS	Marinko Božović	5.606
I.Stari Grad	SDS	Bojo Gašanović	775	SDS	Bojo Gašanović	560
I. Novo Sarajevo	SNSD	Jovan Katić	4.890	SNSD	Jovan Katić	6.101
Trnovo	SNSD	Dragomir Gagović	755	SNSD	Miroslav Bjelica	870
Pale	SNSD	Boško Jugović	6.085	DEMOS	Dejan Kojić	6.856

Tabela 27: Osvojena načelnička mjesta u opštinama Istočnog Sarajeva

SNSD je najuspješnija politička partija u Istočnom Sarajevu. Pored SNSD-ovog gradonačelnika Istočnog Sarajeva, Ljubiše

Ćosića, SNSD je osvojio još tri načelničke pozicije i to u Sokocu, Istočnom Novom Sarajevu i Trnovu.

Na Sokocu je dosadašnjeg SDS-ovog kandidata Milovana Bjelicu, pobijedio SNSD-ov kandidat, Strahinja Bašević.

SNSD je u odnosu na prethodni četverogodišnji period, u svom sastavu zadržao vlast u tri opštine, ali tako što je izgubio načelničku poziciju na Palama, ali je zato tu poziciju osvojio na Sokocu.

Na Sokocu je dosadašnjeg SDS-ovog kandidata Milovana Bjelicu, pobijedio SNSD-ov kandidat, Strahinja Bašević. Bašević je ubjedljivo pobijedio osvojivši 4.154 glasa (60,86%), dok je Bjelica osvojio 2.671 glas (39,14%), dakle 1.483 glasa više. Time je srušen još jedan od bastiona SDS-a. Podsjetimo, Bjelica je prije četiri godine pobijedio SDS-ovog kandidata, Bojana Koprivicu, tada osvojivši 3.684 glasa (50,57%), naspram 2.916 glasova (40,03%) SNSD-ovog kandidata.

SNSD je u Istočnom Novom Sarajevu dobio novog/starog načelnika, Jovana Katića, koji u ovom izbornom ciklusu nije imao protivkandidata. Katić je u odnosu na rezultat od prije četiri godine, kada je osvojio 4.890 glasova, popravio svoj skor za 1.211 glasova, tako što je zadobio povjerenje od 6.101 glasača.

SNSD i dalje upravlja Trnovom. Kao i u Istočnom Novom Sarajevu, kandidat SNSD-a za načelnika Trnova, Miroslav Bjelica nije imao nijednog političkog konkurenta. Osvojio je 870 glasova. Na načelničkom mjestu je zamijenio svog stranačkog kolegu, Dragomira Gagovića.

SDS je pobijedio u dvije opštine u Istočnom Sarajevu i to u Istočnoj Ilidži i Istočnom Starom Gradu.

U Istočnoj Ilidži je pobijedio SDS-ov kandidat Marinko Božović sa 5.606 (60,16%) glasova, osvojivši 1.894 glasa više od kandidata SNSD-a, Miroslava Vujičića koji je osvojio 3.712 glasova (39,84%). Božović je takođe novi/stari načelnik. U odnosu na svoj

---

SDS je pobijedio u dvije opštine u Istočnom Sarajevu i to u Istočnoj Ilidži i Istočnom Starom Gradu.

---

prethodni četvorogodišnji mandat kada je osvojio 5.336 glasova, Božović je ovoga puta osvojio 270 glasova više.

U Istočnom Starom Gradu SDS-ov kandidat Bojo Gašanović je takođe obnovio mandat. Sa osvojenih 560 glasova (71,25%), pobijedio je kandidata SNSD-a, Miljana Jovičića koji je osvojio 226

glasova (28,75%). Gašanović je prije četiri godine u trci za načelnika osvojio 775 glasova (215 glasova više nego ove godine).

Na Palama je u trci za načelnika opštine pobijedio Dejan Kojić, kandidat DEMOS-a osvojivši 6.856 glasova (55,54%). Njegov protivkandidat, Damjan Škipina iz SNSD-a je osvojio 5.488 glasova (44,46%), odnosno 1.368 glasova manje. Boško Jugović iz SNSD-a, načelnik u prethodnom četverogodišnjem periodu je imao 6.085 glasova. Kojić je u odnosu na Jugovića osvojio 771 glas više.

Ako saberemo ukupan broj glasova stranaka koje su osvojile mandate u opštinama Istočnog Sarajeva, uočićemo da je i po ovom kriterijumu SNSD najuspješnija politička organizacija (**Tabela 28.**)

Broj osvojenih glasova stranaka koji su osvojili mandat u opštinama Istočnog Sarajeva							
Stranka	SOKOLAC	ISTOČNA ILIDŽA	ISTOČNI STARIGRAD	I. NOVO SARAJEVO	TRNOVO	PALE	UKUPNO
SNSD	2,733	2,437	131	3,527	582	4,362	13,772
SDS	1,556	3,369	498	640		1,093	7,156
DEMOS	905	484	133	609	57	3,259	5,447
DNS	647	1,081		1,389	298	1,273	4,688
US	423	337		319		873	1,952
PDP		615			53	425	1,093
SP	226			370		424	1,020
SPS		499					499
RSS						411	411
STR. ZA NAŠ GRAD				364			364
SRS		315					315

Tabela 28: Broj osvojenih glasova stranaka koji su osvojili mandat u opštinama Istočnog Sarajeva na Lokalnim izborima 2024. godine

SNSD je najuspješnija stranka sa osvojenih 13.772 glasa ispred je drugoplasiranog SDS-a sa 7.156 i trećeplasiranog DEMOS-a kojem je povjerenje ukazalo 5.447 birača. Lako je uočiti da je SNSD osvojio 1.169 glasova više od SDS-a i DEMOS-a zajedno.

Četvrti po broju osvojenih glasova je DNS koji je uknjižio 4.688 glasova. Zatim slijede US sa 1.952 glasa, PDP sa 1.093 glasa, SP je osvojio 1.020, SPS 499, RSS 411, STRANKA ZA NAŠ GRAD 364, dok je SRS osvojio 315, glasova

---

SNSD je najuspješnija stranka sa osvojenih 13.772 glasa .

Ako ove rezultate poredimo sa istima od prije četiri godine, uočićemo da je SNSD napredovao za 2.491 glas, dok je SDS zabi-

lježio značajan pad od 1.577 glasova u odnosu na isti period. DEMOS je u istom intervalu napredovao i osvojio je 1.823 glasa više.

Ove i uporedne podatke političkih partija koji su bilježili značajnije rezultate u prethodna tri izborna ciklusa su prikazani u **Tabeli 29**:

Stranka	2016	2020	2024
SNSD	10,878	11,281	13,772
SDS	11,493	8,733	7,156
DEMOS	0	3,624	5,447
DNS	4,845	6,052	4,688
US	0	2,086	1,952
SP	1,477	188	1,020
PDP	4,851	2,493	1,093
SPS	0	748	499
SRS	492	333	315
STRANKA ZA NAŠ GRAD	651	329	364
RSS	0	0	411
NACIONALNE MANJINE	57	133	79
DF	42	51	0
NDP	1635	654	0

Tabela 29: Broj osvojenih glasova političkih stranaka koji su osvojili mandate, Istočno Sarajevo, 2016-2020-2024.

Na **Grafikonu 16**, je na najbolji mogući način ilustrovan odnos snaga političkih partija u Istočnom Sarajevu:

Grafikon 16: Broj osvojenih glasova političkih stranaka koji su osvojili mandate, Istočno Sarajevo, 2016-2020-2024.

Pogledajmo kako stvari stoje sa odborničkim mandatima
(Tabela 30.)

Broj osvojenih mandata opština političkih subjekata u Istočnom Sarajevu, 2024.							
Stranka/ Nezavisni kandidat	SOKOLAC	ISTOČNA ILIDŽA	ISTOČNI STARI GRAD	ISTOČNO NOVO SA- RAJEVO	TRNOVO	PALE	UKUPNO
SNSD	8	6	2	10	7	9	42
SDS	5	8	9	2		2	26
DEMOS	3	1	2	2	1	6	15
DNS	2	3		4	4	3	16
US	1	1		1		2	5
SP	1			1		1	3
PDP		2			1	1	4
SPS		1					1
SRS		1					1
STR. ZA NAŠ GRAD				1			1
RSS						1	1
NAC. MANJ.	1						1

Tabela 30: Broj osvojenih mandata opština političkih subjekata u Istočnom Sarajevu, 2024.

SNSD i u ovoj konkurenciji pokazuje dominaciju. Sa osvojenih 42 mandata se nalazi ispred SDS-a sa 26 i DNS-a sa 16 mandata.

U ovoj komparaciji je uočljivo da sam SNSD ima mandata koliko SDS i DNS Zajedno. DEMOS-a je četvrti sa osvojenih 15 mandata.

Sljedi US sa pet, PDP sa četiri, te SP sa tri osvojena mandata.

Po jedan mandat su osvojili: SPS, SRS, Stranka za naš grad, Republička stranka Srpske i Miladinka Zekić iz reda nacionalnih manjina.

U odnosu na prethodna dva izborna ciklusa, u **Tabeli 31.** možemo uočiti sljedeće:

Stranka	2016	2020	2024
SNSD	36	35	42
SDS	39	32	26
DEMOS	0	9	15
DNS	13	17	16
US	0	4	5
SP	4	3	3
PDP	13	7	4
SPS	0	2	1

SRS	1	1	1
STR. ZA NAŠ GRAD	2	1	1
RSS	0	0	1
NAC. MANJINE	1	1	1
DF	1	1	0
NDP	4	1	0

Tabela 31: Broj osvojenih mandata političkih stranaka, Istočno Sarajevo, 2016-2020-2024

SNSD je u odnosu na 2016. godinu kada je imao 36 mandata u opštinama koji su u sastavu Istočnog Sarajeva imao gubitak jednog mandata 2020. da bi taj broj 2024. godine uvećao i sada ima 42 odbornika.

SDS je 2016. godine imao tri odbornika više od SNSD-a, ukupno 39. Taj broj je 2020. smanjen na 32, da bi 2024. godine iznosio 15 odbornika.

DEMOS na izborima 2016. nije nastupao kao samostalna politička partija. 2020. godine je osvojio devet, a 2024. godine 15 odborničkih mjesta.

DNS je 2016. imao 13 odbornika, 2020. je osvojio 17 (što je maksimum), da bi 2024. godine osvojio 16 mandata.

Trend ovih, kao i preostalih političkih subjekata u prethodna tri ciklusa lokalnih izbora je prikazan na **Grafikonu 17**.

Grafikon 17 : Broj osvojenih mandata političkih stranaka, Istočno Sarajevo, 2016-2020-2024

U Istočnom Sarajevu SNSD je i dalje najjača politička organizacija. SNSD je na ovim izborima osvojio poziciju gradonačelnika, kao i tri načelničke pozicije, te ukupno najveći broj glasova i odborničkih mandata.

U Istočnom Sarajevu SNSD je i dalje najjača politička organizacija.

SNSD nije uspio osvojiti poziciju načelnika na Palama, iako je je u toj opštini osvojio najveći broj glasova i mandata.

Trebinje

Trebinje je i ovaj put najviše povjerenja dalo SNSD-u. Kandidat za gradonačelnika, Mirko Ćurić će obnoviti četverogodišnji mandat prvog čovjeka grada na Trebišnjici, a SNSD kao najuspješnija politička partija će predvoditi odborničku listu.

Ćurić, je osvojio je 9.839 (54,15%) glasova, što je za 1.697 glasova više od Lazara Radana kandidata Stranke za pravdu i red - Lista Nebojše Vukanovića koji je osvojio 8.142 glasa (44,81%). Ranko Vučinić - Nezavisni kandidat je osvojio 190 glasova (1,05%) ili 9.649 glasova manje od kandidata SNSD-a (**Tabela 32**).

Kandidat za gradonačelnika Trebinja	Broj glasova	%
MIRKO ĆURIĆ - SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	9.839	54,15
LAZAR RADAN - ZA PRAVDU I RED - LISTA NEBOJŠE VUKANOVIĆA	8.142	44,81
RANKO VUČINIĆ - NEZAVISNI KANDIDAT	190	1,05

Tabela 32: Odnos snaga kandidata za gradonačelnika Trebinja

U odnosu na prethodni ciklus kada je na izborima za Gradonačelnika Trebinja takođe pobijedio Mirko Ćurić, rezultat je skoro identičan. Ćurić je tada osvojio 9.539 glasova. Ipak, razlika od 300 glasova više u odnosu od prije četiri godine nije ni mala ni beznačajna. Ona govori o kontinuitetu i rastu povjerenja kod građana, što nije bilo lako održati, a kamoli popraviti.

Kada je u pitanju odbornička lista, u **Tabeli 33**, je ilustrovan rejting političkih subjekata koji su osvojili mandate:

Politički subjekt	Broj glasova	%	Broj mandata
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MILORAD DODIK	7.314	40,52	12
ZA PRAVDU I RED - LISTA NEBOJŠE VUKANOVIĆA	2.627	14,55	4
UJEDINJENA SRPSKA - DNS - NENAD NEŠIĆ	1.529	8,47	2
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	1.119	6,20	2
SOCIJALISTIČKA PARTIJA	1.111	6,15	2

NARODNA PARTIJA SRPSKE-DARKO BANJAC	1.100	6,09	2
NARODNI DEMOKRATSKI POKRET	1.003	5,56	2
POLITIČKA ORGANIZACIJA SRCEM ZA NAŠE TREBINJE	904	5,01	1
DEMOKRATSKI SAVEZ-DEMOS	716	3,97	1
AMAR ŠEHOVIĆ - NEZAVISNI KANDIDAT - NACIONALNA MANJINA	139	85,28 ¹⁰	1

Tabela 33: Odnos snaga političkih partija u Skupštini grada Trebinja

SNSD je osvojio 7.314 (40,52%) glasova i 12 mandata. U odnosu na prethodne izbore 2020. godine, kada je SNSD osvojio 6.421 glas što predstavlja porast od 893 glasa, a to je veoma značajan uspjeh. Broj mandata je ostao isti.

Nebojša Vukanović i njegova lista Za pravdu i red i je osvojila 2.627 (14,55%) i četiri mandata.

Po dva mandata su osvojili US-DNS 1.529 (8,47%), SDS-Volja naroda 1.119 (6,20%), SP 1.111 (6,15%), NPS – Darko Banjac 1.100 (6,09%) i NDP 1.003 (5,56%).

Jedan mandat su osvojili: POLITIČKA ORGANIZACIJA SRCEM ZA NAŠE TREBINJE 904 (5,01%), DEMOS 716 (3,97%) i Amar Šehović -Nacionalna manjina – Nezavisni kandidat sa 139 glasova.

Epilog ovih lokalnih izbora u Trebinju je da se ponovio sličan rezultat od prije četiri godine. SNSD je dobio novog starog gradonačelnika, a odbornička lista je ponovila broj odborničkih mandata (12) uz veću podršku birača.

Nebojša Vukanović je sa svojom Listom ostao drugi politički subjekat po snazi sa ponovo osvojena četiri mandata.

SNSD i dalje ostaje da suvereno vlada i uspješno razvija naš najveći hercegovački grad!

Brčko Distrikt

SNSD je i u Brčko Distriktu zabilježio odličan rezultat. U koalaciji sa SPS-om je osvojio 5.945 glasova (15,72% u odnosu na ukupan broj izašlih birača), te je i ovdje nadominantnija politička organizacija u odnosu na sve političke partije sa sjedištem u Republici Srpskoj.

Epilog ovih lokalnih izbora u Trebinju je da se ponovio sličan rezultat od prije četiri godine. SNSD je dobio novog starog gradonačelnika.

---

¹⁰ Procenat nije relevantan za odborničke liste, takmičio se u konkurenciji nacionalnih manjina

Ipak, najviše glasova je osvojila SDA, ukupno 6.024 glasa, te je za 79 glasova uspješnija od koalicije SNSD-SPS. Presudili su glasovi pristigli mimo redovnih biračkih mjesta (pošta, odsustvo, mobilni tim, DKP i potvrđeni), dok je na redovnim biračkim mjestima pobijedila koalicija SNSD-SPS. Osvojila je 5.883 glasa, naspram 5.803 glasa koje je osvojila SDA (dakle 80 glasova više). Oba politička subjekta su osvojila po četiri mandata.

SNSD je i u Brčko Distriktu zabilježio odličan rezultat.

U **Tabeli 34.** je dat prikaz snaga u parlamentarnih stranaka u Brčko Distriktu:

Politički subjekat	Broj glasova	Redovni	Pošta	Odsustvo, mobilni tim i DKP	Potvrđeni	%	Broj mandata
SDA	6.024	5.803	105	115	1	15,93	4
SNSD-SPS	5.945	5.883	29	33	0	15,72	4
SP - DNS - PUP	3.489	3.433	12	44	0	9,23	3
US	3.431	3.416	7	8	0	9,07	3
HDZ BIH	3.387	2.919	397	68	3	8,96	3
PDP	2.321	2.289	19	13	0	6,14	2
SBB	2.271	2.220	26	25	0	6,01	2
NAROD I PRAVDA (NIP)	2.224	2.173	26	24	1	5,88	2
NAŠA STRANKA	2.053	2.037	8	8	0	5,43	2
SDP BiH	1.988	1.956	23	9	0	5,26	1
SDS - VOLJA NARODA	1.752	1.733	1	18	0	4,63	1
SBIH	1.385	1.348	20	17	0	3,66	1
KOALICIJA HSS-BRAČA RADIĆ - HDZ 1990	1.201	1.131	60	8	2	3,18	1

Tabela 34: Odnos snaga političkih partija u Skupštini Brčko Distrikta

Po tri mandata su osvojili: Koalicija SP - DNS - PUP sa 3.489 glasova (9,23%), zatim US sa 3.431 (9,07%) , te HDZ BIH sa 3.387 (8,96%) glasova.

Političke subjekte sa dva osvojena mandata predvodi PDP sa 2.231 glasa (6,14%), zatim SBB 2.271 (6,01%), slijedi NIP 2.224 (5,88%), te NAŠA STRANKA sa 2.053 (5,43%) osvojenih glasova.

Po jedan mandat su osvojili: SDP BiH sa 1.988 glasova (5,26%), SDS-VOLJA NARODA 1.752 (4,63%), SBIH 1.385 (3,66%), te KOALICIJA HSS-BRAČA RADIĆ - HDZ 1990 sa osvojenih 1.385 (3,18%) glasova.

Ipak, najviše glasova je osvojila SDA, ukupno 6.024 glasa, te je za 79 glasova uspješnija od koalicije SNSD-SPS.

Ukoliko poredimo rejting SNSD-a, najsnažnije političke organizacije u BiH i njen rezultat u prethodna dva izborna ciklusa na lokalnim izborima u Brčko Distriktu u poređenju sa aktuelnim iz 2024. godine, rezultat bi bio sljedeći:

- 2016 godine, SNSD je bio druga politička snaga sa osvojena četiri mandata i 5.512 glasova (14,05%), što je za 396 glasova manje od tada prvoplasirane koalicije SDS-NDP koja je osvojila pet mandata i 5.908 (15,06%) glasova. Trećeplasirana je bila SDA sa osvojena četiri mandata i 4.989 (12,72%).
- 2020. godine SNSD je bio u koaliciji sa DEMOS-om i tada je takođe bila drugoplasirana politička organizacija. U tom ciklusu su osvojena četiri mandata, 4.651 glas (12,49%), dok je prvoplasirana bila SDA sa osvojenih pet mandata, 6.133 (16,46%) glasa. Trećeplasirana je bila SP sa četiri mandata, te osvojenih 4.396 (11,80%) glasova.

Iz gore navedenih podataka se uočava da SNSD u Brčko Distriktu ima stabilno glasačko tijelo, konstantno osvajajući četiri skupštinska mandata u posljednja tri ciklusa, te da je 2024. godine u koaliciji sa SPS-om osvojio najviše glasova 5.945 (15,72% od ukupnog broja izašlih birača)

Takođe, jako važno je istaći da je kandidat SNSD-a, Siniša Milić¹¹ na konstitutivnoj sjednici Skupštine Brčko Distrikta, održanoj 29. novembra 2024. godine izabran za gradonačelnika Brčkog, i na taj način, uvećao broj SNSD-ovih (grado)načelničkih pozicija na ukupno 47!

Dakle, SNSD je osvojio 44 (grado)načelničke pozicije u Republici Srpskoj, dvije u FBiH, te u Brčko Distriktu! Ovo je impresivan rezultat SNSD-a!

Zaključak

Dakle, SNSD je osvojio 44 (grado)načelničke pozicije u Republici Srpskoj, dvije u FBiH, te u Brčko Distriktu! Ovo je impresivan rezultat SNSD-a!

Nakon ove analize jasno se vidi da je po svim i kriterijima SNSD apsolutni pobjednik ovogodišnjih lokalnih izbora.

Ova izborna kampanja je bila izuzetno teška i izazovna. Odvijala se paralelno sa suđenjem predsjedniku SNSD-a i Republike Srpske, Milora-

---

¹¹ Siniša Milić je obavljao funkciju Gradonačelnika Brčko Distrikta i u periodu 2016-2020 godine

du Dodiku, u neustavnom Sudu BiH u Sarajevu po nalogu i diktatu nepriznatog visokog predstavnika, Kristijana Šmita, sa ciljem njegove političke eliminacije. U ovom montiranom političkom procesu, u toku same kampanje, predsjednik Dodik je više puta pozivan na ročište braneci instituciju predsjednika Republike Srpske i Ustavni poredak Republike Srpske.

Nakon ove analize jasno se vidi da je po svim i kriterijima SNSD apsolutni pobjednik ovogodišnjih lokalnih izbora.

Predsjedniku SNSD-a i Republike Srpske, Miloradu Dodiku, u trenutku kada se nalazi i na OFAC listi sankcionisanih lica od strane SAD-a, je pošlo za rukom da briljantnom kampanjom uvede SNSD u najubjedljiviju pobjedu od kada postoji kao politički subjekt i učestvuje na lokalnim izborima u BiH.

SNSD je osvojio 45 načelničkih i gradonačelničkih pozicije što je više od 2/3 ili preko 69,23% opština i gradova u Republici Srpskoj, uključujući i Brčko Distrikt. Ako se tome pridodaju i dva načelnička mjesta u FBiH (Drvar i Glamoč), taj broj iznosi 47 pozicija prvog čovjeka lokalnih zajednica. Ujedno, to je i najbolji rezultat koji je ostvarila jedna politička organizacija na cijeloj teritoriji BiH.

Ako uporedimo trend rasta u prethodna tri ciklusa na lokalnim izborima, uočićemo da je SNSD 2016. godine imao 34 (grado) načelničke pozicije, da bi 2020. godine osvojio 43, a 2024. godine 45 liderskih pozicija u lokalnim zajednicama širom Republike Srpske, uključujući i Brčko Distrikt.

SNSD je takođe pokazao da je na ovim lokalnim izborima i najjača politička snaga po broju osvojenih glasova u gradovima i opštinama. Naime, u 52 opštine i grada, odborničke liste SNSD-a su dobile najviše glasova od svojih građana. To je preko 3/4 ili 80% opština i gradova u Republici Srpskoj, uključujući i Brčko Distrikt.

SNSD, je u prethodna tri izborna ciklusa na lokalnim izborima ostvario imponzantan rast u svim kategorijama. Kada je ukupan broj birača u pitanju, SNSD je 2016. godine imao 201.955 glasača da bi se 2020. taj broj povećao na 214.076, a 2024. godine SNSD je zadržao povjerenje 230.789 birača u Republici Srpskoj, uključujući i Brčko Distrikt.

SNSD je takođe pokazao da je na ovim lokalnim izborima i najjača politička snaga po broju osvojenih glasova u gradovima i opštinama.

Takođe, SNSD je osvojio i najviše odborničkih mandata u lokalnim parlamentima u Republici Srpskoj, uključujući i Brčko Dis-

---

Pogledom iz drugog ugla, uočava se da je razjedinjena i dezorjentisana opozicija doživjela ogroman pad.

---

trikt. SNSD je 2016. godine osvojio 390 mandata, a 2020. je imao 441 osvojeni odbornički mandat, da bi se 2024. godine taj broj popeo na 498 mandata.

Pogledom iz drugog ugla, uočava se da je razjedinjena i dezorjentisana opozicija doživjela ogroman pad i da izlaz iz ovako teške situacije vidi u pokušaju stvaranja vještačke percepcije pobjednika na osnovu rezultata koje su ostvarili u trci za gradonačelnike Banjaluke i Bijeljine. Slamku spasa vide u pokušaju stvaranja novog lidera oko kojeg bi se okupili i medijskim i manipulativnim metodama imaju namjeru stvoriti opštenarodni "kult ličnosti" sa samo jednim ciljem – da poraze Milorada Dodika u trci za predsjednika Republike Srpske na predstojećim Opštim izborima koji će se održati 2026. godine.

Koalicija na republičkom i/ili BiH nivou je u zbiru glasova imala slabiji rezultat u 2024. godini u odnosu na broj glasova osvojenih u 2020. godini. Međutim, i dalje imaju više glasova od opozicije, ali manje od samog SNSD-a. Oni će i dalje voditi kanikulantsku politiku i od slučaja do slučaja davati podršku jednima ili drugima.

SNSD pod dirigentskom palicom Milorada Dodika ostaje najdominantnija politička stranka sa najvećim povjerenjem birača u više od 2/3 gradova i opština u Republici Srpskoj. SNSD ulazi u narednu izbornu trku sa preko 230.000 birača.

SNSD pod dirigentskom palicom Milorada Dodika ostaje najdominantnija politička stranka sa najvećim povjerenjem birača .

Ovo je istorijska pobjeda SNSD-a!

SNSD i dalje nastavlja svoj rast!

Prilog I Banjaluka – biračka mjesta, analiza

BIRAČKO MJESTO- NAZIV	DRAŠKO STANIVUKO-VIČ+DP	NIKOLA ŠO-BOT-SNSD	LISTA SNSD	NŠ-SNSD	SPS SELAK	SNSD+SPS	RAZLIKA (SNSD+SPS)-nš
AGINO SELO	82	112	100	12	10	110	-2
ADA 1	248	198	174	24	19	193	-5
ADA 2	226	170	136	34	27	163	-7
ADA 3	258	178	162	16	17	179	1
ADA 4	255	184	154	30	21	175	-9
ADA 5	252	223	214	9	15	229	6
ADA 6	190	131	108	23	56	164	33
BISTRICAA	146	136	128	8	10	138	2
BISTRICAB	173	113	107	6	5	112	-1
BORIK 1-1	169	171	140	31	12	152	-19
BORIK 1-2	148	121	105	16	11	116	-5
BORIK 1-3	187	145	131	14	25	156	11
BORIK 1-4	119	135	121	14	9	130	-5
BORIK 1-5	172	142	116	26	14	130	-12
BORIK 1-6	147	163	131	32	14	145	-18
BORIK 1-7	146	114	102	12	7	109	-5
BORIK 1-8	197	216	172	44	16	188	-28
BORIK 1-9	171	105	93	12	14	107	2
BORIK 2-1	143	119	111	8	3	114	-5
BORIK 2-2	201	142	117	25	8	125	-17
BORIK 2-3	157	158	121	37	8	129	-29
BORIK 2-4	195	187	178	9	13	191	4
BORIK 2-5	189	246	207	39	13	220	-26
BORIK 2-6	206	157	121	36	25	146	-11
BORIK 2-7	190	206	179	27	27	206	0
BORKOVIĆI 1	221	226	214	12	8	222	-4
BORKOVIĆI 2-SLAVIČKA	201	175	159	16	2	161	-14
BOČACA	85	106	63	43	7	70	-36
BOČACB	128	73	51	22	10	61	-12
BRONZANI MAJDAN 1	182	183	199	-16	5	204	21
BRONZANI MAJDAN 2-MELINA	171	123	104	19	21	125	2
BRONZANI MAJDAN 3-OBROVAC	123	87	91	-4	4	95	8
BULEVAR 1	146	116	113	3	11	124	8
BULEVAR 2	155	109	97	12	24	121	12
BULEVAR 3	159	110	89	21	15	104	-6
BULEVAR 4	170	112	105	7	15	120	8
BULEVAR 5	159	147	134	13	19	153	6
BULEVAR 6	153	155	133	22	10	143	-12
BULEVAR 7	185	127	112	15	16	128	1
VERIĆI 1	173	117	78	39	6	84	-33
VERIĆI 2	144	134	88	46	5	93	-41
VRBANJA 1	149	110	98	12	9	107	-3
VRBANJA 2	110	117	118	-1	6	124	7
VRBANJA 3	288	155	183	-28	8	191	36

VRBANJA 4	94	60	54	6	9	63	3
GOLEŠI 1-DONJI PERVAN	221	123	98	25	18	116	-7
VRBANJA 5	123	63	66	-3	9	75	12
GORNJA PISKAVICA	178	233	211	22	9	220	-13
DEBELJACI 1	156	124	85	39	28	113	-11
DEBELJACI 2	227	143	128	15	17	145	2
DONJA KOLA 1	253	167	165	2	22	187	20
DONJA KOLA 2	170	130	109	21	19	128	-2
DRAGOČAJ 1A	233	163	118	45	18	136	-27
DRAGOČAJ 1B	259	158	108	50	15	123	-35
DRAGOČAJ 1C	210	169	108	61	28	136	-33
DRAGOČAJ 2-RAMIĆIA	213	138	128	10	13	141	3
DRAGOČAJ 2-RAMIĆIB	237	163	147	16	13	160	-3
DRAGOČAJ 3-BARLOVCI	188	150	156	-6	15	171	21
DRAKULIĆ 1	194	163	121	42	57	178	15
DRAKULIĆ 2	313	204	193	11	44	237	33
DRAKULIĆ 3	164	167	123	44	45	168	1
DRAKULIĆ 4	314	193	157	36	56	213	20
DRAKULIĆ 5	207	127	118	9	25	143	16
DRAKULIĆ 6	170	116	82	34	41	123	7
ZALUŽANI 1	201	140	109	31	36	145	5
ZALUŽANI 2	190	125	119	6	10	129	4
ZALUŽANI 3	199	118	115	3	22	137	19
ZALUŽANI 4	228	148	140	8	26	166	18
ZALUŽANI 5	214	138	132	6	12	144	6
ZALUŽANI 6	263	144	129	15	31	160	16
ZALUŽANI 7	259	114	128	-14	8	136	22
KARANOVAC 1	155	121	117	4	14	131	10
KARANOVAC 2	227	139	165	-26	17	182	43
KMEĆANI	55	39	35	4	2	37	-2
KOLA 1	143	118	100	18	15	115	-3
KOČIČEV VIJENAC 1	205	122	111	11	7	118	-4
KOČIČEV VIJENAC 2	198	103	90	13	12	102	-1
KOČIČEV VIJENAC 3	150	97	80	17	16	96	-1
KOČIČEV VIJENAC 4	137	107	90	17	22	112	5
KOČIČEV VIJENAC 5	222	118	116	2	14	130	12
KOČIČEV VIJENAC 6	172	114	108	6	12	120	6
KOČIČEV VIJENAC 7	167	89	91	-2	7	98	9
KOČIČEV VIJENAC 8	169	99	87	12	3	90	-9
KOČIČEV VIJENAC 9	254	156	158	-2	18	176	20
KOČIČEV VIJENAC 10	184	166	132	34	35	167	1
KRMINE	173	135	101	34	10	111	-24
KRUPA NA VRBASU 1	258	215	259	-44	26	285	70
KRUPA NA VRBASU 2-LEDENICE	156	53	43	10	3	46	-7
KULJANI 1	199	123	98	25	32	130	7
LAZAREVO 1-1	181	137	101	36	23	124	-13
LAZAREVO 1-2	244	166	167	-1	12	179	13
LAZAREVO 1-3	238	174	139	35	11	150	-24
LAZAREVO 1-4	262	136	134	2	14	148	12
LAZAREVO 1-5	179	109	102	7	11	113	4

LAZAREVO 1-6	202	142	106	36	19	125	-17
LAZAREVO 1-7	201	167	130	37	13	143	-24
LAZAREVO 1-8	199	147	136	11	21	157	10
LAZAREVO 1-9	178	136	113	23	17	130	-6
LAZAREVO 1-10	225	182	158	24	20	178	-4
LAZAREVO 2-1	219	180	157	23	48	205	25
LAZAREVO 2-2	290	177	137	40	66	203	26
LAZAREVO 2-3	179	144	129	15	26	155	11
LAZAREVO 2-4	157	131	109	22	21	130	-1
LAZAREVO 2-5	196	135	123	12	16	139	4
LAZAREVO 2-6	155	144	132	12	17	149	5
LAUŠ 1-1	212	155	136	19	14	150	-5
LAUŠ 1-2	247	156	138	18	12	150	-6
LAUŠ 1-3	253	178	153	25	38	191	13
LAUŠ 1-4	239	139	135	4	18	153	14
LAUŠ 1-5	275	119	92	27	29	121	2
LAUŠ 1-6	260	139	146	-7	13	159	20
LAUŠ 1-7	215	129	115	14	25	140	11
LAUŠ 1-8	243	176	150	26	38	188	12
LAUŠ 1-9	306	139	140	-1	24	164	25
LAUŠ 2-1	244	204	182	22	18	200	-4
LAUŠ 2-2	199	143	142	1	9	151	8
LAUŠ 2-3	207	167	130	37	16	146	-21
LAUŠ 2-4	235	154	143	11	19	162	8
LAUŠ 2-5	241	165	155	10	36	191	26
LAUŠ 2-6	221	204	186	18	13	199	-5
LAUŠ 2-7	250	182	183	-1	18	201	19
LJUBAČEVO	96	172	124	48	44	168	-4
MIŠIN HAN 1	145	66	31	35	22	53	-13
MOTIKE 1	194	127	104	23	23	127	0
MOTIKE 2	381	175	151	24	28	179	4
NOVA VAROŠ 1	142	152	139	13	18	157	5
NOVA VAROŠ 2	172	189	155	34	35	190	1
NOVA VAROŠ 3	177	153	153	0	21	174	21
NOVA VAROŠ 4	225	150	128	22	16	144	-6
NOVA VAROŠ 5	189	149	139	10	17	156	7
OBILIČEVO 1-1	182	161	130	31	11	141	-20
OBILIČEVO 1-2	165	146	120	26	9	129	-17
OBILIČEVO 1-3	200	139	130	9	7	137	-2
OBILIČEVO 1-4	152	147	124	23	9	133	-14
OBILIČEVO 1-5	159	153	155	-2	7	162	9
OBILIČEVO 1-6	227	156	147	9	16	163	7
OBILIČEVO 1-7	160	126	143	-17	16	159	33
OBILIČEVO 1-8	169	109	97	12	17	114	5
OBILIČEVO 1-9	168	186	173	13	12	185	-1
OBILIČEVO 1-10	154	129	108	21	16	124	-5
OBILIČEVO 1-11	150	146	140	6	10	150	4
OBILIČEVO 2-1	187	111	97	14	16	113	2
OBILIČEVO 2-2	186	123	116	7	14	130	7
OBILIČEVO 2-3	145	96	84	12	10	94	-2

OBILIČEVO 2-4	174	106	81	25	11	92	-14
OBILIČEVO 2-5	223	115	115	0	26	141	26
OBILIČEVO 2-6	146	165	127	38	10	137	-28
OBILIČEVO 2-7	174	111	112	-1	9	121	10
OBILIČEVO 2-8	180	115	123	-8	15	138	23
OBILIČEVO 2-9	163	137	122	15	10	132	-5
OBILIČEVO 2-10	170	108	95	13	7	102	-6
OBILIČEVO 2-11	143	96	82	14	10	92	-4
OBILIČEVO 2-12	130	88	69	19	14	83	-5
PAVIĆI	105	76	44	32	21	65	-11
ROSULJE 1	272	167	155	12	27	182	15
PETRIČEVAC 1	185	132	101	31	30	131	-1
PAPRIKOVAC 1	194	134	123	11	32	155	21
PAPRIKOVAC 2	153	131	110	21	18	128	-3
PAPRIKOVAC 3	167	116	88	28	13	101	-15
PAPRIKOVAC 4	192	168	149	19	11	160	-8
PAPRIKOVAC 5	216	118	117	1	6	123	5
PAPRIKOVAC 6	233	133	131	2	9	140	7
PAPRIKOVAC 7	209	135	120	15	19	139	4
PAPRIKOVAC 8	198	149	125	24	21	146	-3
PETRIČEVAC 2	291	161	141	20	30	171	10
PETRIČEVAC 3	350	142	117	25	22	139	-3
PETRIČEVAC 4	183	118	109	9	15	124	6
PETRIČEVAC 5	209	112	113	-1	12	125	13
PETRIČEVAC 6	227	127	127	0	27	154	27
PETRIČEVAC 7	226	131	135	-4	14	149	18
PETRIČEVAC 8	235	141	138	3	31	169	28
PETRIČEVAC 9	206	96	93	3	19	112	16
PISKAVICA 1	252	196	219	-23	6	225	29
PISKAVICA 2	261	205	248	-43	11	259	54
POBRĐE 1	208	118	103	15	12	115	-3
POBRĐE 2	116	87	96	-9	10	106	19
POBRĐE 3	135	89	72	17	8	80	-9
POTKOZARJE A	199	134	114	20	23	137	3
POTKOZARJE B	285	194	148	46	18	166	-28
PRIJAKOVCI	263	190	159	31	14	173	-17
PRIJEČANI 1	166	156	114	42	48	162	6
REKAVICE 1	171	152	135	17	5	140	-12
REKAVICE 2	107	74	42	32	13	55	-19
ROSULJE 2	154	122	97	25	15	112	-10
ROSULJE 3	172	144	118	26	17	135	-9
ROSULJE 4	177	155	144	11	18	162	7
ROSULJE 5	211	151	135	16	11	146	-5
ROSULJE 6	197	161	157	4	11	168	7
ROSULJE 7	208	155	161	-6	10	171	16
ROSULJE 8	219	149	138	11	29	167	18
ROSULJE 9	245	143	114	29	22	136	-7
SARAČICA 1	248	140	115	25		115	-25
SARAČICA 2-PAVLOVAC 1	336	181	174	7	17	191	10
SRPSKE TOPLICE 1	86	14	13	1	3	16	2

SRPSKE TOPLICE 2	188	74	96	-22	6	102	28
SRPSKE TOPLICE 3	85	28	24	4	4	28	0
SRP.TOPLICE 4-NOVOSELIJA 1	219	97	87	10	21	108	11
SRP.TOPLICE 5-NOVOSELIJA 2	179	93	69	24	29	98	5
STARČEVICA 1	243	173	145	28	12	157	-16
STARČEVICA 2	182	186	172	14	23	195	9
STARČEVICA 3	222	162	159	3	9	168	6
STARČEVICA 4	154	143	138	5	16	154	11
STARČEVICA 5	139	123	100	23	16	116	-7
STARČEVICA 6	146	122	106	16	16	122	0
STARČEVICA 7	201	182	167	15	16	183	1
STARČEVICA 8	187	144	106	38	14	120	-24
STARČEVICA 9	201	186	164	22	22	186	0
STARČEVICA 10	192	133	114	19	21	135	2
STARČEVICA 11	219	141	144	-3	15	159	18
STARČEVICA 12	184	156	137	19	14	151	-5
STARČEVICA 13	231	159	140	19	25	165	6
STARČEVICA 14	211	183	146	37	21	167	-16
STARČEVICA 15	210	153	143	10	23	166	13
STARČEVICA 16	209	187	168	19	17	185	-2
STARČEVICA 17	246	129	117	12	26	143	14
STARČEVICA 18	239	172	157	15	18	175	3
STARČEVICA 19	232	209	168	41	13	181	-28
STARČEVICA 20	255	208	204	4	21	225	17
STRATINSKA	20	73	63	10	11	74	1
STRIČIĆI	109	147	111	36	19	130	-17
SARAČICA 2-PAVLOVAC 2	327	200	186	14	26	212	12
CENTAR 1-1	149	179	174	5	14	188	9
CENTAR 1-2	180	115	111	4	11	122	7
CENTAR 1-3	171	146	125	21	18	143	-3
CENTAR 1-4	161	185	164	21	6	170	-15
CENTAR 1-5	168	134	129	5	9	138	4
CENTAR 1-6	172	166	143	23	17	160	-6
CENTAR 1-7	167	130	126	4	14	140	10
CENTAR 1-8	173	142	137	5	20	157	15
CENTAR 2-1	187	130	134	-4	18	152	22
CENTAR 2-2	173	188	185	3	22	207	19
CENTAR 2-3	138	162	122	40	7	129	-33
CENTAR 2-4	210	147	145	2	13	158	11
CENTAR 2-5	178	182	151	31	24	175	-7
CENTAR 2-6	209	137	135	2	22	157	20
CENTAR 2-7	190	184	163	21	14	177	-7
CENTAR 2-8	173	145	132	13	14	146	1
ČESMA 1	268	108	110	-2	10	120	12
ČESMA 2	299	149	156	-7	22	178	29
ČESMA 3	249	112	108	4	17	125	13
ČESMA 4	213	107	97	10	16	113	6
ČOKORSKA POLJA	124	60	49	11	6	55	-5
ŠARGOVAC 1	212	143	111	32	58	169	26
ŠARGOVAC 2	132	77	49	28	44	93	16

ŠARGOVAC 3	326	191	112	79	131	243	52
ŠARGOVAC 4	219	121	74	47	82	156	35
ŠIMIĆI	17	6	4	2	2	6	0
ADA 7	233	212	182	30	23	205	-7
ADA 8	234	131	126	5	18	144	13
KUĻJANI 2	274	152	149	3	28	177	25
KUĻJANI 3	229	154	131	23	24	155	1
KUĻJANI 4	258	157	138	19	41	179	22
KUĻJANI 5	239	143	125	18	49	174	31
PRIJEČANI 2	182	158	112	46	37	149	-9
PRIJEČANI 3	172	163	113	50	51	164	1
KOLA 2	160	146	124	22	24	148	2
ŠARGOVAC 5	233	154	98	56	77	175	21
MIŠIN HAN 2	247	153	75	78	27	102	-51
DEBELJACI 3	213	146	125	21	25	150	4
KARANOVAC 3	189	115	120	-5	24	144	29
	50769	36797	32545	4252	4963	37508	711
		28 MO	31 MO				125 MO

Legenda:

- 28 biračkih mjesta u kojem su pobijedili i Šobot i SNSD
- 31 biračko mjesto gdje SNSD ima više glasova od Šobota
- 125 biračkih mjesta u kojem SPS nije dao podršku Šobotu

MILAN LJEPOJEVIĆ

DRUŠTVENI I POLITIČKI KONTEKST LOKALNIH IZBORA 2024. GODINE

UVOD

ISTINA JE LJUDSKO SAZNAVANJE KOJE ODGOVARA OBJEKTIVNOJ STVARNOSTI...

ANALITIČARI I SAVJETNICI IZNOSE SVOJA VIĐENJA STANJA DRUŠTVENIH I POLITIČKIH ODNOSA IZ UGLA I SA ČINJENICAMA I ARGUMENTIMA KOJE SMATRAJU BITNIM ALI ODLUKE DONOSE PREDSEDNICI..

LOKALNI IZBORI 2024. GODINE SU BILI DVANAESTI PO REDU NA KOJIMA UČESTVUJEM U KAMPANJI PRATEĆI PREDSEDNIKA I CENTRALNE PREDIZBORNE TRIBINE.

ARISTOTEL JE KORISTIO METOD NEPOSREDNOG POSMATRANJA U ČETVRTOM VIJEKU PRIJE NOVE ERE. PLATONOV UČENIK KOJI JE ŽIVJEO OD 384. DO 322. GODINE p.n.e. JE IZA SEBE OSTAVIO PRISTUP KOJI JE I DANAS ITEKAKO AKTUELAN I PRIMJENJIV.

ISTINA JE LJUDSKO SAZNAVANJE KOJE ODGOVARA OBJEKTIVNOJ STVARNOSTI.

OCJENA

DANAS, NAKON IZBORA MOGU ODGOVORNO REĆI
ODLIČNO OSMIŠLJEN KONCEPT. DA JE IZBORNA KAMPANJA SNSD-a BILA
NAJBOLJA DO SADA, SAVRŠENO ORGANI-
ZOVANA. SVE JE BESPREKEORNO FUNKCI-
ONISALO KAO „ŠVAJCARSKI SAT“.

ODLIČNO OSMIŠLJEN KONCEPT... TRI ILI ČETIRI GO-
VORNIKA.. SVE ZAVRŠENO ZA NAJDUŽE SAT VREMENA..

GOVORNICI: NOSILAC ODBORNIČKE LISTE ...KANDI-
DAT ZA NAČELNIKA I PREDSEDNIK STRANKE.. NA ISTOKU
SRPSKE PONEGDJE PODPREDSEDNIK SNSD-a RADOVAN
VIŠKOVIĆ, OVDJE OKO BANJALUKE PODPREDSEDNICA
ŽELJKA CVIJANOVIĆ.

SJAJNO... NIKAD BOLJE.

SUGESTIJA

SVAKU PREDIZBORNU TRIBINU MINIMALNO SAM TRI
PUTA GLEDAO... SLUŠAO..

OVO POTENCIRAM I NAZNAČAVAM DA STAVIM
DO ZNANJA DA NE GOVORIM „NAPAMET“ VEĆ NA BAZI
STVARNOG ... VIĐENOG STANJA.

KARAKTERISTIKE

ZNAO SAM DA PREDSEDNIK MILORAD DODIK IMA
VISOK REJTING PODRŠKE KOD GRAĐANA ALI DA JE OVO-
LIKO VISOK NISAM ZNAO.. IZBORNA KAMPANJA JE PO-
TVRDILA UPRAVO TO STANJE.

PREDSEDNIKA, DANAS LJUDI NE DOŽIVLJAVAJU SAMO KAO PRED-
SEDNIKA STRANKE, REPUBLIKE..
VEĆ KAO DRŽAVNIKA KOJI JE GA-
RANCIJA NJIHOVE REPUBLIKE SRP-
SKE.

PREDSEDNIKA, DANAS LJUDI NE DO-
ŽIVLJAVAJU SAMO KAO PREDSEDNIKA
STRANKE, REPUBLIKE.. VEĆ KAO DRŽAV-
NIKA KOJI JE GARANCIJA NJIHOVE REPU-
BLIKE SRPSKE.. NJIHOVIH PORODICA I NJIH
SAMIH.

TO JE NOVI KVALITET POLITIČKIH I DRUŠTVENIH OD-
NOSA I NOVA POLITIČKA I DRIŠTVENA REALNOST.

NESUMNJIVO JE DA JE SUĐENJE PRED SUDOM BIH HOMOGENIZIRALO GRAĐANE REPUBLIKE SRPSKE U PODRŠCI PREDSEDNIKU DODIKU.

NAPADI NA DODIKA I NA PREDSEDNIKA REPUBLIKE SRPSKE SU NAPADI NA REPUBLIKU SRPSKU, TO SU LJUDI PREPOZNALI.

ZA VISOK REJTING JE DIJELOM ZASLUŽAN I SUD BIH, OPTUŽNICA, TUŽILAŠTVO BIH I SAM SUDSKI PROCES, ODNOSNO SUĐENJE.

NESUMNJIVO JE DA JE SUĐENJE PRED SUDOM BIH HOMOGENIZIRALO GRAĐANE REPUBLIKE SRPSKE U PODRŠCI PREDSEDNIKU DODIKU.

DOMINACIJA

OVO JE BILA KAMPANJA MILORADA DODIKA I NJEGOVI IZBORI, ON JE DOMINIRAO, NJEGOV AUTORITET, HARIZMA, REJTING.. POVJERENJE.

NJEGOV UGLED, POPULARNOST.. I PODRŠKA SU VUKLI SVE NAŠE KANDIDATE U OPŠTINAMA I GRADOVIMA PREMA POBJEDI..

GRAĐANI SU ČEKALI DA PREDSEDNIK DODIK KAŽE KOGA PODRŽAVA.. BUKVALNO JE BILO TAKO..

TO NIJE NIKAKVA METAFORA. TO JE KORISTEĆI SE ARISTOTELOVIM METODOM NEPOSREDNOG POSMATRANJA MOJ ZAKLJUČAK KOJI JE SIGURNO REALNOST I STVARNOST.

DJECA

PRATIO SAM PRISUSTVO VELIKOG BROJA DJECE I MLADIH.. ONI SU VELIKI INDIKATOR PODRŠKE.. DJECU NE MOŽEŠ PREVARITI, ONI PREPOZNAJU SAMO PRAVE, ISTINSKE VRIJEDNOSTI.

NAVEŠĆU DVA PRIMJERA ILI SLUČAJA...

U UGLJEVIKU JE PREDSEDNIKA MILORADA DODIKA ČEKALO OKO STOTINU DJECE ISPRED DVORANE I SVI SU POSLIJE UŠLI DA PRATE TRIBINU I SLUŠAJU NJEGOVO OBRAĆANJE...

OVO JE BILA KAMPANJA MILORADA DODIKA I NJEGOVI IZBORI, ON JE DOMINIRAO, NJEGOV AUTORITET, HARIZMA, REJTING.. POVJERENJE.

U ČAJNIČU JE GRUPA OD TRIDESETORO DJECE ČEKALA SA TRANSPARENTOM DOBRODOŠLICE I NJEGOVOM SLIKOM ISPRED SALE NA ULICI... STAJALI SU VIŠE OD POLA SATA...

OVA KAMPANJA JE POTVRDILA SNAGU NARODA.

PREDSJEDNIK JE Taj DAN BIO KOD PREDSEDNIKA SRBIJE ALEKSANDRA VUČIĆA U BEOGRADU I NIJE NA ŽALOST DJECE DOŠAO...

TADA SAM ZAKLJUČIO ONO ŠTO SVI MALTENE ZNAJU.. DA TRIBINE SA DODIKOM I BEZ NJEGA SU METAFORIČKI REČENO „DVA SVIJETA RAZLIČITA“. TO JE REALNOST..

TO SA DJECOM JE SPONTANO IZ SRCA. SA NJIMA SAM RAZGOVARAO I SLIKAO IH.. TU DJECU SU DOVODILI NJIHOMI RODITELJI.

SVOJE DJETE SVAKI NORMALAN ČOVJEK VODI ONDJE GDJE MU JE PRIJATNO I LIJEPO..

TU PRAVILA CENTRALNE IZBORNE KOMISIJE BiH NE VAŽE, NITI MOGU DA ZABRANE I SPRIJEČE. RODITELJI ODLUČUJU O SVOJOJ DJECI NE NEKA TIJELA, ORGANI.. PA ČAK NI CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA BiH.

POTENCIJAL

OVA KAMPANJA JE POTVRDILA SNAGU NARODA.

VIDIO SAM MNOGO LIČNOSTI UGLAVNOM SREDNJE GENERACIJE KOJI SU SAZRELI ... OBRAZOVANI.. VASPITANI...KULTURNI I SA KARAKTEROM.

NAVEŠĆU NEKE OD NJIH...

TADA KANDIDAT A DANAS NAČELNIK UGLJEVIKA DRAGAN GAJIĆ... ZATIM STRAHINJA BAŠOVIĆ SA SOKOČA ... MILAN VUKADINOVIĆ IZ FOČE..., MILADIN LAZIĆ IZ

SVOJE DJETE SVAKI NORMALAN ČOVJEK VODI ONDJE GDJE MU JE PRIJATNO I LIJEPO.

ŠEKOVIĆA... MIRKO ĆURIĆ IZ TREBINJA ... SLOBODAN JAVOR IZ PRIJEDORA.. MILAN ZEČEVIĆ IZ BRODA..., DARKO TOMAŠ IZ PRNJAVORA.

DOKTORICA TANJA KUNDAČINA IZ NOVOG GORAŽ-
DA, NOSILAC ODBORNIČKE LISTE, MNOGI KANDIDATI ZA
ODBORNIKE I MNOGE ODBORNIČKE LISTE.

U ŽIVOTU NIŠTA NIJE SLUČAJNO.. MILAN VUKADINO-
VIĆ NAČELNIK FOČE JE BIO STUDENT GENE-
RACIJE NA ELEKTO TEHNIČKOM FAKULTE-
TU U BEOGRADU.. BAŠOVIĆ, BEOGRADSKI
STUDENT ŠUMARSKOG FAKULTETA... I SVE
TAKO REDOM..

POSEBAN ZNAČAJ IZBORA JE KON-
TEKST DRUŠTVENIH I POLITIČKIH
ODNOSA U KOJEM SE NALAZI RE-
PUBLIKA SRPSKA I NJEN PREDSJED-
NIK MILORAD DODIK.

ZNAČAJ

POSEBAN ZNAČAJ IZBORA JE KONTEKST DRUŠTVE-
NIH I POLITIČKIH ODNOSA U KOJEM SE NALAZI REPUBLI-
KA SRPSKA I NJEN PREDSJEDNIK MILORAD DODIK.

EVIDENTNO JE DA ZAPAD ODNOSNO SJEDINJENE
AMERIČKE DRŽAVE I NJENI SATELITI ŽELE DA ELIMINIŠU
IZ POLITIČKOG ŽIVOTA MILORADA DODIKA.

ELIMINISANJEM DODIKA SE OTVARA PUT PREMA
UNITARNOJ I CENTRALIZOVANOJ BiH.

ELIMINACIJOM I POLITIČKOM LIKVIDACIJOM DODI-
KA BI BILA POSLATA PORUKA SVIMA: OVAKO ĆE PROĆI
SVI ONI KOJI NE SLUŠAJU ZAPADNE KOLONIZATORE NA
ČIJEM ČELU SU SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE.

ZBOG OVOGA KONTEKSTA JE ZNAČAJAN REZULTAT
OVIH IZBORA.

KADA NEKOGA NASILNO, BRUTALNO, RAZBOJNIČKI
ŽELIŠ DA UKLONIH ONDA GLEDAŠ KOLIKO GA PODRŽA-
VA NJEGOV NAROD ČIJI JE PREDSJEDNIK.

CILJ ZAPADNIH AMERIČKIH KOLONI-
ZATORA JE BIO DA SA SARAJEVSKOM POLI-
TIČKOM ELITOM I DOMAĆIM SATELITIMA IZ
REPUBLIKE SRPSKE POKAŽE DA MILORAD
DODIK NE UŽIVA PODRŠKU GRAĐANA I NA-
RODA REPUBLIKE SRPSKE.

CILJ ZAPADNIH AMERIČKIH KOLO-
NIZATORA JE BIO DA SA SARAJEV-
SKOM POLITIČKOM ELITOM I DO-
MAĆIM SATELITIMA IZ REPUBLIKE
SRPSKE POKAŽE DA MILORAD DO-
DIK NE UŽIVA PODRŠKU GRAĐANA
I NARODA REPUBLIKE SRPSKE.

KADA NEKO NE UŽIVA PODRŠKU SVOGA NARODA ONDA JE PUT NJEGOVOG UKLANJANJA I LIKVIDACIJE OTVOREN.

GRAĐANI REPUBLIKE SRPSKE SU DALI PLEBISTICARNU PODRŠKU SNSD-u I MILORADU DODIKU NA OVIM LOKALNIM IZBORIMA ODRŽANIM 6. OKTOBRA 2024. GODINE.

SVE POLICIJE SVIJETA, NAJBOLJE OPREMLJENE I UVJEŽBANE DRHTE I KLECAJU IM KOLJENA KADA PRED SOBOM VIDE PAR HILJADA GRAĐANA. MOŽETE LI ZAMISLITI DA POLICIJA LIKVIDIRA I UBIJE SAMO JEDNOG ČOVJEKA A KAMOLI DESETINE.

POLICIJA JE TU VALJDA DA ČUVA I BRANI GRAĐANE A NE DA IH UBIJA LIKVIDIRA. ZATO POLICIJI DRHTE KOLJENA PA I ONOJ U AMERICI I NA ZAPADU.

GRAĐANI REPUBLIKE SRPSKE SU DALI PLEBISTICARNU PODRŠKU SNSD-u I MILORADU DODIKU NA OVIM LOKALNIM IZBORIMA ODRŽANIM 6. OKTOBRA 2024. GODINE.

OSLOBAĐAJUĆA PRESUDA PREDSDJEDNIKU DODIKU JE NAPISANA 6.OKTOBRA A NJU SU NAPISALI GRAĐANI I NAROD REPUBLIKE SRPSKE.

NAROD JE IZNAD SVAKOGA, PROTIV NJEGA NE POMAŽE NIKAKVA RETORIKA, VIRTUELNA ISTINA, MEDIJL, PRIJETNJE, SILA, REPRESIJA.

ZNAČAJ OVIH IZBORA I NJIHOV REZULTAT JE NE-MJERLJIV.

GRAĐANI REPUBLIKE SRPSKE SU OVAJ KAO I SVIH PRETHODNIH PUTA POKAZALI SVOJU ZRELOST I ODLUČNOST DA ODBRANE I SAČUVAJU SVOJU REPUBLIKU SRPSKU.

TO JE SUŠTINA OVIH IZBORA I JASNA PORUKA GRAĐANA.

OSLOBAĐAJUĆA PRESUDA PREDSDJEDNIKU DODIKU JE NAPISANA 6.OKTOBRA A NJU SU NAPISALI GRAĐANI I NAROD REPUBLIKE SRPSKE.

BANJALUKA

BANJALUKA JE UVIJEK BILA NEPOZNANICA KOJU SMO OTKRIVALI TEK U IZBORNOJ NOĆI KADA SAOPŠTE NAŠ PORAZ.

OVE GODINE A I PROŠLE I PRETPROŠLE OD 2020. GODINE IH POSEBNO POSMATRAM.

GOVORIO SAM, MADA ME NIKO NIJE SLUŠAO, DA JE OSNOVA RADA, MJESNI ODBOR, ODNOSNO SVAKI ČOVJEK POJEDINAČNO, KOME TREBA DOĆI I DOLAZITI U KONTINUITETU I SA NJIM RAZGOVARATI.

NIKO NE IDE OD VRATA DO VRATA, NIKO NE IDE (OSIM PAR IZUZETAKA) OD ČOVJEKA DO ČOVJEKA, OD PORODICE DO PORODICE.

DVOSMJERNA KOMUNIKACIJA MORA DA POSTOJI I DA TRAJE STALNO .

KONKRETNO. UĐEŠ U SOLITER ILI STAMBENU ZGRADU I IDEŠ OD VRATA DO VRATA.

POZVONIŠ, I KADA ČOVJEK ILI ŽENA OTVORI VRATA, KAŽEŠ: „DOBAR DAN, JA SAM MILAN LJEPOJEVIĆ IZ SNSD-a“. NEKO ĆE ZALUPITI VRATA, NEKO ĆE TE ISPSOVATI, ALI ĆE NEKO I RAZGOVARATI NA VRATIMA SA TOBOM. ČETVRTI ILI PETI ĆE TE POZVATI U STAN NA KAFU.

TAJ KOJI TE PUSTI U STAN JE SIGURAN GLAS.

ALI ONO ŠTO JE BITNO JE ČINJENICA DA ĆE SVI PRIČATI DA JE NA VRATA NJIHOVOG STANA ILI KUĆE, DOLAZIO NEKO IZ SNSD-A.

TAKO SE RADILO U VRIJEME DOK JE PREDsjedNIK GRADSKOG ODBORA SNSD BANJALUKA, BIO DRAGO DAVIDOVIĆ.

DANAS I SVE OVE GODINE ... SE IZNAJME MJESNIM ODBORIMA SNSD PROSTORIJE. U NJIMA SE POSLIJE PODNE, AKTIVISTI SNSD OKUPLJAJU UZ PIĆE I HRANU. NJIHOV RAD SE SVODI NA KONZUMIRANJE PIĆA I HRANE I TELEFONOM ZVANJA GRAĐANA IZ TOGA PROSTORA.

TO JE OBMANA I GUBLJENJE VREMENA I SAMOZAVARAVANJE I OBMANJIVANJE SVIH NAS.

NIKO NE IDE OD VRATA DO VRATA, NIKO NE IDE (OSIM PAR IZUZETAKA) OD ČOVJEKA DO ČOVJEKA, OD PORODICE DO PORODICE.

DVOSMJERNA KOMUNIKACIJA MORA DA POSTOJI I DA TRAJE STALNO .

ONDJE GDJE SMO TO RADILI I IŠLI OD ČOVJEKA DO ČOVJEKA, OD VRATA DO VRATA SMO POBJEDILI, KAO U MJESNOM ODBORU BORIK 2-5. OGROMNA JE ZA OVU POBJEDU ZASLUGA PREDsjedNIKA MJESNOG ODBORA.

U PRVIM REDOVIMA KOD GRAĐANA POPODNE SVAKOG DANA I ZA VIKEND TREBAJU BITI MINISTRI, POMOĆNICI MINISTARA, POSLANICI, ODBORNICI, NAČELNICI, DIREKTORI, SEKRETARI.

MULTI MEDIJALNA SALA JE POTPUNI PROMAŠAJ. PERCEPCIJA KOD GRAĐANA JE NEGATIVNA A OVA FORMULACIJA KOJU JA KORISTIM JE SUVIŠE BLAGA.

NE ZNAM KOME TO TREBA I ČEMU TO SLUŽI.

SMJERNICE

U PRVIM REDOVIMA KOD GRAĐANA POPODNE SVAKOG DANA I ZA VIKEND TREBAJU BITI MINISTRI, POMOĆNICI MINISTARA, POSLANICI, ODBORNICI, NAČELNICI, DIREKTORI, SEKRETARI, SEKRETARICE, I SVI REDOM KOJI SU ČLANOVI GRADSKOG ODBORA SNSD BANJALUKA A ZAUZIMAJU POZICIJE U INSTITUCIJAMA REPUBLIKE SRPSKE SVIH NIVOVA.

KADA JE BANJALUKA U PITANJU, TO JE CIJELA ARMILJA LJUDI. MOŽE SE DOĆI DO TAČNE BROJKE VRLO LAKO.

SVI TREBAJU DOBITI SVOJE ULICE I ADRESE STANOVA A U STANOVIMA GRAĐANE SA NJIHOVIM IMENIMA I PREZIMENIMA.

ŽELIM DA POJASNIM OVO SA IMENIMA I PREZIMENIMA.

REFERENDUM ZA SAMOSTALNOST CRNE GORE I ODVAJANJE OD SR JUGOSLAVIJE JE ODRŽAN 21. MAJA 2006. GODINE.

SVI TREBAJU DOBITI SVOJE ULICE I ADRESE STANOVA A U STANOVIMA GRAĐANE SA NJIHOVIM IMENIMA I PREZIMENIMA.

DA BI REFERENDUM BIO PRIZNAT, BILO JE DOGOVORENO DA SE 55 Odsto GRAĐANA CRNE GORE MORA IZJASNITI ZA SAMOSTALNU DRŽAVU CRNU GORU A NE 51 Odsto ŠTO JE INAČE OPŠTE POZNATO I OPŠTE PRIHVAĆENO.

TADA SU CRNOGORSKOG PREDSJEDNIKA MILU ĐUKANOVIĆA NOVINARI PITALI DA LI ĆE IMATI 55 POSTO PODRŠKE. NJEGOV ODGOVOR JE BIO „HO-ĆETE LI IMENA I PREZIMENA TIH 55 Odsto“.

SVAKO MORA OD IZABRANIH FUNKCIONERA DA IMA SVOJ MJE-SNI ODBOR I DA U NJEMU PROVODI POPODNEVA.

MORAMO U BANJALUCI KAO I U CIJE-LOJ REPUBLICI SRPSKOJ IMATI IMENA I PRE-ZIMENA KOJA GLASAJU ZA SNSD I NJEGOVE KANDIDATE.

ZA NAŠU ODBORNIČKU LISTU. ZA NAŠEG KANDIDA-TA ZA GRADONAČELNIKA. ZA NAŠU POSLANIČKU LISTU ZA NARODNU SKUPŠTINU REPUBLIKE SRPSKE I PREDSTAV-NIČKI DOM PARLAMENTA BiH, ZA NAŠEG KANDIDATA ZA PREDSJEDNIKA REPUBIKE SRPSKE I NAŠEG KANDIDATA ZA SRPSKOG ČLANA PREDSJEDNIŠTVA BiH.

SVAKO MORA OD IZABRANIH FUNKCIONERA DA IMA SVOJ MJESNI ODBOR I DA U NJEMU PROVODI POPODNEVA.

MOŽEMO TO PROVJERITI VRLO LAKO U GRADSKOM ODBORU SNSD-a DOBOJ.

VIDJEĆEMO I UVJERIĆEMO SE DA MINISTAR PRAVO-SUĐA REPUBLIKE SRPSKE MILOŠ BUKEJLOVIĆ, PROVODI POPODNE U SVOM MJESNOM ODBORU SA ČLANOVIMA SVOGA MJESNOG ODBORA I IMA IMENA SVAKOGA ČLANA.

IMA IMENA I PREZIMENA ONIH KOJE JE DOVEO NA CENTRALNU TRIBINU 7. SEPTEMBRA I NA SVE DRUGE SKU-POVE KAO I SPISAK ONIH KOJI SU GLASALI 6. OKTOBRA 2024. GODINE.

KAMPANJA

BIO SAM NA DVIJE TRIBINE U BANJALUCI, NA STAR-ČEVICI I NA LAUŠU I ZAVRŠNOM MITINGU SNSD-a, KADA JE DOŠAO POLITIČKI I INTELEKTUALNI KREM NE REPUBLI-KE SRPSKE VEĆ REGIONA.

NEPOSREDNO SAM IH POSMATRAO...

GRADSKI ODBOR SNSD BANJALU-KA JE VODIO IZBORNU KAMPANJU NA SVOJ NAČIN.

GRADSKI ODBOR SNSD BANJALUKA JE VODIO IZBORNU KAMPANJU NA SVOJ NAČIN. TAKO NIJE RADIO NI JEDAN OPŠTINSKI NI GRADSKI ODBOR SNSD-a U CIJELOJ REPUBLICI SRPSKOJ.

PRVO, PO CIJELOJ REPUBLICI SRPSKOJ NA TRIBINAMA GOVORILA SU TRI ILI ČETIRI GOVORNIKA, KOD NJIH DEVET.

DOKTOR ŠOBOT JE NESUMNJIVO DOBAR ČOVJEK, IZ DOBRE UGLEDNE PORODICE, ALI ZA POLITIKU POČETNIK.

ONO ŠTO SAM VIDJEO PO CIJELOJ REPUBLICI SRPSKOJ, NA TRIBINAMA, SVI GOVORNICI SU BILI MAKSIMALNO PRIPREMLJENI. OVI U BANJALUCI SU BILI NESPREMNI.

AKO IMAJU NEODGOVORAN ODNOS PREMA NASTUPU NA TRIBINI IMAJU I PREMA GRAĐANINU.

DOKTOR ŠOBOT JE NESUMNJIVO DOBAR ČOVJEK, IZ DOBRE UGLEDNE PORODICE, ALI ZA POLITIKU POČETNIK. ZA VEĆINU GRAĐANA JE OSTAO NEPOZNAT.

KVALITET ODBORNIČKE LISTE BANJALUKA, JE UPITAN S OBZIROM KOJI POTENCIJAL IMA BANJALUKA. KADA OVO KAŽEM MISLIM NA ONO ŠTO IMA BANJALUKA I ŠTA NUDI A NIJE U SNSD-u.

KADA SE UPOREDI SA DRUGIM OPŠTINSKIM I GRADSKIM ODBORIMA DJELUJE STVARNO SKROMNO DA NE KAŽEM SIROMAŠNO.

GRADSKI ODBOR BANJALUKA JE ZATVOREN. KVALITET, INTELEKT, OBRAZOVANJE I SPOSOBNOSTI LIČNOSTI NISU DOVOLJNA PREPORUKA ZA ULAZAK U ELITU U VRH. OČIGLEDNO JE DA SU PRESUDNI DRUGI PARAMETRI. GRAĐANI TO NE PRAŠTAJU.

VARAJU SE MNOGI KOJI MISLE DA GRAĐANE MOGU OBMANUTI. NAROD JE MNOGO UMNJI I ZRELIJI NEGO ŠTO TO MNOGI POJEDINCI I GRUPACIJE U SNSD-u MISLE.

LJUDSKE CIVILIZACIJE SU OPSTALE ZBOG TE RAZUMNE VEĆINSKE BROJKE. DA TOGA NEMA NE BI BILO NI OVE ZAPADNE NI SADA EVROAZIJSKE CIVILIZACIJE

KVALITET ODBORNIČKE LISTE BANJALUKA, JE UPITAN S OBZIROM KOJI POTENCIJAL IMA BANJALUKA.

OCJENA

REZULTATE OVIH LOKALNIH OKTOBARSKIH IZBORA OCJENJUJEM GOTOVO IDEALNIM.

OVI LOKALNI IZBORI SU TO SVI ZNAMO PRIPREMA
ZA OPŠTE IZBORE 2026.

KADA KAŽEM IDEALNI, MISLIM PR-
VENSTVENO KAO NJIHOVU UVERTIRU ZA
2026. GODINU.

BANJALUKA JE „KAMENČIĆ U CIPELI“
KOJI ĆE OPOMINJATI I MOTIVISATI SVE ZA
DODATNI RAD .

DA JE POBIJEDIO DOKTOR ŠOBOT BILA BI POBJEDNIČ-
KA EUFORIJA, I VEĆ SADA BI BILA PROGLAŠENA POBJEDA
SNSD I MILORADA DODIKA 2026.

TO BI BILO JAKO OPASNO STANJE.

OVAJ REZULTAT JE POTVRDA I PRILIKA DA SE OD-
NOSI U BANJALUCI RIJEŠE NA JEDINI ISPRAVAN NAČIN, A
ON JE VRAĆANJE NA ODNOS I NAČIN RADA NA KOJIMA
RADI CIJELI SNSD.

VRLO JE TO JEDNOSTAVNO RJEŠENJE. DRUGA JE
STVAR AKO TO NEKO NEĆE DA VIDI I URADI.

MOJE JE MIŠLJENJE DA VEĆINA OVIH LJUDI KOJI SADA
VODE SNSD U BANJALUCI TO NE MOGU DA URADE, JER
ONI NITI HOĆE, NITI MOGU DA VIDE RJEŠENJE.

PRIMJETNO JE, I OČIGLEDNO, NASTOJANJE VLADE
ĐAJIĆA DA POSLIJE I OVIH IZBORA PROGLASI POBJEDU U
BANJALUCI.

PERCEPCIJA KOD GRAĐANA KADA IZGUBIŠ MJESTO
NAČELNIKA ILI GRADONAČELNIKA JE DA SI IZGUBIO IZ-
BORE I DA SI PORAŽEN, A TI MOŽEŠ PRIČATI ŠTA HOĆEŠ.

NA KRAJU JOŠ ĆU JEDNOM POTENCIRATI DA JE PO-
STIGNUT VELIKI ISTORIJSKI USPJEH KOJI DJELUJE POSLIJE
TOLIKO GODINA VLASTI U OVIM USLOVIMA
GOTOVO NESTVARNO.

DRAŠKA STANIVUKOVIĆA, TREBA
KAO POJAVU OZBILJNO SHVATITI, ALI JE ČI-
NJENICA DA NJEGOVOG PDP-a GOTOVO DA NEMA OSIM

VARAJU SE MNOGI KOJI MISLE DA
GRAĐANE MOGU OBMANUTI. NA-
ROD JE MNOGO UMNJI I ZRELIJI
NEGO ŠTO TO MNOGI POJEDINCI I
GRUPACIJE U SNSD-u MISLE.

VRLO JE TO JEDNOSTAVNO RJE-
ŠENJE. DRUGA JE STVAR AKO TO
NEKO NEĆE DA VIDI I URADI.

BANJALUKE I KOTOR VAROŠA U REPUBLICI SRPSKOJ. NE-
STAO JE, NEMA GA.

PERCEPCIJA KOD GRAĐANA KADA
IZGUBIŠ MJESTO NAČELNIKA ILI
GRADONAČELNIKA JE DA SI IZGU-
BIO IZBORE I DA SI PORAŽEN, A TI
MOŽEŠ PRIČATI ŠTA HOĆEŠ.

NA VLAST SE BEZ STRANKE NE MOŽE
DOĆI A MOŽEŠ SE ZVATI KAKO HOĆEŠ PA I
DRAŠKO STANIVUKOVIĆ...

SVAKO LOŠE IMA SVOJE DOBRO..

OVAJ VELIKI USPJEH SNSD TREBA SVAKI DAN PO-
NAVLJATI I AFIRMISATI. KONCEPT KAKO TO RADITI TRE-
BA OSMISLITI I IZ JEDNOG CENTRA SVAKI DAN ANALIZI-
RATI I KORDINISATI..

OVA POBJEDA JE VELIKI NEPROCJENJIVO VRIJEDAN
KAPITAL KOJI SVAKI DAN TREBA NA PRAVI NAČIN PRE-
ZENTOVATI I U MEDIJIMA I MEĐU GRAĐANIMA.

ZAKLJUČAK

METODOLOGIJA ČASOPISA SNSD-a ZA DRUŠTVENA
I POLITIČKA PITANJA ARGUMENTI OD PRVOGA BROJA JE
PRIMJENJENA NAUKA.

KADA IZBORE POSMATRAMO I ANALIZIRAMO ARI-
STOTELOVOM METODOLOGIJOM NEPOSREDNOG POSMA-
TRANJA OD PRIJE 2400 GODINA ONDA VIDIMO ČINJENIČNO
STANJE POTKREPNIJENO ARGUMENTOVANOM ISTINOM.

ISTINA JE DA JE SNSD UBJEDLJIVI POBJEDNIK LOKAL-
NIH IZBORA OD 6. OKTOBRA 2024. GODINE. EGZAKTNI PO-
DACI I BROJKE TO POTVRĐUJU.

MORAMO JASNO REĆI ŠTA JE DOPRINJELO TOJ UBJED-
LJIVOJ POBJEDI SNSD-a, ODNOSNO MILORADA DODIKA I
REPUBLIKE SRPSKE ŠTO JE I SLOGAN KOJI JE OČIGLEDNO
DOBRO OSMIŠLJEN.

OVA POBJEDA JE VELIKI NEPRO-
CJENJIVO VRIJEDAN KAPITAL KOJI
SVAKI DAN TREBA NA PRAVI NA-
ČIN PREZENTOVATI I U MEDIJIMA
I MEĐU GRAĐANIMA.

ODLUKU O SLOGANU DONOSE ORGA-
NI STRANKE ALI SVI ZNAMO ČIJI JE GLAS
PRI IZBORU ODLUČUJUĆI. TO JE GLAS PRED-
SJEDNIKA.

ONO ŠTO SVI MORAJU DA ZNAJU JE DA PRAVO NIJE SAMO PRIVILEGIJA VEĆ I ODGOVORNOST.

AKO JE REZULTAT POBJEDA, ZASLUGE PRIPADAJU SNSD-U, ALI NAJVIŠE PREDSJEDNIKU.

DA JE REZULTAT LOŠ ODGOVORNOST BI BILA PREDSJEDNIKOVA.

POSLIJE GUBITKA IZBORA PREDSJEDNICI PO PRAVILIMA DEMOKRATIJE DAJU OSTAVKE.

U OVOM KONKRETNOM SLUČAJU ZASLUGE I LOVORIKE SE DAJU SNSD-u ALI NAJVIŠE PREDSJEDNIKU MILORADU DODIKU.

STRATEŠKA STVAR KOJA SE NE SPOMINJE NAMJERNO ILI NENAMJERNO, JESTE DA JE SNSD NA OVE LOKALNE IZBORE IŠAO SAMOSTALNO.

ODLUKU DA SE IDE SAMOSTALNO JE DONIO IZVRŠNI KOMITET GLAVNOG ODBORA SNSD-a NA PREDLOG PREDSJEDNIKA MILORADA DODIKA.

MILORAD DODIK, JE OVU ODLUKU DONIO NAKON SASTANKA SA KOALICIONIM PARTNERIMA NA KOJEM SU ONI HTJELI DA IMAJU MALTENE ISTI BROJ NAČELNIČKIH I GRADONAČELNIČKIH MJESTA KAO I SNSD.

DODIKOV KOMENTAR JE BIO KRATAK „NAMA AKO OVO PRIHVATIMO NE OSTAJE NIŠTA“.

TO JE BIO POKUŠAJ ELIMINISANJA SNSD-A I MILORADA DODIKA.

SNAGOM I REJTINGOM MILORADA DODIKA NAČELNIKE I GRADONAČELNIKE BI DOBILI KANDIDATI KOALICIONIH PARTNERA, A NE SNSD.

NAKON TOGA ZASLUGE BI S PRAVOM KOALICIONI PARTNERI PRIPISALI SEBI A SNSD BI BIO OZNAČEN KAO GUBITNIK ODNOSNO MILORAD DODIK KOJI JE I CILJ I GLAVNA META.

ISTINA JE DA JE SNSD UBJEDLJIVI POBJEDNIK LOKALNIH IZBORA OD 6. OKTOBRA 2024. GODINE. EGZAKTNI PODACI I BROJKE TO POTVRĐUJU.

STRATEŠKA STVAR KOJA SE NE SPOMINJE NAMJERNO ILI NENAMJERNO, JESTE DA JE SNSD NA OVE LOKALNE IZBORE IŠAO SAMOSTALNO.

NJEGOVA ODLUKA JE BILA DA SNSD NA LOKALNE IZBORE IDE SAMOSTALNO A NA SJEDNICI GLAVNOG ODBORA SNSD-a 4. SEPTEMBRA U DOBOJU JE REKAO: „KOALICIJE ZA OVE IZBORE NEMA, SNSD IDE SAMOSTALNO“.

TO JE BIO POKUŠAJ ELIMINISANJA SNSD-A I MILORADA DODIKA.

MILORAD DODIK JE INTELEKTOM VIZIONARA DOBRO PROCJENIO I ZNAO SVOJ REJTING I SVOJE STRANKE SNSD-a, ALI JE VRLO DOBRO ZNAO I REJTING SVOJIH DOJUČERAŠNJIH KOALICIONIH PARTNERA I REJTING OPOZICIJE, KOJA JE ZNAO JE MINORNA.

ZAŠTO SU OVAKVU ODLUKU DONIJELI KOALICIONI PARTNERI TREBA PAŽLJIVO ANALIZIRATI.

DA LI JE OVA ODLUKA BILA SAMO NJIHOVA ILI SU BILI INSTRUMENT U NEČIJIM TUĐIM MOĆNIJIM RUKAMA. TO ONI ZNAJU, A ZNAMO I MI.

TREBA POSEBNO NAZNAČITI DA SU OVI LOKALNI IZBORI BILI NE LOKALNI IZBORI VEĆ IZBORI ZA REPUBLIKU SRPSKU.

OVI IZBORI SU ODLUČIVALI O SUDBINI NE MILORADA DODIKA, VEĆ INSTITUCIJE PREDSJEDNIKA REPUBLIKE SRPSKE. AKO NEMA DEMOKRATSKE INSTITUCIJE PREDSJEDNIKA REPUBLIKE SRPSKE NEMA NI REPUBLIKE SRPSKE.

TREBA SE PODSJETITI DA JE UNAZAD GODINU DANA A POSEBNO OD POČETKA OVE 2024. GODINE KRENULA IZ SARAJEVA „OZBILJNA PRIČA“ DA ĆE MILORAD DODIK BITI OSUĐEN I DA ĆE MU BITI ZABRANJEN POLITIČKI RAD OD STRANE NEUSTAVNOG SUDA BIH I NEKOG „NAZOVI“ ZAKONA KOJI JE NAMETNUO NJEMAČKI GRAĐANIN ŠMIT.

ZNA SE DA SAV PROCES PROTIV PREDSJEDNIKA DODIKA VODI AMERIČKI AMBASADOR MARFI I ZAPADNI SA-

---

TREBA POSEBNO NAZNAČITI DA SU OVI LOKALNI IZBORI BILI NE LOKALNI IZBORI VEĆ IZBORI ZA REPUBLIKU SRPSKU.

TELITI KOJI SU PUKI IZVRŠIOCI AMERIČKIH ZAHTJEVA.

NEUSTAVNO TUŽILAŠTVO I SUD BIH SU SAMO PUKI NEMUŠTI EGZEKUTORI.

TU SU NAROVNO I BOŠNJAČKI PRVACI KOJI PRATE ONO ŠTA IM AMERIČKI I ZAPADNI MENTORI SERVIRAJU I

SIGNALIZIRAJU. TO JE POZNATI ŠABLON I METODOLOGIJA KOJA SE GOTOVO TRI IPO DECENIJE NE MIJENJA.

SVE PRATE I SRPSKE ELITE ILI DIO SRPSKIH ELITA KAKO IZ REPUBLIKE SRPSKE TAKO I IZ SRBIJE, NARAVNO SVE PO NALOGU AMERIKANCA MARFIJA, NJIHOVIH VJERNIH SAVEZNIKA BRITANACA I OSTALIH ZAPADNIH RAZBOJNIKA.

OVI IZBORI SU ODLUČIVALI O SUDBINI NE MILORADA DODIKA, VEĆ INSTITUCIJE PREDSEDNIKA REPUBLIKE SRPSKE.

ČINJENICA JE DA SU SVE U SVOM STILU ISPLANIRALI PO SVOJOJ RECEPTURI NASTALOJ RUŠENJEM BERLINSKOG ZIDA.

MEĐUTIM ZABORAVILI SU NA DIJALEKTIKU KOJU JE HEGEL OTKRIO JOŠ PRIJE 150 GODINA. DIJALEKTIKA ZNAČI KRETANJE, PROMJENE A NE STATIRANJE.

VREMENA I PRILIKE SU SE PROMIJENILE.

ZAPADNI STRATEZI SU ZABORAVILI DA JE REPUBLIKU SRPSKU STVORIO NAROD, SRPSKI NAROD.

REPUBLIKA SRPSKA JE NASTALA KAO REFLEKS NA JASENOVAČKI GENOCID U NEZAVISNOJ DRŽAVI HRVATSKOJ OD 1941-1945. GODINE.

O SUDBINI I BUDUĆNOSTI REPUBLIKE SRPSKE ODLUČUJU ONI KOJI SU JE I STVORILI, GRAĐANI REPUBLIKE SRPSKE A NE ZAPADNI KOLONIZATORI, SARAJEVSKO POLITIČKO DRUŠTVO I SRPSKI IZDAJNICI.

OKTOBARSKI LOKALNI IZBORI, DECIDNO REČENO NJIHOVI REZULTATI SU POTVRDA DA NAROD REPUBLIKE SRPSKE RAZUMIJE SVE PODVALE I STOTINE PUTA PONOVLJENE POTEZE GORE NAVEDENOG „DRUŠTVA“ KOJE SEBE NAZIVA ESTABLISHMENT ZAPADA.

JEDNO TE ISTO SE PONAVLJA VIŠE OD TRI IPO DECENIJE TAČNIJE CIJELI 20 VIJEK I 24 GODINE 21. VIJEKA.

REPUBLIKA SRPSKA JE NASTALA KAO REFLEKS NA JASENOVAČKI GENOCID U NEZAVISNOJ DRŽAVI HRVATSKOJ OD 1941-1945. GODINE.

SUDBINA REPUBLIKE SRPSKE JE U RUKAMA ONIH KOJI SU JE STVORILI A TO JE NAROD, SRPSKI NAROD REPUBLIKE SRPSKE.

Jelena Jurjevna Guskova

RUSOFBIJA I SRBOFOBIIJA ZAPADA - TEMELJ RASPADA JUGOSLAVIJE

Razlozi raspada jugoslovenske federacije već nekoliko decenija zanimaju političare, naučnike i sve koji su iskusili strahotu rata, tugu i patnju. Ovaj problem je izuzetno politizovan i stoga zahteva odvojen i nezavisan pogled. Pojednostavljenja vode do pogrešnih shvatanja.

Slovenija i Hrvatska su 1990. godine otvoreno postavile pitanje oцепljenja od federacije. Nisu mogli da se dogovore, i... zemlja je počela da se raspada, a ovaj proces su pratili ratovi u tri republike – Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini.

Rasprave o razlozima raspada jedne od najvećih federacija u Evropi traju do danas.

U Hrvatskoj su među uzrocima krize ističu „velikosrpski imperijalizam“, „konzervativizam JNA“, „ideološka i politička kriza jugoslovenskog socijalizma“¹. Bivši partijski lider Hrvatske, aktivni učesnik „Hr-

---

Rasprave o razlozima raspada jedne od najvećih federacija u Evropi traju do danas.

---

¹ Ogorec M. Hrvatski domovinski rat 1991-1993. Opatija: Otokar Keršovani, 1994. S. 12-13.

vatskog proljeća“ 1971. godine, M. Tripalo, smatrao je da je „rat počeo zbog teritorija i neriješenih međuetničkih problema“².

Većina političke elite republika bivše Jugoslavije za raspad Jugoslavije krivi konkretnu osobu – Slobodana Miloševića.

I u Sloveniji je sva krivica za raspad države stavljena na Srbiju. U ocjenama slovenačkih političara dominirala je tema srpskog nacionalizma. Po njihovom mišljenju, „Jugoslavija je od samog početka bila vještački stvorena država, zasnovana na... reakciji velikih sila (1918.) na raspad tri carstva – Austrougarske, Ruske imperije i Osmanskog carstva“³. Takva višenacionalna država kao što je Jugoslavija, prema predsjedniku Republike Slovenije Milanu Kučanu, nije mogla postojati, jer je diktatura Srba, uspostavljena 1929. godine, potkopala ideju ravnopravnosti svih njenih konstitutivnih naroda. „Poslije raspada komunističkog sistema, ujedinjena Jugoslavija je mogla da postoji samo kao „zajedničko tržište“ na osnovu ravnopravnosti svih njenih sastavnih elemenata. Srbi su, međutim, čitavo pitanje podrijedili ambicijama srpskog nacionalizma. U trenutku kada su izabrali ovaj put, raspad je postao neizbježan“⁴.

Većina političke elite republika bivše Jugoslavije za raspad Jugoslavije krivi konkretnu osobu – Slobodana Miloševića. „S. Milošević se pojavio na jugoslovenskoj sceni kao glavni razarač Jugoslavije“, naglasio je politički funkcioner iz BiH Adil Zulfikarpašić. – Njegova politika je proizvela Tuđmana i njemu slične, omogućila im pobjede... Do raspada Jugoslavije došlo je zbog opasnosti od S. Miloševića od transformacije Jugoslavije u hegemonističku „Veliku Srbiju“, koja bi potpuno ograničavala druge narode“⁵.

Na Zapadu je odnos prema izvorima krize od samog početka bio površan, jer je bio programiran. Naučnici i političari uporno su prepričavali i osuđivali ideju „velikosrpske hegemonije“. Bivši ambasador u Jugoslaviji V. Cimerman uvjeren je da je „glavni inicijator uništenja Jugoslavije bio Slobodan Milošević“, jer je „imao planove da Jugoslaviju pretvori u diktaturu sa srpskom hegemonijom“. Iako nije poricao da je F. Tuđman bio „fanatičan hrvatski nacionalista“

Na Zapadu je odnos prema izvorima krize od samog početka bio površan, jer je bio programiran.

---

2 Zulfikarpašić A., Gotovac V., Tripalo M., Banac I. Okovana Bosna. Zürich: Bošnjački institut, 1995. S. 63.

3 Интервју са председником Словеније // ТАСС: Серија СЕ. М., 1993. 21. јула. С. 6.

4 Ibid.

5 Zulfikarpašić A., Gotovac V., Tripalo M., Banac I. Okovana Bosna. Zürich: Bošnjački institut, 1995. S.74

i da postoji slovenački nacionalizam, za njega je srpski nacionalizam predstavljao glavnu prijetnju za postojanje Jugoslavije. Prema njegovom mišljenju, glavni cilj S. Miloševića je bio „da uspostavi srpsku vlast u cijeloj državi“. Predsjednika Srbije je nazvao „šizoidnom figurom“⁶. Američki istraživač Suzan Vudvord ne poriče da je američka

---

U Srbiji i Crnoj Gori mišljenja o uzrocima sukoba prilično su različita.

---

vlada nakon dolaska na vlast B. Klintonu, kao i dio intelektualne i političke elite, smatrala S. Miloševića „novim Hitlerom“, koji je zajedno sa Jugoslovenskom narodnom armijom tražio da stvori „Veliku Srbiju“⁷. Ričard Holbruk u svojim memoarima potpuno ignoriše istorijske činjenice, napominjući već na prvoj strani da Srbi nikada nisu imali svoju državu, da je krivica na S. Miloševiću, koji je podigao baklju srpskog nacionalizma 1989. godine, da je nastojao da stvori državu u kojoj dominiraju Srbi⁸. Britanski novinari Laura Silber i Alan Litl, koji su sve godine krize i rata proveli na Balkanu, pišu o želji S. Miloševića da zauzme mjesto Josipa Broza Tita, nazivajući ga vođom „srpskog secesionizma“, čija je etnička netrpeljivost natjerala druge narode. Jugoslavije da se otcepe⁹. Kao što vidimo, pečat „velikosrpske hegemonije“, koji se obično izgovara bez argumenata, dokaza i objašnjenja, mnogi su već uzimali zdravo za gotovo i bio je prilično rasprostranjen na Zapadu. Učinio je dobar posao i za Sloveniju i Hrvatsku, koje su, kako su rekli, bježale od srpskog ugnjetavanja. Međutim, nerazumno je ovim fenomenom objašnjavati raskol u odnosima među republikama.

U Srbiji i Crnoj Gori mišljenja o uzrocima sukoba prilično su različita. Ovoj problematici su posvećeni članci i posebne studije, o njoj se raspravljalo na brojnim skupovima i okruglim stolovima. Kako je pisao P. Simić, razlog za raspad Federacije bili su složeni nacionalni problemi jugoslovenske zajednice, koji su došli do izražaja sa slomom ideologije samoupravnog socijalizma i raspadom Saveza komunista kao glavnih faktora integracije, kao i

---

Kako je pisao P. Simić, razlog za raspad Federacije bili su složeni nacionalni problemi jugoslovenske zajednice.

---

6 Zimmerman W. Izvori jedne katastrofe / Prevod sa engleskog. Zagreb: Globus international: Znanje, 1996. S. 12-13, 43.

7 Vudvord S. Balkanska tragedija: Haos i raspad posle hladnog rata. Beograd: Filip Višnić, 1997. S. 18-19.

8 Holbruk R. Put u Dejton: Od Sarajeva do Dejtona i posle. Beograd: Dan Graf, 1998. S. XIII, 24, 27.

9 Silber L., Litl A. Smrt Jugoslavije / Prevod sa engleskog. Beograd: Radio B92, 1996. S. 28.

„složena etnička mapa Balkana i preplitanje interesa velikih sila na teritoriji na kojoj žive južni Sloveni“¹⁰.

Poznati pisac i predsjednik Jugoslavije 1992–1993. D. Čosić je smatrao da je zemlju uništila ideologija nacionalizma i separatizma.

Poznati pisac i predsjednik Jugoslavije 1992–1993. D. Čosić je smatrao da je zemlju uništila ideologija nacionalizma i separatizma, koja je zamijenila staljinističko-titovsku ideologiju,

koja je tvrdoglavo stvarala nezavisne nacionalne države. Ni uspostavljanje višepartijskih sistema u republikama, ni konfederalni elementi Ustava, ni etnički i vjerski pluralizam nisu doveli do stabilizacije i modernizacije Jugoslavije. „Sve ove nacionalističko-separatističke težnje su nesumnjivo“, naglasio je D. Čosić, „istorijski retrogradne i suprotne su evropskoj perspektivi i političkom modelu Evropske zajednice“¹¹. Štaviše, po njegovom mišljenju, upravo hrvatski, slovenački i albanski šovinizam i separatizam su posljednjih godina iznedrili srpski nacionalizam, koji se manifestovao u djelovanju pojedinih političkih partija. Dakle, „cijela Jugoslavija je danas“, pisao je D. Čosić januara 1991. godine, „mjesto međunacionalnih političkih i vjerskih sukoba i mržnje... Opšta polarizacija i politička konfrontacija su skoro gotovi“¹². I akademik Mihajlo Marković glavnim uzrokom ratova smatra separatizam, ali je siguran da ga podržavaju „brojni spoljni i unutrašnji faktori“¹³. Prema njegovom mišljenju, separatističke snage su postojale u Jugoslaviji oduvijek, od samog početka postojanja jugoslovenske države.

Srpski historičar M. Zečević smatra da je uzrok nacionalnih sukoba poslije raspada SFRJ bilo ponovno otkrivanje srpskog pitanja, koje je, počev od Prvog srpskog ustanka (1804), stalno imalo svebalkanski i evropski karakter. „Poslije ponovnog ujedinjenja Njemačke, ponovo su se okupile države koje su se 1914–

Akademik Mihajlo Marković glavnim uzrokom ratova smatra separatizam, ali je siguran da ga podržavaju „brojni spoljni i unutrašnji faktori“.

1918. i 1941–1945. ratovale protiv Srbije, tj. dva puta su u ovom vijeku pokušali da unište Srbiju i Jugoslaviju“¹⁴. A sadašnji rat je izazvan time što srpsko pitanje nije riješeno. Da su Srbi u Hrvatskoj i BiH dobili jednaka prava sa drugim naro-

10 Симич П. Гражданская война в Югославии. Причины и следствия // Междунар. жизнь. М., 1993. Июль. С. 75

11 Ћосић Д. Српско питање: Демократско питање. Београд: Стручна књига, 1992. С. 216

12 Там же. С. 217.

13 Марковић М. Оспоравања и ангажовања. Београд: БИГЗ, 1994. С. 405.

14 Зећевић М. Југославија 1918–1992. Београд: Просвета, 1994. С. 269.

dima (da sami odluče da li da napuste federaciju ili ne), onda bi sukob bio izbjegnuto, uvjeren je naučnik.

Svoj doprinos raspravi o razlozima raspada Federacije dali su i sociolozi. D. Janić smatra da etnički sukobi u Jugoslaviji nisu bili predodređeni, iako je država bila multietnička, i u njoj

je postojao visok stepen sukoba nacionalnih interesa. Prema njegovom mišljenju, presudnu ulogu su odigrali „nerazvijena politička kultura, nasleđe autoritarne politike i rast nacionalnih političkih elita, koje su pod zahtjevom za demokratijom mislili na državnu nezavisnost“¹⁵. Među razlozima za međunacionalne sukobe ovog nivoa naučnik navodi: tradicionalnu nacionalnu svijest, koja nije pretrpjela značajnije promjene poslije Drugog svjetskog rata; „zakašnjeli pokušaji pokreta nacionalne emancipacije; kriza društvenih vrijednosti i perspektive; rastuća nacionalna i politička neizvjesnost o budućnosti među onima koji su u autoritarnom političkom sistemu, bez zaštite kao građani, tražili oslonac u konceptu nacije, u etnocentrizmu i nacionalizmu; nedostatak prave demokratske alternative, što se manifestovalo u činjenici da je ideja konfederacije bila povezana sa jačanjem birokratskog centralizma na nivou republika, a ne sa demokratizacijom vlasti i političkog života; nedostatak demokratskih institucija i iskustva demokratskih procedura u rješavanju sukoba, što je izazvalo nasilje kao način rješavanja sukoba...“¹⁶.

Prema anketama sociologa, javno mnijenje u Srbiji 1994. godine smatralo je da su glavni razlozi izbijanja rata u bivšoj Jugoslaviji, prije svega, interesi (ekonomski, politički i dr.) drugih zemalja i njihovo direktno miješanje u odnose između bivših jugoslovenskih republika (22,25%), kao i (21,4%) borba za vlast političkih lidera bivše Jugoslavije¹⁷.

Naučnici i političari se i dalje spore oko stepena uticaja različitih unutrašnjih faktora na raspad Federacije, kao i *odnosa unutrašnjih i spoljašnjih faktora* koji su potkopali Federaciju.

Prema anketama sociologa, javno mnijenje u Srbiji 1994. godine smatralo je da su glavni razlozi izbijanja rata u bivšoj Jugoslaviji, prije svega, interesi (ekonomski, politički i dr.)

Naučnici i političari se i dalje spore oko stepena uticaja različitih unutrašnjih faktora na raspad Federacije, kao i *odnosa unutrašnjih i spoljašnjih faktora* koji su potkopali Federaciju.

---

15 Янич Д. Кризис национального самоопределения и этнические столкновения в поскоммунистическом обществе // Социальные конфликты в трансформирующихся обществах / Материалы Междунар. конф. (Москва, 15-17 мая 1996). Рукопись. С. 1.

16 Ibid, с. 2.

17 Информационная война // Сербия. Белград, 1995. № 27. С. 29.

Izjave o ovom pitanju su ponekad dijametralno suprotne.

Bivši ministar odbrane Jugoslavije V. Kadijević piše da „prema procjenama Štaba Vrhovne komande krajem 1989. godine, upravljanje događajima u Jugoslaviji pretežno preuzima strani faktor.

Međutim, ovdje postoji jedna uočljiva karakteristika. Strani autori radije govore o preovlađujućoj ulozi unutrašnjih uzroka raspada federacije, dok srpski naučnici veliku pažnju posvećuju spoljnim uzrocima i ulozi međunarodnih organizacija.

Bivši ministar odbrane Jugoslavije V. Kadijević piše da „prema procjenama Štaba Vrhovne komande krajem 1989. godine, upravljanje događajima u Jugoslaviji pretežno preuzima strani faktor. Još dvije godine ranije, Štab Vrhovne komande je upozoravao da se ovo vrijeme približava izuzetnom brzinom“¹⁸. Ministar je smatrao da je Njemačka, uz podršku Bušove administracije, odigrala veliku ulogu u raspadu Jugoslavije. A. Izetbegović „počinje da slijedi svoj kurs grubo i samouvjereno tek poslije posjete Bonu u jesen 1991. godine“ i uputstva koja je dobio od Genšera, piše bivši ministar¹⁹. Oni koji su željeli da unište zemlju, po njegovom mišljenju, koristili su sljedeće metode: „1) Na osnovu nacionalnih i vjerskih protivrečnosti i sukoba koji su se desili u istoriji jugoslovenskih naroda, što više rasplamsati nacionalne strasti, i na osnovu toga okrenuti sve narode Jugoslavije jedne protiv drugih... 2) Jugoslovensku državu treba uništiti metodom „domino“ – čim se jedna republika odvoji, ona automatski za sobom povuče i druge. Dakle, na samom početku treba izabrati onu koja ima najbolje uslove za otcepljenje i odatle započeti proces raspada, a to je Slovenija. 3) Pod izgovorom borbe protiv komunizma i njegovih ostataka, koristeći prave greške sistema, širiti ideološki revanšizam, pokoravati neposlušne i time prikrivati upotrebu svih sredstava, pa i vojnih, pred svijetom. 4) Maksimalno iskoristite svoje ljude u strukturama vlasti Federacije i republika...“²⁰. Milovan M. Mitrović raspad jugoslovenske drža-

---

Milovan M. Mitrović raspad jugoslovenske države direktno povezuje sa „međunarodnim priznanjem nasilne secesije Slovenije, Hrvatske i bivše BiH“.

---

ve direktno povezuje sa „međunarodnim priznanjem nasilne secesije Slovenije, Hrvatske i bivše Bosne i Hercegovine“, videći u tome „glavni razlog nacionalno-vjerskog i građanskog rata u Jugoslaviji“²¹.

---

18 Кадидевић В. Моје виђење распада. Београд, 1993. С. 35-36.

19 Ibid. С. 26.

20 Ibid. С. 50-51.

21 Mitrović M.M. Raspad države i rat u Jugoslaviji // Sociološki pregled. Beograd, 1994. N 2. S. 189

D. Vilić i B. Todorović pišu o američkoj doktrini raspada Jugoslavije, koja je uključivala nekoliko faza: specijalni rat, psihološke operacije, podrška oružanim secesionističkim akcijama²². Godine 1997. objavljena je studija M. Lopusine „CIA protiv Jugoslavije. 1947–1997.“²³ koja dokazuje da je CIA od 1989. godine konkretno sprovodila planove za raspad SFRJ, oslanjajući se na mnoge političke i javne ličnosti federacije iz Hrvatske i Slovenije, te da je Bil Clinton u direktivi broj 35 (1994.) dao prioritet u radu CIA Bosni i Srbiji. Autor prikazuje sveobuhvatno djelovanje ove američke službe na prostoru bivše Jugoslavije²⁴. Ovaj koncept ima i druge potvrde.

Teško je zamisliti da bi Zapad odustao od Jugoslavije kao „komunističkog ostrva“ unutar nove demokratske Evrope.

Zanimljive podatke u svom dnevniku iznosi Borisav Jović, član Predsjedništva SFRJ iz Srbije. Još krajem 1989. u Poljskoj je za rukovodstvo zemlje pripremljena analiza situacije u istočnoevropskim zemljama, u kojoj je o Jugoslaviji pisalo: „Teško je zamisliti da bi Zapad odustao od Jugoslavije kao „komunističkog ostrva“ unutar nove demokratske Evrope. Stoga je realno očekivati da će Zapad za Jugoslaviju „pripremiti“ isti scenario kao i za IEZ²⁵. Naime: izvršiti pritisak za postizanje demokratskih promjena; zahtjevati uvođenje višepartijskog sistema, održavanje slobodnih izbora i uništenje monopola vlasti SKJ; podržavati antikomunističku opoziciju i njenu odgovarajuću atmosferu; uslovljavati ekonomsku pomoć političkim ustupcima; blokirati razgovore o integraciji sa Zapadnom Evropom dok ne dobiju garancije za reforme“²⁶.

Jugoslovenska novinarka Liljana Bulatović pominje međunarodni kongres sociologa održan u švedskom gradu Upsali 1978. godine, na kome su se naučnici upoznali sa planom Z. Bžežinskog za budućnost Jugoslavije nakon smrti Josipa Broza Tita. Glavna stvar u njemu je bila da se spriječi približavanje Jugoslavije, a prije svega Srbije, sa SSSR-om. SAD su strahovale da bi posle odlaska lidera „u Jugoslaviji moglo doći do promjena koje bi štetile interesima Sjedinjenih Država i slobodnog svijeta“.

SAD su strahovale da bi posle odlaska lidera „u Jugoslaviji moglo doći do promjena koje bi štetile interesima Sjedinjenih Država i slobodnog svijeta“.

---

22 Vilić D., Todorović B. Razbijanje Jugoslavije 1990–1992. Beograd: DIK Književne novine-Enciklopedija, 1995. 488 s.

23 Lopusina M. CIA protiv Jugoslavije 1947–1997. Beograd: Narodna knjiga, 1997. 288 s.

24 Ibid. S. 176.

25 Источноевропейске земље

26 Јовић Б. Последњи дани СФРЈ: Изводи из дневника. Београд: Политика, 1995. С.

Osim toga, „krajnji cilj Sjedinjenih Država u Jugoslaviji je eliminacija komunističke vlasti u bilo kom obliku“²⁷.

Sjedinjene Države treba da rješavaju takve probleme, smatrao je Z. Bžežinski, oslanjajući se na saveznike unutar Jugoslavije – predstavnike liberalne inteligencije.

Da bi to postigao, Z. Bžežinski je namjeravao da koristi sljedeće mjere:

- stalno isticati staljinističke tendencije u sovjetskoj politici, koje bi trebalo da zastraše jugoslovenske komuniste;
- pružati podršku jugoslovenskim opozicionarima i neistomišljenicima ako su antikomunističke orijentacije;
- podržavati one centrističke snage u Jugoslaviji koje su spremne da pružaju otpor SSSR-u;
- podržavati nacionalne separatističke snage, budući da su one prirodni neprijatelji komunizma kao ideologije;
- povećati uticaj zapadne kulture – filmova, knjiga, muzike;
- u okviru ekonomske politike prema Jugoslaviji pojačati uticaj potrošačke ideologije;
- povećati iznos dugovanja Jugoslavije prema zapadnim zemljama kako bi imao uticaj na nju;
- koristiti Jugoslovane koji su se vratili sa rada u drugim zemljama kao svesne ili nesvesne propagatore američkog i zapadnog načina života;
- podrivati Pokret nesvrstanih, gde Sjedinjene Države imaju svog „trojanskog konja“ u obliku bloka zemalja Latinske Amerike.

Sjedinjene Države treba da rješavaju takve probleme, smatrao je Z. Bžežinski, oslanjajući se na saveznike unutar Jugoslavije – predstavnike liberalne inteligencije.

Treba napomenuti da je većina ovih problema uspješno riješena 80-ih godina. Međutim, po svemu sudeći, osobine kolektivne svijesti Srba i Crnogoraca postale su nepredvidive i neočekivane za realizatore ovog plana, što ne samo da je usporilo ovaj proces, već je počelo i otvoreno da se u njega meša – patriotizam, jugoslovenstvo, homocentrizam²⁸, rusofilstvo. Srbi su imali i veoma visok stepen istorijske svijesti. Stoga su zadaci političke preorijentacije jugoslovenskih država, izolacije jedne od moćnih evropskih

Srbi su imali i veoma visok stepen istorijske svijesti.

armija (jugoslovenske) i raskida tradicionalnog saveza Rusije i Srbije rješavani u pozadini raspada Federacije i destabilizacije regiona tehnikom

²⁷ Булатовић Љ. Исповести. Београд: Стручна књига, 1995. С. 200.

²⁸ Homocentrično vjerovanje znači da osoba ima neograničenu vjeru u vođu, bez obzira na to šta propovijeda.

„prisiljavanja na sporazum“, kao i uz pomoć ekonomskih i političkih sankcija.

Prema procjenama Štaba Vrhovne komande SFRJ, od kraja 1989. situaciju u Jugoslaviji kontrolišu pretežno strani faktori²⁹. Štaviše, pojedini političari, kao i organizacije, pa čak i države, iskreno su vjerovali da učestvuju u rješavanju krize i u mirovnom procesu. Pozadina svih događaja otkrila se mnogo kasnije, nakon 1994. godine, kada je NATO zauzeo aktivnu poziciju kao direktni učesnik na balkanskoj sceni. Događaji na Kosovu 1999. godine potvrdili su naše procjene.

Istraživanje novih dokumenata vezanih za postojanje „svjetske vlade u sjenci“ dovelo je istaknutu jugoslovensku naučnicu Smilju Avramovu do zaključka da je „sudbina Jugoslavije... u njejoj sedamdesetogodišnjoj istoriji tri puta bila u rukama tajnih ili polutajnih organizacija“³⁰. Njima je posvetila svoju senzacionalnu knjigu „Trilateralna komisija“ u kojoj je pokazala da ove organizacije sprovode ideju upravljanja svijetom iz jednog centra. Po njenom mišljenju, „raspad Jugoslavije nije slučajan, kao što nisu slučajni ni događaji raspada Istočnog bloka, to je smislen plan razrađen i prije odvajanja Slovenije i Hrvatske. Amerika je kasnije uskladila rat u Jugoslaviji sa svojim širim geostrateškim projektom, a svoju politiku sa politikom svog novog „saveznika“ Vatikana u svom maršu na istok“³¹. Početkom 90-ih, na sastanku Trilateralne komisije, postavljeno je pitanje budućnosti Evrope i predložene su dvije opcije za njen razvoj: 1) model koncentričnih krugova, kada sve evropske zemlje, uključujući i postkomunističke, postepeno pristupaju EU, 2) model podjele Evrope na rimsku i vizantijsku, prema kojem civilizovana Evropa treba da ujedini zemlje sa zajedničkom istorijom, vjerom i kulturom i zatvori se na granici Poljske. U EU mogle bi da budu primljene Mađarska, Čehoslovačka, Slovenija i Hrvatska, naravno, ako napuste SFRJ.

Trilateralna komisija, piše naučnica, izabrala je drugu opciju, čime je NATO postao sila koja treba da obezbjedi bezbjednost zapadne civilizacije. Na osnovu novih dokumenata, naučnica poka-

---

Raspad Jugoslavije nije slučajan, kao što nisu slučajni ni događaji raspada Istočnog bloka, to je smislen plan razrađen i prije odvajanja Slovenije i Hrvatske.

Početkom 90-ih, na sastanku Trilateralne komisije, postavljeno je pitanje budućnosti Evrope i predložene su dvije opcije za njen razvoj.

---

29 Кадидевић В. Моје виђење распада. Београд: Политика, 1993. С. 35–36.

30 Avramov S. Trilateralna komisija: Svetska vlada ili svetska tiranija? . Veternik: IDIJ, 1998. S. 7.

31 Ibid. S. 114.

zuje da su mnogi akteri balkanske scene (Sajrus Vens, lord Oven, Holbruk, Stoltenberg, Sadato Ogata) „nastupili kao dobro obuče-

---

U posljednjoj fazi postojanja Jugoslavije (1991–1995.) čak je nekoliko tajnih organizacija bilo uključeno u proces njene propasti.

---

na ekipa sa jasnim zadatkom da upropaste Jugoslaviju, pokazujući najviši stepen neprijateljstva prema čitavom srpskom narodu³².

U posljednjoj fazi postojanja Jugoslavije (1991–1995.) čak je nekoliko tajnih organizacija bilo uključeno u proces njene propasti. Svi takozvani posrednici u jugoslovenskoj krizi bili su članovi jedne, a neki – sve tri tajne organizacije: Savjeta za spoljne odnose, Bilderberške grupe i Trilateralne komisije. U iste stvari bila je uključena i katolička organizacija Opus Dei³³.

Kao da razvija ovu temu, Z. Nenezić je napisao knjigu „Uloga masona u raspadu Jugoslavije“³⁴. Autor govori o tome kako su još 1985. godine rusko-američki stručnjaci organizacije CEIHC (Countetrade exchange international holding company), stvorene uz saglasnost i učešće M.S. Gorbačova, iza koje su stajali masoni, razvili program ekonomskih i političkih reformi koji bi išli zadovoljili Zapad i istovremeno očuvali integritet Federacije. Izvršena je analiza svih unutrašnjih protivrečnosti i antagonističkih faktora u razvoju države i dati recepti za izlazak iz krize. Da je jugoslovensko rukovodstvo pristalo na ove reforme, one bi postale uzor drugim zemljama istočne Evrope, uključujući i Rusiju. U slučaju odbijanja, predviđalo se da će se kriza pojačati i Jugoslavija raspasti po nacionalno-teritorijalnoj liniji.

Već nakon sticanja nezavisnosti, učesnici tih događaja otvorenije su govorili o tome ko je kakvu ulogu odigrao u rušenju Jugoslavije. Naprimjer, hrvatski političar Stjepan Mesić, ne umanjujući svoje zasluge, iskreno je priznao da su veliku ulogu u raspadu Jugoslavije u spoljnom smislu imali bivši njemački ministar spoljnih poslova Hans-Ditrich Genšer i papa Jovan Pavle II, a slovenački predsjednik Milan Kučan – u unutrašnjem smislu³⁵.

Z. Nenezić je napisao knjigu „Uloga masona u raspadu Jugoslavije“.

Ruski pisac Valentin Rasputin se posebno osvrnuo na uzroke sukoba u Jugoslaviji. On je

32 Ibid. S. 101, 112-113.

33 Ibid. S. 7.

34 Nenezić Z.D. Uloga masona u raspadu Jugoslavije // Blic. Beograd, 1997. (1) 3 nov. S. 9; (2) 4 nov. S. 11; (3) 5 nov. S. 11; (4) 6 nov. S. 11; (5) 7 nov. S. 11; (6) 8–9 nov. S. 11; (7) 10 nov. S. 11; (8) 11 nov. S. 11; (9) 12 nov. S. 11; (10) 13 nov. S. 11; (11) 14 nov. S. 11; (12) 15–16 nov. S. 11;

35 Кто играл главные роли? // Сербия. Белград, 1995. № 26. С. 31.

1995. godine napisao da je to zavjera protiv pravoslavlja. Lijepo se i emotivno izrazio: „Istorijska tragedija ovog naroda i svih slovena je u tome što Sloveni ratuju sa Slovenima. Muslimani su Srbi koji su primili islam za vrijeme turske vladavine, Hrvati su ljudi iz istog naroda koji je prešao na katoličanstvo u sastavu Austro-Ugarske. I jedni i drugi su izdajnici pravoslavlja. To se dogodilo iz raznih razloga. Ili na silu, ili dobrovoljno – da budu kao gospodari, da uživaju u privilegijama. Međutim, dobrovoljna ili nehotična izdaja, prema zakonu izdaje, pretvorila se prvo u sumnju vjernika, zatim – u bolnim trenucima istorije, u otvorenu mržnju. Mentalitet se, kako sada kažu, promijenio sa religijom, a promijenila se i psihologija i stereotip ponašanja u životu. Rat sa pravoslavljem traje vijekovima. Vatikan je huškao katolike, Porta (islamski centar) – muslimane. Protiv zajedničkog „neprijatelja“ koji je ostao vjeran vjeri svojih predaka, i jedni i drugi, i među sobom, ne gajući ljubav jedni prema drugima, našli su priliku da se ujedine. Tako je bilo za vrijeme Drugog svjetskog rata, a to se dešava i sada... Pravoslavni Sloveni padaju u nemilost zbog svoje izuzetne etničke individualnosti i duhovne snage. Iako savremena Rusija svim silama pokušava da opovrgne ovo mišljenje, ludo se prepuštajući tuđim sjetvama i trendovima, ali i ovo je opasno: koreni ostaju. A ne zna se hoće li vratiti prethodne klice. Uz to: izdajnicima, kako god uzdizali ovu profesiju, se nikada nije vjerovalo. Svijet koji se danas gradi zahtijeva poslušne ljude, sposobne za brzu mutaciju, koji su pobjegli ili izbačeni iz naroda kao iz istorijske ili nacionalne zajednice i ujedinjeni u konstruktivnu, bezdušnu, kontrolisanu zajednicu. Za krotitelje nacija u ovoj fazi, pravoslavlje je neprijatelj broj jedan. Zato pokušavaju da ga unište sa svih strana – iznutra, spolja, iz vazduha i sa zemlje“³⁶.

Za krotitelje nacija u ovoj fazi, pravoslavlje je neprijatelj broj jedan.

Nekoliko decenija kasnije, nakon svih balkanskih događaja, pojavile su se nove činjenice o ulozi međunarodnih organizacija u raspadu Jugoslavije i SSSR-a. I ovo ozbiljno mijenja sliku onoga što se dešavalo na Balkanu 1990-ih godina.

Ideja o razbijanju SSSR-a (Rusije) dugo se gajila u SAD-u i Evropi, već odmah poslije Drugog svjetskog rata.

Ideja o razbijanju SSSR-a (Rusije) dugo se gajila u SAD-u i Evropi, već odmah poslije Drugog svjetskog rata. Tako je poznat američki tajni vojni plan „Totaliti“ protiv

---

36 Распутин В. Там, на Балканах... // Правда. М., 1995. 17 авг. С. 1,3; 18 авг. С. 3.

SSSR-a, razvijen po naredbi predsjednika Harija Trumana u oktobru 1945. godine³⁷. On je prvi u nizu sličnih hitnih američkih

---

U novembru 2022. godine na bjeloruskoj televiziji je emitovan zanimljiv prilog o planovima SAD-a protiv SSSR-a.

---

vojnih planova koji uključuju upotrebu atomskog oružja, kao npr. „Pinčer“ (mart-jun 1946.), „Brojler“ (1947.), „Bušveker“ (1948.), „Krankšaft“ (1948.), „Hafmun“ (1948.), „Flitvud“ (1948.), „Kogvil“ (1948.), „Oftek“ (1948.), „Čarioti“ (1948.), „Dropšot“ (1949.), „Trojan“ (1949.).

U novembru 2022. godine na bjeloruskoj televiziji je emitovan zanimljiv prilog o planovima SAD-a protiv SSSR-a³⁸. Voditelj Jevgenij Novikov izjavio je da su **početkom 80-ih sovjetski obavještajci dobili dokumente** tzv. Harvardskog projekta. Bio je to opsežan program za uništenje SSSR-a i socijalističkog sistema. Projekat se sastojao od 3 toma – „Perestrojka“, „Reforma“, „Završetak reforme“ i bio je namenjen za 3 petogodišnja plana. Ovo je bio plan za obuzdavanje SSSR-a u kontekstu početka Hladnog rata. Specifični zadaci uključuju jačanje uticaja novih elita, razgradnju partijskog sistema, promjenu struktura vlasti i provođenje ideološke sabotaze. Rezultat bi trebalo da bude potpuna kontrola nad našom zemljom. U skladu sa proširenim ciljevima projekta, do 1990. godine Sovjetski Savez je trebalo da prestane da postoji kao nezavisna i suverena država, a do 2000. godine Ruska Federacija kao pravni naslednik SSSR-a treba da bude uništena³⁹. Dalji razvoj faze „završetka“ bio je takozvani „Hjustonski projekat“, koji je uključivao rasparčavanje Rusije na nekoliko malih država⁴⁰.

Prema srpskim autorima, posebna pažnja u „Hjustonskom projektu“ bila je posvećena Slovenima, odnosno njihovom potpunom istrebljenju, bez obzira na nacionalnu pripadnost. Radilo se

---

Prema srpskim autorima, posebna pažnja u „Hjustonskom projektu“ bila je posvećena Slovenima, odnosno njihovom potpunom istrebljenju, bez obzira na nacionalnu pripadnost.

---

o doslovnom uništenju 300 miliona Slovena podsticanjem međusobnih ratova⁴¹. Citat iz „Hjustonskog projekta“: „Ukrajinci će misliti da se boreći protiv Rusije bore za svoju nezavisnost, da će na kraju dobiti slobodu, a u stvarnosti će postati potpuno zavisni od nas. Isto će biti i sa Rusima. Sve

---

37 <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

38 Белоруска телевизија. Јевгениј Новиков. 12.11.2022. В фолдеру „Против Русије“.
// VID-20240302-WA0006.mp4 // <https://www.youtube.com/watch?v=zY6N3tsyYsc>

39 <https://interaffairs.ru/news/show/38490>

40 <https://otvet.mail.ru/question/222838494>

41 Милошевич З. Хьюстонский проект для истребления славян. <https://inosmi.ru/20170613/239569476.html>

će se raditi pod izgovorom sticanja suvereniteta, borbe za svoje interese i nacionalne ideale. Međutim, nećemo dozvoliti ni jednoj strani da se samoopredjeljuje na osnovu nacionalnih vrijednosti i tradicije. U ovom ratu će slovenske budale same sebe oslabiti i ojačati nas". Autori dalje pišu: „Mi dobro znamo da nacionalizam jača naciju, čini je jačom. Internacionalni slogani su zastarjeli i ne donose plodove. Zamijenjećemo ih univerzalnim ljudskim vrijednostima, što je isto. Nećemo dozvoliti ni nacionalizam ni razvoj nacionalnih pokreta koji bi da se oslobode našeg diktata. Uništjećemo ih, kao što smo već uradili u Jugoslaviji, Srbiji, Iraku..."⁴². U pomenutim projektima Sloveni se nazivaju buntovnicima i posebno izdvajaju Ruse, Beloruse, Ukrajince i Srbe.

Danas je već jasno da Srbi imaju drugačiji istorijski, kulturni, civilizacijski, genetski kod, baš kao i Rusi.

Na jednoj od međunarodnih konferencija u Moskvi 1996. godine, na kojoj sam prisustvovala, jedan oficir NATO-a nam je takođe pričao o planovima NATO-a da prvo uruše SSSR, što su oni uspješno izveli, a zatim podijele Rusiju na 4 dijela. Svaki od ovih dijelova bio bi stavljen pod kontrolu jakih država koje znaju mnogo o upravljanju svojim i tuđim teritorijama: Zapadni Sibir bi kontrolisao Japan, Istočni Sibir SAD, jug evropskog dijela Rusije Turska. Turska je, napomenuo je, dobila bi i Balkan.

Govorila sam o planovima u vezi sa Rusijom da bih pokazala da je **rusofobija** dugo bila odlučujući faktor u odnosu Zapada, prvo prema SSSR-u, a potom i prema Rusiji. I onda se postavlja legitimno pitanje: zašto **srbofobija** već duže vrijeme dominira umovima zapadnih političara? Hajde da pokušamo da odgovorimo na ovo pitanje.

Dovoljan je čak plitak pogled u istoriju da se vidi šta je Zapadu smetalo kod Srba. Srbi su uvijek bili buntovni, zabrinuti za nacionalnu ideju, veoma religiozni, pravoslavni, rusofili, rodoljubi. I – dobri ratnici, borci za vjeru i svoju zemlju.

Danas je već jasno da Srbi imaju drugačiji istorijski, kulturni, civilizacijski, genetski kod, baš kao i Rusi. Srbi kao narod imaju niz karakteristika usko nacionalnog karaktera koje Zapad ne može da slomi:

Srbi kao narod imaju niz karakteristika usko nacionalnog karaktera koje Zapad ne može da slomi:

- Ne žele da se potčinjavaju.
- Žele da budu slobodni.

---

42 Ibid.

- Brinu se za one oko sebe. Ideja žrtvovanja u ime jugoslovenstva.

Kada se Jugoslavija raspala, balkanske zemlje, od kojih su mnoge po prvi put stekle nezavisnost, bile su suočene sa dvije opcije.

- Privrženost nacionalnim srpskim običajima, kulturi, vjeri i „srpstvu“.
- Jaka prorуска orijentacija među običnim ljudima.
- Srbofobija ima duboke korijene. Hajde da pokažemo snagu zle volje prema Srbiji koja se nije krila u Beču i Berlinu početkom prošlog vijeka.

Na izveštaj njemačkog ambasadora u Beču Čirškog, koji je poslao kancelaru Rajha 30. juna 1914. godine, pored riječi da Beč želi „jednom zauvijek temeljno da se obračuna sa Srbima“, njemački car Vilhelm II napisao je: „Sada ili nikad“. A ispod je još preciznije: „Sa Srbima se mora obračunati, i to odmah“⁴³.

Belješka njemačkog cara Vilhelma II na izvještaju njemačkog ministra spoljnih poslova fon Jagova od 23. jula 1914. godine: „Grej griješi stavljajući Srbiju u istu ravan sa Austrijom i drugim velikim silama! Ovo je nečuveno! Srbija je razbojnička banda koju treba uhvatiti za njene zločine“⁴⁴.

Kada se Jugoslavija raspala, balkanske zemlje, od kojih su mnoge po prvi put stekle nezavisnost, bile su suočene sa dvije opcije. *Prva* je ne odupreti se, tj. prihvatiti saradnju sa NATO-om i ispuniti uslove koje postavljaju EU i SAD. Ovaj put su izabrale sve države osim Srba. Srbi u Saveznoj Republici Jugoslaviji (nastaloj od ruševina SFRJ 1992.) i Srbi u Bosni. *Drugi* način je da se izjasnite o svojim nacionalnim interesima i pokušate da ih odbranite. Samo su Srbi krenuli ovim putem. Vjerovali su u svoju snagu, važnost, moć zakona i pravde.

Jugoslavija je smetala jer je bila najjača i najveća država na Balkanu. Trebalo nju je raskomadati, razbiti na male države. Srbi su smetali zbog svog ponosa i mogućeg nelogičnog ponašanja, zbog nespremnosti da se povinuju diktatu, zbog očuvanog istorijskog pamćenja i sklonosti da vjeruju i vole Rusiju.

Jugoslavija je smetala jer je bila najjača i najveća država na Balkanu.

SAD su razvile doktrinu za raspad Jugoslavije koja je obuhvatala nekoliko faza: specijal-

43 История Первой мировой войны 1914-1918 в двух томах. Т. 1. М.: Наука, 1975. С. 210.

44 Шацкилло В. Первая мировая война 1914-1918. Факты. Документы. М.: ОЛМИ-ПРЕСС, 2003. С. 53.

ni rat, psihološke operacije, podrška oružanim secesionističkim akcijama, podrška protivnicima Srba. Njemačka nije krila da teži osveti, htjela je da kazni Srbe što su bili među pobjednicima u dva rata protiv Njemačke.

Balkan je postao poligon za obezbjeđivanje samostalnosti NATO-a.

Balkan je postao poligon za obezbjeđivanje samostalnosti NATO-a, pokazatelj sposobnosti vojne opcije za rješavanje problema; potvrđivanje „zakona sile“, za pravo na upotrebu vojne moći protiv drugih država bez sankcija UN-a; za uništenje postojećeg sistema međunarodnog prava, za testiranje održivosti upravljanog informacionog prostora, za testiranje reakcije svih evropskih struktura, pojedinih država, posebno Rusije, na legitimnost agresije, na omalovažavanje uloge UN-a.

Na osnovu navedenog, možemo zaključiti da je raspad više-nacionalne države jugoslovenskih naroda bio zasnovan na kompleksu složenih razloga – istorijskih, ekonomskih, političkih, ideoloških, vjerskih, nacionalnih, spoljnopoličkih, a sam problem je višestruk i zahtijeva ozbiljna višetomna istraživanja. Prema našem mišljenju, jednostavnije rečeno, važnu ulogu su odigrali unutrašnji razlozi, a presudnu ulogu u raspadu Federacije odigrao je međunarodni faktor. On ne samo da je podržavao, već i planirao raspad SFRJ i SSSR-a. On je bio taj koji je pomogao republikama da se otepe od Federacije, vodio je informacioni rat i podsticao nacionalistička osjećanja. Uništenje SFRJ odvijalo se po planu koji je razvijen u Vašingtonu, planu koji je branio interese svjetskih centara moći i njima podređenih međunarodnih organizacija.

Međutim... posljedice su, kao i uvijek kada su Srbi i Rusi u pitanju, bile daleko od željenih. Rusi nisu slomljeni, Srbi nisu poraženi. Koristeći različite metode, Zapad je već danas u ratu sa nama. Ali ako je u mirno vrijeme nama i Srbima moguće zavarati glavu, onda je u ratu sve krajnje jednostavno: s jedne strane smo mi, s druge strane su neprijatelji. Zapad se okrenuo vojnoj akciji, ne shvatajući da se Rusi i Srbi ne mogu pobjediti. A prvi u svijetu koji su podržali SVO bili su Srbi. Oni se i danas bore sa nama zajedno, smatrajući ovo manifestacijom slovenskog bratstva.

Koristeći različite metode, Zapad je već danas u ratu sa nama.

Е.Ю.Гуськова

РУСОФОБИЯ И СЕРБОФОБИЯ ЗАПАДА ЛЕЖАТ В ОСНОВЕ РАСПАДА ЮГОСЛАВИИ

Причины распада югославской федерации на протяжении вот уже нескольких десятилетий волнуют политиков, учёных, всех, кто пережил ужас войны, горе и страдание. Проблема эта крайне политизирована, а потому требует отстранённого и независимого взгляда. Упрощения ведут к заблуждениям.

В 1990 г. Словения и Хорватия открыто поставили вопрос о выходе из состава Федерации. Договориться не смогли, и... страна начала распадаться, а этот процесс сопровождался войнами в трёх республиках – Словении, Хорватии, Боснии и Герцеговине.

Споры о причинах распада одной из самых больших федераций в Европе продолжают по сегодняшний день.

В Хорватии среди причин кризиса преобладали «великосербский империализм», «консерватизм ЮНА», «идеоло-

гическо-политический кризис югославского социализма»¹. Бывший партийный деятель Хорватии, активный участник «хорватской весны» 1971 г. М.Трипало полагал, что «война началась из-за территорий и нерешённых межнациональных проблем»².

В Словении всю вину за распад государства также возлагали на Сербию. Тема сербского национализма преобладала в оценках словенских политиков. По их мнению, «Югославия с самого начала была искусственно созданным государством, основанным на... реакции великих держав (в 1918 году) на крах трёх империй – Австро-Венгерской, Российской и Османской»³. Такое многонациональное государство как Югославия, по словам президента Республики Словении Милана Кучана, не могло существовать, поскольку диктатура сербов, установленная в 1929 г., подорвала идею равноправия всех входящих в него народов. «После краха коммунистической системы единая Югославия могла существовать только как «общий рынок» на основе равенства всех входящих в неё элементов. Сербь, однако, подчинили эту проблему в целом амбициям сербского национализма. В тот самый момент, когда они избрали этот путь, распад стал неизбежным»⁴.

Большинство политической элиты республик бывшей Югославии обвиняет в развале Югославии конкретного человека – Слободана Милошевича. «С.Милошевич появился на югославской сцене как главный разрушитель Югославии, – подчеркивал политический деятель из БиГ Адил Зулфикарпашич. – Его политика произвела на свет Туджмана и ему подобных, сделала возможными их победы... До распада Югославии довела проистекавшая от С.Милошевича опасность превращения Югославии в гегемонистскую «Великую Сербию», которая другие народы бы полностью ущемила»⁵.

На Западе отношение к истокам кризиса с самого начала было поверхностным, а поскольку было запрограммиро-

1 Ogorec M. Hrvatski domovinski rat 1991–1993. Opatija: Otokar Keršovani, 1994. S. 12–13.

2 Zulfikarpašić A., Gotovac V., Tripalo M., Banac I. Okovana Bosna. Zürich: Bošnjački institut, 1995. S. 63.

3 Интервью президента Словении // ТАСС: Серия СЕ. М., 1993. 21 июля. С. 6.

4 Там же.

5 Zulfikarpašić A., Gotovac V., Tripalo M., Banac I. Okovana Bosna. Zürich: Bošnjački institut, 1995. S.74

вано. Учёные и политики настойчиво пересказывали и осуждали идею «великосербского гегемонизма». Бывший посол в Югославии У. Циммерман уверен, что «главным инициатором разрушения Югославии был Слободан Милошевич», так как «вынашивал планы превратить Югославию в диктатуру с сербским гегемонизмом». Хотя он не отрицал, что Ф. Туджман является «фанатичным хорватским националистом», что имел место словенский национализм, но для него сербский национализм представлял главную угрозу существованию Югославии. По его мнению, главной целью С. Милошевича было «установить сербскую власть во всём государстве». Президента Сербии он называл «шизоидной фигурой»⁶. Американский исследователь Сьюзен Вудворд не отрицает, что правительство США после прихода У.Клинтона к власти, а также часть интеллектуальной и политической элиты считали С.Милошевича «новым Гитлером», который стремился вместе с Югославской народной армией создать «Великую Сербию»⁷. Ричард Холбрук в своих воспоминаниях вообще игнорирует исторические факты, отмечая уже на первой странице, что сербы никогда не имели своего государства, что вина лежит на С. Милошевиче, поднявшем в 1989 г. факел сербского национализма, что он стремился создать государство, в котором доминируют сербы⁸. Британские журналисты Лора Силбер и Алан Литл, все годы кризиса и войн проводившие на Балканах, пишут о стремлении С. Милошевича занять место И. Броз Тито, называют его вождём «сербского сецессионизма», этническая нетерпимость которого вынудила другие нации Югославии отделиться⁹. Как видим, штамп «великосербского гегемонизма», как правило произносимый без аргументов, доказательств и объяснений, уже многими принимался на веру и был достаточно широко распространён на Западе. Он также хорошо «поработал» на Словению и Хорватию, спасавшихся, по их словам, от сербского притеснения. Однако этим

6 Zimmerman W. Izvori jedne katastrofe / Prevod sa engleskog. Zagreb: Globus international: Znanje, 1996. S. 12-13, 43.

7 Vudvord S. Balkanska tragedija: Haos i raspad posle hladnog rata. Beograd: Filip Višnić, 1997. S. 18-19.

8 Holbruk R. Put u Dejton: Od Sarajeva do Dejtona i posle. Beograd: Dan Graf, 1998. S. XIII, 24, 27.

9 Silber L., Litl A. Smrt Jugoslavije / Prevod sa engleskog. Beograd: Radio B92, 1996. S. 28.

явлением объяснить происходивший разлом в отношениях республик неразумно.

В Сербии и Черногории мнения по поводу причин конфликта достаточно разнообразны. Этому вопросу посвящены статьи и специальные исследования, он обсуждался на многочисленных конференциях и круглых столах. Как писал П. Симич, причиной распада федерации стали сложные национальные проблемы югославского содружества, которые вышли на первый план с крахом идеологии самоуправленческого социализма и распадом Союза коммунистов как главных факторов интеграции, а также «сложная этническая карта Балкан и переплетение интересов великих держав на территории, где проживают южные славяне»¹⁰.

Известный писатель и президент Югославии в 1992–1993 гг. Д. Чосич полагал, что страну развалила идеология национализма и сепаратизма, пришедшая на смену сталинско-титовской идеологии, упорно создававшая самостоятельные национальные государства. К стабилизации и модернизации Югославии не вели ни установление многопартийных систем в республиках, ни конфедеративные элементы Конституции, ни этнический и религиозный плюрализм. «Все эти националистическо-сепаратистские устремления, несомненно, – подчеркивал Д. Чосич, – являются исторически ретроградными и противостоят европейской перспективе и политической модели Европейского содружества»¹¹. Причем, по его мнению, именно хорватский, словенский и албанский шовинизм и сепаратизм вызвали в последние годы и сербский национализм, который проявился в деятельности некоторых политических партий. Поэтому «вся Югославия сегодня, – писал Д. Чосич в январе 1991 г., – является местом межнациональных политических и религиозных столкновений и ненависти... Генеральная поляризация и политическая конфронтация почти закончены»¹². Академик Михайло Маркович основной причиной войн также считает сепаратизм, но уверен, что его подержали «ряд внешних и внутренних факторов»¹³. По его мне-

10 Симич П. Гражданская война в Югославии. Причины и следствия // Междунар. жизнь. М., 1993. Июль. С. 75

11 Чосић Д. Српско питање: Демократско питање. Београд: Стручна књига, 1992. С. 216

12 Там же. С. 217.

13 Марковић М. Оспоравања и ангажовања. Београд: БИГЗ, 1994. С. 405.

нию, сепаратистские силы в Югославии существовали всегда, с самого начала существования югославского государства.

Сербский историк М.Зечевич полагает, что причиной национальных столкновений после распада СФРЮ стало новое открытие сербского вопроса, который, начиная с Первого сербского восстания (1804), постоянно имел всебалканский и европейский характер. «После объединения Германии вновь собрались государства, которые в 1914–1918 гг. и 1941–1945 гг. воевали против Сербии, т.е. два раза в этом веке пытались уничтожить Сербию и Югославию»¹⁴. И нынешняя война вызвана тем, что не решается сербский вопрос. Если бы сербам в Хорватии и БиГ были предоставлены равные права с другими народами (самим решать, уходить или не уходить из федерации), то конфликта удалось бы избежать, уверен учёный.

Свою лепту в дискуссию о причинах распада федерации внесли и социологи. Д. Янич полагает, что этнические столкновения в Югославии не были предопределены, хотя государство было мультиэтническим, и в нём существовала высокая степень конфликтности национальных интересов. По его мнению, решающую роль сыграли «неразвитая политическая культура, наследие авторитарной политики и рост национальных политических элит, которые под требованием демократии подразумевали государственную самостоятельность»¹⁵. Среди причин межэтнических столкновений такого уровня учёный называет: традиционное национальное сознание, не претерпевшее существенных изменений после второй мировой войны; «запоздалые попытки национально-эмансипаторских движений; кризис общественных ценностей и перспектив; нарастание национальной и политической неуверенности в завтрашнем дне у тех, кто в авторитарной политической системе, не имея защиты как гражданин, стремился найти поддержку в понятии нации, в этноцентризме и национализме; отсутствие действительной демократической альтернативы, что проявлялось в том, что идея конфедерации связывалась с усилением бюрократиче-

¹⁴ Зечевич М. Югославија 1918–1992. Београд: Просвета, 1994. С. 269.

¹⁵ Янич Д. Кризис национального самоопределения и этнические столкновения в посткоммунистическом обществе// Социальные конфликты в трансформирующихся обществах / Материалы Междунар. конф. (Москва, 15–17 мая 1996). Рукопись. С. 1.

ского централизма на уровне республик, а не с демократизацией власти и политической жизни; отсутствие демократических институтов и опыта демократических процедур в решении конфликтов, что вызвало насилие как способ решения конфликтов...»¹⁶.

Согласно опросам социологов, общественное мнение Сербии в 1994 г. считало, что главными причинами начала войны в бывшей Югославии были, прежде всего, интересы (экономические, политические и др.) других стран и их непосредственное вмешательство в отношения между бывшими югославскими республиками (22,25%), а также (21,4%) борьба за власть политических лидеров бывшей Югославии¹⁷.

Учёные и политики до сих пор спорят по вопросам степени влияния на распад федерации различных внутренних факторов, а также *соотношения внутренних и внешних факторов*, распавших федерацию.

Высказывания на этот счёт иногда диаметрально противоположны. Но здесь заметна одна особенность. Зарубежные авторы предпочитают говорить о преобладающей роли внутренних причин распада федерации, а учёные Сербии большое внимание уделяют внешним причинам и роли международных организаций.

Бывший министр обороны Югославии В.Кадиевич пишет, что «согласно оценкам Штаба Верховного командования в конце 1989 г., управление событиями в Югославии берёт на себя преимущественно иностранный фактор. Ещё за два года до этого Штаб Верховного командования предупреждал, что это время приближается с необыкновенной быстротой»¹⁸. Министр полагал, что Германия, при поддержке администрации Буша, сыграла основную роль в развале Югославии. А.Изетбегович «начинает проводить свой курс жёстко и самоуверенно только после визита в Бонн осенью 1991 г.» и инструкций, которые получил от Геншера, пишет бывший министр¹⁹. Те, кто хотел развалить страну, использовали, по его мнению, следующие методы: «1) Опираясь на национальные

16 Там же, с. 2.

17 Информационная война // Сербия. Белград, 1995. № 27. С. 29.

18 Кадиевић В. Моје виђење распада. Београд, 1993. С. 35-36.

19 Там же. С. 26.

и религиозные противоречия и столкновения, имевшие место в истории югославских народов, максимально разжечь национальные страсти, и на этой основе повернуть все народы Югославии друг против друга... 2) Югославское государство разрушить методом «домино» – как только отделяется одна республика, она автоматически тянет за собой и другие. Поэтому в самом начале надо выбрать ту, которая имеет лучшие условия для отделения и с неё начинать процесс развала, а это – Словения. 3) Под видом борьбы против коммунизма и его остатков, используя при этом действительные промахи системы, распространить идеологический реваншизм, покорить непослушных и тем самым пред миром замаскировать употребление всех средств, включая и военные. 4) Максимально использовать своих людей в структурах власти федерации и республик...»²⁰. Милован М. Митрович напрямую связывает распад югославского государства с «международным признанием насильственной сецессии Словении, Хорватии и бывшей Боснии и Герцеговины», видя в нём «главную причину национально-религиозной и гражданской войны в Югославии»²¹.

Д. Вилич и Б. Тодорович пишут об американской доктрине развала Югославии, которая включала в себя несколько стадий: специальную войну, психологические операции, поддержку вооружённых сецессионистских выступлений²². В 1997 г. увидело свет исследование М. Лопушины «ЦРУ против Югославии. 1947–1997»²³, в котором доказывается, что уже с 1989 г. ЦРУ конкретно осуществляло планы развала СФРЮ, опираясь на многих политических и общественных деятелей федерации из Хорватии и Словении, что директивой № 35 (1994) Билл Клинтон отдал приоритет в работе ЦРУ – Боснии и Сербии. Автор показывает всестороннюю деятельность этой американской службы на просторах бывшей Югославии²⁴. Эта концепция имеет и другие подтверждения.

Интересные данные приводит в своём дневнике член Президиума СФРЮ от Сербии Борисав Йович. Ещё в конце

²⁰ Там же. С. 50–51.

²¹ Mitrović M.M. Raspad države i rat u Jugoslaviji // Sociološki pregled. Beograd, 1994. N 2. S. 189

²² Вилић Д., Тодоровић Б. Разбијање Југославије 1990–1992. Београд: ДИК Књижевне новине-Енциклопедија, 1995. 488 с.

²³ Lopusina M. CIA protiv Jugoslavije 1947–1997. Beograd: Narodna knjiga, 1997. 288 s. 24 Ibid. S. 176.

1989 г. в Польше для руководства страны был подготовлен анализ ситуации в Восточно-Европейских странах, в котором о Югославии было написано следующее: «Трудно предположить, чтобы Запад оставил Югославию как «коммунистический остров» внутри новой демократической Европы. Поэтому реально ожидать, что Запад «приготовит» для Югославии такой же сценарий, как и для ВЕС²⁵. А именно: оказывать давление для достижения демократических перемен; требовать введения многопартийной системы, проведения свободных выборов и разрушения монополии власти СКЮ; поддерживать антикоммунистическую оппозицию и соответствующую ей атмосферу; обуславливать экономическую помощь политическими уступками; блокировать разговоры об интеграции с Западной Европой, пока не получают гарантии проведения реформ»²⁶.

Югославская журналистка Лиляна Булатович упоминает прошедший в шведском городе Упсала в 1978 г. международный конгресс социологов, на котором учёные были ознакомлены с планом З.Бжезинского относительно будущего Югославии после смерти И.Броз Тито. В нём главным было не допустить сближения Югославии, и, прежде всего, Сербии, с СССР. США боялись, что после ухода вождя «в Югославии могут произойти такие изменения, которые нанесут ущерб интересам США и свободного мира». Кроме того, «крайней целью США в Югославии является устранение коммунистического правления в любой его форме»²⁷. Для этого З.Бжезинский предполагал в предшествующее десятилетие взять на вооружение следующие меры:

- постоянно указывать на сталинские тенденции в советской политике, что должно запугивать югославских коммунистов;
- оказывать поддержку югославским оппозиционерам и диссидентам, если они имеют антикоммунистическую ориентацию;
- помогать тем центристским силам в Югославии, которые готовы оказать отпор СССР;

---

²⁵ Восточно-европейские страны

²⁶ Јовић Б. Последњи дани СФРЈ: Изводи из дневника. Београд: Политика, 1995. С. 77.

²⁷ Булатовић Љ. Исповести. Београд: Стручна књига, 1995. С. 200.

- помогать национал-сепаратистским силам, так как они являются естественными врагами коммунизма как идеологии;
- усилить воздействие западной культуры – фильмов, книг, музыки;
- в рамках экономической политики по отношению к Югославии усилить влияние потребительской идеологии;
- увеличивать количество долгов Югославии странам Запада, чтобы иметь рычаг воздействия на неё;
- использовать югославов, вернувшихся на родину с работы из других стран, как сознательных или несознательных пропагандистов американского и западного образа жизни;
- подрывать Движение неприсоединения, где США имеют своего «тройного коня» в виде блока латиноамериканских стран.

Такие задачи США должны решать, полагал З.Бжезинский, опираясь на союзников внутри Югославии – представителей либеральной интеллигенции.

Следует заметить, что большинство из этих задач успешно решалось в 80-е годы. Но, видимо, непрогнозируемыми и неожиданными для исполнителей этого плана стали черты коллективного сознания сербов и черногорцев, которые не только замедлили этот процесс, но и стали ему откровенно мешать – патриотизм, югославизм, гомоцентризм²⁸, русофильство. Очень высокой была у сербов и степень исторического сознания. Поэтому задачи политической переориентации югославянских государств, изоляции одной из мощных европейских армий (югославской), разрыва традиционного союзничества России и Сербии решались на фоне распада федерации и дестабилизации региона с применением методики «принуждения к соглашению», а также экономических и политических санкций.

Согласно оценкам Штаба верховного командования СФРЮ, с конца 1989 г. управление событиями в Югославии осуществлял уже преимущественно иностранный фактор²⁹.

²⁸ Гомоцентристское убеждение означает, что человек безгранично верит вождю, независимо от того, что тот проповедует.

²⁹ Кадичевић В. Моје виђење распада. Београд: Политика, 1993. С. 35–36.

Причём, часть политических деятелей, а также организаций и даже стран искренне верили, что участвуют в урегулировании кризиса, в миротворческом процессе. Подоплёка всех событий проявилась значительно позже, после 1994 г., когда на балканской сцене активную позицию непосредственно участника заняла НАТО. Подтверждением наших оценок стали события 1999 г. в Косове.

Исследования новых документов, связанных с существованием «теневого мирового правительства», привели видного югославского учёного Смилю Аврамову к выводу, что «судьба Югославии... в её семидесятилетней истории три раза была в руках тайных или полутайных организаций»³⁰. Им она посвятила свою напумевшую книгу «Тройственная комиссия», в которой показала, что эти организации осуществляют идею управления миром из одного центра. По её мнению, «развал Югославии не является случайностью, как не случайны события распада Восточного блока, это осмысленный план, разработанный ещё до отделения Словении и Хорватии. Позже Америка согласовала войну в Югославии со своим более широким геостратегическим проектом, а свою политику — с политикой своего нового «союзника» Ватикана в рамках похода на Восток»³¹. В начале 90-х годов на заседании Тройственной комиссии был поставлен вопрос будущего Европы и предложены два варианта её развития: 1) модель концентрических кругов, когда все страны Европы, включая и посткоммунистические, поэтапно вступают в ЕС, 2) модель разделения Европы на римскую и византийскую, согласно которой цивилизованная Европа должна объединить страны с общей историей, религией и культурой и замкнуться на границах Польши. В ЕС могли бы быть приняты Венгрия, Чехословакия, Словения и Хорватия, конечно, в том случае, если выйдут из состава СФРЮ. Тройственная комиссия, пишет учёная, выбрала второй вариант, сделав НАТО той силой, которая должна обеспечивать безопасность западной цивилизации. На основе новых документов учёная показывает, что многие актёры балканской сцены (Сайрус Вэнс, Лорд Оуэн, Холбрук, Столтенберг, Садато Огата) «выступали как хорошо

30 Avramov S. Trilateralna komisija: Svetska vlada ili svetska tiranija?. Veternik: IDIJ, 1998. S. 7.

31 Ibid. S. 114.

натренированная команда с твёрдой задачей разорить Югославию, показывали самую высокую степень вражды ко всему сербскому народу»³².

В последней фазе существования Югославии (1991–1995) в процесс её разорения были включены даже несколько тайных организаций. Все так называемые посредники в югославском кризисе были членами одной, а некоторые – всех трёх тайных организаций: Союза по внешним отношениям, Билдерберг-Группы и Трёхсторонней комиссии. Этими же делами занималась и католическая организация «Opus Dei»³³.

Как бы в развитие этой темы, З.Ненеич написал книгу «Роль масонов в распаде Югославии»³⁴. Автор рассказывает о том, как ещё в 1985 г. российско-американские эксперты созданной при согласии и участии М.С.Горбачева организации СЕИНС (Countetrade exchange international holding company), за которой стояли масоны, разработали программу экономических и политических реформ, которые бы отвечали Западу и одновременно позволяли сохранить целостность федерации. Был произведён анализ всех внутренних противоречий, антагонистических факторов в развитии государства и даны рецепты преодоления кризиса. Если бы руководство Югославии согласилось на эти реформы, то они стали бы моделью для других стран Восточной Европы, включая Россию. В случае отказа прогнозировалось усиление кризиса и распад Югославии по национально-территориальному признаку.

Уже после получения самостоятельности участники тех событий откровеннее говорят о том, кто какую роль сыграл в деле разрушения Югославии. Так, хорватский политик Стипе Месич, не приуменьшая свою заслугу, искренне признался, что бывший министр иностранных дел Германии Ганс-Дитрих Геншер и папа Иоанн Павел II сыграли главную роль в расколе Югославии во внешнем, а словенский Президент Милан Кучан – во внутреннем плане³⁵.

32 Ibid. S. 101, 112-113.

33 Ibid. S. 7.

34 Nenezić Z.D. Uloga masona u raspadu Jugoslavije // Blic. Beograd, 1997. (1) 3 nov. S. 9; (2) 4 nov. S. 11; (3) 5 nov. S. 11; (4) 6 nov. S. 11; (5) 7 nov. S. 11; (6) 8–9 nov. S. 11; (7) 10 nov. S. 11; (8) 11 nov. S. 11; (9) 12 nov. S. 11; (10) 13 nov. S. 11; (11) 14 nov. S. 11; (12) 15–16 nov. S. 11;

35 Кто играл главные роли? // Сербия. Белград, 1995. № 26. С. 31.

Русский писатель Валентин Распутин по-особому смотрел на причины конфликта в Югославии. В 1995 г. он писал, что это был заговор против православия. Он выражался красиво и эмоционально: «Историческая трагедия этого народа и всего славянства в том и заключается, что славяне воюют со славянами. Мусульмане – это сербы, принявшие во времена турецкого владычества ислам, хорваты – выходцы из того же народа, принявшие в составе Австро-Венгрии католичество. Те и другие – изменившие православию. Происходило это по разным причинам. Или насильственно, или добровольно – чтобы походить на господ, пользоваться привилегиями. Но вольное или невольное предательство по закону предательства превращалось сначала в подозрительность к преданным, затем – в болезненные моменты истории, в откровенную ненависть. Менялся с религией, как теперь говорят, менталитет, менялись и психология, стереотип поведения в жизни. Война с православием ведётся не первый век. Ватикан науськивал католиков, Порта (исламский центр) – мусульман. Против единого «врага», сохранившего верность вере предков, те и другие, и между собой, не отличаясь любовью друг к другу, находили возможность объединиться. Так было в годы второй мировой войны, так происходит и теперь... Православные славяне попадают в немилость за их выдающуюся этническую индивидуальность и духовную твёрдость. Хотя современная Россия и пытается изо всех сил опровергнуть это мнение, бешено предаваясь чужим сеяниям и веяниям, да ведь и это опасно: корешки-то остаются. И не известно, не вернут ли они прежнюю поросль. Кроме того: предателям, как ни возвышай эту профессию, никогда веры не было. Мир, который сегодня строится, требует послушных, способных к быстрой мутации людей, сбежавших или вышибленных из народа как из исторической или национальной общности и объединённую в общность конструктивную, бездушную, управляемую. Для укротителей народов на этом этапе православие – враг номер один. Поэтому и пытаются его уничтожить со всех сторон – и изнутри, и извне, и с воздуха, и с земли»³⁶.

По прошествии нескольких десятилетий после всех балканских событий появились новые факты о роли междуна-

³⁶ Распутин В. Там, на Балканах... // Правда. М., 1995. 17 авг. С. 1,3; 18 авг. С. 3.

ных организаций в развале Югославии и СССР. И это серьёзно меняет картину произошедшего на Балканах в 1990-е годы.

Идея демонтажа СССР (России) культивировалась в США и Европе давно, уже сразу после Второй мировой войны. Так, на слуху Секретный военный план США «Тоталити» против СССР, разработанный по приказу президента Гарри Трумэна в октябре 1945 г.³⁷. Он представляет собой первый по времени из серии аналогичных экстренных военных американских планов с применением атомного оружия, таких как: «Пинчер» (март-июнь 1946 г.), «Бройлер» (1947 г.), «Бушвэкер» (1948 г.), «Кранкшафт» (1948 г.), «Хафмун» (1948 г.), «Флитвуд» (1948 г.), «Когвилл» (1948 г.), «Оффтэк» (1948 г.), «Чариотир» (1948 г.), «Дропшот» (1949 г.), «Троян» (1949 г.).

В ноябре 2022 г. по белорусскому телевидению прошёл интересный сюжет о планах США против СССР³⁸. Ведущий Евгений Новиков говорил, что **в начале 80-х годов советская разведка добыла документы** т.н. Гарвардского проекта. Это была развёрнутая программа уничтожения СССР и социалистической системы. Проект состоял из 3-х томов - «Перестройка», «Реформа», «Завершение реформы» и был рассчитан на 3 пятилетки. Это был план по сдерживанию СССР в условиях начинавшейся холодной войны. Среди конкретных задач – усиление влияния новых элит, демонтаж партийной системы, изменение государственных структур, проведение идеологических диверсий. Итогом должен стать тотальный контроль над нашей страной. В соответствии с расширенными задачами проекта к 1990 году Советский Союз должен был перестать существовать в качестве независимого и суверенного государства, а к 2000 году должна была быть разрушена и Российская Федерация как правопреемница СССР³⁹. Дальнейшей разработкой этапа «Завершение» стал так называемый «Хьюстонский проект», который предполагал расчленение России на несколько мелких государств⁴⁰.

Как пишут сербские авторы, особое внимание в «Хьюстонском проекте» уделялось славянам, точнее, их полному

37 <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

38 Белорусское телевидение. Евгений Новиков. 12.11.2022. В папке «Против России». // VID-20240302-WA0006.mp4 // <https://www.youtube.com/watch?v=zY6N3tsyYsc>

39 <https://interaffairs.ru/news/show/38490>

40 <https://otvet.mail.ru/question/222838494>

истреблению вне зависимости от национальности. Речь шла о буквальном уничтожении 300 миллионов славян с помощью разжигания междоусобных войн⁴¹. Цитата из «Хьюстонского проекта»: «Украинцы будут думать, что, воюя с Россией, они борются за свою независимость, что в итоге получают свободу, но на самом деле попадут в полную зависимость от нас. То же будет и с русскими. Всё будет делаться под предлогом обретения суверенитета, борьбы за свои интересы и национальные идеалы. Однако мы не позволим ни одной из сторон самоопределения на основе национальных ценностей и традиций. В этой войне славянские дураки будут ослаблять себя и укреплять нас». Далее авторы пишут: «Мы хорошо знаем, что национализм укрепляет нацию, делая её сильнее. Интернациональные лозунги устарели и не приносят плодов. Мы заменим их на общечеловеческие ценности, что то же самое. Мы не допустим ни национализма, ни развития национальных движений, которые хотели бы освободиться от нашего диктата. Мы разрушим их, как уже сделали это в Югославии, Сербии, Ираке...»⁴². В упомянутых проектах славян называют непокорными и отдельно выделяют русских, белорусов, украинцев и сербов.

На одной из международных конференций в Москве в 1996 г., где я присутствовала, офицер НАТО тоже нам рассказывал о планах НАТО сначала развалить СССР, что они успешно осуществили, а потом разделить Россию на 4 части. Каждая из этих частей отдавалась бы под управление сильных государств, которые знают толк в управлении своими и чужими территориями: Западная Сибирь управлялась бы Японией, Восточная Сибирь – США, юг европейской части России – Турцией. Турции, упомянул он, отдали и Балканы.

О планах в отношении России я рассказала для того, чтобы показать, что **руссофобия** уже давно стала определяющим фактором отношения Запада сначала к СССР, а потом к России. И тогда возникает законный вопрос: почему и **сербобобия** уже давно владеет умами западных политиков? Попробуем ответить и на этот вопрос.

---

41 Милошевич З. Хьюстонский проект для истребления славян. <https://inosmi.ru/20170613/239569476.html>

42 Там же.

Да даже неглубокого взгляда в историю достаточно, чтобы увидеть, что Западу мешало в сербах. Сербь всегда были непокорными, озабоченными национальной идеей, серьёзно верующими, православными, русофилами, патриотами. И – хорошими воинами, борцами за веру и свою землю.

Сегодня уже ясно, что у сербов другой исторический, культурный, цивилизационный, генетический код, как и у русских. Сербь как народ имеют ряд характеристик узко национального характера, которые Запад не может сломать:

- Нежелание подчиняться.
- Стремление быть свободными.
- Забота о тех, кто рядом с ними. Идея жертвенности во имя югославянства.
- Приверженность национальным сербским обычаям, культуре, религии и “сербству”.
- Сильная пророссийская ориентация у простых людей.
- Сербофобия имеет далёкие корни. Позволим себе лишь показать ту силу недоброжелательности в отношении Сербии, которую не скрывали в Вене и Берлине в начале прошлого века.

На докладе германского посла в Вене Чиршки, который он направил 30 июня 1914 г. рейхсканцлеру, против слов о том, что в Вене желают «раз и навсегда основательно свести счёты с сербами», германский император Вильгельм II сделал выразительную надпись: «Теперь или никогда». А ниже – еще определённое: «С сербами надо покончить, и именно сейчас»⁴³.

Пометка германского императора Вильгельма II на записке министра иностранных дел Германии фон Ягова 23 июля 1914 г.: «Грей совершает ошибку, ставя Сербию на один уровень с Австрией и другими великими державами! Это неслыханно! Сербия – это банда грабителей, которых нужно прибрать к рукам за их преступления»⁴⁴.

Когда Югославия распалась, то перед балканскими странами, многие из которых впервые приобретали самосто-

43 История Первой мировой войны 1914-1918 в двух томах. Т. 1. М.: Наука, 1975. С. 210.

44 Шаццлло В. Первая мировая война 1914-1918. Факты. Документы. М.: ОЛМИ-ПРЕСС, 2003. С. 53.

тельность, стояли два пути. *Первый* – не сопротивляться, т.е. принять сотрудничество с НАТО, выполнять поставленные ЕС и США условия. Этот путь выбрали все государства, кроме сербов. Сербов в Союзной Республике Югославии (создана на обломках СФРЮ в 1992 г.) и сербов в Боснии. *Второй* путь – заявить о своих национальных интересах и попытаться их отстаивать. На этот путь встали только сербы. Они верили в свою силу, значимость, в силу права и справедливость.

Югославия мешала потому, что была самым сильным и большим государством на Балканах. Потребовалось её расчленивать, разбить на маленькие государства. Сербов мешали из-за своей гордости и возможного нелогичного поведения, из-за своего нежелания подчиняться диктату, из-за своей сохранившейся исторической памяти, склонности уповать на Россию и любить её.

США разработали доктрину развала Югославии, которая включала в себя несколько стадий: специальную войну, психологические операции, поддержку вооружённых сепаратистских выступлений, поддержку противников сербов. Германия не скрывала, что стремится к реваншу, хочет наказать сербов за то, что в двух войнах были против Германии и среди победителей.

Балканы стали полигоном для обеспечения самостоятельности НАТО, показателем возможностей силового варианта решения проблем; утверждения

«закона силы», права применять военную мощь против других государств без санкций ООН; для разрушения сложившейся системы международного права, для проверки дееспособности управляемого информационного пространства, проверки реакции всех европейских структур, отдельных государств, особенно России, на легитимность агрессии, на принижение роли ООН.

Исходя из вышесказанного, можно сделать вывод, что распад многонационального государства югославянских народов имел в своей основе комплекс сложных причин – исторических, экономических, политических, идеологических, религиозных, национальных, внешнеполитических, а сама проблема многогранна и требует серьёзного многотомного

исследования. Но, на наш взгляд, если говорить упрощённо, то внутренние причины играли важную, а международный фактор – определяющую роль в развале федерации. Он не только поддерживал, но и планировал распад СФРЮ и СССР. Именно он помогал выходу республик из состава федерации, вёл информационную войну, разжигал националистические настроения. Разрушение СФРЮ шло по плану, разработанному в Вашингтоне, плану, который отстаивал интересы мировых центров власти и подчинённых им международных организаций.

Но... последствия, как всегда, когда дело касается сербов и русских, были далеки от желаемых. Русских не сломили, сербов не покорили. Применяя разную методику, Запад сегодня с нами уже воюет. Но если в мирное время нам и сербам можно попытаться запудрить мозги, то на войне всё предельно просто: с одной стороны мы, с другой - враги. Запад перешёл к военным действиям, не понимая, что русских и сербов победить нельзя. И первыми в мире, кто поддержал СВО, были сербы. Они и сегодня воюют вместе с нами, считая это проявлением славянского братства.

Barbara Kriger¹

Svijet na novi način (Razvoj pogleda na svijet u evolucionoj perspektivi)

Analizirajući različite istorijske epohe, počev od neolita, svjesni smo njihove različitosti i svojevrsnosti u svim aspektima. Uzimamo zdravo za gotovo da je u to vrijeme sve bilo drugačije: načini dobijanja hrane, oruđa, rituali, organizacija društvenih grupa itd. Takođe je jasno da je za svako doba postojala jedinstvena slika svijeta koja je funkcionisala u glavama ljudi tog vremena.

U istoriji naše civilizacije obično izdvajamo najmanje pet takvih različitih epoha. Međutim, nama, savremenicima, teško je da zamislimo i prihvatimo da se upravo sada, za vrijeme našeg života, dešava još jedna tako korenita promjena epoha i da smo mi ne samo njeni svjedoci, već i stvaraoci koji u njoj učestvuju. I to je zaista tako. Živimo, djelujemo, mislimo i osjećamo u okviru ove transformacije, koja nas obuhvata sa svih strana i u svim oblastima života.

Trenutno se suočavamo sa neviđenom, jedinstvenom epohom sveobuhvatne transformacije. Martin Hovard je rekao: „Kao da je novi operativni sistem instaliran u planetarnoj svijesti“. Iz tog razloga imamo utisak da

---

Trenutno se suočavamo sa neviđenom, jedinstvenom epohom sveobuhvatne transformacije.

---

¹ Međunarodna slovenska akademija

živimo u svijetu haosa i urušavanja svih struktura. Postojeće smjernice, kako u organizaciji društava, tako i u psiho-duhovnoj sferi,

---

Širenje dezinformacija u svijetu može biti posljedica ljudske greške (*errare humanum est*). Međutim, teško je tvrditi da je tokom istorije to uvijek bilo nenamjerno.

---

mi, mijenjaju svoje mjesto. S druge strane, imamo pristup ogromnom, akumuliranom znanju i informacijama o gotovo svakom detalju, svakoj manifestaciji života, što stvara složenu, raznoliku i često potpuno neshvatljivu sliku savremenog svijeta. Ukratko, ovo od nas zahtijeva da u velikoj mjeri preispitamo svoj odnos sa društvenim i prirodnim okruženjem, ali prije svega da razumijemo uslove trenutnog stanja (*state of Art*) i sopstvenu ulogu u svijetu. To će omogućiti da živimo u skladu sa tokom evolucije, u kojoj učestvujemo kao svjezna čestica, jedna od mnogih, ali značajnih karika u mreži života, a samim tim, u široj celini – u sistemu života na Zemlji.

Dezinformacije kao prijetnja

Prije trideset godina, na Kongresu univerzalizma u Varšavi 1993. godine, antropolog Andžej Virčinski je podsjetio na važan princip stabilnosti sistema (*Berthalanfy*), posebno društvenih sistema. Ako se u sistem unesu dezinformacije, sistem reaguje kao da je to istina: sledstveno tome, gubi stabilnost dok se konačno ne uruši. U to vrijeme je Virčinski rekao da bismo mogli očekivati takav scenarij za 20–30 godina. I ovo se, nažalost, dogodilo. Upravo sa ovim fenomenom smo suočeni sada, jer u društvenom sistemu kruže lažne informacije, koje su neadekvatne stvarnim uslovima u prirodi i društvu. To dovodi do destabilizacije i destrukcije, što bolno osjećamo. Sumirajući svoja istraživanja o svijesti, dr Dejvid Hokins (2006) je napisao: „Čini se da je najveća tragedija ljudskog života lakoća kojom se psiha može prevariti: neslaganje i svađe su neizbježna posljedica nesposobnosti ljudskog roda da razlikuje laž od istine”.

Ličnost je ta koja, zajedno sa svojom kulturom, može po volji pokrenuti duboke procese u društvu i prirodi.

Širenje dezinformacija u svijetu može biti posljedica ljudske greške (*errare humanum est*). Međutim, teško je tvrditi da je tokom istorije to uvijek bilo nenamjerno. Ličnost je ta koja, zajedno sa svojom kulturom, može po volji pokrenuti

duboke procese u društvu i prirodi. Ali to je već rasuđivanje iz oblasti etike.

Deset i po miliona godina prikupljamo i bilježimo iskustva čovječanstva. Bioevolucija podstiče stvaranje kulture, a ona, za uzvrat, podržava i modifikuje bioevoluciju, stvarajući noosferu. Akumulira se znanje i obogaćuje kulturni zapis, i konačno se formuliše integralno znanje. Ovo saznanje u našem vremenu sagledavano je u okviru univerzalologije (Poljakov), koja je sinteza nauka, kontinuirano znanje o principima i istinama koje objedinjuje sve oblasti ljudskog znanja. Univerzologija dosljedno i holistički bilježi znanje koje su akumulirale sve civilizacije. Sada može poslužiti kao oruđe za modifikovanje i transformaciju civilizacije u pravcu eliminisanja grešaka i stvaranja nove, optimalne stvarnosti, a to bi bila uloga dostojna čovjeka kao koautora evolucije.

Deset i po miliona godina prikupljamo i bilježimo iskustva čovječanstva.

Sve je rečeno o svijetu u kome živimo, sve je zapisano u kulturnim predanjima, a čovjek i dalje tvrdi da ne zna kakav je svijet niti kako u njemu ostvariti zadovoljavajući život, odnosno zdrav, srećan, koristan život. O tome su nam hiljadama godina govorili i prenosili svoje zapise učitelji i majstori u svim kulturama svijeta. Ali savremeni čovjek rijetko koristi ovo znanje i plaši se budućnosti jer ne vjeruje sebi, ne poznaje svoj potencijal i ne razumije svoju ulogu koautora evolucije u Univerzumu.

Očajnički tražimo nove istine (New Age) i, na našu žalost, ignorišemo vječne istine o kojima nam govore kulturna tradicija, klasična nauka i savremena nauka, nazvana „nova nauka“. Međutim, ove poruke su akumulirale mnogo grešaka, izobličenja, uključujući namjerne laži i takozvanu „informacionu buku“. Najopasnija izobličenja imaju veze sa našom prirodom i zajednicama koje stvaramo. Najveća i istovremeno trivijalna greška je tvrdnja da je „čovjek suština sam po sebi“. To je internalizovani apstraktni model prihvaćen u kolektivnoj svijesti, generisan našim egocentričnim umom. Međutim, takva ličnost ne postoji: van naturalnog, prirodnog (biosfera), porodičnog, plemenskog, nacionalnog i uopšte društvenog konteksta. Osim ako nije vještačka osoba, odnosno robot - imitacija čovjeka. Stoga je zamišljena odvojenost i nezavisnost čovjeka potpuno iluzorna. Stoga je teško govoriti o apsolutnoj ljudskoj autonomiji. To se istinitije objašnjava već priznatim principom relacije, budući da se karakteristike suštine čovje-

---

Očajnički tražimo nove istine (New Age) i, na našu žalost, ignorišemo vječne istine o kojima nam govore kulturna tradicija, klasična nauka i savremena nauka, nazvana „nova nauka“.

---

ka mogu utvrditi samo uzimajući u obzir odnose u kojima se ona nalazi u odnosu na druge ljude, prema društvenom i prirodnom okruženju, u odnosu na Zemlju i Svemir. Smatra-ti osobu samostalnim, pojedinačnim primerkom vrste nikako nije priznanje njene vrijednosti. Na-protiv, to je trivijalno i uvredljivo potcenjivanje.

Međutim, zapadni koncept čovjeka, prije svega, predstavlja individualizam kao posebnu vrijednost.

Međutim, zapadni koncept čovjeka, prije svega, predstavlja individualizam kao posebnu vrijednost, ne uviđajući njegove iluzije i slabosti u razumijevanju suštine čovjeka i složenosti njegovog funkcionisanja. Posljedično, to dovodi do nerazumijevanja, pa čak i obmane, jer takav pristup vodi ka izgradnji pogrešnih teorija i lažnih principa organizacije zajednice na njenoj osnovi. Ovakav način razmišljanja se kroz vaspitanje i školovanje prenosi na sljedeće generacije. Dijete koje dolazi na svijet ima male šanse da dovoljno rano sazna da sa sobom nosi genetsko i kulturno nasleđe i evolucionu poruku. Antropologija, genetika i molekularna biologija, a samim tim i nauka to znaju. Ovo znanje je takođe sadržano u religioznim i filozofskim sistemima. Dakle, ne možemo reći da ovo ne znamo. Dakle, osoba koja raste mora steći ovo znanje. Međutim, u najranijim godinama svog života, on dobija mehanizovanu lutku sa ljudskim imenom, a to je zlostavljanje koje utiče na dostojanstvo novog čovjeka, koji se nalazi u centru svijeta, u procesu života i dijeleći sa njim njegovu veličinu, kao manifestaciju Vrhovne stvaralačke moći, i kao kokreator evolucije.

U suštini, svaka etnička kultura ima razvijene principe kojima se čovjek mora rukovoditi da bi uspješno identifikovao i ostvario lične ciljeve za sebe i za dobrobit društva, težeći ravnoteži i harmoniji sa svojom okolinom. To ukazuje koliko je kulturno nasleđe značajno za život i razvoj svake nacionalne zajednice. Naravno, zbog različitih geografskih, klimatskih, istorijskih uslova, itd., ovdje je riječ o širokoj raznolikosti običaja, koje bi bilo pogrešno nivelisati, već ih je potrebno razumjeti i kreativno kori-

---

Dakle, ne možemo reći da ovo ne znamo.

---

stirati u traženju savremenih rješenja i optimalnih kulturnih modela.

Zamka individualizma

Individualistička pozicija ima i evoluciono i kulturno porijeklo i nikako nije prepoznata kao univerzalna vrijednost u svim

oblastima kulture. Prije svega, ovo je tipično za evropske zajednice. Mnogo toga sugeriraju da su zapadne tendencije ka individualizmu posljedica mentalnih adaptivnih mehanizama razvijenih tokom evolucije. Preci evropskih naroda evoluirali su u izolovanim grupama u uslovima male gustine naseljenosti, u sjevernim zemljama gdje su vladali teški uslovi. Fric Lenc je tvrdio da su se „zbog surovih uslova ledenog doba skandinavski narodi razvijali u malim grupama i razvili sklonost ka društvenoj izolaciji na račun težnje ka stvaranju kohezivnih društava“.

Individualistička pozicija ima i evoluciono i kulturno porijeklo i nikako nije prepoznata kao univerzalna vrijednost u svim oblastima kulture.

Što se tiče kulturne uslovljenosti, prekretnica u formiranju individualističkog stava bila je to što je, na putu evolucije svijesti u srednjem vijeku, moralna disciplina istaknula imanentnu vrijednost individualnog postojanja. Kako piše Vajthed, ovo naglašavanje je primoralo čovjekove koncepte i iskustva da zauzmu mjesto u srži misli. I to je bio nesporazum. Pojava individualne vrijednosti svakog bića pogrešno se tumači kao nezavisno supstancijalno postojanje tog bića. Ovaj nesporazum je kasnije zacementiran u kolektivnoj svijesti tokom mnogih vjekova, sve do danas, kartezijskim modelom čovjeka. Subjektivni osjećaj odvojenosti (*Cogito ergo sum*), navodno, treba da dokaže i odvojenost i nezavisnost čovjeka kao zasebnog, autonomnog supstancijalnog bića. Ovo shvatanje je, naravno, podržano postojanjem naših pojedinačnih organizama. I istina je, imamo tijela odvojena od drugih ljudi. Ali nije tačno da oni mogu da funkcionišu savršeno odvojeno i nezavisno, jer su povezani mrežom međuzavisnosti sa cjelokupnim društvenim organizmom, kao i sa cjelokupnom biosferom, koja čini njegovu česticu.

Kao što je rečeno, evropski individualizam nikako nije univerzalna vrijednost u svim kulturama. Prema kineskom filozofu Džao Fusanu, individualizam je isključen iz kineskog društva, koje ne vidi u njemu zasluge, naprotiv: smatra se da ometa postizanje harmonije u svakoj zajednici. Za prosječnog Kineza, očigledno je da se pojedinac ostvaruje u svojoj društvenoj odgovornosti, u potrazi za punom integracijom sa zajednicom. Sloboda i usamljenost se doživljavaju kao dva lica iste životne pozicije, potpuno tuđe kineskoj tradiciji. Individualistički pristup se sma-

---

Kao što je rečeno, evropski individualizam nikako nije univerzalna vrijednost u svim kulturama.

---

tra isključivo monopolističkim zapadnim i za njega nema objektivnog opravdanja zasnovanog na poznavanju ljudske prirode.

Dominantni tip ličnosti koji formira individualističku kulturu zvanu zapadnjačka je čovjek kome su lični ciljevi najvažniji.

Savremeni psiholog i doktor psihijatrije Berni Sigelj primjećuje da su „kulture koje stavljaju veći naglasak na individualizam i takmičenje najpodložnije stresu. One koje izazivaju najmanju količinu stresa i imaju najnižu stopu raka su blisko povezane zajednice u kojima su međusobna podrška i srdačni odnosi norma, a stariji ljudi i dalje igraju aktivnu ulogu“. Nasuprot tome, u individualističkim kulturama postoji slaba afektivna vezanost za sopstvene grupe.

Dominantni tip ličnosti koji formira individualističku kulturu zvanu zapadnjačka je čovjek kome su lični ciljevi najvažniji, kome socijalizacija kroz obrazovanje usađuje privrženost autonomiji, nezavisnosti i fokusu na sopstvenu ličnost, kao da su svi stvarni i integralni odnosi sa zajednicom i prirodom su bile sekundarne. Međutim, uspješno funkcionisanje bez prepoznavanja ovih odnosa kao najvažnijih je generalno nemoguće. Čovjek je izgubljen i ne može da ostvari svoj potencijal – da živi „pun život“. Dakle, koncepti i društveni modeli zasnovani na individualističkom mišljenju su stoga lažni, jer su zasnovani na neadekvatnom, lažnom konceptu čovjeka. Ignoriše istinu da postojimo kao djelovi CJELINE koji su sposobni da razvijaju svijest, znali mi to ili ne.

To da su naša saznanja o ljudskoj prirodi fragmentarna i u velikoj mjeri neistinita je nedostatak naše kulture i prepreka razvoju svijesti. Lažna, zastarjela slika svijeta je takođe, očigledno, dezinformacija (Lisjak V. Stoljeće laži). Iz percepcije ove slike i njenog prihvatanja kao osnove za djelovanje, logično proizlazi niz neprimjerenih, „pogrešnih“ ponašanja čije će posljedice biti nepoželjne, sa nepredviđenim i štetnim posljedicama, na primjer, narušavanje stabilnosti sistema. Nedostatak svijesti da se funkcionisanje sistema zasniva na lažnim podacima odlaže ili onemogućava efektivnu regulaciju, odnosno kontrolu.

Nedostatak svijesti da se funkcionisanje sistema zasniva na lažnim podacima odlaže ili onemogućava efektivnu regulaciju, odnosno kontrolu.

Drugim riječima, radi se o poštovanju istine. O vraćanju pojmu istine njegovog osnovnog značenja. I, prije svega, o odbijanju relativizacije „istine“. Naravno, saznati istinu je teško, ali nije nemoguće. I ova tema ima bogatu literaturu. Međutim, u

suštini, možemo zaključiti da se zahtjev poštovanja istine i njenog značenja može objasniti čak i djetetu, a ono je u stanju to razumjeti.

Ukoliko neki sistem prima dezinformacije iz okoline, onda ta dezinformacija kontroliše njegove adaptivne mogućnosti, koje su neadekvatne situaciji. Drugim riječima, sistem odgovara dje-

lovanjem, što posljedično dovodi do njegove nestabilnosti ili čak uništenja. Trenutno se suočavamo sa ovim fenomenom jer se u društvenom sistemu neodgovorno stvaraju dezinformacije. (SMI). A to obično rade ljudi i institucije koje oni stvaraju. Ovo je posebno tačno u oblastima kao što su nauka, politika i obrazovanje. U suštini, ovo je rezultat odbacivanja osnovnih principa poštovanja istine i odgovornosti za riječ, odnosno za društvenu poruku. I stoga, rezultat kršenja principa priznatih i poštovanih u svim vjerovanjima i tradicijama koje su u osnovi organizacije javnog života. Kršenje ovih pravila dovodi do dalekosežnih negativnih posljedica, o čemu čovjek mora biti svjestan, kako u ličnom tako i u kolektivnom životu. Trenutno se ovi principi ignorišu i krše, a rezultat je kaos, patnja i uništenje svih društvenih struktura i, konačno, čitave civilizacije. Ako to ne promijenimo što prije, suočićemo se sa totalnom katastrofom, čiji su znaci već vidljivi u životima pojedinih država i naroda, ali i međunarodne zajednice.

U kategoriju dezinformacija može se uključiti i kulturno utemeljena ideja o prirodi svijeta. Ona je fragmentarna, lažna i nespojiva sa savremenim naučnim saznanjima. Ovo takođe dovodi do zastarjelosti strategija prilagođavanja i razvoja ljudskih društava. Potrebno je širiti novi pogled na svijet kako bi se akcije efikasnije prilagodile umjesto beskorisnih i pogrešnih akcija.

Početak 20. vijeka, V. I. Vernadski je u istoriji misli razlikovao dvije vrste sintetičkih ideja o svijetu, koje je nazvao „fizičkim“ i „naturalističkim“. Prvi od njih razmatra stvarnost sa stanovišta matematičke fizike: govori o energiji, elektronima, kvantima itd. Ali ova slika je lišena suštinskog elementa, naime života. Međutim, on uključuje naturalistički, biološki pristup koji potpunije izražava univerzum. Prema Vernadskom, razvoj nauke ide u pravcu „velike sinteze“ obe slike svijeta. Klice ovog procesa bile su evidentne već u nauci dvadesetog vijeka, u kojoj je, s

---

Ukoliko neki sistem prima dezinformacije iz okoline, onda ta dezinformacija kontroliše njegove adaptivne mogućnosti, koje su neadekvatne situaciji.

U kategoriju dezinformacija može se uključiti i kulturno utemeljena ideja o prirodi svijeta.

---

jedne strane, došlo do modifikacije koncepata klasične fizike, kao što su vrijeme, prostor, materija, a sa druge, došlo je do intenzivnog razvoj bioloških nauka. Vernadski je pisao: „Živi organizam

---

Njutnov model Univerzuma je postao irelevantan.

---

biosfere treba proučavati kao posebno tijelo, a ne svedeno na poznate fizičke i hemijske sisteme” ... i

dalje, „Već dugo sam bio iznenađen nedostatkom

želje da prigrlim prirodu, u polje empirijskog znanja, u potpunosti.” I zaista, naše razumijevanje i opis svijeta se upravo razvija u pravcu razumijevanja cjeline i jedinstva.

Ka novoj viziji svijeta

Njutnov model Univerzuma je postao irelevantan, a mi treba da primjetimo i prepoznamo da se u nauci mijenja cjelokupno shvatanje Univerzuma, koji se sada posmatra kao polje energije, a ne kao materijalistički, mehanistički model. Materija je kondenzovana energija. U početku se vjerovalo da materijalna tijela sa masom formiraju polja i linije sile oko sebe koje međusobno djeluju. Kasnije se pojavila teorija koja dokazuje da je energija ta koja stvara polja i materiju. Ovo se odnosi na sve materijalne objekte, uključujući živa bića, uprkos činjenici da ovi drugi imaju svoja biopolja, usko povezana sa svešću (B. Ponomarjov). Posljedično se fizika, biologija i psihologija postepeno otvaraju ka duhovnoj dimenziji stvarnosti, a u praksi se zapadna kultura otvara ka misticizmu Istoka. Takođe raste svijest o ulozi ljudske vrste kao faktora homeostaze u biosferi.

Pored toga, u posljednjih četvrt vijeka, paralelno sa akademskim tokom nauke, pojavili su se istraživači koji predstavljaju integralniji i evolutivniji pristup. Njihove senzacionalne i istraživački podržane rezultate će vjerovatno asimilovati mejnstrim nauka ako ne želi da bude odbačena zbog rigidnosti i zastarjelosti. Govoreći o najistaknutijima, treba navesti fizičara i geologa Gre-

---

Pored toga, u posljednjih četvrt vijeka, paralelno sa akademskim tokom nauke, pojavili su se istraživači koji predstavljaju integralniji i evolutivniji pristup.

---

ga Brejdena, biologa Brusa Liptona i psihologa i psihijatra Džoa Dispenza. Brejden pobija mit da su klimatske promjene nešto novo u ljudskoj istoriji. Naprotiv, on na osnovu geoloških istraživanja dokazuje da se klimatske promjene već

nekoliko puta dešavale u istoriji Zemlje i čak su zabilježene u najstarijim istorijskim izvorima. Ukazao je i na kosmičke uslove kli-

matske krize. Lipton je, baveći se ćelijskom biologijom, opovrgao takozvani genetski determinizam, dokazujući da ljudskim životom ne upravlja DNK, te da geni samo reaguju na percepcije koje iz okoline dobija ćelijska membrana. Nisu naši geni ti koji određuju naše živote, već način na koji živimo utiče na naše gene.

Trenutno je popularnost stekla i hipoteza Geje kao organske cjeline, koju je formulisao Džeјms Lavlok.

Vjerovanje da geni kontrolišu naše živote je potpuno pogrešno. Lipton jasno objašnjava otkrića epigenetike, kvantne fizike, hemije i biologije. Nova otkrića pokazuju koliku kontrolu imamo nad svojim životima. Nisu naši geni ti koji određuju naše živote, već naša svijest utiče na naše gene. Džo Dispenza dokazuje ne samo plastičnost ljudskog nervnog sistema, već i na osnovu nekoliko hiljada studija dokazuje da osoba može svjesno da transformiše svoju neuronsku mrežu i funkciju mozga, kreirajući sopstvenu sudbinu. Mnoge knjige navedenih autora dostupne su širom svijeta, uključujući i Poljsku. Njihova predavanja su dostupna i na internetu. Dakle, tragaoci za znanjem imaju priliku da iskoriste ovo znanje. Ovo znanje radikalno menja naše razumijevanje ljudske prirode i stvarnosti. Naravno, u ovom pravcu već radi mnogo divnih ljudi koje je nemoguće nabrojati ovdje. Može se nadati da će se ovaj trend u potpunosti razviti, stvarajući novu paradigmu, mijenjajući pravac razvoja civilizacije.

Trenutno je popularnost stekla i hipoteza Geje kao organske cjeline, koju je formulisao Džeјms Lavlok. Odgovara mnogim ljudima koji su razočarani pristrasnošću i banalnošću naučnih hipoteza o čovjeku i svijetu. Naprotiv, razmišljanje terminima Geje nam omogućava da bolje razumijemo prirodne međuzavisnosti i integritet životnih procesa. To nam takođe pomaže da mnoge prividne suprotnosti sagledamo kao komplementarne i kompatibilne pojave. Štaviše, rastuće znanje o prirodi nas ubeđuje da atribut života nije međusobno isključivanje pojava, već njihova međuzavisnost i komplementarnost. Sve pojave su međusobno zavisne jer koegzistiraju u istoj stvarnosti, čije funkcionisanje počiva na međusobnoj uzročnosti. Sve u Univerzumu je nekako povezano sa cjelinom.

Štaviše, rastuće znanje o prirodi nas ubeđuje da atribut života nije međusobno isključivanje pojava, već njihova međuzavisnost i komplementarnost.

Svjetski poznati naučnik koji je razvio teoriju sistema i formulisao koncepte holona i holizma, Ervin Laslo je na Samitu čuvara Zemlje u novembru 2022. proglasio svoje načelo, koje nas briljantno uvodi u novu paradigmu.

gmu. Ovo je izuzetno sintetički i transparentan pristup. Može se smatrati da bi to trebalo da postane opšte načelo za naše vrijeme

---

Ja sam dio svijeta. Svijet nije izvan mene, a ja nisam izvan svijeta. Ja sam dio prirode, a priroda je dio mene.

---

i sadašnje prilike.

Načelo Ervina Lasloa

„Ja sam dio svijeta. Svijet nije izvan mene, a ja nisam izvan svijeta. Ja sam dio prirode, a priroda je dio mene... Ja sam ono što jesam u komunikaciji i komunikaciji sa bližnjima. Ja sam nesvodljiv i jedno sa zajednicom ljudi na planeti. Moje tijelo, moje ćelije, su manifestacije samodovoljne, samo-evoluirajuće dinamičke cjeline, koja nastaje, nastavlja se i evoluiru u sprezi sa svim drugim dinamičkim svrhama oko mene. Ja sam jedna od najviših, najrazvijenijih manifestacija, koja teži koheziji i cjelovitosti u Univerzumu. Ovome teže sva bića u Univerzumu, a moje biće je kosmička težnja. To je isti duh, ista težnja, koja je svojstvena svim dinamičkim sistemima koji nastaju i razvijaju se u prirodi. Bilo na ovoj planeti ili bilo gdje u svemiru. U ovom svijetu ne postoje apsolutnih granica i podjela, već samo fazni prijelazi u kojima niz povezivanja dovodi do različite učestalosti ispoljavanja. Fundamentalni su odnosi koji vode ka koheziji i ekologiji. Identitet koji predstavljam drugim ljudima je jednostavno zgodna konvencija koja mi olakšava interakciju sa njima. Nema kategoričkih podjela. Svi smo mi dinamični, živi sistemi i svi smo dio mreže života na planeti koji pokušava da podrži sistem koji ja poznajem kao JA.”

U svom predavanju na ovom skupu, Laslo je rekao da stari svijet prelazi u istoriju, novi svijet čeka da ga stvorimo. Međutim, za sada, dominantni način razmišljanja blokira put. Dominantni mentalitet onemogućava globalnu saradnju. Fokusiran je na individualne interese u uskom vremenskom okviru. Ljudi su odvojeni jedni od drugih i od svijeta oko sebe. Ubeđeni su da moraju da vode računa o sopstvenim interesima jer će opstati samo jaki. Međutim, pojavljuje se drugačiji pogled na svijet. Zasnovan je na

---

Nema kategoričkih podjela.

---

rezultatima novih nauka – kvantne fizike i biologije. Oni dokazuju da smo u principu jedno, a iz toga proizilazi da je briga za interese drugih od najveće važnosti. Laslo je takođe rekao: „Mi smo dio prirode i univerzuma. Evolucijski impuls je u nama. Moramo biti otvoreni za promjenu našeg razmišljanja, da bismo razumjeli pravu

prirodu svijeta, moramo gledati iz holističke perspektive. Moramo imati na umu međusobnu povezanost i međuzavisnost čitavog života na Zemlji. Život na planeti je zdrav kada je cjelovit. Mi nismo samo društveno, već i duhovno biće. Naša duhovnost se mora razvijati i njegovati. Gandi nas je savjetovao da postanemo promjena koju želimo vidjeti u svijetu. Ako dozvolimo da naša duhovnost

zasija snagom i poveže nas sa ljudima i prirodom, ne može nas zbuniti dosadašnja ocjena duhovnosti koja kaže da je duhovnost nepraktična, idealistička, avanturistička. Naprotiv, on pruža prijeko potrebnu protivtežu uskom pragmatizmu. Postati duhovniji je jedna od najpraktičnijih stvari koje možemo da uradimo.“

Manifestacije aktuelne globalne krize u svim sferama života pokazuju nam da dalji razvoj civilizacije u istom pravcu, pravcu ekstenzivne materijalne kulture koju je naša vrsta preterano razvila, treba obustaviti i zamijeniti razvojem duhovne kulture. Koautor transpersonalne psihologije Stanislav Grof u svojoj obimnoj knjizi „Psihologija budućnosti“ (Lođ 2020) navodi: „Trenutna globalna kriza je u svojoj srži psiho-duhovna kriza. Ona odražava nivo evolucije svijesti ljudske vrste. Stoga je teško zamisliti da bi se to moglo spriječiti bez radikalne, unutrašnje i masovne transformacije čovječanstva i njegovog podizanja na viši nivo emocionalne zrelosti i duhovne svijesti.

Sva ova razmatranja dovode do zaključka da je najvažniji razvoj svijesti, kako na nivou ličnosti, tako i na nivou zajednice, sve do nivoa vrste i globalnog nivoa.

Evolucija svijesti

Pedesetih godina prošlog vijeka francuski filozof Tejar de Šarden je pisao: „Razvoj svijeta živih bića odvija se u pravcu nervnih sistema koji su sve bogatiji i centralizovaniji. Povećava se inervacija i povećava se „cefalizacija“ organizama. Odnosno, na našoj planeti, objektivno, tokom vremena postoji kontinuirani uspon, neprekidna plima svijesti, koja postaje vidljiva u rastu nervnog sistema... Ako zaista kosmičko kretanje ka sve većoj svijesti nije optička varka, već izražava samu suštinu biološke evolucije,

---

Moramo biti otvoreni za promjenu našeg razmišljanja, da bismo razumjeli pravu prirodu svijeta, moramo gledati iz holističke perspektive. Moramo imati na umu međusobnu povezanost i međuzavisnost čitavog života na Zemlji.

Život na planeti je zdrav kada je cjelovit.

---

onda u krivulji koja predstavlja razvoj života, čovjek nesumnjivo zauzima mjesto na vrhuncu. On je taj koji svojom pojavom i postojanjem konačno dokazuje realnost ovog procesa i određuje njegov tok." (Esej o personalističkom univerzumu, str. 106).

Šta je svijest, kakav je njen ontološki status, niko još nije precizno utvrdio.

U našoj eri, drugi filozof, Ken Wilber, direktno govori o „eksploziji svijesti“. On je vjerovatno najpoznatiji svjetski istraživač svijesti. Njegov pristup je definitivno evolucionistički. U teoriji Kena Wilbera postignuta je dovoljno razvijena specifikacija procesa razvoja svijesti tako da se može praktično koristiti za analizu nivoa svijesti kako pojedinca tako i čitave zajednice. Njegova teorija nalazi praktičnu primjenu u rješavanju društvenih i političkih problema u mnogim zemljama.

Šta je svijest, kakav je njen ontološki status, niko još nije precizno utvrdio. Međutim, nema sumnje da služi kao podrška upravljanju životom u skladu sa zahtjevima homeostaze. Takođe moramo priznati da je njen razvoj fundamentalan za razumijevanje svijeta i nas samih kao svjesnog faktora u biosferi, sposobnog da promoviše homeostazu, a samim tim i ravnotežu čitavog sistema života.

Trenutno se, po pravilu, suočavamo sa dva prilično jasna stava o poreklu svijesti: 1). Svijest je proizvod našeg neuronskog sistema i mozga (Damasio, Denet), 2). Svijest je primarna i ne potiče iz mozga (Hokins, Grof, Sedlak). Međutim, postoji i veoma interesantan stav da je svijest i jedno i drugo u isto vrijeme, a ovaj stav mi se čini najpravednijim. Džejms Mahu, kreator portala Wing Makers, je to možda rekao ne baš precizno, ali lijepo: „Svijest je jedino što uvijek jesmo. Naše tijelo-ego će se ponovo rastopiti u ništavilo, ali Suveren koji je naša suština, uvijek postoji, uvijek nešto doživljava. On je naše prisustvo u ovom svijetu, koje se neprekidno nastavlja. On je večni plamen radoznalosti čiji je dio svako od nas. On je podjednako onaj od koga potičemo i onaj koji je naša sudbina.“ (The Sovereign Integral; a new model of existence, 2022).

Svijest je jedino što uvijek jesmo.

---

del of existence, 2022). Ovo gledište potkrepljuju i izjave drugih istaknutih istraživača svijesti, na primjer interpersonalnog psihologa Stanislava Grofa: „Svijest nije proizvod fizioloških procesa koji se dešavaju u mozgu, već glavni atribut postojanja... Univerzum je ispunjen kreativnom inteligencijom, a svijest je neraskidivo isprepletena njegovom strukturom.

Naša identifikacija sa izolovanim tijelom i egom je iluzija, ali naš pravi identitet je cjelovitost postojanja. Ovakav način razumijevanja stvara prirodnu osnovu za poštovanje života, saradnju i interakciju, brigu za čovječanstvo i planetu u cjelini i duboku ekološku svijest.”

Svijest je oruđe za razumijevanje ljudske prirode, tačnije, sopstvene prirode.

U svojim razmišljanjima o svijesti, drugi naučnik, profesor Sedlak, između ostalog piše: „Svijest je oruđe za razumijevanje ljudske prirode, tačnije, sopstvene prirode. To je alat za mjerenje ljudskosti. Ali čovjek je rezultat refleksivne svijesti. Odnosno, svijest je instrument koji sebe prepoznaje i određuje sopstvenu prirodu... Ljudska svijest, kao i život, ima elektromagnetnu prirodu, možemo govoriti o elektromagnetnom talasu života... Život, kao neuništiv, ne može biti uništen, nosilac života, odnosno biološka masa koja se zove organizam, umire, a emitovani talas se nastavlja.”

Ako više ljudi iz različitih zemalja, na više različitih jezika, vrlo slično opisuju određenu pojavu, onda možemo pretpostaviti da je riječ o istoj pojavi. Štaviše, postoji mnogo sličnih opisa, u različitim epohama i u različitim kulturama, ali mi to iz nekog razloga ne primjećujemo. Što se tiče definicije svijesti od strane nauke, možda još nije došlo vrijeme za to, pošto naša naučna saznanja o funkcionisanju mozga to još uvijek ne dozvoljavaju. Međutim, to ne znači da nema mogućnosti za stvaranje efikasnijih naučnih metodologija, koje još nisu stvorene. Za sada, predlažem da se distanciramo od rasprave o tome da li je svijest supstancijalno biće ili je moguća samo kao atribut ličnosti, svjesnog bića. Prije se može pretpostaviti da je to i jedno i drugo u isto vrijeme. U međuvremenu, analizira se i opisuje sa različitih tačaka gledišta.

Ranije pomenuti naučnik Stanislav Grof, koji već četrdeset godina istražuje svijest, u svom djelu „Psihologija budućnosti” zaključuje da „radikalna unutrašnja transformacija čovječanstva i uspon na viši nivo svijesti može biti naša jedina prava nada za budućnost.”

Ako više ljudi iz različitih zemalja, na više različitih jezika, vrlo slično opisuju određenu pojavu, onda možemo pretpostaviti da je riječ o istoj pojavi.

U eri opšte priznate civilizacijske krize, nikakvi filozofski, politički ili ekonomski koncepti neće stvoriti priliku za prevazilaženje ove krize ako nisu zasnovani na moralu. Samo prihvatanje opšteprihvaćenih moralnih principa i oslanjanje na njih u individualnom i jav-

nom životu može promijeniti živote svakog od nas i svih naših zajednica na bolje. Da li je ovo moguće?

Samo prihvatanje opšteprihvaćenih moralnih principa i oslanjanje na njih u individualnom i javnom životu može promijeniti živote svakog od nas i svih naših zajednica na bolje.

Konrad Lorenc povezuje etička pitanja sa evolucionom genezom aparata ljudske percepcije, ističući da su činovi evaluacije generisani dubokim, emocionalno ocrtanim, evolutivno prethodnim racionalnim slojevima, njegovim slojevima.

Dakle, želja za određenim vrijednostima je primitivnija i dublje kodirana u sferi ljudske percepcije u poređenju sa njegovim racionalno kontrolisanim postupcima. Dakle, čovjek je po svojoj prirodi vrijednosno orijentisani entitet, a njegovim aksiološkim stavom dominira izvorni osjećaj harmonije čovjeka sa cjelokupnim svijetom oko sebe. Savremeni istraživači tvrde da je moralni osjećaj proizvod kulture. Ove dvije pozicije se mogu kombinovati jer kulturni proizvodi takođe imaju veze sa biološkim osnovama. Bez obzira na to kako se tumači porijeklo moralnog osjećanja čovjeka, ono je fundamentalni faktor društvenog funkcionisanja. Moralni osjećaj na neki način određuje ponašanje koje organizuje i jača međuljudske odnose. Dakle, to je uslov za uspješno organizovanje društvenih struktura i istovremeno za optimalan lični razvoj, šta donosi zadovoljstvo osobi koja poštuje moralne principe i društvenu korist.

Iz integralnog, holističkog pogleda na svijet proističu moralna načela koja određuju odnos čovjeka prema sebi, prema svojim zajednicama: porodičnim, poslovnim, nacionalnim, prema drugim ljudima i zajednicama, prema vrsti – ljudskoj zajednici i prirodnom okruženju. Ovi principi se zasnivaju na: poštovanju svetosti života, poštovanju sebe i drugih bića kao manifestacije cjeline prožete božanstvom, odgovornosti za svoje postupke pred sobom i drugima, pred društvom i pred Zemljom, stvaralačkom

---

Iz integralnog, holističkog pogleda na svijet proističu moralna načela koja određuju odnos čovjeka prema sebi, prema svojim zajednicama.

---

odnosu prema životu: stvaranje sebe, zajedničko stvaranje zajednica. Zajedničko stvaranje kulture, načelo pravednosti, opšteprihvaćene, prirodne umjerenosti u korišćenju dobara, proistekle iz eksploatacije životne sredine.

Барбара Кригер¹

Мир по-новому (Развитие мировоззрения в эволюционной перспективе)

Рассматривая различные исторические эпохи, начиная с неолита, мы осознаем их отличия и своеобразие во всех аспектах. Мы считаем само собой разумеющимся, что в то время все было иначе: способы получения пищи, инструменты, обряды, организация общественных групп и т.д. Понятно также, что для каждой эпохи была своеобразная картина мира, которая функционировала в сознании людей того времени.

В истории нашей цивилизации таких разнообразных эпох обычно выделяют, по меньшей мере, пять. Однако нам, современникам, трудно представить и принять, что очередная такая кардинальная перемена эпох происходит именно сейчас, при нашей жизни, и что именно мы являемся не только ее свидетелями, но и участвующими в ней творцами. А так оно и есть. Мы живем, действуем, думаем и чувствуем внутри этого преобразования, которое охватывает нас со всех сторон и во всех сферах жизни.

---

¹ *Международная славянская академия*

В настоящее время мы имеем дело с беспрецедентной, уникальной эпохой, всеобъемлющей трансформации. Мартин Ховард говорит: «Это как будто в планетарном сознании установлена новая операционная система». По этой причине у нас создается впечатление, что мы живем в мире хаоса и распада всех структур. Существующие ориентиры, как в организации обществ, так и в психо-духовной сфере, меняют свое место. С другой стороны, у нас есть доступ к огромным, аккумулированным знаниям и информации почти о каждой детали, каждом проявлении жизни, которые создают сложную, разнообразную и часто совершенно непонятную картину современного мира. Одним словом, это требует от нас большой переоценки наших отношений с социальной и природной средой, но, прежде всего, понимания условий нынешнего состояния (*state of Art*) и нашей собственной роли в мире. Это даст возможность жить в соответствии с ходом эволюции, в которой мы участвуем как сознательная частица, одно из многих, но значимых звеньев в сети жизни, а значит, в большей совокупности — в системе жизни на Земле.

Дезинформация как угроза

Тридцать лет назад, на Конгрессе универсализма в Варшаве в 1993 году, антрополог Анджей Верчиньский напомнил важный принцип стабильности систем (*Berthalanfy*), особенно социальных систем. Если в систему вводится дезинформация, система реагирует так, как если бы она была правдивой: следовательно, она теряет стабильность, пока, наконец, не разрушается. В то время Верчиньский сказал, что через 20–30 лет мы можем этого ожидать. И это, к сожалению, произошло. Именно с этим явлением мы сталкиваемся сейчас, поскольку в социальной системе циркулирует ложная информация, неадекватная реальным состояниям в природе и обществе. Это приводит к дестабилизации и разрушению, которое мы болезненно ощущаем. Подводя итог своим исследованиям сознания, доктор Дэвид Хокинс (2006) писал: «Похоже, что величайшая трагедия человеческой жизни — это легкость, с которой можно обмануть психику: разногласия и ссоры являются неизбежным следствием неспособности человеческого рода отличать ложь от истины».

Распространение дезинформации в мире может происходить от человеческого заблуждения (*errare humanum est*). Однако трудно утверждать, что на протяжении всей истории оно всегда было непреднамеренным. Именно человек вместе со своей культурой может инициировать по желанию глубокие процессы в обществе и в природе. Но это уже рассуждения из области этики.

Десять с половиной миллионов лет мы собираем и записываем опыт человечества. Биоэволюция стимулирует созидание культуры, а она, в свою очередь, поддерживает и модифицирует биоэволюцию, создавая ноосферу. Знания накапливаются, а культурная запись обогащается, и, наконец, формулируется интегральное знание. Это знание в наше время было воспринято в рамках универсологии (*Поляков*), которая представляет собой синтез наук, являющийся непрерывным познанием принципов и истин, объединяющих все области человеческого знания. Универсология последовательно и целостно фиксирует накопленные всеми цивилизациями знания. Теперь она может служить инструментом для модификации и преобразования цивилизации в направлении устранения ошибок и создания новой, оптимальной реальности. И это была бы роль, достойная человека, как соавтора эволюции.

О мире, в котором мы живем, все сказано, все записано в культурных преданиях, и человек по-прежнему утверждает, будто не знает, каков мир и как достичь в нем удовлетворительной жизни, то есть жизни здоровой, счастливой, полезной. На протяжении тысячелетий нам говорят об этом и передают свои записи учителя и мастера во всех культурах мира. Но современный человек редко использует это знание и боится будущего, потому что не доверяет себе, не знает своего потенциала и не понимает своей роли как соавтора эволюции во Вселенной.

Мы отчаянно ищем новые истины (*New Age*) и, к сожалению, игнорируем вечные истины, о которых нам говорят культурная традиция, классическая наука и современная наука, именуемая «новой наукой». Однако в этих сообщениях накопилось много ошибок, искажений, в том числе преднамеренной лжи и так называемого «информационного шума».

Самые опасные искажения связаны с нашей собственной природой и сообществами, которые мы создаем. Самая большая и в то же время тривиальная ошибка — это утверждение, будто «человек есть сущность сам в себе». Это усвоенная принятая в коллективном сознании абстрактная модель, порожденная нашим эгоцентричным умом. Между тем, такого человека не существует: без естественного, природного (биосферного), семейного, родового, национального и вообще социального контекста. Если только это не искусственный человек, то есть, робот — имитация человека. Следовательно, воображаемая обособленность и независимость человека совершенно иллюзорны. Поэтому трудно говорить об абсолютной автономии человека. Более правдиво объясняется это уже признанным принципом реляционности, поскольку характеристика сущности человека может быть определена только путем учета отношений, в которых он находится, по отношению к другим людям, к социальной и природной среде, по отношению к Земле и Космосу. Рассматривать человека, как самостоятельный, единичный экземпляр вида, отнюдь не является признанием его ценности. Напротив, это тривиальное и оскорбительное его приуменьшение.

Между тем, западная концепция человека, прежде всего, представляет индивидуализм как особую ценность, не видя его иллюзий и слабостей в понимании сущности человека и сложности его функционирования. Следовательно, это приводит к непониманию и даже обману, поскольку такой подход ведет к построению на его основе ошибочных теорий и ложных принципов организации сообщества. Такое мышление передается следующим поколениям через воспитание и школьное образование. У пришедшего в мир человека мало шансов узнать достаточно рано, что он несет в себе генетическое и культурное наследие и эволюционное послание. Об этом знают антропология, генетика и молекулярная биология и, следовательно, наука. Это знание также содержится в религиозных и философских системах. Поэтому нельзя утверждать, что мы этого не знаем. Таким образом, растущий человек должен получить эти знания. Между тем, в самые ранние годы жизни ему дарят механизированную куклу с человеческим именем, а это злоупотребление, которое затраги-

вадет достоинство нового человеческого существа, оказавшегося в центре мира, внутри процесса жизни и разделяющего с ним его величие, как проявление Высшей Творческой Силы, и являющегося со-создателем эволюции.

По сути, в каждой этнической культуре были выведены принципы, которыми должен руководствоваться человек, чтобы успешно для себя и на благо общества наметить и преследовать личные цели, стремясь к равновесию и гармонии со своим окружением. Это указывает на то, насколько важно культурное наследие для жизни и развития каждого национального сообщества. Конечно, из-за различных географических, климатических, исторических условий и т. д. здесь мы имеем дело с большим разнообразием обычаев, нивелировать которые было бы неправильно, — скорее необходимо понимать и творчески использовать его в поисках современных решений и оптимальных культурных моделей.

Ловушка индивидуализма

Индивидуалистическая позиция имеет как эволюционные, так и культурные источники и отнюдь не признана универсальной ценностью во всех культурных областях. Прежде всего, это характерно для европейских сообществ. Многие говорят о том, что западные склонности к индивидуализму обусловлены развитыми в ходе эволюции психическими адаптивными механизмами. Предки европейских народов эволюционировали изолированными группами в условиях низкой плотности населения, на северных землях, где преобладали суровые условия. Фриц Ленц утверждал, что «из-за суровых условий окружающей среды ледникового периода скандинавские народы развивались небольшими группами и развивали склонность к социальной изоляции за счет склонности к созданию сплоченных обществ».

Что касается культурной обусловленности, то переломным моментом в формировании индивидуалистического отношения стало то, что на пути эволюции сознания в Средние века нравственная дисциплина сделала упор на имманентную ценность индивидуального бытия. Как пишет Уайтхед, этот акцент заставил концепции человека и его опыт занять

место в основе мысли. И это было недоразумение. Возникающая индивидуальная ценность каждого существа ошибочно интерпретируется как независимое субстанциальное существование этого существа. Позднее это недоразумение было закреплено в коллективном сознании на протяжении многих веков, вплоть до настоящего времени картезианской моделью человека. Субъективное чувство обособленности (*Cogito ergo sum*), якобы, должно доказывать также обособленность и независимость человека как отдельного, автономного субстанциального существа. Такое понимание, конечно, поддерживается существованием наших отдельных организмов. И это правда, мы имеем отделенные от других людей тела. Но неправда, что они могут прекрасно функционировать отдельно и независимо, поскольку связаны сетью взаимозависимостей со всем социальным организмом, а также со всей биосферой, составляя ее частицу.

Как было сказано, европейский индивидуализм отнюдь не является универсальной ценностью во всех культурах. Как утверждает китайский философ Чжао Фусань, индивидуализм исключен из китайского общества, которое не видит в нем достоинств, наоборот: считается, что он мешает достижению гармонии в любом сообществе. Для среднестатистического китайца очевидно, что индивидуум реализует себя в своей социальной ответственности, в поисках полной интеграции с сообществом. Свобода и одиночество воспринимаются как два лица одной и той же жизненной позиции, совершенно чуждые китайской традиции. Индивидуалистический подход считается исключительно монополистически западным, и для него нет объективных обоснований, основанных на знании природы человека.

Современный психолог и доктор психиатрии Берни Сигель отмечает, что «культуры, которые придают большее значение индивидуализму и конкуренции, наиболее подвержены стрессам. Те же, которые вызывают наименьшее количество стрессов и имеют самый низкий уровень заболеваемости раком, являются тесно живущими общинами, в которых взаимопомощь и сердечные отношения являются нормой, а пожилые люди продолжают играть активную роль». Напро-

тив, в индивидуалистических культурах существует слабая аффективная привязанность к собственным группам.

Доминирующим типом личности, формирующим индивидуалистическую культуру, именуемую западной, является человек, для которого главенствуют личные цели, которому социализация в процессе образования прививает приверженность самостоятельности, независимости и сосредоточению внимания на собственной личности, как если бы все реально существующие и неотъемлемые отношения с сообществом и природой были вторичными. Между тем, успешное функционирование без признания этих отношений первостепенными вообще невозможно. Человек потерян и не может реализовать свой потенциал – жить «полной жизнью». Таким образом, основанные на индивидуалистическом мышлении концепции и социальные модели, следовательно, ложны, поскольку в их основе лежит неадекватная, ложная концепция человека. Она игнорирует истину о том, что мы существуем как частицы ЦЕЛОГО, способные развивать сознание, независимо от того, знаем мы об этом или нет.

То, что наши знания о природе человека фрагментарны и во многом не соответствуют действительности, является недостатком нашей культуры и препятствием для развития сознания. Ложная, устаревшая картина мира тоже, очевидно, является дезинформацией (*Лысяк В. Столетье лжи*). Из восприятия этой картины и принятия ее за основу действия логически вытекает ряд неадекватных, «ошибочных» поведений, последствия которых будут нежелательными, с непредвиденными и вредными последствиями, например, нарушающими стабильность системы. Отсутствие осознания того, что функционирование системы основано на ложных данных, задерживает или препятствует эффективному регулированию, то есть контролю. В переводе на общедоступный язык речь идет об уважении к истине. О возвращении понятия истины основного смысла. И, прежде всего, об отказе от релятивизации «истины». Конечно, познать истину – дело трудное, но не невозможное. И эта тема имеет богатую литературу. Однако, по сути, можно сделать вывод, что требование уважения к истине и его значение можно объяснить даже ребенку, и он способен это понять.

Если какая-либо система получает дезинформацию от окружающей среды, то эта дезинформация управляет ее адаптационными действиями, которые неадекватны ситуации. Иными словами, система отвечает действием, которое, следовательно, вызывает ее нестабильность или даже разрушение. С этим явлением мы сейчас сталкиваемся, потому что в социальной системе безответственно генерируется дезинформация. (SMI). И это обычно делают люди и создаваемые ими институты. Особенно это касается таких областей, как наука, политика и образование. По сути, это результат отказа от основных принципов уважения истины и ответственности за слово, то есть за социальное сообщение. А значит, и результат нарушения принципов, признанных и уважаемых во всех верованиях и традициях, лежащих в основе организации общественной жизни. Нарушение этих правил приводит к далеко идущим негативным последствиям, о чем должен помнить человек, как в личной, так и в коллективной жизни. В настоящее время эти принципы игнорируются и нарушаются, и результатом является хаос, страдания и разрушение всех социальных структур и, наконец, всей цивилизации. Если мы это не изменим как можно скорее, нас ждет тотальная катастрофа, признаки которой уже видны в жизни отдельных государств и народов, а также в международном сообществе.

К категории дезинформации также можно отнести устоявшееся в культуре представление о природе мира. Оно фрагментарно, ложно и несовместимо с современными научными знаниями. Это также приводит к устареванию стратегий адаптации и развития человеческих обществ. Необходимо распространить новую картину мира, чтобы можно было более эффективно адаптировать действия вместо бесплодных и ошибочных действий.

В начале XX века В. И. Вернадский выделял в истории мысли два вида синтетических представлений о мире, названных им «физическим» и «натуралистическим». Первый из них рассматривает реальность с точки зрения математической физики: он говорит об энергии, электронах, квантах и т. д. Но этот образ лишен существенного элемента, а именно жизни. Однако его включает натуралистический, биологический подход, который более полно выражает вселенную. По

мнению Вернадского, развитие науки идет в направлении «большого синтеза» обеих картин мира. Зародыши этого процесса уже были очевидны в науке двадцатого века, в которой, с одной стороны, произошла модификация понятий классической физики, таких как время, пространство, материя, а с другой – произошло интенсивное развитие биологических наук. Вернадский писал: «Живой организм биосферы должен изучаться как особое, не сведенное к известным физико-химическим системам тело»... и далее «меня уже давно удивляет отсутствие стремления охватить природу, в области эмпирического знания, целиком». И действительно, счастливым образом в направлении понимания целого и единства развивается наше понимание и описание мира.

В сторону нового видения мира

Ньютоновская модель Вселенной стала уже неактуальной, и нужно принять к сведению и признать, что в науке меняется все понимание Вселенной, которая в настоящее время понимается как поле энергии, а не как материалистическая, механистическая модель. Материя представляет собой конденсированную энергию. Первоначально считалось, что материальные тела, имеющие массу, образуют вокруг себя поля и силовые линии, взаимодействующие друг с другом. Позже появилась теория, доказывающая, что именно энергия создает поля и материю. Это относится ко всем материальным объектам, включая живых существ, при том, что последние имеют свои биополя, тесно связанные с сознанием (Б. Пономарев). Следовательно, физика, биология и психология постепенно открываются в духовное измерение реальности, а на практике западная культура открывается и в мистику Востока. Также возрастает осознание роли человеческого вида как фактора гомеостаза в биосфере.

Кроме того, в последней четверти века параллельно академическому течению науки появились исследователи, представляющие более интегральный и эволюционный подход. Их сенсационные и подтвержденные исследованиями результаты, вероятно, будут ассимилированы официальной наукой, если она не хочет быть отвергнутой из-за косности и устарев-

вания. Говоря о самых выдающихся, следует назвать физика и геолога Грегга Брейдена, биолога Брюса Липтона и психолога и психиатра Джо Диспенца. Брейден опровергает миф о том, что изменение климата является чем-то новым в истории человека. Напротив, он доказывает на основе геологических исследований, что изменение климата в истории Земли уже происходило неоднократно и даже зафиксировано в древнейших исторических источниках. Он также указал на космические условия климатического кризиса. Липтон же, занимаясь клеточной биологией, опроверг так называемый генетический детерминизм, доказав, что жизнь человека не контролируется ДНК, а гены являются лишь ответчиками восприятия, полученного из окружающей среды клеточной мембраной. Не гены определяют нашу жизнь, но то, как мы живем, влияет на наши гены. Вера в то, что гены контролируют нашу жизнь, совершенно неверна. Липтон понятным образом объясняет открытия эпигенетики, квантовой физики, химии и биологии. Новые открытия показывают, насколько сильно мы можем решать свою жизнь. Не гены определяют нашу жизнь, но наше сознание влияет на наши гены. Джо Диспенца доказывает не только пластичность нервной системы человека, но и, основываясь на нескольких тысячах исследований, доказывает, что человек может сознательно трансформировать свою нейронную сеть и работу мозга, создавая свою собственную судьбу. Многие книги названных авторов доступны в мире, в том числе в Польше. Их лекции также доступны в Интернете. Таким образом, ищущие знания имеют возможность этими знаниями воспользоваться. Это знание радикально меняет наше понимание природы человека и реальности. Конечно, в этом потоке уже работает много замечательных людей, которых здесь невозможно перечислить. Можно надеяться, что это течение развернется в полной мере, создав новую парадигму, изменив направление развития цивилизации.

В настоящее время также приобрела популярность сформулированная Джеймсом Лавлоком гипотеза Геи как органического целого. Она отвечает многим людям, разочарованным частичностью и банальностью научных гипотез, касающихся человека и мира. Напротив, мышление категориями «Геи» позволяет нам лучше понимать естественные вза-

имозависимости и целостность процессов жизни. Это также помогает нам воспринимать многие кажущиеся противоположности как взаимодополняющие и согласуемые явления. Тем более что растущее знание природы убеждает нас в том, что атрибутом жизни является не взаимоисключение явлений, а их взаимозависимость и взаимодополняемость. Все явления взаимозависимы, потому что они сосуществуют в одной и той же реальности, функционирование которой основано на взаимной причинности. Все во Вселенной так или иначе связано с целым.

Всемирно известный ученый, разработавший теорию систем и сформулировавший понятия холона и холизма, Эрвин Ласло провозгласил на «Саммите стражей Земли» в ноябре 2022 года свое кредо, которое блестяще вводит нас в новую парадигму. Это чрезвычайно синтетический и прозрачный подход. Можно считать, что он должен стать общим кредо для нашего времени и нынешних условий.

Кредо Эрвина Ласло

«Я часть мира. Мир не вне меня, и я не вне мира. Я часть природы, а природа — часть меня... я то, чем я являюсь в своем общении и общении со своими собратьями. Я несокращаемое и единое целое с сообществом людей на планете. Мое тело, мои клетки являются проявлениями самодостаточного, саморазвивающегося динамического целого, возникающего, продолжающегося и развивающегося в сочетании со всеми другими динамическими целями вокруг меня. Я одно из высших, наиболее развитых проявлений, стремящееся к сплоченности и целостности во Вселенной. Все существа во Вселенной стремятся к этому, и мое существо - это космическое устремление. Это тот же дух, тот же устремление, которое присуще всем динамическим системам, которые возникают и развиваются в природе. Будь то на этой планете или где-либо еще в космосе. В этом мире нет абсолютных границ и разделений, только фазовые переходы, в которых ряд связей приводит к другой частоте проявления. Фундаментальными являются отношения, ведущие к сплоченности и экологии. Личность, которую я представляю другим людям, — это

просто удобное соглашение, которое облегчает мне взаимодействие с ними. Категориальных делений нет. Мы все динамичные, живые системы, и мы все являемся частью сети жизни на планете, пытающейся поддерживать систему, которая мне известна, как Я».

В своей лекции на этом саммите Ласло сказал, что старый мир переходит в историю, новый мир ждет, когда мы его создадим. Однако на данный момент доминирующее мышление преграждает путь. Доминирующий менталитет препятствует глобальному сотрудничеству. Он ориентирован на индивидуальные интересы в узких временных рамках. Люди отделены друг от друга и от окружающего мира. Они убеждены, что должны заботиться о своих интересах, потому что выживут только сильнейшие. Однако возникает иное мировоззрение. Оно основано на результатах новых наук — квантовой физики и биологии. Они доказывают, что в принципе мы едины, и из этого следует, что забота об интересах других имеет первостепенное значение. Ласло также говорил: «Мы являемся частью природы и Вселенной. Эволюционный Импульс внутри нас. Мы должны быть открыты для изменения мышления, чтобы понять истинную природу мира, мы должны смотреть с целостной точки зрения. Мы должны учитывать взаимосвязь и взаимозависимость всей жизни на Земле. Жизнь на планете здорова, когда она целостна. Мы существо не только социальное, но и духовное. Наша духовность должна развиваться и воспитываться. Ганди советовал нам стать той переменной, которую мы хотим видеть в мире. Если мы позволим нашей духовности сиять силой и связывать нас с людьми и природой, мы не можем дать себя смутить текущей оценкой духовности, которая утверждает, будто духовность непрактична, идеалистична, авантюрна. Напротив, она является столь необходимым противовесом узкому прагматизму. Стать более духовным — одна из самых практичных вещей, которые мы можем сделать».

Проявления нынешнего глобального кризиса во всех сферах жизни показывают нам, что дальнейшее развитие цивилизации в том же направлении, чрезмерно нашим видом развитой, экстенсивной материальной культуры должно быть приостановлено и заменено развитием духовной культуры. Соавтор трансперсональной психологии Станислав Гроф в

своей обширной книге «Психология будущего» (Лодзь 2020) заявляет: «Нынешний глобальный кризис по своей сути является психо-духовным кризисом. Он отражает уровень эволюции сознания человеческого вида. Поэтому трудно себе представить, чтобы он был предотвращен без радикальной, внутренней и масштабной трансформации человечества и подъема его на более высокий уровень эмоциональной зрелости и духовного сознания».

Все эти соображения приводят к выводу, что наиболее важным является развитие сознания, как на личностном уровне, так и на уровне сообщества, вплоть до видового и глобального уровня.

Эволюция сознания

В 1950-х годах французский философ Тейяр де Шарден писал: «Развитие мира живых существ происходит в направлении нервных систем, все более богатых и централизованных. Увеличивается иннервация и увеличивается «цефализация» организмов. То есть на нашей планете объективно, с течением времени проявляется непрерывный подъем, непрерывающийся прилив сознания, который становится видимым в росте нервных систем... Если действительно космическое движение к все большему сознанию не является оптической иллюзией, а выражает саму суть биологической эволюции, то на кривой, воображающей развитие жизни, человек, несомненно, занимает место на пике. Именно он, своим появлением и существованием, окончательно доказывает реальность этого процесса и определяет его ход». (*Очерк персоналистской Вселенной, с. 106*)).

В нашу эпоху другой философ — Кен Уилбер, прямо говорит о «взрыве сознания». Он, пожалуй, самый известный в мире исследователь сознания. Его подход определенно эволюционный. В теории Кена Уилбера достигнута уже достаточно развитая конкретизация процесса развития сознания, чтобы ее можно было практически использовать для анализа уровня сознания как отдельного человека, так и целых сообществ. Его теория находит практическое применение в решении социальных и политических проблем во многих странах.

Что такое сознание, каков его онтологический статус, до сих пор никто точно не определил. Однако несомненно, что оно служит для поддержки управления жизнью в соответствии с требованиями гомеостаза. Мы также должны признать, что его развитие является основополагающим для понимания мира и нас самих как сознательного фактора в биосфере, способного способствовать гомеостазу и, следовательно, равновесию всей системы жизни.

В настоящее время мы сталкиваемся, как правило, с двумя довольно четкими позициями относительно происхождения сознания: 1). Сознание является продуктом нашей нейронной системы и мозга (Дамасио, Деннет), 2). Сознание первично и не происходит от мозга (Хокинс, Гроф, Седлак). Но есть еще очень интересная позиция, что сознание есть и то и другое одновременно, и эта позиция кажется мне самой справедливой. Джеймс Маху, создатель портала *Wing Makers*, выразил это, возможно, не очень точно, но зато красиво: «Сознание — это единственное, чем мы всегда являемся. Наше тело-эго вновь растворится в небытие, но Суверен, который является нами, всегда существует, всегда что-то испытывает. Он — наше присутствие в этом мире, которое непрерывно продолжается. Он — вечное пламя любопытства, частью которого является каждый из нас. Он в равной степени и тот, от кого мы исходим, и тот, кто является нашей судьбой». (*The Sovereign Integral; a new model of existence*, 2022). Эта точка зрения подтверждается высказываниями других выдающихся исследователей сознания, например, межличностного психолога Станислава Грофа: «Сознание — это не продукт физиологических процессов, происходящих в мозге, а главный атрибут существования... Вселенная наполнена творческим интеллектом, а сознание неразрывно переплетено с его структурой. Наша идентификация с изолированным телом и эго — это иллюзия, а наша истинная идентичность — это целостность существования. Такой способ понимания создает естественную основу для уважения к жизни, сотрудничества и взаимодействия, заботы о человечестве и планете в целом и глубокого экологического сознания».

В своих размышлениях о сознании другой ученый, профессор Седлак, в частности, пишет: «Сознание — это инструмент для познания природы человека, точнее, своей приро-

ды. Это инструмент измерения человечности. Но человек является результатом именно рефлексивного сознания. То есть сознание — это инструмент, который распознает себя и определяет собственную природу... Человеческое сознание, подобно жизни, имеет электромагнитную природу, можно говорить об электромагнитной волне жизни... Жизнь как нерушимая, не может быть уничтожена, умирает носитель жизни, то есть биологическая масса, называемая организмом, а излучаемая волна продолжается».

Если несколько человек из разных стран на нескольких разных языках очень похоже описывают определенное явление, то можно предположить, что речь идет об одном и том же явлении. Причем подобных описаний очень много, в разные эпохи и в разных культурах, только по каким-то причинам мы этого не замечаем. Что касается определения сознания наукой, то, возможно, для него еще не пришло время, поскольку наши научные знания о функционировании мозга до сих пор этого не позволяют. Но это не значит, что нет возможности для создания более эффективных научных методологий, которые до сих пор не созданы. Между тем, я предлагаю дистанцироваться от спора о том, является ли сознание субстанциальным существом или же оно возможно только как атрибут человека, сознательного бытия. Скорее, можно предположить, что это и то, и другое одновременно. Между тем, оно анализируется и описывается с разных точек зрения.

Ранее упомянутый ученый — Станислав Гроф, который в течение сорока лет занимался исследованиями сознания, в работе «Психология будущего» заключает, «что радикальная внутренняя трансформация человечества и подъем на более высокий уровень сознания могут быть нашей единственной реальной надеждой на будущее».

В эпоху общепризнанного цивилизационного кризиса никакие философские, политические или экономические концепции не создадут возможности для преодоления этого кризиса, если их основой не будет нравственность. Только принятие общепринятых моральных принципов и опора на них в индивидуальной и общественной жизни может изменить к лучшему жизнь каждого из нас и всех наших сообществ. Возможно ли это?

Конрад Лоренц связывает этические вопросы с эволюционным генезисом аппарата восприятия человека, указывая на то, что акты оценивания порождаются глубокими, эмоционально очерченными, эволюционно предшествующими рациональным слоям, его слоями. Таким образом, стремление к определенным ценностям более примитивно и глубже закодировано в сфере восприятия человека по сравнению с его рационально управляемыми действиями. Таким образом, человек по своей природе является сущностью, направленной на ценности, и в его аксиологическом отношении преобладает изначальное чувство гармонии человека со всем окружающим его миром. Современные исследователи утверждают, что нравственное чувство — это скорее продукт культуры. Эти две позиции можно объединить, поскольку культурные продукты также имеют ссылки на биологические основы. Независимо от того, как истолковывается происхождение нравственного чувства у человека, оно является фундаментальным фактором социального функционирования. Нравственное чувство неким образом обуславливает поведение, упорядочивающее и укрепляющее межличностные отношения. Таким образом, оно является условием успешной организации социальных структур и в то же время оптимального личностного развития, приносящего удовлетворение человеку, отдающему должное моральным принципам и общественной пользе.

Из интегрального, целостного мировоззрения вытекают моральные принципы, определяющие отношения человека к самому себе, к своим сообществам: семейным, производственным, национальным, к другим людям и сообществам, к видовому — человеческому сообществу и к природной среде. В основе этих принципов лежит: *уважение к святости жизни*, уважение к самому себе и другим существам, как проявлениям проникнутой божественностью целостности, *ответственность* за свои поступки перед собой и другими, перед обществом и перед Землей, *творческое отношение к жизни*: создание самого себя, совместное создание сообществ. Совместное созидание культуры, *принцип справедливости*, общепринятой, *естественной умеренности* в использовании благ, возникающий за счет эксплуатации окружающей среды.

Darko Pašalić¹

UTICAJ DEMODINAMIČNIH PROMJENA NA EKONOMSKI RAST REPUBLIKE SRPSKE

UVODNA RAZMATRANJA

Indeks lokalne konkurentnosti ne pokriva analizu pokretača održive konkurentnosti, a zanemarivanje istih može prouzrokovati preosjetljivost privreda na negativne posljedice svih budućih tokova (odnosno "šokova"). U potencijalno najproblematičnija uključena su **demodinamična pitanja**, posebno ona koja tangiraju promjene u **starosnoj strukturi** stanovništva. Važnost demodinamičnih tokova za oblikovanje konkurentnosti u budućem periodu je ključni razlog da se osvrnemo na ovo pitanje. **Osnovni ciljevi** bi bili sljedeći: da se prikažu saznanja o ekonomskim konsekvencama promjena u starosnoj strukturi stanovništva, da se izvrši analiza obilježja demografske i ekonomske tranzicije u određenim prostorima (regijama) i potencijalni efekti demografske i ekonomske tranzicije na održivu konkurentnost privrede.

Važnost demodinamičnih tokova za oblikovanje konkurentnosti u budućem periodu je ključni razlog da se osvrnemo na ovo pitanje.

---

¹ Vanredni profesor ekonomskih nauka, Evropski univerzitet Brčko

Kako i koliko **demodinamične promjene** utiču na **ekonom-**

Kako i koliko **demodinamične promjene** utiču na **ekonomski rast** je pitanje koje je vrlo aktuelno i preokupirano interesovanjima u stručnim krugovima, posebno ekonomiji.

---

ski rast je pitanje koje je vrlo aktuelno i preokupirano interesovanjima u stručnim krugovima, posebno ekonomiji.

Uglavnom se izdvaja nekoliko stanovišta o ovom pitanju i to: -da rast stanovništva ograničava uticaj na ekonomski rast, -da rast stanovništva podstiče ekonomski rast, -da je rast stanovništva potpuno neutralan po pitanju uticaja na ekonomski rast, te da intenzitet ovog uticaja zavisi od dostignutog nivoa razvijenosti privrede.

Ali, pri svemu tome ne smije se isključivo biti orijentisano samo na visinu stope rasta stanovništva, već obavezno i na način na koji je ta stopa raspoređena po starosnim grupama.

Pošto je **produktivnost** ključan elemenat za odživu konkurentnost, ovaj problem je u žiži interesovanja na globalnom nivou. Ako se pođe od toga da održiva **konkurentnost** predstavlja namjeru da se izvrši integrisanje održivosti u koncept globalne konkurencije, odnosno da se utvrdi koji su to faktori koji na duži period mogu uticati na produktivnost, a samim tim i na konkurentnost, svih nacionalnih privreda na globalnom nivou. Zato se u okviru **ljudskog kapitala** posebno fokusira na to da **demodinamične promjene** mogu prouzrokovati pad (ili rast) produktivnosti, a čime se dugoročno (ne)ugrožava nacionalna konkurentnost (što je vidljivo naročito u BiH, koja je po konkurentnosti na vrlo niskom nivou). Zato je uopšte, ali i za BiH/Republiku Srpsku, posebno važna dinamika **demografske tranzicije**, tokom koje su visoke stope nataliteta i mortaliteta evoluirale ka niskim stopama navedenih stopa, što je istina različito po regionalnim prostorima, tako da se obim i brzina demodinamičnih promjena razlikuju, pa će i njihovi efekti biti ispoljavani na različite načine i sa drugačijim intenzitetom. Demografska tranzicija u BiH je počela padom opštih stopa nataliteta ispod 30‰ (šezdesetih godi-

---

Uglavnom se izdvaja nekoliko stanovišta o ovom pitanju.

---

na prošlog vijeka), a nakon toga padaju, čak i u vrijeme "*baby booma*" ispod te granice. Potom se ušlo u srednju podetapu demografske tranzicije, sa početkom usporavanja do tada visoke stope

prirodnog priraštaja i završetkom dominirajuće mlade starosne strukture, sa pripremom za ubrzano demografsko starenje, koje će početi 1990-tih kada je završila i tranzicija nataliteta (opšta sto-

pa ispod 20%o). Konačno, BiH je najbrže od svih manje razvijenih zemalja na Balkanu prošla kroz demografsku tranziciju i već početkom 1980-tih godina stopa ukupnog fertiliteta je pala ispod reproduktivnog nivoa (2,1). Dakle, uticaj demografskih promjena i održive konkurentnosti, te rast i razvoj privrede, treba ustanoviti određenim dokazima i stepenu uticaja.

Dakle, uticaj demografskih promjena i održive konkurentnosti, te rast i razvoj privrede, treba ustanoviti određenim dokazima i stepenu uticaja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati empirijskog istraživanja o značaju stope ukupnog fertiliteta za ekonomski rast (u ovom slučaju zemlje zapadnog Balkana), potvrdili su postojanje zavisnosti ekonomskog rasta po stanovniku od stope ukupnog fertiliteta.

U **istraživanju** su posmatrani parametri u definisanom vremenskom horizontu od 18 godina, koliko je neophodno da jedan novorođeni stanovnik postane radno sposoban (radno aktivan). Dinamika privrednog rasta praćena je pomoću realizovanih realnih stopa BDP po glavi stanovnika, što je predstavljalo *zavisno promjenljivu* u istraživanju. *Nezavisna promjenljiva* je ona koja se odnosi na demografska kretanja u zemljama Zapadnog Balkana. Već je istaknuto da SUF predstavlja broj rođenih od strane žena na godišnjem nivou u njihovom fertilnom periodu (sa vremenskim periodom opservacije od 18 godina).

Rezultati modela prikazanog jednačinom upućuju na zaključak da uz primjenu klauzule *ceteris paribus*, uz ostale nepromjenljive okolnosti, ukoliko se u nekoj privredi stopa ukupnog fertiliteta poveća za 0,1, odnosno da u jednoj godini 10% žena u svom fertilnom periodu rodi još jedno dijete, to uslovljava povećanje stope rasta BDP-a po glavi stanovnika za 0,69% u drugoj narednoj godini. Predstavljeni model ima koeficijent determinacije $R=0,4885$, što znači da on važi u 48,85% opservacija u šest zemalja u **periodu 2003. do 2021.godine**. U konkretnom slučaju znači da rast stanovništva ima pozitivan uticaj na privredni rast u privredama u posmatranom periodu. Takođe, kontrolne varijable dodatno potvrđuju validnost modela, jer nedvosmisleno se ukazuje na opšte prihvaćene postulate u oblasti makroekonomije, da sa povećanjem investicija, stope štednje i državne potrošnje mogu-

---

Već je istaknuto da SUF predstavlja broj rođenih od strane žena na godišnjem nivou.

će je generisati više stope rasta BDP-a po glavi stanovnika u toj poslovnoj godini.

Na prikazani način smo testirali i *dokazali hipotezu* da promjene u demografskim tokovima imaju značajan uticaj na realizovane stope privrednog rasta.

Na prikazani način smo testirali i *dokazali hipotezu* da promjene u demografskim tokovima imaju značajan uticaj na realizovane stope privrednog rasta, odnosno da bi porast stanovništva (prirodni rast) u analiziranim privredama mogao da ima pozitivan uticaj na realizovane stope rasta BDP-a po glavi stanovnika.

Među najvažnijim faktorima sa direktnim efektima na demografiju su *BDP* po glavi stanovnika, visina *prihoda*, stopa *zapolslenosti*, stopa *plodnosti*, socioekonomski faktori, podjela između ruralnih i urbanih sredina i *starenje* stanovništva. Republika Srpska se suočava sa starenjem stanovništva i padom stope nataliteta, što utiče na odnos zavisnosti i ima negativan efekat na rast radne snage koji znatno zaostaje za stopom iz ranijih decenija (Pašalić, S., 2021).

S obzirom na projekcije kretanja stanovništva (na globalnom i na nivou BiH/Republike Srpske), u narednim decenijama su dva fenomena (međusobno oprečna), na koje će se fokusirati pažnja i to, **dalji rast** (ili pad) broja stanovnika i već sada izraženo **ubrzano starenje** populacije. Uzgred, broj stanovnika na Zemlji je već dostigao preko 8 milijardi, a do polovine ovog vijeka projektuje se porast do 9 milijardi ljudi (UN, 2011). Prosto, ovo je posljedica uticaja demografskih kretanja na broj i starosnu strukturu stanovništva. U okolnostima i kada je stopa ukupnog fertiliteta ispod proste reprodukcije, stanovništvo i dalje raste i to sve dok oni koji pripadaju pomenutim demografskim kretanjima, ne izađu iz reproduktivnog perioda. Ovaj proces se inače naziva "*populacioni momentum*", čiji efekti dosežu u periodu 50 do 100 godina, prije nego što se starosna struktura stanovništva ustali (Bloom et al, 2003, 32). Upravo zahvaljujući ovakvim demograf-

---

Među najvažnijim faktorima sa direktnim efektima na demografiju su *BDP* po glavi stanovnika.

---

skim kretanjima je čak i u Evropi krajem prošlog vijeka ostvarivan sporiji i opadajući nivo rasta stanovništva, uprkos tome što je tridesetak i više godina stopa ukupnog fertiliteta bila ispod nivoa proste reprodukcije (Coleman, 2006, 4).

Međutim, u većini razvijenih zemalja, dostignut je nivo "racia" zavisnosti starijeg stanovništva (od 25% i više), a stope ukupnog fertiliteta su pale ispod nivoa proste reprodukcije, koja iznosi 2,1 u razvijenim zemljama i 2,4 u nerazvijenim zemljama i ispoljavaju tendencije daljeg smanjivanja. Tako, u uslovima nikad veće ekonomske međuzavisnosti i isprepletenosti **privrednih kretanja**, za kreatore ekonomskih i drugih politika ovo znači simultano suočavanje sa "pritiskom" na resurse usljed porasta broja stanovnika, te smanjenom ponudom **radne snage** usljed starenja populacije (Lutz et al, 2008b).

U vezi sa uvozom radne snage nužne su dugoročne politike i dogovor između poslodavaca.

U vezi sa uvozom radne snage nužne su dugoročne politike i dogovor između poslodavaca, nosioca političke vlasti i sindikata. Uvoz jeftinije radne snage održiv je samo u vrlo kratkom roku jer niske plate i drugi nepovoljni uslovi podstiču iseljavanje i domaće radne snage, ali i doseljenih. Strana radna snaga se neće dugo zadržati ako ih ne zadrže primjerenije plate i sve ono što je bio razlog iseljavanja domaće radne snage. Nekontrolisan uvoz radne snage vodi ka destabilizaciji na tržištu radne snage. Osim toga iskustva razvijenih zemalja pokazuju da su troškovi integracije strane radne snage veliki.

Za sve navedeno, za duboku analizu, vrlo je važno **razumijevanje** demografske tranzicije kao ključne snage koja je rukovodila evoluiranjem klasične Maltuzijanske populacione dinamike, vođene fiksnim faktorima proizvodnje, ka održivom rastu. Nesinhronizovane pojave koje su obilježje iste su: smanjivanje mortaliteta, povećanje očekivanog životnog vijeka i izraženi pad fertiliteta, pri čemu obim, brzina i vrijeme ovih promjena nisu isti, pa je prolazak kroz ove faze demografskih promjena različit. Kasnije je demografsku tranziciju sustigla i ekonomska tranzicija u BiH.

Neke zemlje još nisu iskusile sva obilježja demografske tranzicije (to su zemlje sa visokim stopama fertiliteta, te one sa 60% stanovništva mlađeg od 30 godina). Neke zemlje se nalaze u središnjoj fazi demografske tranzicije, kod kojih 45-60% stanovništva pripada kontingentu mlađih od 30 godina. Takođe, postoje i privrede koje karakteriše tzv. *postdemografska* tranzicija, a u njima su prisutne niske stope fertiliteta, demografska tranzicija se skoro završila i dala je za rezultat dominaciju starije populacije, gdje je

---

Za sve navedeno, za duboku analizu, vrlo je važno **razumijevanje** demografske tranzicije.

---

manje od 45% populacije uzrasta ispod 30 godina i do ¼ stanovništva starijeg od 60 godina.

Republika Srpska, po svojim demografskim obilježjima, pripada grupi zemalja gdje su prisutne niske stope fertiliteta.

Gdje se nalazi u ovim indikatorima BiH, odnosno Republika Srpska?

Republika Srpska, po svojim demografskim obilježjima, pripada grupi zemalja gdje su prisutne niske stope fertiliteta, manje od 45% populacije je ispod 30 godina i više od 25% populacije je starije od 60 godina.

Republika Srpska	45% populacije ispod 30 god.	25%+ populacije iznad 60 god.	Stopa ukupnog fertiliteta	Medijalna starost stanovn.
“zatvorena popul.”	29,67	28,81	1,35	43,54

Izvor: Pašalić, S. (2023), *Republika Srpska-put do demografskog uspona*. Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pedagoški fakultet

Ali, objektivno, kada bi se uzeo u obzir model “otvorene populacije” podaci bi izgledali nešto drugačiji, čak povoljniji, jer bi ukupan broj stanovnika bio manji, kao i njegovih strukturnih grupacija, pa bi samim tim udio pojedinih grupacija bio drugačiji (povoljniji ili nepovoljniji, što zavisi od brojnih faktora).

Ovdje treba imati na umu da su **tržišta kapitala** povezana i integrisana, da potencijalni efekti demografske tranzicije na zemlje u razvoju, u većoj mjeri, zavise od demografskih trendova u razvijenim zemljama i faktorske mobilnosti. Ako nesinhronizovane demografske promjene podstaknu kretanje kapitala ka nerazvijenim zemljama, njihov *output* će brže rasti. Zato bi ključni **makroekonomski efekti** potpune demografske tranzicije na ovim prostorima bili sljedeći: značajan porast štednje, godišnji porast dnevnic (nadnica) za oko 0,4% u narednih 50 godina, znatno smanjenje kamatnih stopa, te što je najznačajnije, porast prosječne produktivnosti 1,5 puta tokom istog perioda usljed promjena starosne strukture aktivnog stanovništva indukovane tranzicijom u domenu fertiliteta (Aanasio et al, 2006, 19).

Ali, kada je riječ o razvijenim zemljama, demografska tranzicija je imala važnu ulogu u pojavi modernog rasta.

Ali, kada je riječ o razvijenim zemljama, demografska tranzicija je imala važnu ulogu u pojavi modernog rasta. Zašto? Zato što je omogućila privredama da konvertuju veliki dio dobitka od

akumulacije kapitala i tehnološkog progressa u rast *per capita* dohotka (Galor, 2010, 1). Ali i isto tako kao fundamentalni predu-

slov da bi se iskoristila prilika koju nude demografske okolnosti bile su adekvatne i pravovremene odluke iz domena **ekonomske politike**. Bilo je nekoliko varijabli koje su uticale na sposobnost nekih država da sve ovo i ostvare, i to: zdravstvena politika, planiranje porodice, politika obrazovanja i mjere ekonomske politike koje unapređuju fleksibilnost tržišta rada, otvorenost za razmjenu i promociju štednje.

Demografska dividenda se mora "zaraditi", jer je ovakav "poklon" ekonomski svrsishodan ukoliko se investira valjano u **ljudski kapital**.

Sve to imalo je direktan i indirektan uticaj na brzinu odvijanja demografske tranzicije, ekonomski rast i razvoj. Upravo su zemlje koje su 60-tih i 70-tih godina prošlog vijeka iskusile efekte ubrzane demografske tranzicije i ostvarile značajan ekonomski rast, što su ekonomisti nazvali "demografska dividenda". Međutim, demografska dividenda se mora "zaraditi", jer je ovakav "poklon" ekonomski svrsishodan ukoliko se investira valjano u **ljudski kapital** i kreiraju prilike za zapošljavanje mladih. Drugim riječima, demografska tranzicija koja vodi ka dominaciji starosne grupe **radno sposobnog stanovništva** predstavlja šansu i priliku za jednu zemlju da takvu pogodnost eventualno i materijalizuje u vidu veće produktivnosti i viših stopa rasta. Baš to je učinio Japan i ostvario tzv. "populacioni bonus", sa visokim stopama rasta zahvaljujući povećanju udjela populacije u radnom dobu. Međutim, prosječna godišnja stopa promjena u grupi razvijenih zemalja će u narednim decnijama biti negativna (-0,31%), prije svega usljed ekstremno nepovoljnih tendencija na ovom planu u Evropi, koju očekuje smanjenje radne snage od 0,61%, pa će udio ove strukturne grupe u strukturi ukupnog stanovništva biti oko 50%. Da li nam je sada jasno zašto nam razvijene zemlje prosto "otimaju radnu snagu"? Naime, razvijene zemlje se nalaze pri kraju njihove demografske tranzicije. To znači da se u nekim zemljama (Italija, Španija, Japan, Koreja, Singapur, Tajvan..) promjene već ispoljavaju u vidu **smanjenja** raspoložive **radne snage** i ubrzanog **starenja stanovništva**, dok će se u drugim zemljama ispoljiti najkasnije za desetak do dvadesetak godina. Time, bez dileme, ovaj fenomen nameće nove izazove u sferi raspodjele i vodi ka **nižem** rastu **produktivnosti**, manjoj fleksibilnosti na tržištu rada, povećanim troškovima zdravstvenog osiguranja, njege i zdravstvene zaštite.

Drugim riječima, demografska tranzicija koja vodi ka dominaciji starosne grupe **radno sposobnog stanovništva** predstavlja šansu i priliku za jednu zemlju.

Konkretno, da bi ustanovili da li postoji **obrazac** po kojem izmjene u broju i strukturi stanovništva utiču na **ekonomski rast**,

---

U Evropi danas živi oko 9% svjetske populacije, a u narednih tridesetak godina (2050.) će biti između 6 i 7% svjetske populacije.

---

potrebno je da poredimo **demografska kretanja** bar za period 1960-2024., sa projektovanim promjenama do 2070., ili pak do sredine ovog vijeka (2050.), globalno, a posebno u BiH i Republici Srpskoj, sa akcentom na to kakav bi mogao biti

ekonomski rast da su demografske promjene bile kao što današnje projekcije tvrde. Upravo taj "obračun" je pokazao da bi u okolnostima koje predviđaju demografske projekcije za budući period, više od polovine zemalja iskusilo bi to da je se okončao period kada su razvijene privrede imale visoke udjele radno sposobnog stanovništva i dobru demografsku kompoziciju, te da ih nadalje očekuju drugačiji demografski trendovi sa nepovoljnim ekonomskim posljedicama.

Koja rješenja bi bila najbolja?

U Evropi danas živi oko 9% svjetske populacije, a u narednih tridesetak godina (2050.) će biti između 6 i 7% svjetske populacije. Usljed pada stope fertiliteta nastaviće se starenje populacije na duži rok, a kada se stabilizuje stopa rađanja, kontinuirano smanjenje stope smrtnosti će postati jedini uzrok starenja stanovništva. U ovim decenijama je broj ljudi za rad dostigao svoj vrh, pa će uslijediti njihov pad. Za razliku od prošlog vijeka kada je udio mlade populacije u evropskim zemljama iznosio 27%, a starijih od 60 godina svega 12%, sredinom ovog vijeka se očekuje dramatična promjena ovih struktura na 16% i 33%, dok će prosječna starost u Evropi porasti sa 38 godina (2000) na 49 godina (2050.). Upravo će se u posebno teškoj situaciji nalaziti prostori istočne, jugoistočne i južne Evrope (dakle i naši prostori), koji će u uslovima niskog fertiliteta (BiH među najnižima) i intenzivnije emigracije, pretrpjeti rapidno smanjenje populacije (i u apsolutnim i

---

Usljed pada stope fertiliteta nastaviće se starenje populacije na duži rok.

---

relativnim pokazateljima), što će prepолоviti broj stanovnika tokom ovog vijeka (BiH, prema projekcijama UN će 2070.-te imati oko 1,5-1,6 miliona stanovnika).

Austrijski naučnici su analizirali razvoj stanovništva Evrope između 1990.-2020., uzimajući u obzir prirodni demografski

razvoj i migracije. Došli su do zaključka prema kojem u Evropi postoji snažna "granica" koja dijeli zapad i istok, tako što na distanci od samo nekoliko stotina km postoje prostori snažnog porasta stanovništva i alarmantnog demografskog pada. Tomas Sobotka (Thomas) navodi: "Migraciona kretanja u međuvremenu su postala glavni faktor koji stoji iza rasta ili smanjenja stanovništva u Evropi".

Izbor demografskih solucija je skučen.

Prema tome, imajući na umu nepovoljnosti aktuelne demografske situacije, sasvim je logično da se preispitaju mogućnosti da se ovi (negativni) impulsi po ekonomski rast ublaže. Grublje rečeno, rješenja se mogu (i moraju) podijeliti na **demografska** i **nedemografska** (Pašalić, S., 2021.).

Izbor demografskih solucija je skučen, a da bi se povećao "racio" potencijalne podrške neophodni su **povećanje fertiliteta** i "pojačane" migracije. Konkretno, u svrhu pukog održavanja postojećeg nivoa pomenutog "racia", stopa ukupnog fertiliteta u Evropi bi morala da poraste na **3,5**, a to je nemoguća varijanta! Potom se postavlja pitanje, može li se **migracijama** (a Evropa je još uvijek najpoželjniji kontinent za migrante), nadomjestiti deficit stanovništva kreiran niskim stopama rađanja?

Ipak, čini se da efekti ovakvih imigracionih kretanja nisu baš toliko "zamašni". Tako na primjer, ukoliko se želi očuvati postojeće stanje, potrebno je da **25** miliona ljudi godišnje migri-
ra u Evropu. Pa ako bi to predstavljalo neku vrstu ekonomskog "spasa" za Evropu, ovo u startu se potpuno odbacuje. Uz to, u nekim dijelovima (jugoistočna Evropa, gdje su i zemlje zapadnog Balkana), situacija je komplikovanija jer je ekonomska razvijenost ovih zemalja na daleko nižem nivou, pa se ne smatraju atraktivnim prostorima za imigraciju (što je i danas jako vidljivo).

Dakle, čini nam se da više ne postoje **demografske solucije** za starenje stanovništva, pa je neophodno pribjegavanje **nedemografskim** odgovorima (rješenjima) koja se odnose na poboljšanja u **obrazovnoj sferi**, prilagođavanje **tržištu rada**, u **penzionom sistemu** i pomjeranju starosne granice penzionisanja.

Dakle, čini nam se da više ne postoje **demografske solucije** za starenje stanovništva.

Prvo, povećano ulaganje u obrazovanje populacije uopšte (ali i koja se nalazi u radnom periodu), predstavlja značajnu determinantu sa isključivo pozitivnim dejstvom na **ekonomski rast**.

Drugo, pod pretpostavkom da se ostvari tzv. "scenarij" globalne edukacije, odnosno da budući trendovi upisa (tranzicija ka kate-

---

Ostaje neizvjesno da li će pozitivne posljedice većih obrazovnih dostignuća moći baš da kompenzuju one negativne koje su nastale smanjenjem radne snage.

---

gorijama višeg nivoa obrazovanja), **obrazovni profil** radne snage će se nesumnjivo konstantno poboljšavati. Istovremeno, ako *inputi* rada nastave da opadaju usljed tehnoloških promjena, ova kombinacija malobrojnijih, ali bolje obrazovanih radnika, može stimulatивно djelovati na povećanje

produktivnosti rada, a to je upravo ono što je evropskim zemljama, a nama na zapadnom Balkanu posebno) potrebno. Ipak, ostaje neizvjesno da li će pozitivne posljedice većih obrazovnih dostignuća moći baš da kompenzuju one negativne koje su nastale smanjenjem radne snage.

Pored toga, **manje razvijene evropske zemlje** (i zapadni Balkan) se generalno suočavaju sa problemima nereformisanih tržišta rada i penzionih sistema, a po pravilu one zemlje koje su sa demografskog stanovišta u naložijoj poziciji (gdje spada i BiH) istovremeno imaju i najveće institucionalne poteškoće. Dakle, pošto se starenje stanovništva ne tretira samo kao demografski problem *per se*, već sve više kao funkcija rigidnih ili zastarjelih institucija, smatra se da je neophodna kombinacija odgovora za bolje upravljanje ovim promjenama. A to bi moglo da podrazumijeva sljedeće:

1. Poboljšanje *racija* realne podrške, odnosno povećanje udjela aktivne radne snage, putem povećanja učešća žena u radnoj snazi, skraćivanjem ciklusa trajanja studiranja, ranijim zapošljavanjem.

2. Modifikovanje obaveznog i dalji razvoj dobrovoljnog penzionog osiguranja.

3. Stimulisanje kapitalnih investicija u svrhu poboljšanja produktivnosti (a time i konkurentnosti) i ekonomskog rasta, zhtjevani rast produktivnosti da bi se "pokrio" problem koji na-

---

Manje razvijene evropske zemlje (i zapadni Balkan) se generalno suočavaju sa problemima nereformisanih tržišta rada i penzionih sistema.

---

staje starenjem stanovništva (a to je porast zavisne populacije) morao bi da bude bar **0,5%** godišnje do 2030. godine.

Međutim, situacija u BiH (i Republici Srpskoj) je komplikovanija, pošto posljednju deceniju 20. vijeka predstavlja oličenje simultanog odvijanja **dva tipa tranzicije**, za koje se ispostavilo da nisu tekle nezavisno jedna od

druge, **ekonomske**, koja je u to vrijeme počela, te **demografske** koja je trajala decinijama prije toga.

Naime, nivo stopa ukupnog fertiliteta od oko 2,1 koja obezbjeđuje prosto obnavljanje stanovništva, u BiH je zabilježena 1983. (2,02) prošlog vijeka, da bi se danas spustila na 1,29, uz tendenciju daljeg smanjivanja, sve do druge polovine ovog vijeka. Smanjenje stope fertiliteta je posljedica same ekonomske tranzicije (uz još neke faktore), potom smanjenja životnog standarda, povećanja siromaštva, veće nesigurnosti po pitanju radnog mjesta i dohotka, iseljavanja mlade populacije i dr.

Međutim, situacija u BiH (i Republici Srpskoj) je komplikovanija.

Evidentno je da će veličina populacije u BiH i Republici Srpskoj uzrasta **30-49** godina u kontingentu radno sposobnog, pretrpjeti pad. Potom, ako se tome doda preko milion (1991.-2023.) ljudi koji su emigrirali (**1.350.00**) iz BiH, stanje se čini još nepovoljnijim. Konkretno, migraciona kretanja (iseljavanje stanovništva) će uzrokovati ne samo smanjenje broja stanovnika, već i buduće potomstvo. Uz to, emigriranjem visokoobrazovane mlađe populacije, produkuju se negativne konsekvence po produktivnost rada, ekonomski rast i razvoj privrede.

.Zato su analizirane demografske solucije za **rješenja** problema produkovanih demo-ekonomskom evolucijom na ovim (našim) prostorima potpuno neprimjenjive. BiH ne može povećati "racio" potencijalne podrške zahvaljujući migracijama, jer ne predstavlja područje atraktivno za doseljavanje stanovništva. A samo stopa fertiliteta, koja suštinski mijenja kompoziciju populacionih struktura, takođe nije od značaja za BiH, pošto se deficit stanovništva prouzrokovan niskim stopama rađanja, ne može kompenzovati u okolnostima kada ta stopa postaje još niža.

Prema tome, struktura stanovništva nije više samo demografski problem jer je period ekonomske tranzicije, sa lošim ekonomskim prilikama i velikim propustima u oblasti upravljanja **ljudskim resursima**, samo pogoršalo, ionako nepovoljne, trendove i ostavio trag u vidu poremećaja tokova demografske tranzicije. Budući da problem prevazilazi demografski opseg, **nedemografske solucije** za rješavanje ovih pitanja su jedino što BiH (i Republika Srpska) ima sada na raspolaganju.

Evidentno je da će veličina populacije u BiH i Republici Srpskoj uzrasta **30-49** godina u kontingentu radno sposobnog, pretrpjeti pad.

Da **zaključimo**, ovo (dugogodišnje) proučavanje uticaja populacionih promjena na ekonomski rast i razvoj, postaje **neophodno** u godinama i decenijama koje dolaze, ali i usljed potencijalnog interesovanja koje treba da iskazuju ovim povodom i **institucije**, koje presudno utiču u domenu **konkurentnosti**.

Budući da problem prevazilazi demografski opseg, **nedemografske solucije** za rješavanje ovih pitanja su jedino što BiH (i Republika Srpska) ima sada na raspolaganju.

Ako bismo izvršili prostornu analizu u Republici Srpskoj, ona obično počinje neprostornim linearnim regresionim modelom (Ordinary Least Squares – OLS), a zatim se testira treba li ili ne referentni model proširiti efektima prostorne interakcije. OLS model u slučaju ovog istraživanja procjenjuje direktan efekat BDP-a po stanovniku na visinu fertiliteta pojedinih NUTS regija. Model OLS glasi:

$$y_i = \beta x_i + \varepsilon$$

Prilog:

Republika Srpska - nomenklaturne statističke regije (NUTS)

R.b.	NUTS 3	Broj stanovn.	Broj živ. vor. <i>N</i>	Broj umrl. <i>M</i>	Opšta stopa n	Opšta stopa m	Prirodni pr. <i>J</i>	Migracioni saldo <i>ums</i>	Stopa prir. <i>j</i>
	NUTS 3 / Prijedorska	252.563	2.159	3.389	8,56	13,42	-1.212	-162	-4,87
	NUTS 3 / Banjalučka	255.062	2.460	2.745	9,64	10,76	-285	408	-1,12
	NUTS 3 / Dobojska	171.109	1.487	2.192	8,69	12,81	-1.141	-152	-6,67
	NUTS 3 / Bijelj./zvorn.	261.110	1.811	2.934	6,93	11,24	-1.124	54	-4,30
	NUTS 3 / Istars./treb.	175.025	1.452	2.247	8,29	12,84	-795	144	-4,54
	NUTS 2 / Rep. Srpska	1.114.819	9.309	13.508	8,35	12,12	-4.199	207	-3,77

ZAKLJUČAK

Uspješno poslovanje u cjelini, pretpostavlja postojanje materijalnih resursa (osnovna i obrtna sredstva) i ljudskih resursa. Pojam "ljudski resursi" odnosi se na ukupnost ljudskih potencijala u preduzeću, koje čine znanja, sposobnosti, vještine, kreativnost, motivacija i radna energija potrebna za ostvarenje ciljeva preduzeća.

Da **zaključimo**, ovo (dugogodišnje) proučavanje uticaja populacionih promjena na ekonomski rast i razvoj, postaje **neophodno**.

U savremenim uslovima poslovanja neophodno je da se ljudskim resursima posveti znatno više pažnje nego ostalim resursima. Interes sva-

kog preduzeća za ljudske resurse nije prevashodno humanističke prirode, nego ekonomske.

Oblikovanje, razvoj i unapređenje metoda upravljanja ljudskim resursima, uvođenje edukativnih tečajeva i treninga u preduzeća u privredi, organizacije i institucije, postavljaju se kao temeljni zadaci (koji su definisani u programu rada UNWTO-a), sve u cilju podizanja kvaliteta ukupnog ekonomskog rasta.

U savremenim uslovima poslovanja neophodno je da se ljudskim resursima posveti znatno više pažnje nego ostalim resursima.

LITERATURA I IZVORI

- Attanasio, O., Kitao, S., & Violante, G. L. (2006). Quantifying the Effects of the Advances in Macroeconomics, 6(1), 1-44
- Lutz A, et.al. (2008a). Regulation of the neural circuitry of emotion by compassion meditation: effects of meditative expertise. PLoS One 3:e1897.
- Pašalić, S. (2018). Uticaj demografskog starenja na ekonomski rast Republike Srpske, ADS, Novi Sad
- Pašalić, S. et al (2020). Demographic trends the educational system og the Republic Srpska. Bijeljina: OIKOS economics
- Pašalić, S. (2020). Demografski indikatori i GIS analiza, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pedagoški fakultet
- Pašalić, S.(2021). Recentna demografska kretanja - koliko djece treba Republici Srpskoj?, Univerzitet u Istočnom Sarajevu: Pedagoški fakultet
- Stevo Pasalic and Darko Pasalic (2016). Migration Losses in Bosnia and Herzegovina and
- Demographic Aging, ADVED 2016 2nd INTERNATIONAL CONFERENCE ON ADVANCES IN EDUCATION AND SOCIAL SCIENCES, OCERINT- INTERNATIONAL
- ORGANIZATION CENTER OF ACADEMIC RESEARCH ISTANBUL (ISBN: 978-605-64453-8-5)- IJASOS- International E-Journal of Advances in Social Sciences, Vol.II, Issue 6, December 2016.(THOMSON REUTERS ISI CONFERENCE PROCEEDINGS CITATION INDEX
- Coleman, D. (2006). Europe's Demographic Future: Determinants,
- Wertheimer-Baletić, A., (1999). Stanovništvo i razvoj. Zagreb: Mate
- Thomas Sobotka (2024). Migraciona kretanja u Evropi. Institut u Beču
- **Izvori:**
- Demografski bilteni 1996-2024., RZSRS, Banja Luka, 2024.
- Demografija, bilteni 1996-2024., Agencija za statistiku BiH, Sarajevo, 2024.
- Stanovništvo, bilteni 2013-2024., Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2024.

Kuljanin Branimir¹

BRIKS I RAĐANJE VIŠEPOLARNOG SVIJETA

Sadržaj: Zapadna oligarhija je u pokušaju stvaranja svoje planetarne imperije dovela svijet na ivicu nuklearnog rata. Posljednjih mjeseci su se odigrala 2 politička događaja međunarodnog značaja. U gradu Kazanju, u Rusiji, je 22-24. oktobra 2024. održan 16. godišnji skup udruženja BRIKS, a u SAD 5. novembra izbori za predsjednika, Predstavnički dom Kongresa, trećinu članova Senata i guvernera 11 država. Rusija predsjedava udruženjem BRIKS u 2024. godini. Njegovo proširenje sa 4 nova člana (Egipat, Etiopija, UAE, Iran) i 13 država-partnera otvara dodatne mogućnosti višestrane saradnje i doprinosi jačanju dvostranih veza učesnika. Saradnja zemalja BRIKS u rješavanju najvažnijih neodložnih pitanja svijeta vodi stvaranju višepolarnog međunarodnog poretka, zasnovanog na načelima međunarodnog prava i Povelje OUN. Srbi – Srbija, Crna Gora i Srpska se od neprijatelja – Zapada, SAD, NATO i EU trebaju okrenuti prijateljima na Istoku i Jugu, državama koje udružujući se u BRIKS i razne saveze stvaraju novi svijet ravnopravnih naroda, civilizacija i kultura.

Saradnja zemalja BRIKS u rješavanju najvažnijih neodložnih pitanja svijeta vodi stvaranju višepolarnog međunarodnog poretka, zasnovanog na načelima međunarodnog prava i Povelje OUN.

---

¹ Prof. dr Branimir Kuljanin, u mirovini

Кljučне riječi: imperijalizam, globalizam, rasizam, nacizam, neokolonijalizam, sloboda, suverenitet, ravnopravnost, mir, saradnja, razvoj.

Содержание: Западная олигархия в своей попытке создать свою планетарную империю поставила мир на грань ядерной войны. За последние месяцы произошло 2 политических события международного значения. В городе Казань, в России, 22-24. октября 2024 года состоялось 16-е ежегодное собрание объединения БРИКС, а в США 5 ноября выборы президента, Палаты представителей Конгресса, трети членов Сената и губернаторов 11 штатов. Россия председательствует в объединении БРИКС в 2024 году. Его расширение за счет 4 новых членов (Египет, Эфиопия, ОАЭ, Иран) и 13 стран-партнеров открывает дополнительные возможности многостороннего сотрудничества и способствует укреплению двусторонних связей участников. Сотрудничество стран БРИКС в решении наиболее актуальных мировых проблем ведет к созданию многополярного международного порядка, основанного на принципах международного права и Устава ООН. Сербия - Сербия, Черногория и Сербская должны повернуться от своих врагов - Запада, США, НАТО и ЕС к друзьям на Востоке и Юге, странам, которые, присоединяясь к БРИКС и различным альянсам, создают новый, многополярный мир равных народов, цивилизаций и культур.

Ключевые слова: империализм, глобализм, расизм, нацизм, неоколониализм, свобода, суверенитет, равенство, мир, сотрудничество, развитие.

Content: The Western oligarchy, in its attempt to create its planetary empire, has brought the world to the brink of nuclear war. In recent months, 2 political events of international importance have taken place. The 16th annual meeting of the BRICS association was held in Kazan, Russia, on October 22-24, 2024, and in the USA on November 5, elections for the president, the House of Representatives, a third of the Senate and the governors of 11 states were held. Russia chairs the BRICS association in 2024. Its expansion with 4 new members (Egypt, Ethiopia, UAE, Iran) and 13 partner states opens up additional opportunities for multilateral cooperation and contributes to strengthening bilateral ties between the participants. The cooperation of the BRICS countries

in resolving the most pressing issues of the world leads to the creation of a multipolar international order, based on the principles of international law and the UN Charter. Serbs - Serbia, Montenegro and Srpska - should turn from their enemies - the West, the USA, NATO and the EU - to their friends in the East and the South, countries that, by joining forces in BRICS and various alliances, are creating a new world of equal peoples, civilizations and cultures.

Međunarodni vojno-tehnički forum „Armija 2022“ otvoren 15. avgusta 2022. u Moskvi je proveo Međunarodni antifašistički kongres.

Keywords: imperialism, globalism, racism, Nazism, neo-colonialism, freedom, sovereignty, equality, peace, cooperation, development.

Američki fašizam

Međunarodni vojno-tehnički forum „Armija 2022“ otvoren 15. avgusta 2022. u Moskvi je proveo Međunarodni antifašistički kongres². Društveni i politički značaj skupa je ogroman, ne smiju se zaboraviti pouke strašnog zla do kog je nacizam doveo čovječanstvo u 20. vijeku. Taj skup je u međuvremenu, za protekle dvije godine, postao platforma za suzbijanje nacističke ideologije. Najopasniji je savremeni američki fašizam i njegove metastaze nastale u mnogim vazalnim zemljama SAD.

Vladajuća elita SAD, prvenstveno Demokratska stranka, provodi opasnu politiku istovremenog podsticanja neonacističke ideologije i fašističkih grupa kao udarne borbene snage u Ukrajini, baltičkim državama, Poljskoj, Kanadi i drugim zemljama. Ona se bori za svoje ciljeve suprotstavljajući se unutrašnjim i vanjskim protivnicima, kojima lijepi etikete fašista i neonacista. Pooštravanjem zakonodavstva, korištenjem skrivenih operativnih i taktičkih mehanizama obavještajnih službi, upravljanjem javnim mnenjem putem medija pod svojim nadzorom, provodi svoju otvoreno fašističku politiku u zemlji i svijetu.

Ulog je na neonacističke grupe i profašističke pokrete, koje koriste obavještajne službe. Čine ih duševno bolesne osobe, koje se na društvenim mrežama i u uličnim sukobima bore za svoju ideologiju.

Vladajuća elita SAD, prvenstveno Demokratska stranka, provodi opasnu politiku.

---

² https://zavtra.ru/blogs/sovremennij_amerikanskij_fashizm_i_ego_metastazi

Za izazivanje sukoba koriste nepomirljive političke protivnike, pristalice demokrata i republikanaca, „trampista“, i društvene

---

Ulog je na neonacističke grupe i profašističke pokrete, koje koriste obavještajne službe.

---

grupe - „bijeले“ i „crne“, doseljenike i „domaće“ Amerikance, nacionalne i polne manjine, paravojne snage (Antifa) i izmišljena, lažna ljudska prava, razorne pokrete (BLM), koji neminovno

narušavaju društveno-političko stanje, dovode do novih masovnih pokolja vatrenim i drugim oružjem, unutrašnjih i „vanjskih“ terorističkih napada, vojnih sukoba. Tako tajne službe SAD ostvaruju svoje projekte u svojoj (BLM, Antifa, Oluja Kapitola, Buffalo Shooter) i drugim zemljama.

Pojačano širenje, internacionalizacija američkog fašizma, posebno u Ukrajinu, baltičke države i Poljsku, i domaći terorizam u SAD su dvije strane jednog istog kretanja, metastaze američkog fašizma.

Za SAD, fašizam i fašistička ideologija su duhovna Alma mater³, duboko pronikla u društveno tkivo zemlje, primljena tokom nastanka i razvoja državnosti. Najjače se ispoljava početkom 20. vijeka, ne popuštajući cijelo stoljeće, a rasplamsala se s novom snagom početkom 21. vijeka. Fašistička strana državnosti SAD je stvarala skrivenu intelektualnu i ideološku „nadgradnju“, filozofiju i strategiju, osobenu ideološku sredinu, čiji su naistaknutiji ideološki predstavnici činili jezgro takozvane „duboke“ države, „kabineta u sjeni“ vladajuće elite. Istraživanje preduslova i prostorno-vremenskih okvira nastanka fašizma razbija predstavu uspostavljenu u javnosti o vezi fašizma s njemačkim nacizmom. U sjenci Hitlera se kriju pravi tvorci svjetskog fašizma, fašističke državne ideologije - SAD, čiji su razmjeri i način djelovanja u borbi za „čistoću rase“: razdvajanje, selekcija, sterilizacija, genocid, oduševljavali firera. O tome on piše u svojoj knjizi Moja borba (Mein Kampf).

Fašizam za Ameriku nisu Hitlerove izjave o najvišoj vrijednosti i čistoći „arijevske rase“ i milionima žrtava ni „doktrina fašizma“ Musolinija. Za SAD, fašizam je vlastita istorija stvaranja državnosti, rani-

---

Za SAD, fašizam i fašistička ideologija su duhovna Alma mater.

---

3 alma mater - (lat. majka hraniteljica), časna majka, velika škola, naziv odmila za sveučilište koje je neko pohađao i gdje se „zadiojio“ znanjem i sposobnostima. U Starom Rimu izraz se koristio kao počasni naziv za razne boginje majke, posebno Cereru ili Kibelu, a kasnije i u katoličanstvu za Djevicu Mariju.

je i duže nego za Italiju i Njemačku istorijsko razdoblje stvaranja fašističke države, koje uključuje borbu za „čistoću nacije“. Ta državna vlast obezbjeđuje provođenje rasne borbe (sudovi, policija, medicina, posebne komisije). Naučna elita je u okviru eugeničke nauke pripremila opravdanje za potrebu, izvodljivost i djelotvornost rasne selekcije i izvođenje medicinskih zahvata (sterilizacija) i drugih zločinačkih istraživanja nad vlastitim građanima. Kasnije su tu praksu preuzeli Hitlerovi nacisti u sabirnim (koncentracionim) logorima. Vodeći tehnološki giganti su dali tehničke mogućnosti za ostvarivanje fašističkih ideja. Tu je i spremnost da podijele „najbolje prakse“ i saradnja sa sve jačom nacističkim vlašću u Njemačkoj. Trpeljivost vlasti SAD prema nacifašistima, koju predstavljaju kao slobodu mišljenja i govora, izražavanja volje, je jedan od odjeka rasističko-nacističke istorijske prošlosti, kroz koju je prošla država. Sada prešućuje fašistički odnos prema svojim građanima, koji su bili masovno podvrgnuti genocidu: rasnom razdvajanju i ssterilizaciji u okviru eugeničke doktrine „rasne čistoće“. Hitler je bio nadahnut američkim rasizmom kraja 19. i početka 20. stoljeća. Taj rasizam je bio primjer za uspon njemačkog nacističkog rasnog zakonodavstva. Firer se divio SAD zbog načina na koji su isključile pojedine rase iz društva. Vidio ih je kao model države kakvu je pokušao da stvori u Njemačkoj. Hvalio je Amerikance za lov na Indijance tokom širenja države na zapad. Prisilna sterilizacija, razdvajanje rasa, zabrana međurasnih brakova i gasne komore su provođeni u SAD za eugenička istraživanja znatno prije nego u nacističkoj Njemačkoj.

Fašizam za Ameriku nisu Hitlerove izjave o najvišoj vrijednosti i čistoći „arijevske rase“ i milionima žrtava ni „doktrina fašizma“ Musolinija.

Fašisti su izvor (sa)radnika tajnih službi SAD. U decembru 2006., New York Times je objavio tajni izvještaj Ministarstva pravde koji, na više od 600 stranica, detaljno navodi imena, položaje i način rada obavještajnih agencija, opisujući kako su CIA i FBI pomagali nacističkim zločincima da izbjegnu kaznu, vrbovali ih i prevezli u SAD da rade na tajnom zadatku protiv SSSR⁴. Zemlja koja se predstavljala kao sigurna za bjegunce od progona, je postala sigurna za zločince Trećeg Rajha, kojima je privrženost CIA i FBI omogućila da izbjegnu kaznu. Visok stepen njihove 'korisnosti' u sukobu sa SSSR tokom Hladnog rata je nadmašio razloge za suđenje za

---

Fašisti su izvor (sa)radnika tajnih službi SAD.

---

⁴ https://zavtra.ru/blogs/sovremennij_amerikanskij_fashizm_i_ego_metastazi

ratne zločine. Tek nakon objavljivanja tajnog izvještaja, neki su prebačeni na suđenje u SAD i druge zemlje.

Anglo-američko-cionistička imperija je imperija bankara, finansijera, vlasnika hedž-fondova i berzanskih spekulanta.

Taj dokument otkriva i odnos vlasti u Kijevu prema nacističkim zločincima. Zapadni „stratezi“ smatraju savremene neonaciste najspobnijim snagama u sukobu s Rusijom i Kinom. Svi savremeni američki fašistički pokreti i grupe su prožeti agentima FBI i drugih obavještajnih agencija. Država zloupotrebljava i bijele i crne fašiste za postizanje svojih političkih ciljeva.

Imperija vodi neobjavljeni svjetski rat

Anglo-američko-cionistička imperija je imperija bankara, finansijera, vlasnika hedž-fondova i berzanskih spekulanta. Svi ostali - rukovodioci i stručnjaci, državni službenici i vojska su im potčinjeni⁵. Savremeni kapitalizam je dostigao potpunu premoć i ogromnu centralizaciju u cjelokupnom sistemu⁶. SAD su najbolji pokazatelj stvarnih ciljeva finansijskog kapitala, koji je proizveo i globalistički imperijalizam posljednjih desetljeća od pada SSSR i socijalizma u Istočnoj Evropi. U spoljnoj politici SAD postoji neprekidna potreba za izazivanjem ratova ili prijetnji njima radi održanja i prevladavanja interesa finansijskog sistema u svijetu.

SAD su od završetka Drugog svjetskog rata 1945. skoro neprekidno 80 godina u ratu širom svijeta. Vojska ne služi za odbranu, već za neprekidne ratove, mediji ne služe za nadzor vlasti i pravovremeno obavještavanje građana, već potpuno služe vlasti, obmanjuju građane, proizvodnja hrane ne služi zdravlju i napretku, već da bi ljudi od nje obolijevali, industrija informacijskih tehnologija i vještačke inteligencije ne služi olakšanju proizvodnje, da tehnika obavi poslove koje može, već za prikupljanje podataka o ljudima i upravljanje njihovim ponašanjem. Ni zdravstveni sistem ne služi zdravlju građana, već kapitalu čineći

---

SAD su od završetka Drugog svjetskog rata 1945. skoro neprekidno 80 godina u ratu širom svijeta.

---

ljude bolesnim, hroničnim potrošačima lijekova i korisnicima zdravstvenih usluga. Vlast ne služi narodu, već krupnom kapitalu, dobiti (profitu), u izokrenutom društvu u kom je novac jedino mje-

⁵ <https://vizitno.ru/tretya-mirovaya-vojna-uzhe-nachalas-no-imperiya-uzhe-proigrala-chast-3/>

⁶ <https://rt.rs/opinion/branko-pavlovic/107392-branko-pavlovic-kapital-zdravlje/>

rilo svih vrijednosti. U njemu se sve prodaje i kupuje, pa i ljudska čast i savjest, nasuprot političkim, moralnim i drugim ubjeđenjima koja su u bolja vremena krasila ljude. I opjevana demokratija, proglašena za najviši politički ideal, je obesmišljena masovnom kupovinom i krađom glasova na izborima. Od svih savremenih političkih tehnologija vjerovatno je najrazvijenija tehnologija kupovine i krađe glasova. Spremnost građana da se „prodaju“ za neki, manji ili veći iznos, i vlasti da kupuju i krađu glasove dovodi u pitanje opstanak demokratskog društva i države. Svijetu je potreban duboki preporod, iz korijena treba mijenjati odnos čovjeka prema samom sebi, sugrađanima, društvu i državi.

Vojni sukobi u Ukrajini i na Bliskom istoku nose opasnost prerastanja u Treći svjetski rat.

Vojni sukobi u Ukrajini i na Bliskom istoku nose opasnost prerastanja u Treći svjetski rat 'demokratskog' Zapada - SAD i njihovih vazala ('saveznika') protiv 'autoritarnih režima' - Rusije, Irana, Kine i Sjeverne Koreje, zemalja, koje je američka ratna propaganda obilježila kao „prijetnju“ ili „protivnika“.⁷ Ne zaostaju na listi neprijatelja i mnoge druge zemlje svjetskog Istoka i Juga.

SAD predvode anglo-američku cionističku imperiju, čiji je cilj više od jednog stoljeća potpuno (vojno-političko, ekonomsko, medijsko) osvajanje cijelog svijeta. Sadašnja upozorenja izjednačavaju Treći svjetski rat s nuklearnim, ali on već dugo traje. Nakon završetka Drugog svjetskog rata, nuklearni „prvi udar“ SAD na Rusiju nikada nije skidan s dnevnog reda američkih vojnih planera. Prvi put je planiran dok rat još nije bio završen: operacija „Nezamislivo“ je trebala početi u ljeto 1945. nuklearnim udarom na Moskvu, Lenjingrad i mnoge druge gradove SSSR. Prelomno razdoblje Trećeg svjetskog rata je počelo Bajdenovim preuzimanjem dužnosti predsjednika SAD 20. januara 2021. Ono traje već 4 godine, angloameričko-cionistička imperija i njena neoliberalna globalistička ideologija ga gube. Uz svjetski Istok i Jug, i Evropa je počela da se oslobađa od Imperije, kojoj je bila podređena tokom jednog vijeka. Uz Rusiju, germanski svijet će vjerovatno biti u središtu sljedećeg razdoblja evropske istorije. Pobjeda Trampa je pobuna protiv širenja neoliberalnog kapitalizma, koje je dovelo do duboke podjele američkog društva⁸. Razočaranje liberalizmom je toliko

---

Uz svjetski Istok i Jug, i Evropa je počela da se oslobađa od Imperije.

---

⁷ <https://vizitnlo.ru/tretya-mirovaya-vojna-nachalas-no-imperiya-uzhe-proigrala/>

⁸ <https://news.mail.ru/politics/63575649/?from=swap&swap=3>

da sva upozorenja o krhkosti demokratije, slobode i upućivanja na pogubne ratove 20. stoljeća nisu mogli spriječiti povratak republikanca u Bijelu kuću.

Vladajući društveno-ekonomski model je zastario.

Vladajući društveno-ekonomski model je zastario⁹. Rastuća potrošnja pod klasičnim imperijalizmom je dovela do liberalnih ratova. Jedino prijetnja upotrebe nuklearnog oružja može spriječiti svjetski rat narednih 15-20 godina. Zapad je, gubeći svoj položaj, napao Rusiju da bi razbio zemlju koja je vojno-strateško jezgro, babica uspona svjetske većine, oslobođenja svijeta. Zapadu i kijevskim nacistima trebaju mirovni pregovori da bi napravili predah i prikupili snagu za sljedeći udarac. Može se očekivati da će Rusija naredne 2-3 godine pobijediti Zapad u Ukrajini bez krajnjih mjera. SAD su, duboko podijeljene na liberale-sataniste i konzervativce-zapadne hrišćane, sve bliže građanskom ratu i raspadu. Evropa je iscrpila svoje snage, sada ludački srlja u treći svjetski rat. Treba je zaustaviti prije nego što po treći put zavije u crno sebe i svijet. U 20. vijeku se zaglibila u 2 čudovišna svjetska rata, grešnik je pred cijelim čovječanstvom.

Anglosaksonci su bili glavni pobornici, tvorci fašizma u 20. vijeku, koji su nakon poraza Hitlerove Njemačke 1945., obnovili u Hladnom ratu i nakon sloma SSSR 1991. Rusija od februara 2022. provodi vojnu operaciju za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine. Time je počela borbu za uništenje fašizma, koji je kroz takozvanu globalizaciju obnovljen na Zapadu. Njen istorijski zadatak je uništenje 'crne kuge', u čemu je podržava većina svijeta.

Zapadne elite ne namjeravaju da traže mirni, stvaralački izlaz iz svjetske krize, nastale kao rezultat njihove politike nepravde i neravnopravnosti. Spremne su da iskoriste svoje uobičajene načine. Zapad je iz suprotnosti s početka 20. vijeka izašao kroz Prvi svjetski rat. Drugi svjetski rat je omogućio SAD da pre-

---

Anglosaksonci su bili glavni pobornici, tvorci fašizma u 20. vijeku, koji su nakon poraza Hitlerove Njemačke 1945., obnovili u Hladnom ratu i nakon sloma SSSR 1991.

---

vladaju posljedice Velike depresije, postanu najveća ekonomija svijeta i nametnu drugima vlast dolara kao svjetske rezervne valute. I krizu koja je počela 1980-ih Zapad je umnogom prevazišao prisvajanjem dobara SSSR. Da bi se izvukao iz no-

---

⁹ https://www.kp.ru/online/news/6074265/?utm_source=zapkp&utm_medium=referral&utm_term=20512&utm_content=6721276_a_3&utm_campaign=40405&utm_referrer=24smi.info

vih suprotnosti, koje su se zaoštrile sa izbijanjem svjetske finansijske krize 2007-08., pokušava da slomi Rusiju i druge zemlje koje su izabrale put samostalnog razvoja, da još više pljačkaju njihova bogatstva. Ako to ne uspiju, pokušaću da izazovu slom poretka, koji će okriviti za nevolje, ili će odlučiti da, kao i 2 puta u 20. vijeku, izazovu svjetski rat u nadi da će ih on spasiti. Sadašnji neokolonijski model je osuđen na propast, ali zapadne gazde će se držati njega, jer nemaju da ponude svijetu ništa osim pljačke i reketa.

Odnosi Rusije i SAD su najgori u proteklih 30 godina zbog sukoba u Ukrajini.

‘Saveznici’ SSSR u Drugom svjetskom ratu, koji su na njega nahuškali Hitlerovu Njemačku, sada guraju ukrajinske naciste na Rusiju da je zajedno unište i natjeraju cijeli svijet da živi po njihovom diktatu. SAD posebno brine produbljivanje saradnje Rusije i Kine, koja dovodi u pitanje nadmoć Zapada¹⁰. Veze dvije evrozijske velesile su uspješnije od klasičnih saveza iz doba Hladnog rata.

Odnosi Rusije i SAD su najgori u proteklih 30 godina zbog sukoba u Ukrajini. Rusija je strpljiva, ali opasnost neposrednog oružanog sukoba sa SAD je vrlo velika. Vašington ne prekida svoje beskrajne pokušaje ispitivanja njene snage u raznim oblastima. Neprijatelji spekulišu s idejom „crvenih linija” da bi gurnuli NATO u neposredni sukob s Rusijom, stanje je izuzetno opasno. Rusija je, na osnovu iskustva vojne operacije, podrške Zapada Kijevu, usvojila novu nuklearnu doktrinu, jer klasično nuklearno odvracanje ne djeluje u potpunosti. U Vašingtonu i drugim prestonicama zemalja NATO, vojni planeri u Briselu bi morali čuti i shvatiti poruku upozorenja iz Moskve. Rusija ne želi rat, ali neće dozvoliti beskrajno podrivanje bezbjednosti naroda i države.

Rusija i Kina su mnogo naučile iz jugoslovenskog i srpskog iskustva. Zajedno s Indijom predvode svjetsku većinu u borbi protiv zapadnog neokolonijskog rasizma i nacizma. Sa svojim saborcima u udruženju BRIKS stvaraju novi, višepolarni svjetski predak, u kom će miroljubiva saradnja stvoriti uslove za svestran razvoj svih. Nakon pobjedničkog završetka ruske vojne operacije u Ukrajini, uz kijevske naciste treba kazniti i njihove pokrovitelje u SAD, Kanadi, Britaniji, Francuskoj, Njemačkoj, Poljskoj, pribaltičkim i drugim zemljama. Treba, kao i poslije Drugog svjetskog

---

Rusija i Kina su mnogo naučile iz jugoslovenskog i srpskog iskustva.

---

10 <https://news.mail.ru/politics/63168076/?from=swap&swap=3>

rata, suditi zločincima koji su u svom pohodu na svijet neposredno i posredno uništili brojne zemlje u Evroaziji i Africi i živote de-

---

Lanac događaja koji je počeo da se odvija 2022-23. ukazuje da je došlo vrijeme kada SAD podstiču lokalne vojne sukobe širom svijeta da bi zadržale svoju nadmoć.

---

setina miliona ljudi. Svoj krvavi pohod na svijet zapadni fašisti su počeli napadom NATO na Srbe i uništenjem Jugoslavije 1990-ih. Beograd, koji su nakon razaranja u Prvom i Drugom svjetskom ratu, po treći put bombardovali 1999., bi bio pravo mjesto za taj sudski proces.

Rusija je odložila predaju Zapada

Lanac događaja koji je počeo da se odvija 2022-23. ukazuje da je došlo vrijeme kada SAD podstiču lokalne vojne sukobe širom svijeta da bi zadržale svoju nadmoć.¹¹ Jedino što im omogućava da zadrže svoj povlašteni položaj i prošire uticaj na skoro sve zemlje svijeta je velika potražnja za dolarima, za koje SAD kupuju skoro sve što im treba od drugih zemalja. Da bi očuvale potrebu svih zemalja da koriste njihovu nacionalnu valutu, stvaraju žarišta napetosti u mnogim dijelovima svijeta. Na taj način pokušavaju da natjeraju sve ostale da nastave koristiti dolare. Istovremeno, ni najmanje ih ne brine što je njihova politika propast za stotine miliona ljudi, koja prijete da vremenom preraste u svjetski rat.

Uprkos svoj žestini oružanih sukoba koji su počeli u različitim dijelovima svijeta, najveći tek predstoji¹². Svijet se postojano kreće prema početku otvorenog sukoba SAD i Kine, koji će po svoj prilici postati najteži i najrazorniji u posljednjih sto godina, a možda i u ljudskoj istoriji. Stanje otežava to što vodeće zemlje imaju ogromne zalihe nuklearnog oružja, čija bi upotreba dovela do stradanja miliona, pa i milijardi ljudi širom Zemlje. Ipak, svijet još uvijek ima priliku da to izbjegne. Da ne bi izazvalo početak tog sukoba, vodstvo Rusije je izbjeglo da stanje u Ukrajini i istočnoj Evropi dovede do otvorene predaje Zapada, jer bi u tom

---

Uprkos svoj žestini oružanih sukoba koji su počeli u različitim dijelovima svijeta, najveći tek predstoji.

---

slučaju Amerikanci sve svoje snage odmah bacili u rat s Kinom, za koji ona ne bi imala vremena da se pripremi. Odmjeren tok sukoba u Ukrajini omogućava Kini da sakupi snagu za nadolaze-

11 https://deita.ru/article/558792?utm_source=infox.sg&utm_medium=referral&utm_campaign=exchange

12 https://deita.ru/article/560032?utm_source=infox.sg&utm_medium=referral&utm_campaign=exchange

ći sukob sa SAD. Predaja Zapada u Ukrajini bi dovela do oštrog preusmjeravanja moći čitavog anglosaksonskog svijeta prema saveznicima Rusije u istočnoj Aziji.

Protekli vijek je bio vrijeme vojno-političke i ekonomsko-finansijske vladavine SAD.

Tajna nuklearna strategija SAD

Bajden je u martu 2024. odobrio povjerljivu verziju nuklearne strategije SAD „Smjernice za nuklearno raspoređivanje“, s planom obuzdavanja Kine u svjetlu rasta njenog nuklearnog arsenala i o suprotstavljanju pripremama za usaglašene nuklearne izazove Pekinga, Pjongjanga i Moskve. U dokumentu se prvi put govori o preusmjerenju strategije obuzdavanja, usredsređenoj na brzo širenje nuklearnog arsenala Kine. Dokument je toliko tajan da nije dostupan u digitalnom obliku, već samo u štampanom malom broju oficira Pentagona i zvaničnika nacionalne bezbjednosti.

„Američki san“ i nevesela java

Protekli vijek je bio vrijeme vojno-političke i ekonomsko-finansijske vladavine SAD¹³. One su, počev od kraja 19. vijeka, za nešto više od sto godina, stvorile ogromnu imperiju, koju pokušavaju da prošire na cijeli svijet. Na putu im se, kao i mnogim osvajačima prije njih, ispriječila Rusija. Amerikanci su u svoja kola upregli Ukrajince, koji već 3 godine krvare za „velikog brata“. Mogu se praviti razni scenariji kako će sukob dalje teći i završiti se, ali postavlja se pitanje šta to tjera osvajače Novog svijeta da se vraćaju u Stari s ognjem i mačem? Postoji li neki smisao i značaj američkog društva u duhovnom životu i svjetsko-istorijskom napretku čovječanstva?

Jevreji su dali svijetu ideju jednog Boga, Grci filosofiju, Rim pravo, Englezi parlament, Francuzi republiku. Nacionalna ideja SAD ima eshatološke korijene. Prvi doseljenici, engleski protestanti, su maštali o izgradnji Carstva Božijeg na zemlji, htjeli su da budu primjer drugima. Ali, nacionalna ideja „američke izuzetnosti“ je proživjela duboki preobražaj za protekla 2-3 vijeka. Američka ideologija slobode, vrijednog rada, razvoja i sticanja bogat-

---

Amerikanci su u svoja kola upregli Ukrajince, koji već 3 godine krvare za „velikog brata“.

---

13 <https://diplomacija.fdb.edu.rs/14888/news/amerikanci-vise-ne-veruju-u-americki-san/>

stva, „američki san“ gubi svoju privlačnost. Američka „izuzetnost“ je odmah po ujedinjenju 13 malih kolonija na istočnoj obali

---

Monroova doktrina i spoljna politika SAD se zasnivaju na ideji „Američke izuzetnosti“.

---

li Sjeverne Amerike prerasla u osvajački pohod na kontinent. Monro je 1823. u pismu Kongresu proglasio takozvanu Monroovu doktrinu, kojom su oba američka kontinenta proglašena zonom isključivog uticaja SAD.

One su dale sebi za pravo da izvedu preventivni napad na svaku državu koja ugrožava njihove interese. Monroova doktrina je pokušaj ideološkog opravdanja imperijalizma SAD. Od Meksika su 1846. otele pola države. Nakon osvajanja kontinenta, SAD počinju pokoravanje Evroazije. U svom osvajačkom pohodu su, nakon razvala SSSR i preuzimanja Istočne Evrope, stigle na granicu Rusije.

Monroova doktrina i spoljna politika SAD se zasnivaju na ideji „Američke izuzetnosti“. Ta ideja opravdava sve što radi vodstvo zemlje. I većina građana smatra da su SAD izuzetna država u istoriji čovječanstva, vođa sa jedinstvenom sudbinom i zadatkom u svijetu. Američka ideja („američki san“, Džejms Adams, Epos Amerike, 1931.) opravdava imperijalnu politiku, nema nikakve veze s društveno-političkim idealima čovječanstva. U SAD vlada kult sile, socijalni darvinizam. Socijal-darvinistička „borba za život“, sukob rasa je, po mišljenju američkih državnika, nepromjenljivi biološki temelj međunarodnih odnosa. Ideolozi, geopolitičari i političke vođe SAD smatraju da lična potrošnja, koja određuje okvire nacionalnog ideala, ima „granice rasta“, jer na Zemlji nema dovoljno dobara da svi ostvare „američki san“. Američka ideologija opravdava sve, uključujući ubijanje, kao ispravno za dobro nacije. Po njoj, veći dio svijeta pripada rasno nesposobnim narodima i državama, koji ga ne zaslužuju. Zato ga visoko civilizovana društva trebaju osvojiti. Anglosaksonci su politički i ekonomski najrazvijenija rasa, imaju pravo na cijelu Zemlju. Američka ideologija je ideologija izabranih – pojedinaca, naroda i rasa, zasnovana na ideji nejednakosti. ‘Izabrani’, u krajnjem slučaju, može biti sva-

---

Američka ideologija opravdava sve.

---

ko ko to poželi: anglosaksonski rasisti, jevrejski cionisti, njemački nacisti, italijanski fašisti. SAD su veoma šaroliko društvo. Unutrašnja borba za vodeći položaj u njemu nikada nije prestajala.

Filosofija moderne je formaciona filosofija istorije, napretka, ujedinjavanja svijeta u vremenu. Nakon sloma sovjetskog komu-

nističkog globalizma, stvaranja svjetskog komunističkog društva, sa srpom i čekićem na globusu, preostala je ideja liberalnog društva, koje stvaraju SAD. Socijalizam, društvo slabih i zavidljivih, je poklekao pred kapitalizmom, u kom su sposobni i vrijedni bogati i sretni.

Filosofija moderne je formaciona filozofija historije, napretka, ujedinjavanja svijeta u vremenu.

U tim ideologijama prostorne, kulturno-civilizacijske osobenosti i razlike naroda, država i kontinenata ne znače ništa. Ali, u 21-om, vijeku globalizacije, svijet postaje sve povezaniji. Ranije srazmjerno razdvojeni, sve brojniji, mnogoljudniji narodi se susreću, što dovodi i do „sukoba civilizacija“ - Sjevera i Juga, Zapada i Istoka. Nakon sloma socijalizma, na ogromnom prostoru Evroazije i svijeta bjesne klerikalci i nacisti. Jugoslavija je utopljena u krvi. Od raspada SSSR i sada se tresu i nebo i zemlja u Ukrajini. Širenje američke liberalne imperije je zaustavljeno na prilazima Rusiji.

SAD ne mogu uspostaviti „novi svjetski poredak“, Pax Americana. Ljudi cijelog svijeta teže priznanju svog ljudskog dostojanstva, kako pojedinci tako i narodi i rase. Ko bi pristao da prizna svoju nižu vrijednost i klanja se ‘višima’? Jedini mogući način držanja ljudi u takvom položaju je nasilje. Ljudi, narodi i rase su različiti, ali ne postoje ‘viši’ i ‘niži’. U svijetu živi po oko 15-20 miliona Roma i Jevreja. Oni su jako različiti narodi, ali nema mjerila po kom bi se jedan mogao smatrati višim ili nižim od drugog. Svaki ima svoj način života, istoriju i kulturu. Nevolja je u pokušaju svođenja svega i svačega na jedan nazivnik, pa se u brojniku dobiju različite veličine, više ili manje. Svako je osoben, jedinstven, nastao u svom mjestu i vremenu. Mjerilo nije količina, već kakvoća. Postoje osnovne boje, ali i beskrajno mnogo njihovih prelijeva, nijansi. Jutarnje i sunce na zalasku nije isto. Ako je ikada bila, Amerika više nije zemlja mogućnosti, gdje sve zavisi od sposobnosti i napora čovjeka. Naprotiv, ona je duboko podijeljeno društvo u kom djeca itekako zavise od roditelja. „Američki san“, zasnovan isključivo na materijalnom bogatstvu, je neodrživ. Istinski je duhovno bogatstvo, vjera u visoke ideale i posvećenost njima.

SAD ne mogu uspostaviti „novi svjetski poredak“, Pax Americana.

Rusija – spas od propasti zapadne civilizacije neoliberalnim ludilom

---

Pohlepa i namjera da očuva neograničenu vlast su razlog hibridnog rata Zapada protiv Rusije, koju hoće da pretvori u svoju koloniju.

Pohlepa i namjera da očuva neograničenu vlast su razlog hibridnog rata Zapada protiv Rusije, koju hoće da pretvori u svoju koloniju. Neće je kao slobodno društvo za ravnopravnu saradnju, već pljačku neukih robova. Na Zapadu su

prešli na krajnje poništavanje vjere, morala i porodice, potpuno su poludili. Građani Rusije ne prihvataju da roditelji, otac i majka postanu broj 1, 2 ili 3, da u školama od prvih razreda izopačavaju djecu, nude im operaciju zamjene pola, što vodi izumiranju naroda. Rusija ima svoju, drukčiju budućnost zasnovanu na vjeri u dobrotu i zdravom napretku čovjeka. Za Zapad je opasnost ruski duh - umjetnost, pravoslavna vjera, filosofija i nauka. Zato zabranjuje ruske pisce, kompozitore i filozofe, rastura Rusku pravoslavnu crkvu i cijelu rusku kulturu, pokušava da onemogući razvoj i napredak Rusije.

Ona je potrebna svojim građanima, da ih zaštiti od neprijateljstva Zapada. Rusija se nakon sloma komunizma vraća pravoslavnom hrišćanstvu i zajedničkom životu raznih naroda u duhu njihovog kulturno-istorijskog nasljeđa. U novembru 2022. Putin je odobrio osnove državne politike za očuvanje i jačanje duhovnih i moralnih vrijednosti. One se prenose sa starijih na nova pokoljenja, čine osnovu ruskog građanskog društva. Uključuju život, dostojanstvo, ljudska prava i slobode, rodoljublje, građanstvo, služenje otadžbini i odgovornost za njenu sudbinu, visoke moralne ideale, jaku porodicu, stvaralački rad, prvenstvo duhovnog nad materijalnim, humanizam, milosrđe, pravdu, zajedništvo, uzajamnu pomoć i poštovanje, istorijsko pamćenje i neprekidnost pokoljenja, jedinstvo naroda Rusije. Velika zemlja postaje Nojeva barke za ljude koji dijele hrišćanske vrijednosti, bježe od neoliberalizma koji nameće Zapad. To su zapadne zemlje, mahom članovi NATO i EU,

---

Za Zapad je opasnost ruski duh - umjetnost, pravoslavna vjera, filosofija i nauka.

---

kjih ima oko 50. Mnogi njihovi građani žele da pobjegnu od lažnih neoliberalnih ideala i pređu u Rusiju. Ukaz Putina, koji pojednostavljuje preseljenje i boravak u Rusiji, je pretvara u utočište

razumnih ljudi, koji žele da žive u zdravom društvu.

Šta je BRIKS?

BRIKS je međudržavno udruženje 9 zemalja (Brazil, Rusija, Indija, Kina, Južna Afrika, Egipat, Etiopija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Iran). Osnovano je 16. juna 2006. (kao BRIK) na Sankt Peterburškom međunarodnom ekonomskom

forumu (SPIEF)¹⁴. Saradnja zemalja u okviru BRIK je počela 20. septembru 2006.: na predlog Putina, održan je prvi sastanak ministara vanjskih poslova Rusije, Kine i Brazila i ministra odbrane Indije na zasjedanju Opšte skupštine OUN u Njujorku. Tada su se 4 velike države saglasile da razvijaju „višeslojnu saradnju“. Prvobitni članovi (Brazil, Rusija, Indija, Kina) su u prvim godinama nakon stvaranja udruženja bili među 10 najvećih zemalja po prostoru, stanovništvu i BDP. Pridruženjem Južnoafričke Republike JAR (South Africa), organizacija je februara 2011. promijenila naziv u BRIKS. Udruženju su se kao punopravni članovi 1. januara 2024. pridružili Egipat, Etiopija, Ujedinjeni Arapski Emirati (UAE) i Iran. Rusija je tog dana preuzela predsjedavanje, koje se održava pod sloganom jačanja višestranosti za pravedan svjetski razvoj i sigurnost. U sklopu svog predsjedavanja, Ruska Federacija provodi više od 200 političkih, ekonomskih i društvenih događaja.

Pandan BRIKS je G7, klub najbogatijih zemalja Zapada. One ne razmatraju bilo kakvu namjeru da im se neko pridruži, jer preko G7 uspostavljaju geoekonomsku vladavinu u svijetu. Nasuprot njima, BRIKS nije zatvoreni elitni klub, već put ekonomskog ujedinjavanja svih koji žele, grupa koja prihvata sve različitosti. Karakter, način rada i vrijednosti G7 i BRIKS su potpuno isključivi, međusobno suprotstavljeni.

Do 16. skupa BRIKS, održanog 22-24. oktobra 2024. u Kazanju, status zemalja pozvanih da se pridruže je uključivao Argentinu (nakon izbora i promjene vlasti, pod pritiskom SAD, odbila da se pridruži) i Saudijsku Arabiju (nije potvrdila članstvo).

Na skupu u Kazanju je predložena nova kategorija zemalja vezanih za BRIKS - 13 država je dobilo status „partnerske zemlje“.

BRIKS je međudržavno udruženje 9 zemalja (Brazil, Rusija, Indija, Kina, Južna Afrika, Egipat, Etiopija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Iran).

Pandan BRIKS je G7, klub najbogatijih zemalja Zapada.

Ulogu predsjedavajućeg BRIKS ima država-član tokom jedne kalendarske godine. Od 2009., predsjednici država se sastaju

¹⁴ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%A0%D0%98%D0%9A%D0%A1>

jednom godišnje na zvaničnom skupu u zemlji koja predsjedava. Uz ovaj, održavaju se i sastanci ministara spoljnih poslova, finansija i drugih.

Ulogu predsjedavajućeg BRIKS ima država-član tokom jedne kalendarske godine.

BRIKS je, za razliku od regionalnih saveza (Evropska unija, Afrička unija, Afrička ekonomska zajednica, Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini, Južnoamerička integracija, Asocijacija zemalja jugoistočne Azije) udruženje svjetskih razmjera, pokret za oslobođenje od zapadnog neokolonijalizma. Udruženje je izraz interesa svjetske većine drukčije od Pokreta nesvrstanih, iako im je suština slična. BRIKS je novi pokret nesvrstanih, koji predvode najmoćnije zemlje svjetskog Istoka i Juga, za slobodni, demokratski svijet humanizma, ravnopravnosti i zajedništva.

BRIKS je vremenom, uz sve uspone i padove, postao pokretačka snaga promjena u svijetu, idejni nosilac izgradnje novog, višepolarnog svjetskog poretka. Udruženje je osnova širih povezivanja sa postojećim regionalnim savezima, prije svega Šangajskom organizacijom za saradnju (ŠOS), kineskim projektom Jedan pojas, jedan put (Novi put svile, BRI) koji je od 2013. okupio više od 100 zemalja, Velikim evroazijskim partnerstvom, čiji su dio Evroazijski ekonomski savez (EAES) i Koridor Sjever-Jug. BRIKS je krovno udruženje, ideološki predvodnik novih saveza u svijetu. Ključni je ŠOS. BRIKS i ŠOS se zajedno bore protiv zapadnog neokolonijalnog ekonomskog sistema, glavni cilj im je uništenje monopolnog položaja dolara u svjetskom finansijskom sistemu. ŠOS, osnovan 2001., je najveći svjetski regionalni savez, koji se prostire na 2/3 Evroazije.

Rusija i Kina, stalni članovi Savjeta bezbjednosti OUN i velike svjetske sile, produbljuju stratešku saradnju, štite međunarodnu pravdu i pravosuđe, čuvaju postojanost svijeta, usko saraduju i usklađuju svoj rad¹⁵. U proteklih 10 godina rusko-kineski odnosi su izdržali neviđena iskušenja, ali Rusija i Kina su našle pravi način da saraduju kao dvije velike susjedne zemlje. BRIKS

Rusija i Kina, stalni članovi Savjeta bezbjednosti OUN i velike svjetske sile, produbljuju stratešku saradnju.

---

otvara i nudi puteve razvoja, koje je Zapad zatvorio ratovima i iskorištavanjem slabijih.

Saradnja zemalja BRIKS obuhvata širok raspon raznih oblasti društvenog života: politiku,

---

¹⁵ <https://news.mail.ru/politics/63325549/>

bezbjednost, privredu (energetika, poljoprivreda, industrija, informaciono-komunikacione tehnologije), zdravstvo, obrazovanje, nauku i kulturu. Saradnja u oblasti privrede, trgovine i finansija je najrazvijenija. Zbog širokog spektra saradnje održavaju se glavni i skupovi iz pojedinih oblasti. Najčešće su se sastajali ministri finansija i guverneri centralnih banaka. Visoki zvaničnici odgovorni za ekonomiju i finansije se sastaju najmanje 2 puta godišnje. I bezbjednost hrane, poljoprivrede, energetike, nauke i tehnologije i ostalih zajedničkih oblasti razmatraju ministri. Na glavnom skupu, koji se održava jednom godišnje, učestvuju glave država ili vlada, usvajaju zaključke s posebnih skupova, daju preporuke za dalju saradnju i ukazuju na buduća kretanja. Glavni skup ima strateški karakter. Saradnja država-članova je zasnovana na 2 stuba: prvi je usaglašavanje i višestrana saradnja na načelima udruženja s težištem na ekonomskom i političkom upravljanju; drugi je dvostrana svestrana saradnja država-članova. Rad je usredsređen na reformu svjetske ekonomije i politike. Rusija, kao jedan od polova bivšeg dvopolarnog svijeta nastoji da utiče na ostale države svijeta i pokrene pitanje reformisanja svjetskih ustanova, prvenstveno monetarno-finansijskih: Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i svih 5 podružnica Grupacije Svjetske banke (SB). Posebna pažnja se posvećuje problematici reformisanja OUN. Reforma tih ustanova i organizacija je sve više predmet rasprave u BRIKS i drugim zajednicama, jer se svijet znatno promijenio od osnivanja postojećih nakon Drugog svjetskog rata.

Saradnja zemalja BRIKS obuhvata širok raspon raznih oblasti društvenog života.

Naziv udruženja

Naziv-akronim BRIK (eng. BRIC) je u novembru 2001. predložio Džim O'Nil, rukovodilac odjeljenja za globalno ekonomsko istraživanje američke finansijsko-investicione kompanije Goldman Saks, u radu Izgradnja boljih globalnih ekonomija BRIKS (Building a Better Global Economic BRICs), za označavanje 4 privrede s najbržim rastom BDP – Brazila, Rusije, Indije i Kine¹⁶. Naglasio je da ove 4 države imaju mogućnosti da postanu značajne ekonomske sile u narednom desetljeću. Redosljed slova je određen eufonijom i tim što je riječ u engleskoj transkripciji BRICS slična

---

Posebna pažnja se posvećuje problematici reformisanja OUN.

---

16 <https://www.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=575262>

engleskoj bricks – cigle, naglašavajući da će se usponom ovih zemalja u velikoj mjeri graditi dalji rast cjelokupne svjetske privrede.

U oktobru 2024., u vrijeme održavanja 16. godišnjeg skupa u Kazanju u Rusiji, punopravni članovi BRIKS su 9 država.

Nakon što su se ekonomije zemalja učesnika učvrstile do 2010. od međunarodne finansijske krize 2007-08 BRIC i BRICS su doslovno postali „zlatne cigle zemalja“. Pridruženjem Južnoafričke Republike, organizacija je februara 2011. promijenila naziv u BRIKS. 1. januara 2024., BRIKS su se kao punopravni članovi pridružili Egipat, Etiopija, Ujedinjeni Arapski Emirati (UAE) i Iran, pa je korišten i naziv BRIKS+.

Sastav BRIKS

U oktobru 2024., u vrijeme održavanja 16. godišnjeg skupa u Kazanju u Rusiji, punopravni članovi BRIKS su 9 država. U različitim razdobljima, oko 40 zemalja se interesovalo za ulazak u udruženje, od kojih je oko 20 formalno podnijelo zahtjev za prijem. Pojedini državници su govorili o namjeri da se pridruže, pa su potom iz raznih razloga odustajali. Argentina i Saudijska Arabija su bile „pozvane zemlje“. Argentina je odbila da se pridruži nakon formalnog poziva 2023., a Saudijska Arabija nije potvrdila članstvo u BRIKS, u koji je trebala ući 1. januara 2024. Nakon što je pozvana da se pridruži, prošlog ljeta je dobila ‘čestitku’ od starih, zapadnih ‘prijatelja’ – poplave neviđene u toj pustinjskoj zemlji.

Brazil, Rusija, Indija i Kina imaju značajne mogućnosti saradnje, što će im omogućiti da uspješnije utiču na svjetska kretanja. Predviđa se da će Kina i Indija u narednim godinama biti najveći isporučiooci industrijskih proizvoda i usluga, a Brazil i Rusija sirovina. Od te 4 zemlje Indija ima najveće mogućnosti rasta narednih 30 do 50 godina. Ona ima mnogobrojno mlado obrazovano stanovništvo. Zemlje BRIKS zahtijevaju demokratizaciju međunarodnih odnosa i povećanje uloge Juga u svjetskom upravljanju.

Brazil, Rusija, Indija i Kina imaju značajne mogućnosti saradnje, što će im omogućiti da uspješnije utiču na svjetska kretanja.

Jedan od načina da se to postigne je dedolarizacija svjetske ekonomije. Udruženje je do 2023. razmišljalo o uvođenju svoje jedinstvene BRIKS-valute, ali Indija ne podržava tu zamisao.

BRICS partneri su 13 zemalja, koje su taj status dobile u Kazanju.

Proširenje udruženja

12. novembra 2010., na skupu G20 u Seulu, Južnoafrička Republika JAR (Republic South Africa RSA) je izrazila želju da se pridruži BRIK. Nakon njenog prijema, ime udruženja je promijenjeno iz BRIK u BRIKS.

BRICS partneri su 13 zemalja, koje su taj status dobile u Kazanju.

Od sredine 2010-ih u političkim i stručnim krugovima se raspravlja o proširenju BRIKS na BRIKS+. Saradnja 5 glavnih članova je trebala biti proširena zbog šireg kruga koji svaki od njih stvara u okviru regionalnih saveza i organizacija.

Novina kineskog predsjedavanja 2017. je uključivanje velikih zemalja u Aziji, Africi i Latinskoj Americi, od kojih mnoge do tada nisu bile u oblasti uticaja Kine. 28 zemalja je pozvano da učestvuje na BRIKS forumu političkih stranki, istraživačkih agencija i građanskih organizacija, održanom u junu 2017. u kineskom gradu Fudžou. Među pozvanim na BRIKS+ su bili predstavnici Indonezije, Malezije, Filipina, Kambodže, Egipta, Nigerije, Etiopije, Kenije, Argentine, Čilea i Meksika. Neke od tih zemalja su, zbog svog regionalnog uticaja, privredne snage, veličine zemlje i stanovništva, dugo s pravom tvrdile da su dio područja djelovanja BRIKS.

Krajem 2010-ih, Iran, Indonezija i Turska su, pored ostalih država, viđene kao mogući članovi BRIKS. Bangladeš, Sirija, Egipat, Nigerija, Saudijska Arabija, Argentina su izrazili želju da se pridruže. Vang Ji, ministar vanjskih poslova Kine, je 19. maja 2022. predložio proširenje BRIKS. Argentina i Iran su 27. juna 2022. podnijeli zahtjeve za pridruživanje. Predsjednik Međunarodnog foruma BRIKS Anand je 14. jula 2022. najavio želju Turske, Egipta i Saudijske Arabije da postanu članovi. Do 2020-te 13 zemalja je bilo zainteresovano za članstvo, a 6 predalo zvanične prijave (Alžir, Egipat, Saudijska Arabija, UAE, Iran, Bahrein). Egipat je 14. juna 2023. podnio zahtjev za pridruživanje, a Etiopija 29. juna 2023. 14. avgusta 2023. ministar vanjskih poslova JAR je odobrio listu 23 zemlje koje su formalno podnijele zahtjeve. Predsjednik JAR Ramafosa je 24. avgusta 2023. objavio da su Argentina, Saudijska Arabija, Egipat, Etiopija, UAE i Iran pozvani da se pridruže BRIKS. 1. januar 2024. je određen za datum pristupanja. Nakon

---

Krajem 2010-ih, Iran, Indonezija i Turska su, pored ostalih država, viđene kao mogući članovi BRIKS.

što je Milej poslije izbora preuzeo dužnost predsjednika Argentine, ona je odbila da se pridruži BRIKS. Egipat, Etiopija, UAE i

---

Zbog savremenih ratova i produbljenja međunarodnih sukoba, BRIKS postaje najprivlačniji oblik saradnje nezavisnih država.

Iran su se 1. januara 2024. pridružili BRIKS. Saudijska Arabija nije pristupila udruženju.

Nove prijave za članstvo

Zbog savremenih ratova i produbljenja međunarodnih sukoba, BRIKS postaje najprivlačniji oblik saradnje nezavisnih država, koje neće da budu žrtve zapadnog neokolonijalizma. Za članove grupe BRIKS i zemlje koje razvijaju saradnju s njom je najvažnije da poštuju načela OUN. To su prvenstveno suverena ravnopravnost država, nemiješanje u unutrašnja pitanja, mirno rješavanje sporova, poštovanje suvereniteta i prostorne cjelovitosti svih država. BRIKS je protiv nacizma, zabrane slobode govora, nacionalnih jezika, kultura, nasljeđa i zatvaranja kanonskih crkava. Privlačnost BRIKS je, uz privrednu saradnju, u tom što zemlje zadržavaju svoj suverenitet i mogu da slobodno ostvaruju svoje interese. S proširenjem BRIKS, one preuzimaju od Zapada i ključni uticaj u Grupi 20. Proširenjem nisu zadovoljeni zahtjevi svih zemalja koje žele da postanu članovi, ali BRIKS nastoji da održava bliske veze s njima. Dugoročno, biće stvoreni razni načini veza s tim zemljama.

Malezija je u julu 2024. podnijela zahtjev za pridruživanje BRIKS, Azerbejdžan 20. avgusta, Turska 2. septembra, Sirija 5. oktobra, a vodstvo Kazahstana je 16. oktobra odlučilo da se ne pridruži BRIKS u doglednoj budućnosti.

Prirodna dobra i politika

Prirodna dobra čine poljoprivredno zemljište, šumska dobra (bilje, drvo, divljač), vode, podzemna mineralna dobra, energenti (ugalj, nafta, gas). Rusija ima najveće zalihe prirodnih dobara, njihova vrijednost se procjenjuje na oko 75 triliona dolara. Sljedeće su SAD sa 45 triliona, Saudijska Arabija 34 triliona, Kanada 33 triliona i Iran 27 triliona. Saudijska Arabija i Iran su, mada ne spadaju među najveće zemlje, među prvih 5 zbog velikih zaliha nafte i gasa. Kina, koja je treća po veličini, ima 23 triliona dolara, jer je znatan dio ze-

---

Malezija je u julu 2024. podnijela zahtjev za pridruživanje BRIKS.

---

mlje visoravan i pustinja gdje se ne koriste skoro nikakva dobra. Rusija ima prirodna dobra planetarnih razmjera u svim oblastima, ona je jedina zemlja koja ne osjeća nedostatak bilo čega. Prednjači po zalihama prirodnog gasa, na drugom je mjestu po zalihama zlata, a njene zalihe dijamanata su skoro polovina svjetskih. Ruske zalihe mineralnih sirovina se procjenjuju na samo 1,5 triliona dolara. Saudijska Arabija je više od 80 godina ključni svjetski izvoznik nafte, a Rusija i Iran proizvođači prirodnog gasa. SAD imaju najveće zalihe uglja, uz njega prednjači drvo. Kanada, Saudijska Arabija i Venecuela imaju najveća naftna polja. Prirodna dobra uveliko utiču na međunarodnu trgovinu zemalja koje raspolažu njima. Razvijene zemlje su manje podložne takvoj zavisnosti. Unatoč vodstvu u zalihama uglja, SAD su tek pete po njegovoj proizvodnji. Šumska dobra su imala ogromnu važnost u razvoju privrede SAD, a i sada imaju ključnu ulogu u industriji celuloze, papira i drveta. Unatoč prelasku od privrede zasnovane na prirodnim dobrima na dekarbonizaciju, potražnja za njima je postojana zbog privreda zemalja u razvoju koje brzo rastu. Rusija je, prema stanovništvu (146 miliona) 4 puta bogatija prirodnim dobrima nego SAD (332 miliona).

Rusija ima najveće zalihe prirodnih dobara, njihova vrijednost se procjenjuje na oko 75 triliona dolara.

Pokazatelji BRIKS

Zemlje BRIKS zauzimaju 36% kopna, imaju 3,6 milijardi žitelja, što je 45% od 8,1 milijardi svjetskog stanovništva.¹⁷ Za zajedničko im je posjedovanje velikih prirodnih dobara – voda, šuma, poljoprivrednog zemljišta, energije, ruda metala i minerala. Imaju polovinu svjetskih zaliha nafte i gasa.

Od 1992. su udvostručile svoj udio u BDP svijeta. Glavni rast su obezbjedile Kina i Indija. Za to vrijeme, zemlje G7 su pale sa 45 na 30% BDP. Svjetski ekonomski rast će narednih godina u velikoj mjeri pokretati zemlje BRIKS (prvenstveno Brazil, Indija i Kina), a doprinos zemalja G-7 (SAD, Njemačka, Japan) će se smanjivati. Ukupni BDP zemalja BRIKS je 58,9 triliona dolara, udio zemalja članova u svjetskoj ekonomiji premašu-

---

Zemlje BRIKS zauzimaju 36% kopna, imaju 3,6 milijardi žitelja, što je 45% od 8,1 milijardi svjetskog stanovništva.

---

¹⁷ https://ria.ru/20241101/google-1981440916.html?utm_source=news.mail.ru&utm_medium=informers&utm_campaign=rian_partners

je pokazatelje Grupe sedam (G7) i nastavlja da raste. Predviđa se da će prosječna stopa rasta BDP zemalja BRIKS do kraja 2024. biti

---

Po površini Rusija je prva zemlja u svijetu, Kina treća, Brazil peta, Indija sedma, JAR 25-ta.

4%, što je više od svjetske 3,2%¹⁸. U doglednoj budućnosti, BRIKS će stvarati glavni rast svjetskog BDP. Jugoistočna Azija i Afrika postaju središta svjetskog rasta. S ekonomskim razvojem rašće i njihov uticaj u svijetu.

Po površini Rusija je prva zemlja u svijetu, Kina treća, Brazil peta, Indija sedma, JAR 25-ta. Po stanovništvu Indija je prva, Kina druga, Brazil peta, Rusija deveta, JAR 25-ta. Po radnoj snazi Kina i Indija su na prvom i drugom mjestu, Brazil petom, Rusija sedmom i JAR 34-om. Kina je prva po izvozu, Rusija 12., Indija 20., Brazil 26. i JAR 40., a po uvozu Kina druga, Indija 10., Rusija 21., Brazil 26. i JAR 34. Po zlatnovalutnim zalihama Kina je prva, Rusija četvrta, Indija deseta, Brazil 10. i JAR 37. Po vojnim troškovima Kina je druga, Rusija treća, Indija četvrta. Po broju vojnika Kina je prva, Indija druga, a Rusija peta. Saobraćajne mreže zemalja BRIKS su među najvećim u svijetu, one su među vodećim i po potrošnji energije i broju korisnika mobilnih telefona i interneta.

BDP zemalja BRIKS 2024., po procjeni, iznosi:

Država Nominalni BDP (milijardi dolara) BDP po glavi stanovnika (dolara)

Brazil 2.331 11,352

Rusija 2.057 14,391

Indija 3.737 2,731

Kina 18,533 13,136

Južna Afrika 373 5,975

Egipat 348 3,225

Iran 464 5,310

UAE 528 53,916

Etiopija 205 1,910

Po stanovništvu Indija je prva, Kina druga, Brazil peta, Rusija deveta, JAR 25-ta.

Brazil je 11. ekonomija svijeta po BDP, 8. po PPP, sa značajnim zalihama prirodnih dobara i velikim izvo-

---

¹⁸ <https://www.srna.rs/novost/1245046/briks-je-pokretac-ekonomskog-rasta-u-svijetu>

zom poljoprivrednih proizvoda; Rusija je 8. privreda u svijetu po BDP, 4. u svijetu i 1. u Evropi po PPP, sa najvećim zalihama mineralnih sirovina, prirodnog gasa, najveća zemlja u svijetu, jedna od dvije najveće nuklearne sile; Indija je 5. ekonomija u svijetu po BDP, 3. po PPP, sa jeftinim stručnim radnicima i najvećim brojem stanovnika; Kina je druga privreda u svijetu po BDP, 1. po PPP, prvi izvoznik u svijetu („svjetska tvornica“), vlasnik jedne od najvećih zaliha deviza, jedna od dvije zemlje u svijetu sa više od milijardu žitelja; Južnoafrička Republika je 38. ekonomija svijeta po BDP, 32. po PPP, sa raznovrsnim prirodnim dobrima; Iran je 41. ekonomija u svijetu po BDP, 22. po PPP, sa velikim zalihama prirodnih dobara; Egipat je 32. ekonomija u svijetu po BDP, 18. po PPP, sa povoljnim geostrateškim položajem; Etiopija je 61. ekonomija u svijetu po BDP, 56. po PPP, druga po stanovništvu u Africi; Ujedinjeni Arapski Emirati su 29. ekonomija u svijetu po BDP, 33. po PPP.

BRIKS je osnovan kao udruženje, koje je veoma brzo preraslo u ekonomski savez država s najvećim tržišnim mogućnostima u svijetu.

Ustanove BRIKS

BRIKS je osnovan kao udruženje, koje je veoma brzo preraslo u ekonomski savez država s najvećim tržišnim mogućnostima u svijetu. Mada formalno još nije organizacija, nema ni stalni sekretarijat, BRIKS postaje zamjena za ustanove pod upravom SAD, kao što su Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka i druge. Uprkos snažnoj saradnji, BRIKS još nema svoje ustanove kao druge međunarodne organizacije. Rusija je kao domaćin i predsjedavaći 2024. godine najavila početak njihovog razvoja.

Nova razvojna banka NRB BRIKS

The New Development Bank NDB BRICS

Rusija na sve načine nastoji da olakša povezivanje u sve mehanizme saradnje zemalja koje su od 1. januara postale punopravni članovi BRIKS. U poslovnom svijetu su rado dočekali nove saradnike, koji su odmah uključeni u rad. Saradnja unutar BRIKS je dostigla najvišu ravan u oblasti finansija. NRB BRIKS je finansijska ustanova država s najvećim tržišnim moguć-

---

Uprkos snažnoj saradnji, BRIKS još nema svoje ustanove kao druge međunarodne organizacije.

---

nostima u savremenom svijetu. Saradnja u oblasti ekonomije i privrede je pokretačka snaga napretka. Obuhvata najširi raspon od trgovine i finansija do opšte poslovne saradnje. Vrhunac 5-godišnje

---

Saradnja unutar BRIKS je dostigla najvišu ravan u oblasti finansija.

saradnje je bilo osnivanje Nove razvojne banke NRB BRIKS, po uzoru na već postojeće svjetske i regionalne banke, ali bez hijerarhijskog odnosa

među članovima. Odlika NRB je da svi njeni članovi imaju jednak udio u upravljačkom sistemu Banke, dok MMF i Svjetska banka, zbog veličine uloga i načina odlučivanja, zavise od volje SAD. NRB daje povoljnije uslove i bolju podršku od MMF¹⁹. Ustrojena je tako da obezbjedi pravedniji sistem za zemlje članice i druge zemlje u razvoju. I MMF je prvobitno osnovan da bi pomogao zemljama u razvoju, ali mnoge su se vremenom našle u dužničkom ropstvu sa visokim kamatnim stopama i nepovoljnim uslovima zaduživanja. U NRB sve države-osnivači imaju jednak udio i jednaku težinu u toku glasanja. I u skladu s tim, jednake mogućnosti kao dioničari i korisnici kredita. Potpuna ravnopravnost razlikuje NRB BRIKS od drugih banaka koje imaju više osnivača. U svijetu ih ima oko 20. U njima se raspoređivanje kapitala vrši prvenstveno zavisno od ekonomske snage učesnika.

Prvi korak u procesu institucionalizacije BRIKS je bilo osnivanje NRB i Aranžmana o deviznim rezervama²⁰. Na skupu u Fortalezi 2014. šefovi država BRIKS su formalno-pravno uspostavili saradnju u oblasti finansija. Potpisivanjem ugovora o osnivanju NRB počelo je ostvarivanje predloga sa sastanaka u Durbanu i Nju Delhiju. Zamišljeno je da se banka zove Razvojna banka BRIK. Južnoafrička Republika se uključila nakon prijema u BRIK, pa je dogovoreno da banku nazovu Nova razvojna banka BRIKS. Sporazum o njenom stvaranju je potpisan u julu 2014., a u julu 2015. je stupio na snagu. Sjedište Banke je u Šangaju, koji je obezbjedio poslovni prostor i opremu za rad banke, a postoje i regionalni centri. Prvi je otvoren u Johanesburgu, u Južnoafričkoj Republici. Ugovorom o osnivanju je utvrđeno da se svakoj državi-članu da jedan glas,

---

Prvi korak u procesu institucionalizacije BRIKS je bilo osnivanje NRB i Aranžmana o deviznim rezervama.

pri čemu nijedna nema pravo veta na odluke. To je glavna razlika NRB od Svjetske banke, u kojoj se glasačka snaga određuje na osnovu učešća u njenom kapitalu. Predsjednik NRB se mijenja

---

19 <https://rt.rs/svet/113050-zimbabve-nova-razvojna-banka-briks-prednost/>

20 <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/1451-4354/2016/1451-43541602076S.pdf>

časopis za društvena/politička pitanja

svakih 5 godina, prvi je bio iz Indije. Drugi mandat je povjeren Dilmi Rusef, koja je bila predsjednik Brazila 2011-16.

NRB BRIKS je osnovana po konceptu postojećih razvojnih regionalnih banaka. Uz plaćanje projekata opšteg značaja, daje i tehničku pomoć za ostvarivanje raznih projekata. Ona je jedna od najvećih međunarodnih finansijskih ustanova, sa osnivačkim kapitalom od sto milijardi dolara²¹. Države BRIKS su je osnovale radi zatvaranja infrastrukturnog jaza između razvijenih i država u razvoju, kao i tržišta u nastajanju. U uslovima svjetske ekonomske krize tržišta BRIKS su iznijela teret ekonomskog rasta kada su se mnoge razvijene države srele s tim problemom. Države BRIKS imaju visok stepen akumulacije deviznih sredstava koja su uglavnom smještene u fondovima razvijenih država. Države u razvoju i tranziciji imaju velike potrebe izgradnje sopstvene infrastrukture i plaćanja održivog razvoja, koji obuhvata političko-pravnu, ekonomsku i oblast životne sredine. Održivi razvoj se zasniva na stalnom društvenom razvoju koji prati privredni razvoj uz zaštitu životne sredine. Svijetu nedostaje trilion dolara za njegovo plaćanje. Ono je posebno važno, jer se u razvijenim dijelovima svijeta sve češće koriste obnovljivi izvori energije radi očuvanja životne sredine. Za te, ali i brojne druge projekte potrebna su znatna novčana sredstva koje nacionalne i svjetske ustanove ne mogu da podmire. Osnovni ciljevi osnivanja NRB su: podrška infrastrukturnim i održivim razvojnim projektima u državama BRIKS i drugim zemljama u razvoju kroz obezbjeđivanje kredita, jamstava, učešća u kapitalu i drugih finansijskih sredstava javnim i privatnim projektima; saradnja s međunarodnim organizacijama, nacionalnim i regionalnim finansijskim ustanovama, posebno nacionalnim i regionalnim razvojnim bankama; obezbjeđenje tehničke pomoći za pripremu i ostvarivanje infrastrukturnih i projekata održivog razvoja; osnivanje ili upravljanje povjerenim fondovima.

Sistem korporativnog upravljanja je trostepen, čine ga Upravni odbor, Savjet direktora i Predsjednik, izabran na 5 godina po načelu zamjene. Sva lica zaposlena u NRB imaju imunitet od sudskog gonjenja. Banka na zaposlene ne primjenjuje lokalno

---

NRB BRIKS je osnovana po konceptu postojećih razvojnih regionalnih banaka.

Održivi razvoj se zasniva na stalnom društvenom razvoju koji prati privredni razvoj uz zaštitu životne sredine.

---

²¹ <https://www.in4s.net/razvojna-banka-brisk-dostojna-alternativa-mmf-u/>

zakonodavstvo koje reguliše imigracione tokove radne snage. Imovina i arhiv banke ne mogu biti predmet pretresa.

Sistem korporativnog upravljanja je trostepen.

Upravu NRB čine Bord guvernera, Bord direktora, Predsjednik banke i Zamjenici predsjednika. Bord guvernera odlučuje o prijemu novih članova i određuje uslove za njihov prijem; odlučuje o povećanju i smanjenju kapitala; o suspenziji članstva; predlaže i vrši izmjene osnivačkog ugovora; odlučuje o žalbama; vrši odobrenje zaključenih ugovora o saradnji s ostalim međunarodnim i nacionalnim finansijskim organizacijama; vrši raspodjelu neto prihoda Banke; odlučuje o prekidu poslovanja Banke i raspodjeli imovine; odlučuje o broju dodatnih potpredsednika Banke; bira direktora Banke; odlučuje o predlogu Borda direktora o pribavljanju kapitala; donosi konačnu odluku o strategiji Banke na svakih 5 godina. Drugo po značaju tijelo NRB je Odbor direktora, kojih ne može biti više od 10. Odbor direktora donosi odluke koje utiču na ukupnu poslovnu strategiju Banke, strategiju države članice u okviru BRIKS poslovanja, odlučuje o kreditima, učešću u kapitalu, pozajmljivanju i drugim operativnim zadacima Banke; podnosi godišnje izvještaje o poslovanju Bordu guvernera na zajedničkom godišnjem sastanku; odobrava budžet Banke. Sve države-članovi imenuju po jednog člana (direktora) i zamjenika člana u Bordu guvernera i direktora. Predsedavajući u oba Borda se bira iz članstva.

Sporazum o stvaranju razvojne banke BRIKS je otvoren za nove članove. Jedini uslov je da su te države članovi OUN. Svi članovi BRIKS su i članovi svjetskih organizacija (MMF, Grupačije Svjetske banke i drugih ne-finansijskih ustanova). Novi članovi nemaju niz ovlaštenja koje imaju članovi BRIKS. Ključne odluke se donose većinom glasova država osnivača, samo one mogu da daju svoje predstavnike u rukovodeće organe banke. Šireći se, banka je primila Bangladeš, Egipat, UAE i Urugvaj kao nove članove 2021., a Alžir je u septembru 2023. dobio članstvo. Predsjednik NRB Dilma Rusef je 30. maja 2023. najavila novo moguće proširenje članstva organizacije. Saudijska Arabija razmatra pridruživanje banci, što će znatno povećati njene finansijske mogućnosti. Banka će plaćati više projekata u nacionalnoj valuti da bi ojačala domaća tržišta i zaštitila svoje zajmoprimce od opa-

---

Upravu NRB čine Bord guvernera, Bord direktora, Predsjednik banke i Zamjenici predsjednika.

---

snosti valutnih fluktuacija i smanjila štetan uticaj međunarodnih banaka u kojima vladaju zapadne zemlje.

Aranžman o deviznim rezervama je poseban instrument, čiji je početni fond 100 milijardi dolara, od čega Kina 41, Brazil, Rusija i Indija po 18 i JAR 5. Rezerve služe prevazilaženju kratkoročnih nelikvidnih stanja država-članova i održivom rastu i razvoju. Uspostavljanje finansijske postojanosti u međunarodnim okvirima dvostruko obezbjeđuje države-članove.

NRB je emitovala milion akcija. Svaka država-član je vlasnik po sto hiljada, petine ukupno raspoređenih akcija. Ostalih 500 hiljada akcija je neraspoređeno, namijenjene su za prodaju državama ne-članicama Banke. Akcije mogu kupiti svi iz država u razvoju i razvijenih država evroatlantske oblasti. Ugovorom je predviđeno i da države-članovi, ako akcije kupuje treća strana, budu vlasnici najmanje 55% ukupnog vlasništva kapitala Banke. Za 20 godina NRB BRIKS će biti prva u svijetu kao nosilac razvoja finansijskog tržišta i stvarne privrede. Evropska investiciona banka, koja je regionalnog karaktera, je 2012. odobrila kredite do 32 milijarde dolara, čime je nadmašila Svjetsku banku. Ako hoće da ostanu konkurentne NRB BRIKS, ostale regionalne i svjetske finansijske ustanove će morati preispitati svoju politiku kreditiranja. U NRB akcionari mogu postati svi, i suparnici. Za sada NRB je usredsređena isključivo na članove BRIKS i ostale države u razvoju. Azijska banka za infrastrukturne investicije (ABII) je usmjerena na plaćanje održivog razvoja Azije, a NRB više na tržišta Afrike i Latinske Amerike. Ona je novi stub mreže regionalnih i nacionalnih razvojnih banaka.

Povećanje plaćanja u nacionalnim valutama omogućava smanjenje troškova za servisiranje duga, jačanje finansijske nezavisnosti zemalja-članova BRIKS, smanjivanje geopolitičkih opasnosti i, koliko je to moguće u savremenom svijetu, oslobađanje privrednog razvoja od politike.

Uz ekonomske prednosti, razvoj finansijskih ustanova BRIKS utiče i na političko stanje u svijetu, podstiče i ubrzava promjene u svjetskim finansijskim i političkim organizacijama. Veće tržišno učešće poboljšava pregovaračku snagu država BRIKS u svijetu. Zajedno s ABII znatno

---

Aranžman o deviznim rezervama je poseban instrument, čiji je početni fond 100 milijardi dolara, od čega Kina 41, Brazil, Rusija i Indija po 18 i JAR 5.

NRB je emitovala milion akcija.

---

podize njihovu konkurentnost. Geoekonomske i političko stanje se postepeno mijenja: odnos prema Jugu, jer postoje ustanove

---

NRB je od 2023. morala obustaviti poslove u Rusiji zbog sankcija SAD, jer su njeni depoziti vezani za dolar.

---

koje daju prvenstvo razvoju primarnog sektora i razvoju nedovoljno razvijenih tržišta; jača politički uticaj Kine u svjetskim ustanovama; nove razvojne banke će biti vlasništvo država-članova, čime neoliberalna ideologija privatnog kapitala dobija zamjenu; projekti koji obezbjeđuju održive razvojne ciljeve će se plaćati javnim kapitalom.

Osnivanjem NRB BRIKS stvoreni su uslovi za reformisanje svjetskog finansijskog sistema. Podizanjem svoje snage u njemu države BRIKS smanjuju značaj zapadnih država u svijetu. Uloga regionalnih razvojnih ustanova je posebno došla do izražaja u vrijeme krize. Osnivanjem BRIKS banke nastali su uslovi za stvaranje višepolarnog finansijskog sistema.

NRB je od 2023. morala obustaviti poslove u Rusiji zbog sankcija SAD, jer su njeni depoziti vezani za dolar. Sada se radi na promjeni u njenom radu. Zapadnu finansijsku oligarhiju je zahvatila panika, jer zemlje BRIKS stvaraju svoju kreditnu agenciju, koja će samostalno procjenjivati ekonomsku snagu i mogućnosti zemalja. Uz to, NRB ulaganjem u infrastrukturne projekte postepeno zamjenjuje ustanove koje su dugo koristili Amerikanci, Međunarodnu banku za obnovu i razvoj i druge. I, konačno, najpogubnije za finansijsku vladavinu SAD je pokretanje platnog sistema BRICS Bridge, koji će početi rad 2025. On će omogućiti centralnim bankama brojnih zemalja da neposredno obavljaju promet u nacionalnim digitalnim valutama, što će biti znatno brže i sigurnije od plaćanja u dolarima. Trajaće nekoliko sekundi, a ne dana. Korištenje digitalnog novca će uništiti upotrebu dolara u prekograničnom prometu.

Predsjednici Kine i Brazila su na skupu BRIKS u Kazanju pozvali na ekonomske i finansijske reforme. Neodložna je reforma

---

Predsjednici Kine i Brazila su na skupu BRIKS u Kazanju pozvali na ekonomske i finansijske reforme.

---

međunarodnog finansijskog sistema. Zemlje-članovi BRIKS trebaju zasnovati novi način plaćanja u međusobnoj trgovini. NRB je osmišljena kao zamjena za ustanove „Bretonvudskog sistema u opadanju“ - MMF i Svjetsku banku²². Od 2018. je plaćala oko

---

²² <https://www.glassrpske.com/cir/novosti/svijet/si-i-lula-na-samitu-briks-a-pozvali-na-ekonomske-i-finansijske-reforme/547998>

100 projekata vrijednih 33 milijarde dolara, ali to nije dovoljno za potrebe zemalja Juga. Obim plasmana NRB brzo raste, biće sve značajnija za infrastrukturne projekte i zemalja koje nisu članovi BRIKS. Blizu 40 milijardi dolara je u opticaju, omogućava bolje uslove zaduživanja. Veoma je važno da se omogući plaćanje u nacionalnim valutama. Češće transakcije u njima omogućavaju smanjenje servisiranja duga i oslobađanje ekonomskog razvoja od politike. Te transakcije će povećati finansijsku nezavisnost država i smanjiti geopolitičke opasnosti.

Obim plasmana NRB brzo raste, biće sve značajnija za infrastrukturne projekte i zemalja koje nisu članovi BRIKS.

Ministri finansija i čelnici centralnih banaka zemalja BRICS su počeli 17. juna 2015. dogovor o stvaranju višestranog finansijskog sistema sličnog SWIFT. U martu 2019. je najavljeno stvaranje vlastitog platnog sistema BRICS Pay, kao zamjena za Visa i Mastercard, koji će raditi u 5 država. Rusija je 2024. predstavila predlog za stvaranje međunarodnog sistema poravnanja BRICS Bridge.

Ulazak u NRB BRIKS bi donio Srbiji samo višestruke koristi, ali nema političke odluke²³. To važi i za prijave za ŠOS i BRIKS. Rusija i Kina bi je primile sa zadovoljstvom. Podrška te dvije velike zemlje za neki oblik saradnje bi otvorila mnoga vrata Srbiji, nema nikakvog razloga da se to ne uradi. Na Zapadu, posebno u EU, obzirom na „evropski put Srbije“, to ne bi odobrili, ali nema nikakvog ograničenja da se pristupa drugim organizacijama. Srbija će biti dužna da usaglasi svoju međunarodnu politiku sa EU ako i kada bude njen član, ali ne prije toga. Čak i tada, kao što pokazuje politika Mađarske, postoje velike razlike u tom članstvu. Ključna prednost BRIKS u odnosu na EU je što ne postavlja političke uslove. Ugovori s MMF i Svjetskom bankom obavezuju korisnike kredita da provedu određenu fiskalnu politiku i privatizaciju. NRB ne postavlja takve uslove. Veliki broj država želi da se priključi BRIKS i ŠOS. To je model saradnje mnogo pravednijeg, višeporalnog svijeta koji poštuje međunarodno pravo i Povelju OUN. Ova 2 udruženja pružaju mnogo veću mogućnost privrednog razvoja Srbije nego EU. Načela BRIKS i ŠOS se neposredno oslanjaju na politiku Pokreta nesvrstanih, u kom je Srbija važan saradnik. Nema nikakve sumnje da bi bila rado primljena.

Ulazak u NRB BRIKS bi donio Srbiji samo višestruke koristi, ali nema političke odluke.

---

²³ <https://srbratstvo.rs/branko-pavlovic-ulazak-u-novu-razvojnu-banku-briks-donosi-samo-koristi-ali-nema-politicke-odluke/>

Nacionalni komitet za istraživanje NKI BRIKS

Načela BRIKS i ŠOS se neposredno oslanjaju na politiku Pokreta nesvrstanih, u kom je Srbija važan saradnik.

„Nacionalni komitet za istraživanje BRIKS“ (Национальный комитет по исследованию БРИКС) je osnovao Fond „Ruski mir“ zajedno s Ruskom akademijom nauka (RAN) uz podršku Ministarstva inostranih poslova Rusije, u skladu s akcionim planom koji je odobrio predsjednik Rusije Medvedev za ostvarivanje sporazuma postignutih u aprilu 2011. na skupu BRIKS u gradu Sanja u Kini.

Glavni ciljevi Naučno-istraživačkog instituta BRIKS su istraživanja o ulozi i mjestu grupe zemalja BRIKS i drugih „država u usponu“ u svjetskoj politici i ekonomiji, stvaranje cjelovitog naučnog i informatičkog prostora u oblasti istraživanja pitanja BRIKS u ruskom i svjetskom okviru, predstavljanje stava Rusije i procjena o pitanjima BRIKS u svjetskoj stručnoj zajednici.

BRIKS NKI vodi Naučni savjet, koji razvija strategiju istraživanja, i Odbor. Predsjedavajući Predsjedništva Naučnog savjeta je direktor Instituta za dalekoistočne studije RAN M. L. Titarenko, zamjenik predsjednika direktor Instituta Latinske Amerike RAN V. M. Davidov. Predsjednik Odbora izvršni direktor Fonda „Ruski mir“, predsjednik fonda „Jedinstvo u ime Rusije“ V. A. Nikonov, a izvršni direktor Odbora - G. D. Toloraja.

Međufakultetski koordinacioni savjet MKS MGU BRIKS

2012. je na osnovi Fakulteta za javnu upravu Moskovskog državnog univerziteta MGU Lomonosov, osnovan Međufakultetski koordinacioni savjet MGU za proučavanje problema BRIKS. Zadatak Savjeta - istraživačko-obrazovni rad na proučavanju problema zemalja BRIKS obuhvata objedinjavanje ruskih stručnjaka, predstavljanje njihovog naučnog rada, saradnju s univerzitetima

---

BRIKS NKI vodi Naučni savjet, koji razvija strategiju istraživanja, i Odbor.

---

u Rusiji i zemljama BRIKS. Rad MSU BRIKS ISS vodi dekan Fakulteta za javnu upravu V. A. Nikonov.

Međunarodni centar za konkurentno pravo i politiku BRIKS

7. oktobra 2021. je, u okviru 7. Evroazijskog antimonopolskog foruma u Almatiju, potpisan sporazum o strateškoj saradnji Međunarodnog centra za konkurentno pravo i politiku BRIKS pri ruskom Nacionalnom istraživačkom univerzitetu

---

Zapadni globalisti (nacisti) nastoje da ovladaju svijetom preko zloupotrebe čovjeka upravljajući njegovom svijesću.

Viša škola ekonomije (НИУ-ВШЭ) sa Međunarodnim centrom za konkurentno pravo, inovacije i politiku Republike Kazahstan.

Mediji

Zapadni globalisti (nacisti) nastoje da ovladaju svijetom preko zloupotrebe čovjeka upravljajući njegovom svijesću. Savremeni mediji, internet, televizija i drugi, vrše nasilje nad čitavim narodima bez ikakvih moralnih i zakonskih ograničenja. Na „crnoj listi“ Zapada su prvenstveno nepokorni Srbi i Rusi, pravoslavna vjera, Kina i komunizam, a u novije vrijeme porodica i sam čovjek u ime satanističke ideologije LGBTQ+ transhumanizma. Vjera u opšte ljudske moralne vrijednosti je noseći stub duhovne kulture, bez koje civilizacija propada. Savremena zapadna, posvećena isključivo materijalnom blagostanju, je osuđena na propast.

BRIKS razvija svoju medijsku mrežu da bi odbranio narod od zapadne propagande, koja pokušava da pronikne u sve oblasti društvenog života od privrede i politike do kulture. U oktobru 2012. je objavljen prvi broj međunarodnog poslovnog časopisa „BRICS Business Magazine“. Uredništvo časopisa je vodio Ruben Vardanjan. Na skupu BRIKS u Sjajenu (Kina) je objavljena namjera pokretanja medijske mreže 5 zemalja, a 2017. u Rusiji stvorena međunarodna mreža TV BRIKS. Od 2013. se izdaju novine BRICS-ALLIANCE MEDIA SERVICE, tromjesečna tematska izdanja na 2 jezika, ruskom i engleskom. Glavni i odgovorni urednik je Aleksandar Asmanov. Medijski skup BRIKS je održan 13-17. septembra u Moskvi, uz učešće rukovodilaca i stručnjaka više od 60 medija iz 45 zemalja. Provela ga je novinska agencija TASS, koja je 1. septembra 2024. napunila 120 godina.

BRIKS razvija svoju medijsku mrežu da bi odbranio narod od zapadne propagande.

Srbima je životno potrebna politika zasnovana na duhovnom jedinstvu s Rusijom.

Srbima je životno potrebna politika zasnovana na duhovnom jedinstvu s Rusijom. Rad ruskih medija u Srbiji je dašak vjetra u zagušljivoj atmosferi zapadne propagande.

BRIKS igre

Igre BRIKS su godišnja sportska takmičenja zemalja udruženja. Prvi put su održane u Indiji 2016. Dječaci do 17 godina su odigrali turnir u nogometu. Sljedeće Igre su održane na skupovima BRIKS u Guangđžou, u Kini, 2017., takmičenja u odbojci i vušuu, i u Johanenburgu, u JAR, 2018., u odbojci (muškarci i žene) i ženskom nogometu. Kina je 2022. provela sajber turnir na Igrama BRIKS. 2023. na forumu u Južnoj Africi je znatno povećan broj sportova: badmington, stoni tenis, odbojka na pijesku, plivanje, tenis. U Kazanju su 12-24. juna održane 6. igre BRIKS. Rusiji je zabranjeno učešće na skoro svim međunarodnim sportskim takmičenjima navodno zbog 'agresije' na 'nevinu' Ukrajinu. Ona je provela daleko najveće sportske igre BRIKS.

Međunarodna modna federacija

U oktobru 2024., učesnici foruma BRICS+ Fashion Summit su potpisali dogovor o stvaranju Međunarodne modne federacije BRIKS (BRICS International Fashion Federation). Potpisnici su šefovi odgovarajućih ustanova, organizatori Nedelja mode i čelnici obrazovnih ustanova iz 50 zemalja. Zadaci federacije su uspostavljanje veza odgovarajućih zajednica tih država, pomoć razvoju industrije i modnim dizajnerima u izlasku na svjetska tržišta, kulturna razmjena i slično.

To su neke od ustanova BRIKS. U 2024., godini predsjedavanja Rusije je planirano i održano oko 250 raznih događaja. Takvih ustanova će biti sve više.

Skupovi BRIKS

Igre BRIKS su godišnja sportska takmičenja zemalja udruženja.

Uspostavljanje političkih veza u BRIK je počelo u septembru 2006., kada je održan sastanak ministara vanjskih poslova 4 zemlje tokom 61. za-

sjedanja Opšte skupštine OUN u Njujorku. Nakon tog, održana su još 3 sastanka, uključujući sastanak u punom formatu u Jekaterinburgu 16. juna 2009. Prvi kratki sastanak glava država BRIK je održan 9. jula 2008. u Tojako Onsenu (Hokaido, Japan), nakon sastanka G8, na kom su se dogovorili da se održi skup u punom obimu glava država BRIK 2009-te.

Uspostavljanje političkih veza u BRIK je počelo u septembru 2006.

Nakon toga, ministri finansija zemalja BRIK su se sastali 2 puta, u brazilskom Sao Paulu 7. novembra 2008. i u Londonu 13. marta 2009., a 29. maja 2009. u Kremlju. Predsjednik Rusije Medvedev s „bezbjednjacima“ zemalja BRIK. Prvi skup BRIK je održan 16. juna 2009. u Jekaterinburgu, u Rusiji, na kom je usvojena Zajednička izjava zemalja BRIK o svjetskoj prehrambenoj bezbjednosti. Drugi skup (Brazilija, Brazil, 15-16. april 2010.) je pokrenuo najvažnija pitanja prevazilaženja posljedica krize i stvaranja novog finansijskog poretka, posebno prava na veći uticaj u međunarodnim organizacijama (Svjetska banka, MMF i drugim). Treći skup BRIK (ljetovalište Sanja na ostrvu Hainan, Kina, 13-14. april 2011.) je zvanično primio Južnoafričku Republiku (JAR) u udruženje, koje se ponovo založilo za brzo pristupanje Rusije Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (STO, WTO), sveobuhvatnu reformu OUN i mirno rješavanje libijskog pitanja. Zemlje-članovi su dogovorile ekonomsku saradnju u nacionalnim valutama. Četvrti skup 5 zemalja BRIKS (Nju Delhi, 28-29. mart 2012.) je posvećen pitanjima svjetske ekonomije, mjerama protiv krize, rješavanja stanja u vezi Sirije i Irana, mogućnosti stvaranja zajedničke razvojne banke i mehanizmima za približavanje berzi zemalja-članova i postepenom pretvaranju BRIKS u punopravni mehanizam saradnje o najvažnijim pitanjima svjetske privrede i politike. Zamisao o stvaranju nove razvojne banke podrazumijeva prvenstveno postepeno napuštanje dolara i evra u plaćanjima između zemalja i jačanje nacionalnih valuta. Predsjednici zemalja BRIKS su naložili ministrima finansija da prouče predlog. Zajednička radna grupa, osnovana poslije skupa, je dobila zadatak da pripremi izvještaj za sljedeći skup 2013. Peti skup BRIKS (Durban, JAR, 26-27. mart 2013.) je razmatrao temu „BRIKS i Afrika: partnerstvo za razvoj, integraciju i industrijalizaciju“. Skup je procijenio političko i ekonomsko stanje u svijetu i

---

Zamisao o stvaranju nove razvojne banke podrazumijeva prvenstveno postepeno napuštanje dolara i evra u plaćanjima između zemalja i jačanje nacionalnih valuta.

---

utvrdio zajedničke pristupe zemalja BRIKS pitanjima višestrane saradnje. Potpisani su sporazumi o saradnji u oblasti zelene eko-

---

Potpisani su sporazumi o saradnji u oblasti zelene ekonomije, zajedničkom plaćanju infrastrukturnih projekata u Africi i Deklaracija o osnivanju Poslovnog savjeta BRIKS.

---

nomije, zajedničkom plaćanju infrastrukturnih projekata u Africi i Deklaracija o osnivanju Poslovnog savjeta BRIKS. Najavljeno je i potpisivanje Deklaracije o osnivanju Konzorcijuma stručnih centara zemalja BRIKS i objavljivanju njihove zajedničke statističke publikacije. Glavni zemalja

BRIKS su se sastali s šefovima afričkih država istakavši da zajednički brane prava i interese Afrike i drugih zemalja sa prelaznim ekonomijama i zalažu se za povećanje svoje uloge i uticaja u svjetskom sistemu upravljanja, posebno u međunarodnim finansijskim i ekonomskim organizacijama. U okviru poslovnog foruma su razmatrana pitanja saradnje malih i srednjih preduzeća zemalja BRIKS. Na Šestom skupu (gradovi Fortaleza i Brazilija, Brazil, 15-16. jul 2014.) su razmatrani sporazum o osnivanju Nove razvojne banke i sporazum o stvaranju pula uslovnih deviznih rezervi zemalja članica BRIKS. Sedmi skup (Ufa, Rusija, 8-10. jul 2015.) je razmatrao stvaranje Nove razvojne banke BRIKS i pridruživanje Irana udruženju kao posmatrača. Na skupu su, uz glave zemalja BRIKS, učestvovali predsjednici 10 država (Bjelorusije, Armenije, Avganistana, Irana, Kazahstana, Kirgistana, Mongolije, Pakistana, Tadžikistana i Uzbekistana). Osmi skup (Goa, Indija, 15-16. oktobar 2016.) je razmatrao zadatke jačanja strateške saradnje u BRIKS kao jednom od ključnih međunarodnih udruženja, razvijanja višedisciplinarnе saradnje u njemu, pitanja borbe protiv međunarodnog terorizma i rješavanja stanja u Siriji, povećanja postojanosti svjetske privrede i finansija i poboljšanja arhitekture svjetskog upravljanja. Deveti skup (Sjamen, Kina, 4-5. septembar 2017.) je, uz 5 članova, okupio i 5 pozvanih zemalja (Egipat, Tadžikistan, Tajland, Gvineja, Meksiko). Deseti skup je održan u Johannesburgu, JAR, 25-27. jula 2018., a Jedanaesti u Braziliji, 13-

---

Deveti skup (Sjamen, Kina, 4-5. septembar 2017.) je, uz 5 članova, okupio i 5 pozvanih zemalja (Egipat, Tadžikistan, Tajland, Gvineja, Meksiko).

---

14. novembra 2019. Dvanaesti skup je zakazan u Sankt Peterburgu za 21-23. jul 2020., ali je otkazan zbog pandemije i održan putem video-linka 17. novembra. 7. maja 2020. je održana video-rasprava zemalja BRIKS o pandemiji COVID-19, na kojoj su ministri zdravstva razgovarali o planovi-

ma za zajednički rad u borbi protiv nje. Rusija 2020. predsjedava udruženjem BRIKS, a JAR Afričkom unijom, u vrijeme stupanja

na snagu Ugovora o uspostavljanju Afričke kontinentalne slobodne trgovinske zone 1. maja 2020., što otvara nove mogućnosti za jačanje saradnje Rusije i ostalih zemalja BRIKS s Afrikom. Glavni cilj skupa je obnavljanje strategije razvoja za povećanje standarda stanovništva 5 zemalja pod sloganom „Partnerstvo BRIKS u interesu globalne stabilnosti, zajedničke sigurnosti i inovativnog rasta”. I 13. skup (Nju Delhi, Indija, 9. septembar 2021.) je održan putem video-veze zbog širenja pandemije. 14. skup (Peking, Kina, 23-24. jun 2022.) je održan u vrijeme žestokog pritiska Zapada na Rusiju zbog njene vojne operacije u Ukrajini. Putin je obavjestio skup da će Rusija preusmjeriti trgovinu na pouzdane međunarodne saradnike, uključujući 4 najbrže rastuće ekonomije svijeta. Trgovina Rusije s ostalim zemljama BRIKS je snažno porasla te godine. I 15. skup (Johanesburg, JAR, 22-24. avgust 2023.) je održan u okolnostima pritiska Zapada na Rusiju. Putin je pozvan na skup uprkos nalogu Međunarodnog krivičnog suda za njegovo hapšenje, na kom je učestvovao putem video-veze. Uoči skupa, više od 40 zemalja je izrazilo interes za pridruživanje BRIKS, a oko 20 ih je formalno zatražilo prijem. Među njima Argentina, Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Venecuela (Brazil je stavio veto na njen prijem) i više afričkih zemalja. U deklaraciji skupa zemlje BRIKS se zalažu za mirno rješavanje sukoba u Ukrajini kroz pregovore i diplomatiju, uključujući mirovni predlog afričkih zemalja. BRIKS zahtijeva demokratizaciju međunarodnih odnosa i povećanje uloge Juga u svjetskom upravljanju. Skup je odlučio da u BRIKS pozovu nove članove: Egipat, Etiopiju, Saudijsku Arabiju, UAE, Iran i Argentinu, čije članstvo treba da počne 1. januara 2024-te.

Rusija 2020. predsjedava udruženjem BRIKS, a JAR Afričkom unijom.

Predsjedavanje Rusije udruženjem BRIKS u 2024. godini

BRIKS je za 18 godina postojanja i rada postao stub izgradnje novog svjetskog poretka, ključni nosilac međunarodnih političkih i ekonomskih promjena²⁴. Rusija je preuzela predsjedavanje 1. januara 2024., koje se održava pod sloganom jačanja višestrano-
sti za pravedan svjetski razvoj i sigurnost. U sklopu svog predsje-

---

BRIKS je za 18 godina postojanja i rada postao stub izgradnje novog svjetskog poretka.

---

²⁴ <http://fakti.org/sta-to-pisu/ljepojevic-samit-briks-u-kazanju-oznacice-pocetak-kraja-dolara-i-zapadne-dominacije>

davanja, ona provodi više od 200 političkih, ekonomskih i društvenih događaja. 2024-ta je posebna godina za Rusiju. Saradnja o najvažnijim neodložnim pitanjima svjetske politike, privrede i kulture je povezana s radom svjetske većine na stvaranju pravednog višepolarnog međunarodnog poretka. Izgledi preobražaja BRIKS pretpostavljaju stvaranje jednakih mogućnosti razvoja za sve države i narode.

Preobražaj sistema međunarodnih odnosa je bitno novo razdoblje njegovog razvoja.

Preobražaj sistema međunarodnih odnosa je bitno novo razdoblje njegovog razvoja. U toku su sveobuhvatne promjene u svijetu i preraspodjela političke težine i uloge subjekata koji u njima učestvuju. SAD, u nastojanju da podijele zemlje na svoje saveznike i „neprijatelje“, stvaraju zatvorene saveze, dok Rusija, Kina i njima bliske zemlje u Evroaziji, Africi i Latinskoj Americi uspostavljaju saradnju zasnovanu na načelu višestranosti i jednakosti. Udruženje BRIKS je jedan od najuspješnijih sudionika u svjetskoj politici, za samo 18 godina svog postojanja 2006-24. je postalo višeslojno, sa složenim mehanizmima saradnje o širokom rasponu pitanja. U skoro svim oblastima svijeta se doživljava kao udruženje koje okuplja zemlje Istoka i Juga na načelima suvereniteta i međusobnog poštovanja.

BRIKS se ubrzano razvija. Po odluci 15. skupa u Johaneshburgu u avgustu 2023., u njega su 1. januara primljeni kao punopravni članovi Egipat, Etiopija, UAE i Iran, ali odlučeno je da nakon proširenja zadrži isto ime da bi se vidjela neprekidnost njegovog rada i utvrdila počasna uloga država-osnivača. Rastuće interesovanje zemalja širom svijeta za pristupanje BRIKS i povezivanje s njim u raznim oblicima jačaju njegov uticaj i značaj u međunarodnim odnosima.

Razlozi za snažnu zainteresovanost velikog broja zemalja za udruženje nisu samo tekući pravci međunarodnog razvoja, kao ratoborna vanjska politika niza zapadnih država, već prvenstveno načelni stavovi njegovog rada utvrđeni na prvom skupu

---

BRIKS se ubrzano razvija.

---

u Jekaterinburgu: otvoreni razgovori i saradnja u ostvarivanju zajedničkih interesa zemalja u razvoju i izgradnja svijeta u kom su obezbjeđeni čvrst mir i zajednički napredak. Rusija je opredjeljena za dugoročnu saradnju u BRIKS kao jedan od ključnih pravaca svoje spoljne politike. Povećanje broja članova 2024. sa 5 na 9 otvara nove mogućnosti za

proširenje njihove saradnje u raznim oblastima međunarodne politike i doprinosi jačanju njihovih dvostranih veza.

Saradnja je usmjerena u 3 pravca: 1) u politici i bezbjednosti, 2) ekonomiji i finansijama i 3) kulturno-humanitarnoj oblasti. Sva 3 imaju magistralni karakter jednake vrijednosti. Do održavanja glavnog skupa u Kazanju bilo je oko 250 događaja u mnogim gradovima širom Rusije, od kojih svaki u duhu stvaralačkih rasprava i suštinskih dogovora.

Zapad je uvijek imao neki izgovor za miješanje svoje prljave nacističke politike protiv Rusije u sportski život.

Sportske igre BRIKS

Zapad je uvijek imao neki izgovor za miješanje svoje prljave nacističke politike protiv Rusije u sportski život. Tako je 1980. iskoristio ulazak Sovjetske vojske u Avganistan, na poziv njegove vlade, da ne učestvuje na ljetnim Olimpijskim igrama u Moskvi, ometao Zimske olimpijske igre u Sočiju 2014. itd. Rusija je provela do sada najveće sportske igre BRIKS 12-24. juna 2024., koje su bile rekordne po mnogo čemu. Održane su u sportskim objektima u Kazanju i Moskvi, sa 5.640 učesnika iz 82 zemlje Evrope, Azije, Afrike, Južne i Sjeverne Amerike.²⁵ Takmičenja su održana u 27 sportova. Postavljeni su nacionalni rekordi u dizanju tegova, atletici i plivanju. Većina sportista je uporedila usluge na Igrama BRIKS sa Olimpijskim igrama, a neke ocijenila i kao bolje (objekte, hranu, televizijski prenos i volontere). Igre je opsluživalo 25 hiljada ljudi, od kojih 2 hiljade volontera. Sve službe su radile besprekorno. Sličan događaj je bila Ljetna Univerzijada u Kazanju 2013. Planirano je da se sljedeće Igre održe u Brazilu, koristeći rusko iskustvo, što će biti teško ponoviti. Ruski tim je pobjednik ukupnog ekipnog takmičenja Igara, sa 266 zlatnih medalja, a ukupno 38 ekipa je dobilo nagrade.

Bilo je teško obezbjediti dolazak svih najboljih sportista u Kazanj, jer su se odranije pripremali za Olimpijske igre u Parizu, koje su počele u julu. Postojala je jaka konkurencija u brojnim sportovima. Igre su imale dobru gledanost, uprkos tome što se u to vrijeme održavalo Evropsko prvenstvo u nogometu. Više od

---

Igre je opsluživalo 25 hiljada ljudi, od kojih 2 hiljade volontera.

---

²⁵ <https://bricskazan2024.games/tpost/18z69jr8i1-v-kazani-podveli-itogi-igr-stranbriks>

19 miliona ljudi je pratilo prenose na kanalu Match TV, a više od 22 miliona na Internetu.

Bilo je teško obezbjediti dolazak svih najboljih sportista u Kazanj, jer su se odranije pripremali za Olimpijske igre u Parizu.

Reprezentacija Republike Srpske pod nazivom „Božuri“, 64 takmičara u 8 sportova (gimnastika, karate, džudo, veslanje, plivanje, košarka, e-sport, tenis, stoni tenis, rukomet), je, prvi put u tom svojstvu, nastupala na jednom velikom međunarodnom takmičenju pod svojom zastavom²⁶. Narod i vlasti Srpske su ponosni na svoje sportiste, koji su je predstavljali. Na igrama su osvojili 3 bronzane medalje, dvije u džudou i jednu u karateu. Na igrama su učestvovali i sportisti Srbije. Iz Crne Gore nažalost nije bilo nikoga. Ona kukavički, slugeranski slijedi politiku svojih zapadnih gazda.

Poslovni forum BRIKS 2024

BRICS Business Forum 2024

Poslovni forum „BRIKS partnerstvo: Jačanje multilateralizma za ravnopravan globalni razvoj i sigurnost“ 2024., održan u Moskvi 18. oktobra, je posvećen jačanju saradnje za održivi ekonomski razvoj i međunarodnu trgovinu. Okupio je više od hiljadu predstavnika poslovne zajednice - čelnike kompanija, udruženja, sindikata preduzetnika i trgovinsko-industrijskih komora iz zemalja BRIKS²⁷. Na njemu su učestvovali i poslovni ljudi iz Egipta, Etiopije, UAE i Irana, zemalja koje su postale članovi BRIKS 1. januara 2024.

Vodeće političke i poslovne ličnosti su raspravljale o jačanju tržišne i ekonomske saradnje unutar BRIKS, o ekonomskim strategijama, saradnji u oblasti finansija i ulaganja, saobraćaja i logistike, poljoprivrede, informacione i prehrambene sigurnosti i održivom razvoju. Radeći zajedno, pomažući jedni druge, zemlje BRIKS obezbjeđuju ubrzani razvoj i blagostanje svojih građana.

Postojala je jaka konkurencija u brojnim sportovima.

Promotivne kartice za budući platni sistem BRIKS Pej su isprobane na Poslovnom forumu u Moskvi. Memorandum o razumijevanju istraži-

26 <https://www.srna.rs/novost/1210961/otvorene-sportske-igre-briks-a-u-kazanju-ucestvuje-reprezentacija-srpske>

27 <https://bricswomen.com/ru/2024/10/22/brics-business-forum-2024-takes-place-in-moscow/>

vačkih instituta zemalja BRIKS u oblasti finansija, potpisan 9. oktobra u Moskvi, treba da ubrza i uvođenje BRIKS platnog sistema.

Njegovo pokretanje će omogućiti strancima da plaćaju „viza“ i „masterkard“ karticama u Ruskoj Federaciji, a Rusima da koriste „mir kartice“ u inostranstvu. Zapadne sankcije su primorale

---

Promotivne kartice za budući platni sistem BRIKS Pej su isprobane na Poslovnom forumu u Moskvi.

Rusiju i druge članove BRIKS da nađu način da nastave trgovinu uprkos ograničenjima. Stvaranje platnog sistema za članove BRIKS, nezavisnog mehanizma plaćanja sposobnog da izdrži pritisak sankcija, je bilo jedno od glavnih pitanja skupa u Kazanju. Pripremaju se mjere za oslobođenje svijeta od zapadnog finansijskog iskorištavanja.

Potreba za stvaranjem finansijskog sistema BRIKS nezavisnog od uticaja zapadnih zemalja postoji duže vrijeme, ali saradnici Rusije izbjegavaju da rade s njenim bankama bojeći se drugostepenih ograničenja (sankcija) SAD i EU. Pokretanje samostalnog međunarodnog platnog sistema zemalja BRIKS će međusobna poravnanja u nacionalnim valutama potpuno zatvoriti za Zapad, što će neposredno uticati i na dedolarizaciju. Uloga američkog dolara u svjetskom ekonomskom sistemu opada, od početka 21. vijeka njegov udio u svjetskim zalihama je smanjen sa 71 na 58%. Stvaranje zamjene za zapadni platni sistem SWIFT će privući nove članove u BRIKS i ukloniti sve prepreke njihovoj punoj saradnji.

16. godišnji skup BRIKS, Kazanj, 22-24. oktobar 2024.

Putin je na međunarodnom skupu „Odnos vremena i civilizacija – osnova mira i razvoja“ u prestonici Turkmenistana Ašhabadu 11. oktobra 2024. govorio o početku novog doba²⁸. Svijet se suočava s neviđenim prijetnjama koje su izazvali civilizacijski rascjepi, sukobi raznih etničkih i vjerskih zajednica. Međunarodni odnosi su ušli u doba temeljnih promjena, nastaje novi svjetski poredak, koji odražava raznolikost cijele planete. Uprkos zlu, pravda i jednakost u međusobnim odnosima ljudi, država i naroda, visoki ideali prijateljskog susjedstva i saradnje su i sada ideje bliske

---

Putin je na međunarodnom skupu „Odnos vremena i civilizacija – osnova mira i razvoja“ u prestonici Turkmenistana Ašhabadu 11. oktobra 2024. govorio o početku novog doba.

---

28 <https://news.mail.ru/politics/63168659/>

Zvaničnu prijavu za članstvo u BRIKS su podnijeli Turska, Azerbejdžan, Sirija, Mongolija, Bangladeš, Tajland, Malezija, Vijetnam, Kambodža, Laos, Šri Lanka, Alžir i Venecuela.

---

razumnim ljudima, posebno potrebne u sadašnjem teškom međunarodnom stanju. Opšti mir i sveobuhvatan razvoj se mogu obezbijediti samo uvažavanjem mišljenja svakog naroda, uz poštovanje svake države, njene suverene politike, nasljeđa i vjerskih ideja. Rusija se zalaže za što širu međunarodnu raspravu o saradnji u višepolarnom svijetu u nastajanju, otvorena je za razgovore o pitanjima izgradnje novog svjetskog poretka sa svima u Zajednici Nezavisnih Država (ZND), Evroazijskom Savezu (EAS), ŠOS i BRIKS. U tom duhu je bila domaćin 16. godišnjeg skupa BRIKS u Kazanju 22-24. oktobra. Na skupu je učestvovalo 36 zemalja, od kojih su 22 predstavljali glave tih država, 6 međunarodnih organizacija i sekretar OUN Gutereš²⁹. Skup je ključni događaj predsjedavanja Rusije u 2024. godini. Skup BRIKS je prvi put održan u novom sastavu: uz „petorku“, učestvovali su i Egipat, Etiopija, UAE i Iran.

Od pozvanih za punopravne članove, Argentina je odustala od dogovorenog članstva nakon predsjedničkih izbora 2023., a Saudijska Arabija nije potvrdila svoje članstvo.

Zvaničnu prijavu za članstvo u BRIKS su podnijeli Turska, Azerbejdžan, Sirija, Mongolija, Bangladeš, Tajland, Malezija, Vijetnam, Kambodža, Laos, Šri Lanka, Alžir i Venecuela. Kuba je poslala zahtjev da bude država-partner. Na skupu u Kazanju su učestvovali i avganistanski Talibani. Čak 40 zemalja želi da na razne načine postanu dio BRIKS.

Saudijska Arabija je pozvana u BRIKS usred geopolitičkih napetosti između SAD i Kine i širenja kineskog uticaja na kraljevinu³⁰. Uprkos jakim vezama sa SAD, sve više vodi sopstvenu politiku, jer je Vašington manje posvećen bezbjednosti Persijskog zaliva nego ranije. Kina, najveći kupac saudijske nafte, je predvodila pozive da se BRIKS proširi i postane protivteža Zapadu. Šta

---

Saudijska Arabija je pozvana u BRIKS usred geopolitičkih napetosti između SAD i Kine i širenja kineskog uticaja na kraljevinu.

Rijad čini (ne)učesćem na skupu BRIKS?³¹ U kratkom razmaku su održana 2 međunarodna skupa, na 2 politički veoma udaljena kraja svijeta: prvi od 1989., skup vođa članova Savjeta za saradnju

29 <https://news.mail.ru/politics/63311040/>

30 <https://www.politika.rs/scc/clanak/592362/Saudijska-Arabija-se-zvanicno-pridruzila-BRIKS-u>

31 <https://www.politika.rs/scc/clanak/639415/Sta-ce-Rijad-poruciti-Kremlju-ne-ucescem-na-BRIKSU-u>

arapskih zemalja Zaliva (GCC) s vodstvom EU u Briselu 16. oktobra i skup BRIKS 22-24. oktobra u Kazanju. S jedne strane, Saudijska Arabija, je avgusta 2023. na skupu BRIKS u Johannesburgu

pozvana da se pridruži „petorci“. Moskva je bila ključni pokretač njenog pozivanja. S druge strane,

---

Zemlje Bliskog Istoka su jako zainteresovane za BRIKS.

Makron je javno tražio da dobije poziv za skup u

JAR, ali ga, zbog protivljenja Rusije, nije dobio. Prestolonasljednik Salman je odlučio u posljednjem trenutku da predstavlja svoju zemlju na skupu članova GCC s vođama EU u Briselu. Evropljani i predstavnici zemalja GCC su zakazali sljedeći skup 2026. u Rijadu. U saopštenju „dvojca“ jedni drugima obećavaju jačanje privredne i političke saradnje. Skup s vođama GCC je dio diplomatije EU, koja traži nove saveznike i međunarodnu podršku da osami Rusiju. Da li je nakon skupa u Briselu Rijad još usmjeren na BRIKS? Salman je pouzdan saradnik s kojim se može postići dogovor, koji će biti poštovan, tvrdio je Putin u septembru 2016. uoči dogovora Saudijske Arabije i Rusije o osnivanju „OPEK plus“. Ne-učestvovanje Rijada na skupu BRIKS govori o „kartama“ koje se još ne vide na stolu. Saudijsku kraljevinu su tokom ljeta 2024. pogodile velike poplave, potpuno neuobičajene u toj zemlji. Pitanje je da li je to božije davanje ili su se njeni ‘prijatelji’ postarali da se to desi? I Španija je prošlog ljeta, nakon što je odustala od isporuke oružja Izraelu, dobila teške poplave. Neposlušne zamlje i narodi širom svijeta, kao i Srbi, moraju računati na batinu anglosaksonsko-cionističke imperije. Klimatsko, geološko i drugo oružje, primjenjivano i u Japanu (Fukušima 2011.), Turskoj (zemljotres 2023.) i mnogim drugim zemljama, je uvjerljiv razlog da dobro razmisle o tome šta rade. Sa američko-hazarskom mafijom nema šale.

Zemlje Bliskog Istoka su jako zainteresovane za BRIKS. Namjera Turske da mu se pridruži izaziva veliko nezadovoljstvo Zapada. Od dolaska na vlast 2003. Erdogan postepeno provodi nezavisnu vanjsku politiku. Tokom proteklog desetljeća, posebno od pokušaja vojnog udara 2016., nepovjerenje u zapadne sile je natjeralo Ankaru da traži nove saveznike, koje je pronašla u BRIKS. Ona je od prodora u Evropu u 14. vijeku evroazijska zemlja s ključnim geopolitičkim položajem, prelaz između Istoka i Zapada.

Namjera Turske da mu se pridruži izaziva veliko nezadovoljstvo Zapada.

Njen ulazak u BRIKS bi mogao ojačati nezavisnost od zapadnih saveznika, što će im stvoriti velike probleme. Zapad doživljava

Tursku, s jedne strane, kao saveznika, a, s druge, kao neprijatelja, jer njena politika otvara mnoga pitanja. Saradnjom s BRIKS mogla

---

Zapad doživljava Tursku, s jedne strane, kao saveznika, a, s druge, kao neprijatelja, jer njena politika otvara mnoga pitanja.

---

bi smanjiti zavisnost od EU i NATO, posebno u privredi, energetici i naprednim tehnologijama. Saudijska Arabija je, nasuprot Turskoj, oprezna u odnosima s BRIKS. Smanjenje veza s njim može biti posljedica obezbjeđenja diplomatske ravno-

teže, nastojanja Turske da održi dobre odnose s obe strane, zapadnim i istočnim zemljama. Od zemalja Bliskog Istoka UAE su najviše zainteresovani za razvoj odnosa s BRIKS. U svjetskom finansijskom sistemu zauzimaju položaj koji je ranije imala Švajcarska. Ona više nije neutralna, ni finansijski pouzdana, dok UAE to postaju. Rusija će se preusmjeriti na UAE: dobija pouzdanog saradnika, koji nastoji da se uveže u BRIKS, a UAE daju svoje finansijske usluge svjetskom Istoku i Jugu.

Na skupu je raspravljano o načinu davanja statusa partnera BRIKS, koji je pripremno razdoblje za punopravno članstvo; donijeta je odluka o uvođenju kategorije država-partnera. Među glavnim kriterijumima za države-partnere BRIKS su neučestvovanje u jednostranim nelegitimnim sankcijama prema bilo kom članu BRIKS, održavanje dobrih odnosa s drugim državama i članstvo u OUN³². Nakon što su zemlje BRIKS u Kazanju utvrdile koje kriterijume primijeniti, spoljnopolitičke ustanove imaju zadatak da razgovaraju s mogućim partnerima. O tako važnim pitanjima se ne može govoriti bez jasne slike kako oni vide svoju ulogu. Nakon tih pregovora će se napraviti spisak novih kategorija partnera, koji će imati priliku da se približe BRIKS i učestvuju u radu čitavog niza mehanizama tog udruženja. Među kriterijumima su i da država treba da poštuje načela djelovanja BRIKS, posebno o donošenju odluka na načelu opšte saglasnosti (konsenzusa).

BRIKS se postepeno širio, ali je istovremeno praktikovao formate „Autrič“ i BRIKS plus. „Autrič“ (Outrech) podrazumijeva blisko susjedstvo, Južna Afrika je, kada je predsjedavala 2023.,

---

Saudijska Arabija je, nasuprot Turskoj, oprezna u odnosima s BRIKS.

---

pozivala uglavnom afričke zemlje. A BRIKS plus znači pridruživanje država iz drugih oblasti svijeta, između ostalog i na osnovu uloge koju imaju

u sličnim višestranim udruženjima. Vrata su otvorena za produ-

---

32 <https://www.glassrpske.com/cir/novosti/svijet/rusija-objavila-kriterijume-za-drzave-koje-zele-da-postanu-partneri-briks/548441>

bljenu saradnju u oblastima koje su interesantne tim zemljama. Na skupu u Kazanju su održani sastanak zemalja-članova udruženja „Jačanje multilateralizma za pravedan globalni razvoj i sigurnost“ i sastanak u sastavu „BRICS plus/outreach“ „BRICS i globalni Jug – zajednički gradimo bolji svijet.“³³

BRICS se postepeno širio, ali je istovremeno praktikovao formate „Autrič“ i BRIKS plus.

Skup u Kazanju je početak kraja američkog dolara kao jedine svjetske rezervne valute i pada vladavine SAD i Zapada. Vremenom se, uz ekonomsku, razvija saradnja u oblasti bezbjednosti i odbrane. Moskva se zalaže za jačanje veza BRIKS prvenstveno sa zemljama koje vode suverenu spoljnu politiku, ne pridružuju se protivzakonitim mjerama drugih protiv svojih članova. Turska, koja hoće da bude član BRIKS, uvodi izvjesna ograničenja poslovnim vezama s Rusijom, blokira bankarske račune i kao član NATO djelimično slijedi sankcije SAD i Zapada. Politika BRIKS prema sankcijama zahtijeva neodložno dejstvo.

Status partnerskih država BRIKS je dobilo 13 zemalja: 1 evropska - Bjelorusija, 6 azijskih - Turska, Kazahstan, Uzbekistan, Malezija, Tajland, Vijetnam, - Indonezija, 3 afričke - Alžir, Nigerija, Uganda i 2 iz Latinske Amerike - Kuba i Bolivija³⁴. To je prvi korak na putu ka punopravnom članstvu. U ovih 13 zemalja na 10 miliona km² živi milijarda ljudi.

U 2024-oj broj članova BRIKS se skoro udvostručio, povećan je sa 5 na 9. Zemlje koje su se tek pridružile se još nisu u potpunosti prilagodile. Nije lako povezati dalje proširenje i uspješnost rada udruženja. BRIKS detaljno razmatra kako da pristupi dugačkoj listi zemalja koje žele da se pridruže. Vođe BRIKS su odlučili da za sada za punopravnog člana ne prime ni jednu zemlju zato što ima jako mnogo zainteresovanih odjednom, neophodno je razviti jasne kriterijume i međukorake za pristupanje udruženju. Čak 30 zemalja čekaju da budu primljene, očekuju da će im članstvo omogućiti da razvijaju zajedničke projekte, dobijaju kredite, izvoze svoje proizvode u druge zemlje i uvoze iz njih. Na skupu u Kazanju su učestvovalе mnoge muslimanske zemlje, koje su

---

Skup u Kazanju je početak kraja američkog dolara kao jedine svjetske rezervne valute i pada vladavine SAD i Zapada.

---

33 https://news.ru/russia/konec-svo-blizok-aliev-i-pashinyan-zhmut-ruki-glavnyetitogi-sammita-briks/?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange

34 <https://news.mail.ru/politics/63357898/>

u središtu savremenih sukoba. Bliski istok bi rješenje svojih problema trebao tražiti uz pomoć BRIKS, a ne Zapada.

Bliski istok bi rješenje svojih problema trebao tražiti uz pomoć BRIKS, a ne Zapada.

Udruženje poštuje razne prioritete svojih članova. Izraz „od mnoštva ka jedinstvu“ (e pluribus unum) u potpunosti odgovara njegovom duhu. BRIKS se neće bitno mijenjati. Raspravlja o svrsishodnosti osnivanja međunarodnog sekretarijata, da li se treba preobraziti u punopravnu organizaciju zasnovanu na povelji ili sporazumu. Prevladava mišljenje da to nije potrebno. U doba digitalne diplomatije treba biti sposoban za brzo prilagođavanje promjenljivom međunarodnom okruženju. BRIKS radi na unapređenju svog ekonomskog i finansijskog statusa, humanitarnog rada i kulture, politike i bezbjednosti. Dobio je kategoriju država-partnera, i širiće se i dalje.

Vođe država-članova BRIKS su usvojili Kazanjsku deklaraciju, u kojoj su dati rezultati skupa i predsjedavanja Rusije udruženjem u 2024. godini³⁵. Deklaracija, koja će biti predstavljena OUN, je važan korak protiv neokolonijalne rasističko-nacističke ideologije i politike Zapada.

Njeni osnovni zaključci su: 1) BRIKS predlaže posredovanje za mirno rješavanje ukrajinskog sukoba kroz pregovore; 2) protiv se štetnom uticaju nezakonitih sankcija na svjetsku ekonomiju; 3) podržava sveobuhvatnu reformu OUN, uključujući Savjet bezbjednosti, radi povećanja njihove reprezentativnosti; 4) osuđuje napade na radnike OUN i prijetnje njihovoj bezbjednosti i poziva Izrael da odmah prekine takva dejstva; 5) podržava prijem Palestine kao punopravnog člana OUN; 6) poziva na reformu Breton-Vudskih ustanova radi veće zastupljenosti zemalja u razvoju.

Zemlje BRIKS pokušavaju da vrate međunarodno pravo u život, odlučno zahtijevaju poštovanje Povelje OUN. Jedan od glavnih zadataka BRIKS je zastupanje interesa malih i zemalja u razvoju u svjetskim ustanovama, gdje su potcijenjene i nedovoljno predstavljene. Zapad od nestanka SSSR 1991., kada je umislio da može da radi sve što mu se prohtije, već 33 godine gazi međunarodno pravo, što je počeo razaranjem Jugoslavije i napadom NATO na Srbe – Srpsku 1992-95. i SR Jugoslaviju 1999. Od tada OUN po-

---

Vođe država-članova BRIKS su usvojili Kazanjsku deklaraciju.

---

voljno predstavljene. Zapad od nestanka SSSR 1991., kada je umislio da može da radi sve što mu se prohtije, već 33 godine gazi međunarodno

činje da gubi smisao svog postojanja, jer je Zapad zaobilazi kada mu ne odgovara.

U osnovi Kazanjske deklaracije je ideja višepolarnog svijeta, potpuno suprotnog američkom „jednopolarnom“. To je neuporedivo bolja, izglednija ponuda od ulaska u evroatlantske saveze, NATO i EU. Mnoge zemlje nastoje da se što prije priključe BRIKS jer neće da budu kolonije Zapada, izložene bezgraničnoj samovolji njegovih činovnika u službi zakulisnih središta moći i vlasti, koji glume državnike, političare i diplomate. Zemlje Istoka i Juga izložene neprijateljskom pritisku Zapada se bore da se međunarodna saradnja gradi na osnovama neupitne ravnopravnosti država, samostalnom izboru svog načina života i puta razvoja. Velike, jake države i male, slabe ne mogu biti međusobno potpuno jednake, ali važno je nastojanje jakih da poštuju kulturu i interese slabih. Kazanjska deklaracija BRIKS će znatno doprinijeti ozdravljenju međunarodnih odnosa, koje je Zapad teško zatrovao, uz sve izvjesniju prijetnju da prerastu u svjetski rat.

Sastav OUN mora biti prilagođen stvarnosti. Treba proširiti učesće zemalja u razvoju u Savjetu bezbjednosti i njenim drugim tijelima. Moskva podržava težnju Indije, Brazila i jedne od afričkih zemalja da postanu stalni članovi SB. Glavni sekretar OUN je učestvovao na skupu BRIKS, a, na žalost kijevskih nacista, odbio njihov poziv na navodno mirovni skup održan u junu u Švajcarskoj, na koji Rusija nije pozvana. U Kijevu tvrde da to šteti ugledu OUN. Njen Sekretarijat im je odgovorio da BRIKS čini polovina čovječanstva. Gutereša su uvrstili u bazu podataka ukrajinskog sajta „Peacemaker“, koji je spisak naciljanih „žrtava ili čak lista za uništenje“.

BRIKS se, nasuprot Zapadu, zalaže za mirno rješavanje sukoba, na što ukazuju dijelovi Kazanjske deklaracije koji se odnose na vojne sukobe u Ukrajini i Bliskom istoku. Poziv na pregovore za rješavanje pitanja Ukrajine je povratak na rezultat pregovora u Istanbulu dostignut početkom marta 2022., prije dolaska Džonsona, predsjednika vlade Britanije u Kijev. Kazanjska deklaracija poziva sukobljene strane da rješenje traže u okviru Povelje OUN kroz pregovore i diplomatiju. Svoje predloge su iznijeli Kina i Brazil, afričke zemlje i Turska. Vojno-tehnička saradnja Turske

---

Zemlje BRIKS pokušavaju da vrate međunarodno pravo u život, odlučno zahtijevaju poštovanje Povelje OUN.

Sastav OUN mora biti prilagođen stvarnosti.

---

s Ukrajinom se razvija uporedo s nastojanjem Ankare da posreduje u rusko-ukrajinskom sukobu³⁶. Turska nastavlja da sarađuje s kijevskim nacistima. Oružane snage Ukrajine njenim oruž-

---

BRIKS se, nasuprot Zapadu, zalaže za mirno rješavanje sukoba.

---

jem ubijaju ruske vojnike i građane. To se dešava istovremeno s izjavama vodstva Turske o spremnosti da posreduje u diplomatskom rješavanju

rusko-ukrajinskog sukoba pregovorima. Turska je u proljeće 2022. obezbjedila pregovore u Istanbulu Moskve i Kijeva. Pregovore su upropastile SAD i Britanija, zabranivši Zelenskom da sklapa sporazume koji bi mogli zaustaviti borbe. Zapad upravlja Ukrajinom kao svojom kolonijom. Milioni Ukrajinaca prelaze u Rusiju³⁷. Samo za godinu dana, od februara 2022. do februara 2023. u Rusiju je došlo 5,3 miliona ukrajinskih izbjeglica. Suočeni s problemima u Evropi, vraćaju se u nove oblasti Rusije.

Rusija neće pristati na zamrzavanje sukoba, koje treba nacistima da pripreme novi napad, kao što neće biti ni ulaska Ukrajine u bilo kom obliku u NATO. Oružane snage Rusije su od početka vojne operacije 24. februara 2022. do 31. oktobra 2024., za 2 godine 8 mjeseci i 5 dana uništile 647 aviona, 283 helikoptera, 34.945 bespilotnih letilica, 584 sistema PVO, 18.927 tenkova i drugih oklopnih borbenih vozila, 1.482 borbena vozila MLRS, 17.059 oruđa poljske artiljerije i minobacača i 27.781 vojnih automobila Oružanih snaga Ukrajine³⁸. „Međunarodna legija teritorijalne odbrane Ukrajine“, koju je osnovao Zapad, je okupila 18 hiljada plaćenika-fašista iz više od 85 zemalja širom svijeta³⁹. Za regrutaciju plaćenika, zapadne i ukrajinske obavještajne službe koriste privatne vojne kompanije iz SAD, Poljske i drugih zemalja.

U BRIKS se svi slažu da je rješenje sukoba na Bliskom Istoku da Palestinci osnuju svoju državu, što je prihvatio i Izrael re-

---

Rusija neće pristati na zamrzavanje sukoba, koje treba nacistima da pripreme novi napad, kao što neće biti ni ulaska Ukrajine u bilo kom obliku u NATO.

---

zolucijom OUN, koju nije htio da provede. Rusija je više puta nudila mirovne predloge, ali odbio ih je Zapad.

---

36 https://news.mail.ru/politics/63459393/?frommail=1&utm_partner_id=625

37 https://krasnoyarskmedia.ru/news/1885012/?utm_source=24smi&utm_medium=cpc&utm_term=10949&utm_content=6706696&utm_campaign=12397&utm_referrer=ex.24smi.info

38 https://monocle.ru/2024/10/31/stalo-izvestno-o-bolshikh-poteryakh-vsu-v-zone-svo/?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange

39 <https://ura.news/news/1052833415>

Kada su MMF i Svjetska banka stvoreni na konferenciji u Breton Vudsu 1944., koja je uspostavila dolar kao svjetsku rezervnu valutu, zapadne sile su dobile vlast nad ovim ustanovama. Obećanje dato poslije Drugog svjetskog rata o uspostavljanju neutralnog međunarodnog monetarnog i finansijskog sistema ne samo da je ostalo neispunjeno, već je zloupotrebjeno. Zemlje su dobrovoljno stvarale dolarske zalihe, pa je početna uloga dolara kao čvrste svjetske valute omogućila SAD da uspostave valutni monopol. Od tada međunarodni monetarni i finansijski sistem služi isključivo interesima bogatih zemalja Zapada. One su kolonizovale svijet na račun većine zemalja s niskim prihodima svjetskog juga. Najbogatije zemlje su postale bankari svijeta.

U BRIKS se svi slažu da je rješenje sukoba na Bliskom Istoku da Palestinci osnuju svoju državu.

Da bi vladavina Zapada bila obezbjeđena desetljećima postoji prešutni dogovor da predsjednik Svjetske banke bude Amerikanac, a glavni direktor MMF - Evropljanin. To daje značajnu prednost ekonomijama s visokim dohotkom, koje drže ključne udjele u MMF. Interese 35 naprednih ekonomija zastupa 12 direktora, dok preostalih 155 zemalja ili zastupa 12 direktora iz zemalja u razvoju ili su uključeni u izborne jedinice sa razvijenim ekonomijama, gdje se njihova mišljenja i interesi smatraju drugorazrednim. Direktori iz zemalja s visokim dohotkom imaju 63% glasova, iako po paritetu kupovne moći te ekonomije sada čine 46% svjetskog BDP.

Zato BRIKS radi na uspostavljanju zamjene za te finansijske ustanove. Njegova Nova razvojna banka NRB je osnovana da obezbijedi pravedno, blagovremeno i bez ucjena finansiranje zemalja u razvoju, posebno infrastrukturnih projekata. Banka daje kredite u nacionalnim valutama, nastojeći da postepeno dedolarizuje postojeći finansijski sistem, koji je nepravedan i neuspješan. Valutni monopol SAD, svjetska potražnja za dolarima im omogućava da desetljećima imaju ogromne manjkove na tekućem računu. Da bi odbranile nametnuti položaj dolara vode ekonomski rat u kom samovoljno zapljenuju tuđu imovinu vrijednu stotine milijardi dolara. Broj ljudi pod američkim sankcijama je povećan 9 puta u posljednjih 20 godina. Pritom su vlasti SAD više puta zahtijevale da se pojedine strane banke isključe iz SWIFT (Society for Worldwide Interbank Finan-

---

Da bi vladavina Zapada bila obezbjeđena desetljećima postoji prešutni dogovor da predsjednik Svjetske banke bude Amerikanac, a glavni direktor MMF - Evropljanin.

---

cial Telecommunication, Društvo za svjetsku međubankarsku finansijsku telekomunikaciju), međunarodne bankarske mreže za

---

Broj ljudi pod američkim sankcijama je povećan 9 puta u posljednjih 20 godina.

---

razmjenu poruka, koju koristi oko 11.000 banaka u 200 zemalja za transfer sredstava. Sistem „BRIKS most“ (BRICS-Bridge) će omogućiti prekogranična poravnanja koristeći digitalne platforme kojim upravljaju centralne banke zemalja ovog udruženja. On treba zamijeniti „Em most“, iza kog stoji tvrđava poretka predvođenog Zapadom, Banka za međunarodna poravnanja (Bank for International Settlements BIS).

BIS, najstarija međunarodna finansijska ustanova, je osnovana 1930. sa sjedištem u Bazelu, u Švajcarskoj, radi podsticanja međunarodne monetarne i finansijske saradnje, osiguranja uslova za odvijanje međunarodnih finansijskih operacija i posredovanja u finansijskim transakcijama između centralnih banaka država članica banke⁴⁰. Osnivači su centralne banke Belgije, Britanije, Njemačke, Italije, Francuske, Japana i skupina banaka SAD. Banka je osnovana kao mjesto okupljanja guvernera centralnih banaka van političkog nadzora i tajno od javnosti. Međunarodna oligarhija preko nje upravlja tokovima novca i svijetom. U prvim godinama glavni posao BIS je bio prikupljanje i raspodjela ratne odštete koju je plaćala Njemačka. Zato je nazvana Banka za međunarodna poravnanja. Šef Reichsbank Šaht je pomagao Hitleru u naoružavanju Njemačke. U Drugom svjetskom ratu BIS je, mada je Švajcarska zvenično bila neutralna, pomagala nacistima u prodaji zlata opljačkanog od zauzetih zemalja i otetog od zatočenika koncentracionih logora, što im je omogućilo da nabavljaju potrebna sredstva i vode rat. BIS je glavna banka u svijetu, ona zakulisno odlučujuće utiče na svjetsku privredu i ekonomiju preko centralnih banaka država-članica. Učestvovala je u ostvarivanju Maršalovog plana, a od 1960-ih pomagala stvaranje evropske monetarne unije. Od 1960-te obavlja i posao koordinacionog centra za stabilnost valutnih odnosa i pomoćnog tijela MMF i Svjetske banke. Tokom

---

BIS, najstarija međunarodna finansijska ustanova, je osnovana 1930. sa sjedištem u Bazelu.

---

dužničke krize 1980-ih preko BIS su reprogramirani vanjski dugovi zemalja u razvoju. U novije doba obezbjeđuje i finansijsku podršku međunarodnim finansijskim organizacijama.

BIS je akcionarsko društvo, u kom centralne banke imaju pravo glasa zavisno od broja akcija. Dioničari su centralne banke i jedan broj privatnih dioničara bez prava glasa. BIS je profitna organizacija koja stiče sredstva svojim radom i od doprinosa centralnih banaka. Centralnim bankama zemalja članica, uz uslov da su uložile određen dio svojih zlatnih i deviznih zaliha, odobrava isključivo kratkoročne kredite za održavanje vanjske likvidnosti pod povoljnijim uslovima od komercijalnih banaka (kamatna stopa je 1/3 tekuće tržišne). Više od 80% centralnih banaka u svijetu ima uloge u BIS. Banka radi na osnovu prodaje i zaloga zlata na ime i za račun pojedinih centralnih banaka ili upravljanjem i ulaganjem dijela deviznih zaliha centralnih banaka.

BIS je akcionarsko društvo, u kom centralne banke imaju pravo glasa zavisno od broja akcija.

Skup u Kazanju je razmatrao 3 oblasti najznačajnije za savremeno čovječanstvo: 1) politika i bezbjednost, 2) ekonomija i finansije, 3) humanitarni i kulturni život. U svakoj ima po 10-15 glavnih zadataka.

Politika i sigurnost

U oblasti politike i bezbjednosti glavni zadaci su: povećanje uspješnosti sistema međunarodnih odnosa i obezbjeđivanje njegove dalje demokratizacije; podrška vladavini međunarodnog prava i načelu suverene jednakosti država; stvaranje čvrstih veza BRIKS sa zemljama u razvoju i razvoj ustanova BRIKS, uz razradu kategorije „partnerskih država“; kontrola naoružanje, borba protiv terorizma, borba protiv pranja novca, kriminala, trgovine drogom i korupcije i izgradnja informacione bezbjednosti. Zapadni neofašistički „poredak zasnovan na pravilima“ je stvorio praznine i izazove u svim ključnim oblastima međunarodnog života, koje zapadna oligarhija zloupotrebljava. Neograničenim širenjem lažne demokratije je prinudio BRIKS da se bori za stvarnu demokratizaciju međunarodnih odnosa kao svoj glavni zadatak.

Politička saradnja unutar BRIKS isključuje bilo kakve dvostruke standarde, zasniva se na poštovanju suvereniteta država i nemiješanju u njihove unutrašnje poslove, uvažavanju nacionalnih interesa i prioriteta, iskustva i osobenosti svakog člana udruženja. Zalaganje Rusije za jačanje saglasnosti članova udruženje u vanjskoj politici

---

Više od 80% centralnih banaka u svijetu ima uloge u BIS.

---

ci je dobilo opštu podršku. Održan je niz posebnih sastanaka, prvenstveno savjetovanja ministara vanjskih poslova i dužnosnika

---

Politička saradnja unutar BRIKS isključuje bilo kakve dvostruke standarde.

---

za bezbjednost. Rusija ima posebnu odgovornost za povezivanje novih učesnika udruženja u mehanizmima saradnje, što je uspješno uradila. Zapad, pod vodstvom SAD, nastoji da bude glavni

međunarodni tužilac i sudija, pa su se članovi BRIKS zauzeli za sveobuhvatnu reformu OUN, njenog Savjeta bezbjednosti i drugih tijela u cilju jačanja njihove demokratičnosti, uspješnosti u radu i pravednije zastupljenosti zemalja u razvoju da bi na odgovarajući način rješavali svjetska pitanja. Skup je podržao zahtjeve država Azije, Afrike i Latinske Amerike da igraju značajniju ulogu u OUN i svijetu. Učesnici BRIKS su podržali prvenstvo međunarodnog prava i načelo suverene ravnopravnosti zemalja, potvrdivši privrženost duhu organizacije: međusobno poštovanje i razumijevanje, zajedništvo (solidarnost), otvorenost, uključenost svih (inkluzivnost) i opštu saglasnost (konsenzus).

Produbljivanje zajedničkog rada država BRIKS u OUN se dešava u godini predsjedavanja Rusije udruženjem. U 2024. je pojačana saradnja i u drugim ključnim međunarodnim organizacijama, prvenstveno u okviru G20, koja okuplja razvijene i zemlje u razvoju. BRIKS je potvrdio svoju posvećenost uravnoteženom pristupu kroz dalje jačanje G20 glasom svjetskog Juga u njoj. Svi članovi BRIKS su podržali uključivanje Afričke unije u G20 na skupu u Nju Delhiju. Odlučili su i da pojačaju saradnju svojih diplomatskih predstavništava u trećim zemljama.

U cilju razvoja ustanova BRIKS, Rusija je posvetila posebnu pažnju međuparlamentarnoj saradnji. U Sankt Peterburgu je održan 10. Parlamentarni forum BRIKS i sastanak predsjednika odbora za međunarodne poslove parlamenata država-članova. Potpisani su Protokol uz Memorandum o razumijevanju na Parlamentarnom forumu BRIKS i zajednička deklaracija. Na sastanku je

---

Produbljivanje zajedničkog rada država BRIKS u OUN se dešava u godini predsjedavanja Rusije udruženjem.

---

održana i proširena sjednica na kojoj su učestvovali predstavnici zemalja svjetskog Juga i Istoka i države koje predsjedavaju regionalnim tijelima udruženja. Istaknuta je uloga nacionalnih parlamenata u ostvarivanju ekonomskih, investicio-

ni, tehnoloških i ljudskih mogućnosti država BRIKS u sistemu međunarodnih odnosa, koji se brzo mijenja. Rad zakonodavaca

uvažava interese svih, njihova prava na osobeni razvoj svake zemlje. Spremnost da prodube razgovor o neodložnim svjetskim pitanjima uz pomoć parlamentarne diplomatije će podstaći jačanje međunarodne uloge BRIKS u novom, proširenom sastavu.

Svi članovi BRIKS su u 2024. radili na pronalaženju odgovora na izazove i prijetnje međunarodnoj i regionalnoj sigurnosti i stabilnosti.

Svi članovi BRIKS su u 2024. radili na pronalaženju odgovora na izazove i prijetnje međunarodnoj i regionalnoj sigurnosti i stabilnosti. U BRIKS nema vojne ni vojno-tehničke saradnje. Planovi za izgradnju ove vrste saradnje, uključujući vojne vježbe, su nadležnost drugih međudržavnih tijela. U interesu mirnog rješavanja sporova, članovi udruženja su saopštili svoje stavove o sukobima u Ukrajini, na Bliskom istoku, u sjevernoj Africi, razvoju događaja u Avganistanu, pogoršanju stanja u raznim oblastima Afrike i na Haitiju.

BRIKS posebno veliku pažnju posvećuje bezbjednosti⁴¹. Stekao je značajno iskustvo u odgovoru na bezbjednosne izazove: terorizam i ekstremizam, nezakonitu trgovinu oružjem i drogom, međunarodni kriminal i ilegalne migracije. Značajno je stvaranje posebnog elektronskog registra za razmjenu podataka o računarskim napadima. Članovi BRIKS su istakli svoju posvećenost borbi protiv terorizma u svim njegovim oblicima (međunarodni terorizam, širenje radikalne ideologije, korištenje interneta za nezakonite ciljeve, plaćanje terorizma i obezbjeđivanje utočišta za teroriste). Nadležni organi su ocrtali izgleda za dalju razmjenu podataka, uključujući OUN, što omogućava pravovremeno otkrivanje i odstranjivanje takvih prijetnji.

U raspravi o svjetskoj bezbjednosti posebno je razmatrana međunarodna saradnja u oblasti svemira. Na sastanku čelnika nadležnih državnih agencija BRIKS ključno je bilo pitanje sprečavanja postavljanja bilo kakvog oružja u svemiru i uzdržavanja od koraka koji su opasni zbog povrede prostora i dugoročne održivosti rada u njemu, posebno od korištenja građanske svemirske infrastrukture za neprijavljene svrhe. Rusija, jedna od vodećih zemalja u istraživanju svemira, je predložila stvaranje svjetskog sistema praćenja pod nazivom „Mliječni put“ za utvrđivanje opasnosti od prirodnih i vještačkih objekata i stvaranje jedinstvenog

---

BRIKS posebno veliku pažnju posvećuje bezbjednosti.

---

41 <https://www.atvbl.rs/vijesti/svijet/putin-briks-posvecuje-veliku-paznju-bezbjednosti-12-9-2024>

informacionog polja, gdje bi svaka zemlja dostavljala podatke i, nakon zajedničke obrade, koristila rezultate. Kinezi su istakli važ-

---

Kazanjska deklaracija je utvrdila spremnost članova BRIKS da nastave saradnju na ključnim pitanjima zaštite stanovništva i prostora od vanrednih stanja.

---

nost proširenja međunarodne saradnje u osvajanju Mjeseca i pozvali ostale da se pridruže rusko-kineskom projektu izgradnje Međunarodne naučne stanice na njemu. Postavljeno je pitanje osnivanja Savjeta BRIKS za kosmos.

Radi sprečavanja i otklanjanja posljedica prirodnih i tehnogenih vanrednih stanja u prostoru BRIKS vodeći ljudi nadležnih ustanova su se saglasili o razradi niza mjera za razmjenu saopštenja kroz dežurne službe, razvoju sistema za praćenje prirodnih opasnosti i obavještanje i rano upozoravanje na prirodne nepogode. Kazanjska deklaracija je utvrdila spremnost članova BRIKS da nastave saradnju na ključnim pitanjima zaštite stanovništva i prostora od vanrednih stanja.

Zbog postepenog slabljenja sistema međunarodnog prava, raspravljano je o problemima pravne prakse, podršci i jačanju međunarodno-pravnih režima. Predsjednici vrhovnih sudova zemalja BRIKS su se založili za usvajanje jedinstvenog pristupa tumačenju zakonodavstva i obuku radnika za pravosudni sistem koja odgovara stvarnim potrebama. Strani gosti su istakli napredno iskustvo Vrhovnog suda Ruske Federacije u toj oblasti i izrazili želju da ga primijene u svom radu.

Rukovodioci tužilaštava su postavili pitanje preispitivanja i obnove Konceptije saradnje tužilačkih službi zemalja BRIKS u 2024-25. godini da bi novi članovi iznijeli svoje stavove o njenom sadržaju. Dok u EU, 'rasadniku demokratije', ispostavljaju više stotina zahtjeva koje treba bespogovorno ispuniti, Rusija, Kina i druge „autoritarne“ zemlje BRIKS pitaju nove članove udruženja šta se može učiniti da se postojeći rad unaprijedi, na osnovu njihovog iskustva. Istaknuta je i potreba prikupljanja i uopštavanja

---

Zbog postepenog slabljenja sistema međunarodnog prava, raspravljano je o problemima pravne prakse, podršci i jačanju međunarodno-pravnih režima.

---

podataka o upotrebi digitalnih/IKT rješenja u pravnoj praksi, izučavanja mogućih načina testiranja i izgleda za korištenje tih vrsta tehnologija.

Rusija se založila za stvaranje sistema međunarodne informacione sigurnosti radi sprečavanja i rješavanja sukoba u informacionom prostoru i sprečavanja njegove militarizacije. Radna grupa BRIKS za bezbjednost u ko-

rištenju informaciono-komunikacionih tehnologija je odlučila da se stvori registar kontakt-tačaka BRIKS za razmjenu informacija o računarskim napadima. Zemlje BRIKS su prihvatile i predlog Rusije za jačanje pravnog okvira saradnje u oblasti međunarodne informacione sigurnosti i pokretanje odgovarajuće rasprave u stručnoj zajednici.

Rusija se založila za stvaranje sistema međunarodne informacione sigurnosti.

Da bi se zaustavile ratoborne informativne kampanje pojedinih sudionika svjetske politike koji ocrnjuju međunarodnu ulogu BRIKS i njegovih članova, rukovodioci odjeljenja za informisanje ministarstava inostranih poslova zemalja udruženja su utvrdili mogućnosti za dalju saradnju radi jačanja ugleda udruženja u svijetu.

Prošireni sastav udruženja je dogovorio i predloge za jačanje saradnje u borbi protiv raznih vrsta prestupnosti, produbljivanju razgovora o suprotstavljanju podmićivanju, razvijanje saradnje za odstranjivanje prijetnji u trgovini narkoticima, psihotropnim tvarima i njihovim prekursorima.

Savjetovanja o političkim i bezbjednosnim pitanjima i konkretni sporazumi u tim oblastima potvrđuju ispravnost višestranoosti, koja je glavna pobuda stvaranja i osnovno načelo BRIKS. To omogućava udruženju, uprkos protivljenju zemalja takozvane „zlatne milijarde“, da doprinosi rješavanju svjetskih i regionalnih pitanja i uspostavlja čvrste mehanizme saradnje sa zainteresovanim zemljama u razvoju.

Ekonomija i finansije

Zapadne zemlje same uništavaju sistem trgovinskih i finansijskih veza koji su one stvarale⁴². Sve je veći broj država koje ne podležu njihovom pritisku, već se rukovode sopstvenim nacionalnim interesima; spremnih za saradnju, ali ne po zapadnom modelu, već u korist čitavog čovječanstva. U središte svoje politike ne stavljaju ostvarivanje geopolitičkih planova Zapada, već svoje interese u oblasti saobraćaja, energeti-

---

Zemlje BRIKS su prihvatile i predlog Rusije za jačanje pravnog okvira saradnje u oblasti međunarodne informacione sigurnosti.

---

42 <https://lat.rt.rs/rusija/49498-rusija-putin-zapad-istocni-ekonomski-forum/>

ke, industrije, finansija, projekata koji donose dugoročnu korist njihovim narodima.

Zapadne zemlje same uništavaju sistem trgovinskih i finansijskih veza koji su one stvarale.

Razvoj Dalekog istoka ima prvenstvo u ruskoj strategiji⁴³. Njegova uloga je izuzetno značajna za budućnost Rusije i njen položaj u više-polarnom svijetu. Dalekoistočni federalni okrug čini 2/5 zemlje. U njemu je skoro polovina šuma i zlata, više od 70% ribe, dijamanta, više od 30% titanijuma, bakra i drugih metala i minerala. Ulaganja su na Dalekom istoku 3 puta veća nego u Rusiji u cjelini. Neophodna je sveobuhvatna obnova energetskog sistema na Dalekom istoku, treba povezati gasovode Snaga Sibira i Sahalin-Habarovsk-Vladivostok u jedan sistem. U Rusiji će se graditi brzi auto-putevi preko Sibira i Dalekog istoka do Tihog okeana. Robna razmjena Rusije i zemalja Azijsko-tihookeanskog regiona (ATR) brzo raste. Glavni zadatak je razvoj privrede Dalekog Istoka, jačanje i proširenje međunarodne saradnje u ATR, koji se burno razvija. Vlada Rusije dosta ulaže u razvoj te oblasti, treba prekinuti odliv stanovništva iz nje u evropski dio zemlje. Posljednjih godina ruska ekonomija je, posebno od početka vojne operacije u Ukrajini februara 2022., pod sveobuhvatnim pritiskom zapadnih sankcija. Rusija jača saradnju sa zemljama ATR poslije odluke EU da zatvori deseljećima uspostavljanu i razvijanu saradnju s njom.

Uloga ATR u međunarodnim poslovima naglo raste. U 50 zemalja oblasti živi više od 4,2 milijarde ljudi, 54% stanovništva planete. Tu se otvaraju nove mogućnosti za plodnu saradnju u okviru Evroazijskog ekonomskog saveza (EAES) ŠOS, BRIKS i drugih udruženja u cilju izgradnje pravednijeg demokratskog sistema međunarodnih odnosa, zasnovanog za istinskoj ravnopravnosti, oslobođenoj od diktata, vojnog pritiska i gušenja sankcijama. Ekonomija ATR se posljednjih desetljeća razvija najbrže u svijetu. Udio oblasti u svjetskom BDP je sa 21% 1991. porastao skoro dvostruko. Za to vrijeme zemlje regiona su ušle među najveće svjet-

---

Razvoj Dalekog istoka ima prvenstvo u ruskoj strategiji.

---

ske potrošače nafte i prirodnog gasa. Po potražnji nafte Kina se približava SAD, a Indija je treća. Potražnja za gasom u zemljama regiona je osjetno niža, jer je za većinu njih skupo gorivo. Vrhunac potražnje za

---

43 <https://banjaluka.net/rusija-na-dalekom-istoku-razvojna-strategija-za-korak-unapred-u-vladivostoku-se-otvara-9-istocni-ekonomski-forum/>

naftom i gasom u zemljama ATR se predviđa 2030-40. Rusija održava izvoz energenata u uslovima odustajanja EU od njene nafte i gasa. Zemlje ATR su najveći svjetski proizvođači žitarica. Kina proizvodi najviše pšenice, ali skoro ništa ne izvozi. Indija je druga po proizvodnji. Rusija je treća, ali je najveći svjetski izvoznik pšenice, ispred Australije, SAD i Kanade.

Trgovinsko-ekonomski i monetarno-finansijski dio programa BRIKS u 2024-oj, godini predsjedavanja Rusije je višestruk.

Trgovinsko-ekonomski i monetarno-finansijski dio programa BRIKS u 2024-oj, godini predsjedavanja Rusije je višestruk. BRIKS je postao pokretač privrednog rasta, u njemu će se u narednim godinama stvarati glavni rast svjetskog BDP⁴⁴. Udruženje stvara jedinstvenu digitalnu infrastrukturu, osavremenjuje elektronsku trgovinu i koristi vještačku inteligenciju. Dedolarizaciju provodi uvođenjem domaćih valuta u trgovinu, Rusija i Indija koriste rublju i rupiju. Zemlje BRIKS bi mogle stvoriti obračunsku jedinicu izgrađenu na korpi valuta 5 zemalja članova.

Udio SAD u svjetskom BDP je, po paritetu kupovne moći, 1990. iznosio 20 %⁴⁵. U novije vrijeme je bio najveći 1999. - 21 %; vrijedio je 9,6 triliona dolara, dok je svjetski iznosio 45,85. Sada je pao ispod 15 % svjetskog BDP. Za posljednjih 25 godina je s petine pao na manje od sedmine. S padom ekonomske moći urušava se i politički uticaj i vojna snaga „jedine supersile“, koja je žarila i palila svijetom nakon sloma SSSR.

Ekonomski razvoj zemalja BRIKS je viši nego na Zapadu. Od osnivanja 2006., BRIKS je za proteklih 18 godina, povećao učešće u svjetskoj ekonomiji za skoro 10% - koliko je G7 izgubila. G7 čine 3 anglosaksonske zemlje (SAD, Kanada, Britanija), 3 člana EU (Francuska, Njemačka, Italija) i Japan. Grupa je osnovana i djelovala kao savez 7 industrijski najrazvijenijih kapitalističkih zemalja, ali one to više nisu. Kina i druge ih sustižu i prestižu, snaga i uticaj Zapada u svijetu slabi. Ostale zemlje proizvode kao i 2006. Ukupni društveni proizvod zemalja BRIKS je 58,9 triliona dolara. Sve veći uticaj država-članova u svjetskoj ekonomiji je bio vidan još 2015. na skupu u Ufi, u Rusiji, na kom je objavljeno pokretanje prvih finansijskih ustanova BRIKS - Nove razvojne

---

Ekonomski razvoj zemalja BRIKS je viši nego na Zapadu.

---

44 <http://fakti.org/sta-to-pisu/ceranic-briks-i-za-nas-postaje-obala-nade-a-eu-ne-odustaje-od-svojih-bajki>

45

banke i Pula uslovnih deviznih rezervi - sa ukupno 200 milijardi dolara finansijskih sredstava. Po paritetu kupovne moći BRIKS

Po paritetu kupovne moći BRIKS je sa 35,6% svjetskog BDP premašio za 5,3% G7.

---

je sa 35,6% svjetskog BDP premašio za 5,3% G7, koja učestvuje sa 30,3%. I bez novih „talasa širenja“ udruženja, stanje će se do 2028. još više promijeniti u njegovu korist: na 36,6 prema 27,8%.

Glavni zadaci u oblasti ekonomije i finansija su: udruživanje snaga protiv dijeljenja trgovinskog sistema i rasta protekcionizma, uvođenja nelegalnih jednostranih trgovinskih ograničenja; prilagođavanje svjetskog trgovinskog sistema prijetnjama u vezi s posljedicama svjetskih kriza, jačanje saradnje država BRIKS sa STO, MMF, Svjetskom bankom, G20 i drugim, uz povećanje obima trgovine i neposrednih ulaganja i proširenje upotrebe nacionalnih valuta država BRIKS u međusobnoj trgovini. U toku je jačanje saradnje u korištenju platnih sistema i finansijskih tehnologija, u poljoprivredi, energetici, saobraćaju, suzbijanju zaraznih bolesti, prevenciji i otklanjanju posljedica vanrednih stanja, preuzimanju tehnologija, rastu proizvodnosti i digitalizaciji. Ostvarivanje tih programa BRIKS će omogućiti ubrzani ekonomski razvoj čovječanstva, koji zapadna oligarhija onemogućava.

Važan predmet skupa su bilo napuštanje dolara kao jedine međunarodne rezervne valute. SAD ga koriste kao sredstvo ekonomskog i političkog pritiska da bi zadržale svoju ulogu svjetskog vođe, posebno uvođenjem ekonomskih sankcija. Rusija, pošto joj nije dozvoljeno da radi s dolarom, traži druge mogućnosti. U oslobođanju od vladavine Zapada, koji posustaje, najveće dostignuće je prelazak zemalja BRIKS na međusobnu razmjenu u nacionalnim valutama, bez dolara. Rusija je do sredine 2024. 35% razmjene obavila u rubljama, a 75% ukupne spoljne trgovine van dolara. Razmjena u nacionalnim valutama je problematična, jer se i dalje njihova vrijednost mjeri odnosom prema dolaru i evru. Šteta je 2023. iznosila 20 milijardi dolara. BRIKS radi na uspostavljanju

---

Važan predmet skupa su bilo napuštanje dolara kao jedine međunarodne rezervne valute.

---

svog finansijskog sistema, kojim će se međusobna vrijednost nacionalnih valuta određivati bez uticaja dolara i evra. To neće biti jedinstvena BRIKS valuta, već „korpa“ nacionalnih valuta, obračunska

negotovinska korpa, prema stvarnoj privredi zemalja. Razvoj platne platforme BRIKS je daleko odmakao, što će uticati na cijeli svijet. Zemlje BRIKS se oslobađaju američkih obveznica, umjesto

njih kupuju zlato, druge vrijedne metale i sirovine. Obveznice SAD gube vrijednost, s njima i dolar, koji postepeno gubi status glavne svjetske valute. BRIKS radi na uspostavljanju finansijskog sistema, koji neće zavisiti od Zapada, što je utvrđeno na skupu u Johannesburgu, u JAR, 2023. Za mnoge zemlje to je jedina zamjena u suprotstavljanju finansijskom diktatu Zapada.

Razmjena u nacionalnim valutama je problematična, jer se i dalje njihova vrijednost mjeri odnosom prema dolaru i evru.

Predloženo je stvaranje nove investicione platforme BRICS, koja bi postala moćno sredstvo za podršku nacionalnim ekonomijama i obezbjedila finansijska sredstva za zemlje svjetskog Istoka i Juga. Predlozi o napuštanju dolara, stvaranje drugih sistema finansijskog i političkog upravljanja da se SAD oduzme vlast nad svjetskim ekonomskim sistemom mnoge zemlje rado prihvataju. Stvaranje novog sistema finansijskih obračuna će biti jedan od glavnih zadataka BRIKS u narednim godinama. Dolarski monopol je glavno sredstvo moći i pritiska koji Vašington može izvršiti na protivnike i vazale. Stvaranje drugih mehanizama u međunarodnoj trgovini je neophodno, bez obzira na sukob sa Zapadom. Svi su zainteresovani za zamjenu dolara.

Na skupovima u Rusiji, prvi put u novom sastavu, svi učesnici su potvrdili svoju posvećenost ostvarivanju Strategije ekonomskog partnerstva BRIKS do 2025. i Plana djelovanja za inovacionu saradnju za 2021–2024. U 2024-oj raste obim trgovine i neposrednih ulaganja. Prvih 5 mjeseci trgovinski promet Rusije s proširenim BRIKS je porastao 6,3%. Rast je nastavljen u drugoj polovini godine. To razdražuju mnoge zapadne zemlje, koje preduzimaju mjere ograničavanja da ponište uspješne rezultate rada BRIKS.

Tokom predsjedavanja Rusije, zemlje BRIKS rade na podršci višestranom trgovinskom sistemu i usavršavanju svjetske finansijske arhitekture. Ističu potrebu borbe svjetske zajednice protiv rasta protekcionizma i uvođenja nezakonitih trgovinskih ograničenja. Glave spoljnopolitičkih ustanova su ukazali na štetan uticaj na svjetsku ekonomiju i održivi razvoj jednostranih pristupa pojedinih država i njihovih saveza, koji narušavaju međunarodno pravo. Svi članovi BRIKS su protiv primjene prinudnih mjera nespojivih s načelima Povelje OUN, koje imaju

---

Zemlje BRIKS se oslobađaju američkih obveznica, umjesto njih kupuju zlato, druge vrijedne metale i sirovine.

štetan uticaj na ekonomski rast, trgovinu, energetiku, zdravstvenu zaštitu i sigurnost hrane, posebno u zemljama u razvoju.

Tokom predsjedavanja Rusije, zemlje BRIKS rade na podršci višestranom trgovinskom sistemu.

U zajedničkom saopštenju o rezultatima 14. sastanka ministara trgovine zemalja BRIKS istaknuto je da je pravedna, ravnopravna i konkurentna trgovinska sredina, u skladu s pravilima STO, osnovni činilac ekonomskog napretka. Zemlje BRIKS su saglasne da je pristupačan, uspješan, dvostepeni sistem rješavanja sporova STO ključan za osiguranje sigurnosti i predvidljivosti trgovinskog sistema u cjelini. Deklaracija BRIKS o STO, usvojena nakon rasprava na brojnim skupovima, naglašava posvećenost otvorenom, nediskriminacionom trgovačkom sistemu, zasnovanom na konsenzusu i pravilima, sa središnjom ulogom STO u njemu, s posebnim i diferenciranim režimom za zemlje u razvoju, uključujući najmanje razvijene, kao njeno osnovno načelo.

Radi povećanja uloge BRIKS u međunarodnom monetarno-finansijskom sistemu, tokom ruskog predsjedavanja su izučene mogućnosti stvaranja vlastitih finansijskih mehanizama za međusobna poravnanja otpornih na vanjske opasnosti, povećanja učesća nacionalnih valuta država udruženja u obavljanju trgovinskih i investicionih poslova. Takvi pozivi su utvrđeni u Johanesburškoj deklaraciji 2023., usmjerenoj na povećanje obračuna u nacionalnim valutama i jačanje korespondentskih bankarskih mreža da bi se osigurale međunarodne transakcije. Rezultati dogovora 2024-te će biti ostvareni za srazmjerno kratko vrijeme.

BRIKS djeluje na osnovu konsenzusa, dug je put od postepenog prelaska na plaćanje u nacionalnim valutama do stvaranja jedinstvene valute. Teško da su članovi udruženja spremni da sada imaju zajednički centar za izdavanje novca i nadnacionalnu banku koja će odrediti referentnu kamatnu stopu, ali moguće je stvaranje klirinških centara i mehanizma kompenzacije međusobnih potraživanja. BRIKS će ići tim putem. Skup u Kazanju je postigao značajan napredak u tom pravcu.

Svi članovi BRIKS su protiv primjene prinudnih mjera nespojivih s načelima Povelje OUN.

Rusija sa svojim saradnicima u BRIKS radi na stvaranju nezavisnog, svjetskog finansijsko-platnog sistema, koji bi bio zamjena za SWIFT, otporan na političke pritiske, zloupotrebe i spoljne sankcije. Zamisao o stvaranju platnog sistema BRIKS-most (BRICS-Bridge)

zapadni mediji su okarakterisali kao „Putinov plan pobjede nad dolarom“. Ocjenjuju da bi taj sistem mogao ugroziti dugogodišnju vladavinu SAD u svjetskom finansijskom sistemu, dovesti do kraha dolarskog sistema i zaštititi Rusiju i njene saveznike od sankcija. Nasuprot njima, Moskva ističe da saradnja u BRIKS nije usmjerena protiv protiv dolara i drugih valuta, da teži da obezbjedi interese zemalja udruženja.

BRIKS djeluje na osnovu konsenzusa.

Stvaranje BRIKS platforme za digitalno plaćanje BRICS Bridge će pomoći povećanju međusobne trgovine zemalja članova udruženja⁴⁶. Ministarstvo finansija i Centralna banka Rusije zajedno sa ostalim članovima BRIKS rade na unapređenju međunarodnog deviznog i finansijskog sistema stvaranjem BRIKS višestrane platforme za digitalno plaćanje (BRICS Bridge), koja će pomoći da se premosti jaz između finansijskih tržišta zemalja BRIKS i poveća međusobna trgovina. Rad na nezavisnom platnom sistemu je nastavak odluka usvojenih na skupu BRIKS u Južnoj Africi 2023. Kada se taj sistem stvori, moći će koristiti digitalne valute centralnih banaka BRIKS, a njihov kurs će biti vezan za vrijednost nacionalnih valuta. Uz to, ova digitalna platforma za poravnanje i plaćanje će biti decentralizovana, nijedan učesnik neće moći ograničiti rad drugih. Da bi stvorile taj sistem zemlje BRIKS će morati provesti usaglašen zakonodavni rad da bi pustile u opticaj nacionalnu digitalnu valutu i koristile je u prekograničnim poslovima. BRIKS-bridž bi mogao obezbjediti članovima jeftinije i brže transakcije, pojednostavljeno prekogranično plaćanje u nacionalnim valutama, uključujući digitalne, bez uključivanja korespondentnih banaka u SAD. Taj sistem ima ogroman značaj dok SAD pokušavaju da sankcijama, ucjenama i pritiscima suzbiju razvoj Rusije, Kine i drugih zemalja. Miješale su se i u rad sistema SWIFT, zahtijevajući da se isključe 'nepodobne' banke i cijele zemlje, Iran i druge. Stvaranje novog sistema je životna potreba Rusije i njenih saradnika, jer joj zabranjuju da koristi vladajući platni sistem SWIFT i koristi valutu koja preovlađuje u plaćanjima. I druge zemlje zainteresovane za održavanje trgovinskog prometa s Rusijom tragaju za drugim mogućnostima, radi stvaranja novog, nezavisnog okvira. Takvo iskustvo Rusija je već imala u

---

Rusija sa svojim saradnicima u BRIKS radi na stvaranju nezavisnog, svjetskog finansijsko-platnog sistema, koji bi bio zamjena za SWIFT.

---

46 <https://www.interfax.com/newsroom/top-stories/104223/>

vrijeme zaoštavanja odnosa sa SAD 1960-ih. SSSR je, zajedno sa zemljama socijalističke zajednice, stvorio nezavisan okvir plaćanja

---

Ekonomisti različito procjenjuju koliko brzo BRIKS-bridž može da zaživi.

---

u „obračunskim rubljama“. Ona su obavljana preko Međunarodne banke za ekonomsku saradnju, koja i sada postoji u Rusiji, uglavnom usmjerena na finansiranje trgovine. Nakon raspada socijalističke zajednice smanjio se broj zemalja-učesnika banke, ali iskustva s obračunima u „obračunskim rubljama“ se mogu smatrati prvom digitalnom valutom; obračuni su vršeni pomoću blokčejn-sistema - prvog u svijetu.

Ekonomisti različito procjenjuju koliko brzo BRIKS-bridž može da zaživi i poveže se s postojećim finansijsko-platnim sistemima, od jedne do 5 godina. Za sada ima više pitanja nego odgovora. Rusija je pripremila izvještaj predstavljen na sastanku ministara finansija i šefova Centralnih banaka zemalja BRIKS u oktobru 2024., koji iznosi osnovne predloge o pristupu stvaranju platnog sistema. Predlog čeka podršku zemalja BRIKS. Očekuje se da će pitanja njegovog stvaranja biti razrađena za vrijeme predsjedavanja Brazila 2025. Lula je na skupu u Kazanju iznio stav da ga ne treba odlagati. Modi je predložio da se koristi indijski sistem za prekogranična plaćanja UPI (Unified Payments Interface), ali taj predlog nije ušao u dokumente, u kojim je težište na obračune i plaćanja u nacionalnim valutama. Ostaje pitanje kako će ti proračuni biti uravnoteženi, jer se takvi obračuni u valutama uglavnom odvijaju na dvostranoj osnovi, pa se često javljaju ozbiljni disbalansi. Sistem BRIKS-bridž (koristi se i naziv BRIKS-klir (BRICS clear) predviđa sistem obračuna uzajamnih potraživanja na višestranj osnovi. Neizvjesno je koliko brzo i kako će se taj problem riješiti.

Zapadne države su potrošile skoro sve adute da bi sačuvale uticaj na svjetski finansijski sistem, broj dodatnih koraka je veoma ograničen. Sve što su mogli uraditi u oblasti ograničenja

---

Modi je predložio da se koristi indijski sistem za prekogranična plaćanja UPI.

---

uradili su, uključujući sekundarne sankcije protiv banaka koje vrše obračune s Rusijom, bez obzira da li je ta roba pod sankcijama ili nije. Možda će još nekoga (Kinu, Indiju, Brazil) isključiti iz do-

larskog sistema i sistema SWIFT. To će samo ubrzati urušavanje postojećeg sistema.

Rusija je dala veliki značaj saradnji zemalja BRIKS kroz posebne ekonomske zone, dajući kompanijama razna sredstva za pojednostavljenje njihovog rada. Usvojen je Okvirni sporazum o saradnji zemalja BRIKS u oblasti posebnih ekonomskih zona.

Zapadne države su potrošile skoro sve adute da bi sačuvale uticaj na svjetski finansijski sistem.

Na predlog poslovne zajednice zemalja BRIKS, članovi udruženja su se založili za produblјivanje dogovora malih i srednjih preduzeća i mogućnost pokretanja zajedničkih programa razvoja u oblasti izvoza, industrijske saradnje i razmjene tehnologija uz pomoć nacionalnih ustanova za podršku preduzetništvu.

Jedan od glavnih predmeta rasprave je bila elektronske e-trgovina, koja se brzo usavršava. Države BRIKS imaju znatne mogućnosti u njoj, u oblastima - međusobne saradnje preduzetnika i - preduzetnika i potrošača. Da bi se podstakao rast proizvodnosti rada i digitalizacije, objavljena je Zajednička izjava zemalja BRIKS o razvoju e-trgovine, koja je izraz njihovog viđenja pitanja zaštite prava potrošača, sredstava za rješavanje sporova na mreži (onlajn) i uvezivanja preduzetništva u svjetsku trgovinu kroz razvoj elektronske. Već u kratkoročnom razdoblju se može očekivati oživljavanje saradnje u prenosu tehnologija korištenjem mreže BRIKS centara.

U žarištu interesa članova udruženja je i industrijska saradnja. Široke mogućnosti otvara Partnerstvo BRIKS za pitanja nove industrijske revolucije. Planirani su zajednički projekti i postignuti dogovori u farmaceutskoj industriji, proizvodnji medicinske opreme, metalurgiji, robotici, hemijskoj industriji i drugim oblastima. Odlučeno je da se posebna pažnja posveti stvaranju Centra za industrijske kompetencije BRIKS na osnovi Organizacije Ujedinjenih nacija za industrijski razvoj (United Nations Industrial Development Organization, UNIDO). Rusija, Kina i Indija su potvrdile spremnost da u početnom razdoblju uplate prve tranše za zajedničke predloge.

Rusija je dala veliki značaj saradnji zemalja BRIKS kroz posebne ekonomske zone.

Rusija je uradila dosta posla za uspostavljanje saradnje u oblasti sigurnosti hrane. Zemlje udruženja imaju više od 30% poljoprivrednog zemljišta u svijetu. Široki raspon klimatskih uslova, od Afrike do Rusije, im omogućava raznovrsnu proizvodnju, od južnog voća

u žarkom pojasu do žita i krompira na sjeveru. Poljoprivredna proizvodnja zemalja BRIKS se međusobno dopunjava. One imaju velike mogućnosti neprekidnog snabdijevanja svjetskog tržišta

---

BRIKS se 2024-te bavio i klimatskim pitanjima.

---

hranom i jačanja svog položaja na međunarodnom poljoprivrednom tržištu. U Kazanju je usvojen izvještaj o izvršenju Plana saradnje u oblasti poljoprivrede 2021–24. Udruženje će 2025. pripremiti i usvojiti dokument koji uračunava interese novih članova. Za dalje jačanje saradnje u poljoprivredi, razvoj međusobne trgovine i osiguranje sigurnosti hrane, usvojeni su Principi BRIKS za trgovačku saradnju u poljoprivredi. Očekuje se razrada konkretnih koraka u okviru odgovarajućih mehanizama za razmjenu najboljih praksi u uređenju sanitarnih i fitosanitarnih mjera, tehničke regulative i primjene digitalnih rješenja, uz obezbjeđenje hrane za zemlje u razvoju koje zavise od njenog uvoza.

Jedan od glavnih zadataka je stvaranje novih logističkih pravaca. Rusija je pokrenula razgovore o pitanju logistike, na poslovnom savjetu je osnovana posebna grupa za nju. Razvija „Sjeverni morski put“, osavremenjuje satelitski sistem, gradi terminale za dosipanje goriva i druge objekte obalske infrastrukture. Saobraćajni pravac „Sjever-jug“ je postao ključan za prevoz robe između Evroazije i Afrike.

BRIKS se 2024-te bavio i klimatskim pitanjima. Na predlog Rusije, osnovana je Kontakt grupa BRIKS za klimu i održivi razvoj. Na osnovu njenog rada, usvojen je Memorandum o uzajamnom razumijevanju o Partnerstvu BRIKS na tržištu ugljovodika. Rezultat foruma „Klimatski program BRIKS u savremenim uslovima“ je potpisivanje „Okvirne osnove o klimi i održivom razvoju“, što uključuje ključne strane klimatskog djelovanja – pravedan prelaz, ublažavanje, prilagođavanje, tržišta ugljovodika, finansije, nauku i preduzetništvo.

Takav rad je uslovljen tim što su brze stope rasta privrede

Na predlog Rusije, osnovana je Kontakt grupa BRIKS za klimu i održivi razvoj.

---

većine zemalja BRIKS izazov smanjenju izbacivanja gasova i prelasku na niskougljični razvoj. U udruženju su saglasni da rješenja treba tražiti uvažavajući nacionalne osobenosti. Dogovoreno

je da svaka zemlja pažljivo odabere projekte dekarbonizacije, koristeći niz tehnologija, koje omogućavaju brzo i isplativo smanjenje ispuštanja gasova. Među tim mogućnostima su atomska i hidro-

energetika, s korištenjem prirodnih rješenja, upotreba prirodnog gasa kao prelaznog gorivo i druga.

Rusija je tokom svog predsjedavanja privukla pažnju ostalih članova BRIKS na značajna ekonomska pitanja, u čijem rješavanju je budućnost svijeta. Održana su savjetovanja o pitanjima prilagođavanja svjetskog trgovinskog sistema prijetnjama povezanim s posljedicama svjetskih kriza; obezbjeđivanja energetske sigurnosti; saobraćajne saradnje; jačanja mogućnosti BRIKS za otkrivanje izbijanja zaraznih bolesti, koje imaju međunarodni značaj i borbe protiv njih; saradnje na smanjenju širenja i iskorenjivanju epidemija i drugim. Za svako postavljeno pitanje članovi BRIKS su iskreno raspravljali tražeći rješenja u interesu pravednijeg međunarodnog razvoja i sigurnosti.

Rusija je tokom svog predsjedavanja privukla pažnju ostalih članova BRIKS na značajna ekonomska pitanja, u čijem rješavanju je budućnost svijeta.

Kulturna i humanitarna saradnja

BRIKS je izraz interesa svjetske većine drukčije od Pokreta nesvrstanih, iako im je suština slična. On je novi pokret nesvrstanih, koji predvode vojno-politički i ekonomski najmoćnije zemlje svijeta, u nezaustavljivom razvoju, uz unapređenje životnog standarda građana svih zemalja koje su njegovi članovi. To je ulazak u novi svijet u kom vladaju humanističke duhovno-moralne vrijednosti, ravnopravnost, solidarnost i zajedništvo uz najviši stepen ljudskih sloboda i demokratije. Svjetska vladavina zapadne oligarhije odlazi u nepovrat.

U humanitarnoj i kulturnoj oblasti težište je na jačanju veza u obrazovanju i nauci, izgradnji Mrežnog univerziteta BRIKS i Saveza za saradnju BRIKS u oblasti tehničkog i stručnog obrazovanja. Planira se i razvoj saradnje u kulturi, fizičkoj kulturi i sportu, turizmu, omladinskoj i socijalnoj politici, razvoju regiona, gradova i opština država udruženja.

Postignuti rezultati otvaraju nove mogućnosti. Kulturno-civilizacijska raznolikost je osnova plodne, stvaralačke saradnje zemalja udruženja u uslovima nastajuće višepolarnosti. Još u januaru su počele pripreme za Sportske igre zemalja BRIKS. Rusija je prvi put bila domaćin igara, a za njene sportiste one su po-

---

BRIKS je izraz interesa svjetske većine drukčije od Pokreta nesvrstanih, iako im je suština slična.

---

seбно značajne, prvenstveno zbog neprijateljske politike Zapada. Sva takmičenja su bila otvorena za sportiste iz svih zemalja, imali su jednaka prava po prijemu na njih.

Postignuti rezultati otvaraju nove mogućnosti.

U cilju jačanja saradnje u oblasti kulture, održan je čitav niz skupova posvećenih umjetnosti, očuvanju istorijskog i kulturnog nasljeđa, izgledima za razvoj kulturnog tržišta. Na 9. Istočnom ekonomskom forumu je održan Forum kreativnih inovacija zemalja BRIKS. Na njemu je raspravljano o upotrebi naprednih tehnologija i inovacija u oblasti stvaralačkog preduzetništva, njihovom značaju za nastanak stvaralačkih ekonomija budućnosti. Pokretano je i pitanje očuvanja nacionalne kulturne samobitnosti (identiteta). Ono interesuje sve ljude i narode u svijetu koji se brzo mijenja. Posebna pažnja je posvećena saradnji u filmskoj industriji. U buduću će Filmski festival BRIKS omogućiti da se bolje upozna kultura, nasljeđe i civilizacijske osobenosti zemalja koje predstavljaju različite kontinente.

Povećavanjem mogućnosti Mrežnog univerziteta BRIKS produbljene su veze u oblasti obrazovanja naučne i stručne zajednice. Omladinski kampovi, naučne ekspedicije i skupovi su postali dobra praksa saradnje mladih naučnika i inovatora. Uz vodstvo Rusije ustanovljen je i praznovan Dan geografa BRIKS. U sklopu ekspedicije „Upravljanje rezervatima u posebno zaštićenim prirodnim područjima Sibira“, učesnici su naučili najbolje tehnologije upravljanja u tim područjima. Rezultati takvog zajedničkog rada postavljaju temelje za planiranje daljeg ekološkog i rekreativnog razvoja na prostoru zemalja BRIKS.

2024. godinu je obilježilo i jačanje saradnje u oblasti turizma. Održan je prvi sastanak, odobren plan saradnje i propisi radne grupe BRIKS za turizam. Njeno osnivanje je predložila Južna Afrika 2018., a osnovana je tokom predsjedavanja Rusije. U okviru brze tehnologizacije posljednjeg desetljeća postignut je dogovor o

---

2024. godinu je obilježilo i jačanje saradnje u oblasti turizma.

---

stvaranju platforme digitalnih rješenja u oblasti turizma. Na Turističkom forumu BRIKS u Moskvi se sastalo više od 300 vodećih stručnjaka, privrednika i državnih činovnika. Rusija je predložila osnivanje Kluba turističkih gradova BRIKS, čiji je zadatak da pokrene razvoj međuregionalnog turizma i bude platforma za njihovu neposrednu saradnju.

Za podršku saradnji regija, gradova i opština, Rusija je posebno značaj dala održavanju Međunarodnog municipalnog foruma zemalja BRIKS. Taj pravac saradnje je sastavni dio Pekinške deklaracije 14. skupa BRIKS, održanog 2022. Predviđeno je da do 2030. postane značajan mehanizam razvoja gradova i uspostavljanju veza gradova-pobratima zemalja BRIKS, u okviru programa održivog razvoja. Skup je bio dobra platforma za razradu novih strategija razvoja gradova, ostvarivanje potpisanih sporazuma i projekata usmjerenih na poboljšanje kakvoće života i učvršćenje ekonomskih veza s inostranstvom, uspostavljanje parlamentarne diplomatije na ravni opština, sveobuhvatan razvoj prostora i društvenog života država BRIKS.

Na Turističkom forumu BRIKS u Moskvi se sastalo više od 300 vodećih stručnjaka, privrednika i državnih činovnika.

Značajni su i događaji posvećeni mladim. U Omladinskom savjetu BRIKS su sazrijevale odluke o stvaranju povoljnih uslova za preduzetništvo i povećanje digitalne pismenosti, razvoju medijske platforme BRIKS, očuvanju nasljeđa Svjetskog festivala mladih. Na sastanku čelnika nadležnih ministarstava i ustanova postignuta je saglasnost da je omladinska problematika jedna od glavnih u radu BRIKS. Usvojena je deklaracija Omladinskog skupa BRIKS, koja sadrži predloge o obrazovanju, inovacijama, preduzetništvu, volontiranju i sportu.

Rusija je učinila sveobuhvatne napore da uspostavi praktičnu saradnju u oblasti kulturnih i humanitarnih veza i razvoja omladinske politike BRIKS, koje su podržali svi članovi udruženja. Obrazovani ljudi s bogatim duhovnim životom su sposobni za stvaralačke političke i ekonomske poduhvate. Svježe, stvaralačke zamisli mladih postaju temelj budućnosti BRIKS, djelujući u interesu uspostavljanja pravednog višepolarnog poretka i sigurnosti svijeta.

Zapad i BRIKS

Zapad ne prihvata da je BRIKS prvenstveno ekonomsko udruženje samostalnih suverenih država, a ne vojni savez, što i ne namjerava da postane. BRIKS nije ni međunarodna organizacija ili savez, već međudržavno udruženje ravnopravnih učesnika. Upravo zato je sve primamljiviji sve većem broju država. „Petorci“ su se pridru-

---

Značajni su i događaji posvećeni mladim.

žili Egipat, Etiopija, UAE i Iran, a još 30-40 država su spremne da pristupe BRIKS. Među njima, i Turska, član NATO, traži da bude primljena u udruženje koje predvode Rusija i Kina. Zato je jedan od glavnih zadataka skupa u Kazanju bio da razradi uslove za prijem novih članova i saradnje sa zemljama-partnerima.

Zapad ne prihvata da je BRIKS prvenstveno ekonomsko udruženje samostalnih suverenih država, a ne vojni savez, što i ne namjerava da postane.

Državnici vodećih zemalja EU se boje da BRIKS može postati privlačan za Zapadni Balkan, koji ne namjeravaju prepustiti Rusiji i Kini. Ruski energenti, prvenstveno gas i nafta, i kineska ekonomska ulaganja nisu poželjni. EU je spriječila izgradnju ruskih naftovoda i gasovoda i izvršila pritisak, uključujući „oboje-re revolucije“, na vođe koji su prihvatili kineski projekat Pojas i put. Predsjednik Vlade Makedonije Gruevski je dozvolio da 4 važna infrastrukturna projekta rade kineske kompanije. Ulični nemiri, medijska satanizacija, izborna prevara i sudski proces bi se završili hapšenjem i zatvorom da nije pobjegao u Mađarsku. Projekat Pojas i put obuhvata izgradnju mreže brzih pruga koja bi povezala kineske luke u Južnom kineskom moru s Evropom. Dionice projekta su izgrađene u Srednjoj Aziji (Taškent - Samarkand u Uzbekistanu) i Srbiji (pruga Beograd - Novi Sad). Na kineskim brzim prugama vozovi dostižu brzine 220 km na sat. Po završetku mreže kineska roba, koja je sve bolja i znatno jeftinija od američke i evropske, će za 3-4 dana stizati na tržište. Sada se prevozi mjesec dana brodovima. Mora i okeani su pod nadzorom ratnih brodova SAD, što dovodi u pitanje bezbjednost pošiljke. NJemačka autoindustrija masovno otpušta radnike zbog kineskih električnih automobila. Izgradnja kineske tvornice u Mađarskoj će još više otežati to stanje. NJemačkoj treba litijum da bi se njena autoindustrija mogla nositi s kineskom svojim elektomobilima.

Temu, kineska aplikacija preko koje se roba može nabaviti 10 puta jeftinije nego u domaćim prodavnicama, je izazvala paniku

---

Državnici vodećih zemalja EU se boje da BRIKS može postati privlačan za Zapadni Balkan, koji ne namjeravaju prepustiti Rusiji i Kini.

---

vlasnika trgovačkih lanaca. Naručeni proizvodi stižu za mjesec dana zbog prevoza morskim putem, ali su cijene bagatelne. Na Zapadnom Balkanu je nastala pomama za kineskom robom koja se može naručiti preko interneta. Ako Kina završi

projekat Pojas i put postaće vodeća ekonomska i trgovačka sila, SAD će izgubiti svoje mjesto. Ruska vojska potiskuje ukrajinsku,

Kina ekonomski osvaja Balkan, a EU se iznutra raspada. Za sada Budimpešta i Bratislava neće da slušaju Brisel, biće ih još. BRIKS je nada za sve zemlje koje neće da se klanjaju zapadnim globalistima. Ne daje važnost pokušajima zapadnih spletkara koji ističu postojeće nesuglasice i teškoće. Zapad omalovažava BRIKS jer je u panici. Stvaranje novog svjetskog poretka je udar prvenstveno SAD i EU, koja je njihov privjesak, dok BRIKS donosi istorijske odluke. Zapad na sve načine pokušava da zaustavi nastanak višepolarnog svijeta. SAD vrše pritisak na mnoge zemlje da ne učestvuju u radu BRIKS i ne podnose zahtjeve za prijem u udruženje. Argentina i Saudijska Arabija su odustale od članstva u BRIKS, u koji su pozvene, pod pritiskom SAD i EU. Predsjednik Kazahstana Tokajev je na skupu BRIKS u Johaneshurgu u avgustu 2023. govorio o spremnosti njegove zemlje da učestvuje u razvoju udruženja, ali ona vjerovatno neće podnijeti zahtjev za pridruživanje u doglednoj budućnosti⁴⁷. U Astani ističu da vide OUN kao jedinu međunarodnu organizaciju koja ima svjetski značaj. Predsjednik Srbije se, zabrinut time šta misle njeni 'prijatelji' u Vašingtonu i Briselu, nije odazvao na poziv Putina, upućen 45 dana prije skupa u Kazanju.⁴⁸

Na Zapadnom Balkanu je nastala pomama za kineskom robom koja se može naručiti preko interneta.

U NATO se boje da će BRIKS postati vojni savez, na širenje udruženja gledaju s podozrenjem. Vide ga kao prijetnju vladavini zapadnog vojnog saveza. I sama Rusija im je trn u oku, pogotovo s povorkom država, polovinom svijeta uz sebe. Radi sprečavanja takvog razvoja proturaju razne procjene budućeg odnosa BRIKS i NATO. Ruske vlasti tvrde da BRIKS nije i ne namjerava da postane vojni savez, opovrgavajući izvještaje u zapadnim medijima o navodnim vojnim planovima udruženja. Uspješan razvoj ravnopravne saradnje u BRIKS izaziva nezadovoljstvo zapadnih vlada, naviklih na kolonijalne međudržavne odnose. Zato krivotvore suštinu i načela rada BRIKS da bi ga prikazali kao udruženog neprijatelja Zapada. Poređenje BRIKS s NATO, koji je svoj 75-godišnji put, od osnivanja 1949., obilježio krvavim tragedijama, napadima na brojne zemlje je potpuno neosnovano. Stvarni interesi i ciljevi udruženja su stvaranje novog svjetskog poretka miroljubive

---

U NATO se boje da će BRIKS postati vojni savez, na širenje udruženja gledaju s podozrenjem.

---

47 https://ura.news/news/1052830371?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange

48 <https://ura.news/news/1052832841>

saradnje na korist svih naroda i zemalja, uz uvažavanje njihovih kulturno-civilizacijskih osobenosti, bez nametanja bilo kakvih rješenja spolja.

O osamljivanju Rusije mogu govoriti samo prevaranti koji se bave obmanjivanjem javnosti.

Nema osamljivanja Rusije

O osamljivanju Rusije mogu govoriti samo prevaranti koji se bave obmanjivanjem javnosti⁴⁹. Nije se moglo govoriti ni kada je počela vojnu operaciju u Ukrajini, a pogotovo sada: skup u Kazanju je okupio polovinu svijeta. Veliki međunarodni događaj uz učešće najviših zvaničnika vodećih zemalja svjetskog Istoka i Juga, pa i pojedinih saveznika SAD, održan u uslovima ekonomskih i političkih sankcija, je diplomatsko-politička pobjeda Rusije. Namjera Zapada da je prokaže kao navodno ničim izazvanog krvožednog napadača na 'nedužnu' Ukrajinu i osami u svijetu je propala. Glavni pokazatelj je želja sve većeg broja zemalja da se pridruže BRIKS. SAD, NATO i EU zatvaraju narode i države Zapada od stvarnog svijeta. Da bi sagledali stanje oni trebaju napustiti te saveze⁵⁰. BRIKS se bori za istinske političke ideale čovječanstva. Osamljen je Zapad, a ne Rusija. Kijevska nacistička klika je osudila učešće Gutereša na skupu u Kazanju, jer je njim navodno narušio ugled OUN, dok je ranije odbio da učestvuje na tobože 'mirovnom' skupu održanom u junu u Švajcarskoj.⁵¹ Gutereš je svojim izborom pokazao ko je stvarno politički osamljen.

Na Zapadu su protiv jačanja BRIKS. Protive se usponu drugih oblasti svijeta, koje ne podržavaju postojeći međunarodni poredak pod vodstvom SAD. Mnogima, posebno Vašingtonu, ne odgovara što zemlje unutar BRIKS počinju da trguju zaobilazeći dolar i evro. Za Zapad je najgora mogućnost stvaranje posebne svjetske rezervne valute za plaćanje zaobilazeći dolar. To će biti snažan udarac ekonomiji SAD, jer će, u tom slučaju, biti razbijen njihov monopol na svjetsku rezervnu valutu. BRIKS je sve jači od G7 i EU, koje su pod presudnim uticajem SAD. Da bi se ravnopravno takmičio s tim savezima, potrebni su bliža privredna saradnja njegovih čla-

---

SAD, NATO i EU zatvaraju narode i države Zapada od stvarnog svijeta.

---

49 <https://www.politika.rs/scc/clanak/639626/Otvoricemo-vrata-BRIKS-a-za-Srbiju>

50 <https://ria.ru/20241025/filippo-1979982073.html?in=t>

51 https://absatz.media/politika/95009-dayom-forum-pochemu-sammit-briks-v-kazani-tak-pugaet-zapad?utm_source=giraff.io&utm_medium=partner&utm_campaign=giraff.io

nova, zajednička bezbjednosna strategija i stvaranje jedinstvene valute ili sistema poravnanja. Na svemu tome su radili na skupu u Kazanju. Interesovanje za BRIKS svake godine raste. To stvara opasan presedan za Zapad, jer je zemljama svjetskog Istoka i Juga jasno da postoji zamjena za svjetski poredak koji predvode SAD.

Na Zapadu su protiv jačanja BRIKS.

Vrata BRIKS su otvorena za Srbe

NATO je 1999. napao Srbiju bez odobrenja SB OUN.⁵² Pokušao je da je uništi, ali ona je preživjela. Američko i druga zapadna društva, bez duha i morala, propadaju i umiru. Svjetska većina im je okrenula leđa, ona više nikome nisu privlačna. Nakon uništenja Jugoslavije, progona Srba i ovladavanja Istočnom Evropom, pokrenuli su rat protiv Rusije preko Ukrajine. Skoro cijela Evropa je saučesnik SAD u zločinu od kog i sama strada. Pravoslavna vjera, duh i moral su izvorište izgradnje pravednog, zdravog društva na velikom prostoru od Jadranskog i Baltičkog mora do Tihog okeana. U njemu su neodvojivi dostojanstvo ličnosti i zajedništvo, porodična ljubav i jedinstvo čovječanstva. Trajna je, stvaralачka zajednica zasnovana na ljubavi i uzajamnom poštovanju, društva građena na sili i nasilju, sukobima i obmani su osuđena na propast. Rusija i Kina su, za nekoliko desetljeća, bez ratova i kolonizacije, pretekle zemlje Zapada, čiji su narodi taoci oligarhije, koja je prigrabila vlast pozivajući se na demokratiju, u pokušaju da sačuva svjetsku nadmoć.

Srbi su otporom zapadnim fašistima („globalistima“)1990-ih stekli ogroman ugled u Rusiji, Kini i cijelom svijetu, imaju priliku da dobiju počasnno mjesto u BRIKS, uz korištenje njegovih političkih, ekonomskih i drugih mogućnosti, u prijateljskom okruženju bez ikakvih uslovljavanja. Poziv Putina Vučiću i Dodiku da učestvuju na skupu u Kazanju na ostavlja nikakvu sumnju u to.

Na skupu u Kazanju Srbiju je predstavljao potpredsjednik Vlade Vulin, zadužen za BRIKS, sa još 4 ministra.

NATO je 1999. napao Srbiju bez odobrenja SB OUN.

Crna Gora, koja je, nažalost, član NATO, ni na koji način nije bila predstavljena na skupu BRIKS u Kazanju.

⁵² <http://fakti.org/sta-to-pisu/krsljanin-srbiji-treba-raskid-sa-duhovno-mrtvom-i-zlocinackom-nato-zajednicom-u-koju-spada-i-eu>

Predsjednik Srpske je sa zahvalnošću prihvatio poziv da učestvuje na tako velikom i značajnom skupu, gdje se susreo s Putinom i nizom drugih istaknutih ličnosti. Bio je vrlo jasan da

---

Na skupu u Kazanju je predstavljao potpredsjednik Vlade Vulin, zadužen za BRIKS, sa još 4 ministra.

Srpska vidi svoju budućnost u BRIKS, koji postaje sve veće, jače i uticajnije udruženje. Republika Srpska je dugo slušala evropske laži, slušala bi ih još godinama da i EU-fašisti nisu postali svje-

sni da nisu jedini u svijetu, da postoje druge mogućnosti za zemlje i narode koji žele svoju slobodu i samostalnost. Srpska neće zatvoriti vrata za saradnju sa svima koji je poštuju. Želi da bude sa zemljama i narodima koji rade na rastu i razvoju u korist svima, a ne samo svoju.

Držeći se evropskog puta, Srbija na BRIKS gleda usput, kao da je u EU rado čekaju⁵³. Članstvo u EU je laž, koju takozvani „Zapadni Balkan“ sluša godinama. Jedna od njih je „Berlinski proces“, počeo 2013. Šolc se navodno nada da neće proći još 10 godina dok sve balkanske države konačno postanu članovi EU. „Evropski put“ otežava razvoj Srbije, Zapad pokušava da učvrsti njen kolonijalni položaj. U okruženju neprijatelja, Srbija je prisiljena da misli o svom opstanku. Mrcvare je već više od 30 godina, ugrožavaju je nastojanjem da od nje iznude priznanje ‘Kosova’, pokrajine koju joj je NATO oteo u napadu 1999-te. Svi pogubni događaji u novijoj srpskoj istoriji Srbije i srpskog naroda su pokrenuti sa Zapada. SAD i njihovi evropski vazali zahtijevaju da Srbija u zamjenu za članstvo u EU prizna ‘Kosovo’, odrekne se Republike Srpske i prihvati unitarizaciju BiH pod vlašću muslimana, da uvede sankcije Rusiji. Poslanik SAD, uprkos tom razbojničkom nasrtanju na nju, stalno ističe da se okrenula Zapadu.

Srbija je pod udarom i zbog rada ruskih medija Sputnjik i RT Balkan u njoj. Nastojanje Vašingtona i Brisela da nametnu svoju volju i u ovoj oblasti je potpuno bezobzirno, bez i najmanjeg poštovanja srpskog društva i države, što je odraz njihove

---

SAD i njihovi evropski vazali zahtijevaju da Srbija u zamjenu za članstvo u EU prizna ‘Kosovo’.

---

unutrašnje nesigurnosti. Kada bi zapadni fašisti bili ubijedeni u snagu svog društvenog uređenja i načina rješavanja sukoba ne bi tako žestoko napadali ruske medije, koji daju svoju sliku događaja. Zbog rada ruskih medija u Srbiji otvoreno poriču slobodu mišljenja i govora. U EU su potpuno zabranjeni svi ruski mediji.

---

53 <https://www.pecat.co.rs/2024/10/trnoviti-put-u-kazanju/>

Srbima je dosadilo, ne mogu više da slušaju gnusnu propagandu rtv-kanala iz Vašingtona i Londona, Brisela i Berlina, koji su preplavili medijski prostor zemlje. Srpske vlasti, koje ne sprečavaju rad ruskih medija, čuvaju slobodu govora poštujući prava i interese svojih građana.

Srbija je pod udarom i zbog rada ruskih medija Sputnjik i RT Balkan u njoj.

NATO i EU su zlo za Srbe. Zapadna oligarhija, na štetu naroda, koristi NATO i EU kao udarne snage u samoubilačkom ratu protiv Rusije da sačuva povlašteni položaj u svojim društvima i međunarodnim odnosima. Pritom njihovo neprijateljstvo prema Srbima nije nimalo oslabilo od 1990-ih. Naprotiv, i sada u miru ostvaruju svoje ratne ciljeve iz tog vremena. Ali vrijeme diktata Zapada je prošlo. Ozdravljenje stanja na Balkanu bi bilo uspješnije da ga nisu toliko trovali SAD, EU i NATO, zainteresovani za podjele, mržnju i sukobe. Oni nastoje da sve potčine svojim interesima: da otmu Kosovo i Metohiju, unište Republiku Srpsku i zavade Srbe sa Rusima, da ozvaniče članstvo u NATO i EU, iz kojih potom nema izlaza. Ako Srbi ostanu zavisni od njih, nakon sloma druge Jugoslavije neće biti ponovnog nacionalnog i državnog ujedinjenja ni privrednog razvoja. Srbi - Srbija, Crna Gora i Srpska trebaju zaustaviti svoj „evropski put“, koji je sve besmisleniji. To je put u živo blato u koje se sve dublje zaglibljuju, samoubistvo srpske zemlje i naroda.

Srbija je 1990-ih izdržala, suprotstavljajući se naletu NATO, koji je djelovao zajedno s mjesnim kleronacistima u Sloveniji, Hrvatskoj, BiH i drugim republikama. Ona se ne smije povoditi za svjetskim podjelama. Tvrde da, ako je demokratska zemlja, mora biti u navodno demokratskom savezu, Evropskoj političkoj zajednici, NATO i EU. Srbija treba izbjegavati saveze koji guraju svijet u podjele i sukobe, približavati se onima koji svoje interese ostvaruju kroz saradnju i napredak čitavog čovječanstva.

Veoma udaljene od Balkana zemlje ATR su poželjni ekonomski saradnici za Srbiju i njene susjede. Srpski proizvodi se ne mogu probiti na tržište EU zbog visokih carina i subvencija kojima zemlje EU štite svoje proizvode. Istočno tržište bi trebalo biti posebno privlačno za Srbiju. Beograd

---

NATO i EU su zlo za Srbe.

---

je potpisao ugovor o slobodnoj trgovini s Pekingom, kakav Srbija ima odavno s Rusijom. Ona treba slijediti primjer Rusije, jer je tržište ATR manje podložno protekcionističkim mjerama. Srbija saraduje s Kinom u okviru projekta „Jedan pojas – jedan put“. Ze-

mljama ATR Balkan je interesantan kao jedan od puteva njihove robe u Evropu. Balkanske zemlje bi imale šta ponuditi zemljama te oblasti, ali njihova proizvodnja je mala za tako veliko tržište.

Skup u Kazanju je novi početak za Srbiju.

Stanje bi se bitno promijenilo ako bi djelovale zajedno, udruženim snagama. Saradnja Balkana s

ATR je neostvariva u uslovima sukoba Rusije i Zapada u Ukrajini, ali ipak treba graditi odgovarajuću strategiju i razvijati je. Sukob će biti riješen, ne u korist zapadnih fašista.

Skup u Kazanju je novi početak za Srbiju. Vodeće svjetsko udruženje je važan dio njene spoljne politike. Preduslovi za to postoje odavno, Rusija i Kina su dugi niz godina njeni najvažniji strateški saradnici. I nasljeđe razumijevanja i saradnje Srbije s nesvrstanim zemljama je veoma značajno. Kulturno-istorijski to je društvo za nju, od Zapada može očekivati samo zlo. Srbija treba da prihvati otvorene mogućnosti uključenja u BRIKS, to je hvatanje koraka sa budućnošću. Zemlje BRIKS ne traže ništa od Srbije, nijedan politički ustupak, a mogu joj ponuditi mnogo.⁵⁴ Udruženje ima ogromne mogućnosti, pristup tržištu od 3,6 milijardi ljudi. NRB BRIKS kreditira i finansira i zemlje koje nisu članovi udruženja.

Stanje u svijetu zahtijeva veće jedinstvo zemalja i međunarodnih udruženja koji štite načela Povelje OUN⁵⁵. To je zbližavanje nosilaca višepolarnog svjetskog poretka, koji nastaje na načelima suverene ravnopravnosti zemalja, nemiješanja u njihove unutrašnje poslove i odbacivanja težnje za nadmoći i vladavinom nad drugima. Rusija vodi bitku svjetskih razmjera i značaja, još jednom, nakon pobjede SSSR u Velikom otadžbinskom ratu, vraćajući slobodu i budućnost čovječanstvu. Iskreno kao nikada ranije, uz nju stoji svjetska većina. BRIKS, pod vodstvom Rusije i Kine, gradi novi svijet. Zapadna oligarhija, predvođena američkim rasistima, će biti pobijeđena kao i Musolinijevi fašisti i Hitlerovi nacisti.

Vodeće svjetsko udruženje je važan dio njene spoljne politike.

Kao jedna od prvih žrtava američkog imperijalističkog poretka, Srbija ima iskustvo koje

54 https://srbratstvo.rs/vulin-bicemo-u-kazanju-jer-briks-je-alternativa-eu-ovih-dana-odluka-ko-ce-ici/?fbclid=IwY2xjawF6VtdleHRuA2FlbQIxMQABHF6lM17EsfFl5179518bOGToOFwd586T4isiB1PHs8XgqlwZa7-U-nXzw_aem_UnVIBVKHFzNICyUY15s7Qw

55 <http://fakti.org/sta-to-pisu/jovanovic-prikljucivanjem-briks-srbija-ce-opet-bit-na-pravoj-strani-istorije>

je upućuje da se uključi u rad BRIKS. Svjetski Istok i Jug postaju vodeća snaga čovječanstva. Zemlje BRIKS podržavaju suverenitet i prostornu cjelovitost Srbije. Od njih dobija najveću podršku rješavanju budućeg statusa Kosova i Metohije u skladu s Poveljom OUN, međunarodnim pravom i Rezolucijom 1244., što je za nju pitanje opstanka. Zato je sasvim prirodno da uspostavi bliske veze i uključi se u rad udruženja.

Stanje u svijetu zahtijeva veće jedinstvo zemalja i međunarodnih udruženja koji štite načela Povelje OUN.

Srbija je izložena pritiscima i neprijateljskom djelovanju zapadnih središta moći. Vučić neće ili ne smije da govori o strateškim prednostima članstva u BRIKS, ali one su očite. BRIKS je ekonomska platforma koja svojom veličinom i snagom može više nego zamijeniti EU. Srbija treba iskoristiti sve mogućnosti koje joj daju tržišta i finansije BRIKS. Rusija i Kina su uvijek bile uz nju. Nikada nisu plaćale ni jednu opozicionu stranku u njoj, nisu provele ni jedan protest, niti su rekle kuda Srbija treba da ide zato što je poštuju kao suverenu državu. Rusija i Kina ne postavljaju političke uslove za privrednu saradnju. Trgovinska razmjena Srbije i Kine je velika, raste i s Rusijom. Od ekonomskih mogućnosti koje nudi BRIKS za Srbiju, koja je dugo bila izložena žestokim sankcijama, je izuzetno važno razvijanje njegovog platnog sistema, mogućnost da finansijski i trgovinski posluje sa svijetom. Zemlje BRIKS usaglašavaju svoje trgovinske odnose. Pored trgovinskih ugovora, tehnički-operativno otklanjaju sve prepreke u međusobnoj trgovini. Geopolitički, Srbija bi bila uključena u razvoj svijeta zasnovanog na potpunom uvažavanju i nemiješanju u unutrašnje stvari država. BRIKS nudi razvoj, budućnost Srbije je na Istoku.

Rusija prednjači u međunarodnoj zajednici u stavu da Srbi i Srbija žele mir i saradnju sa svima, ne dozvoljava da i dalje budu ocrnjivani. Svuda – u Savjetu bezbednosti i Opštoj skupštini OUN, u OEBS se drži tog stava, brani interese Srbije i srpskog naroda. Gdje god se čuje glas Rusije čuje se i glas Srba i Srbije. Srpski narod i vodstvo to odlično znaju, neće dozvoliti da neprijatelji naruše bratske, savezničke veze dva naroda i njihovih zemalja. Srbi su strateški saveznik Rusije, neće u NATO, ni uvesti sankcije Rusiji, neće dozvoliti da se iz srpskih zemalja vrše bilo kakva dejstva protiv Rusije, nisu i nipošto neće postati dio fašističkog saveza protiv nje. Neophodna je politička volja i čvr-

---

Kao jedna od prvih žrtava američkog imperijalističkog poretka, Srbija ima iskustvo koje je upućuje da se uključi u rad BRIKS.

---

stina da se zajednički dođe do potrebnih rješenja za izlaz iz teškog položaja u kom se Srbi nalaze. Rusija im za svoju bezrezervnu

---

Gdje god se čuje glas Rusije čuje se i glas Srba i Srbije.

---

podršku nikada nije postavljala uslove. Upravo zbog takvog pristupa ravnopravnosti i neuslovljavanja BRIKS je istinski izbor za nju, nasuprot EU: nudi više nego što Srbija traži, a ne traži ništa za uzvrat.

Svojim učešćem na skupu BRIKS Srbija ne narušava vojnu neutralnost, jer je on političko-ekonomsko udruženje, a ne vojni savez. Član EU je dužan da slijedi njenu spoljnu i odbrambenu politiku, a BRIKS ne isključuje mogućnost da bude u raznim organizacijama. Srbija je, kao najpouzdanija u Evropi i na Balkanu, prijateljska zemlja povezana s Rusijom u raznim oblastima, dobrodošla u BRIKS, koji poštuje samostalan izbor, nikoga ni na šta ne primorava, mada je zainteresovan da se približavanje nastavi.

Veze Srpske i Rusije se šire, saradnja se razvija u duhu međusobnog poštovanja i razumijevanja, kako treba da bude među bratskim narodima⁵⁶. Za Srpsku je najvažnije da sačuva dobre odnose s Rusijom, ruskim narodom i predsjednikom Putinom, s kojim se Dodik sastao 24. oktobra⁵⁷. Bio je to njihov 26. sastanak, kojim su još jednom potvrđene dobre veze Srpske i Rusije. Dodik je u Kazanju imao priliku, koja mu je oduzeta kada su ga SAD stavile na spisak sankcija, da kaže svijetu kakvom je nasilju izložena Srpska i zatraži pomoć prijateljskih zemalja da bi se odbranila. Zapadne sile pokušavaju da promijene Dejtonski sporazum, čime bi bili dovedeni u pitanje mir i bezbjednost na Balkanu. Srpska očekuje da će vremenom dobiti status posmatrača, članstvo u BRIKS je njena budućnost. Želi da bude uključena u njega, pitanje saradnje će pokrenuti i za cijelu BiH. Srpska u svijetu koji se stvara vidi ko su joj istinski prijatelji i iskreni saveznici.

Srbija ima pravo i obavezu da se zaštiti od NATO kao prva žrtva njegovih zločina. Srbi su još 1990-ih bili svjesni istorijskog značaja svoje borbe za opstanak protiv povampirenog fašizma. Po-

---

Svojim učešćem na skupu BRIKS Srbija ne narušava vojnu neutralnost.

---

kušaji nagodbe sa Zapadom, u okruženju NATO i EU, imaju smisla samo kao kupovina vremena. Zapadni savez je opasan kao ranjena zvijer.

---

56 <https://www.rtvbn.com/cirilica/4066762/dodik-stigao-u-kazan-j-srpska-na-samitubriksa>

57 <http://fakti.org/dodik/dodik-zelim-da-srpska-u-mogucoj-formi-bude-u-briks-iniciracu-da-to-bude-i-bih>

Svjetska većina, Istok i Jug, predvođeni Rusijom i Kinom, moraju pobijediti. U protivnom, svijet čekaju teška vremena, nastava genocida koji su provodili njemački nacisti u Drugom svjetskom ratu. Srbima je životno potrebno duhovno i političko jedinstvo s Rusijom, sa slobodnim svijetom, koji se okuplja u BRIKS, ŠOS i drugim udruženjima zemalja Istoka i Juga. Svijet se oslobađa neokolonijalnog ropstva zapadnim zlotvorima, Srbi su im prvi stali na put.

Srbija ima pravo i obavezu da se zaštiti od NATO kao prva žrtva njegovih zločina.

Srbija je za uravnoteženu politiku uspostavljanja veza sa svim važnim činocima međunarodnih odnosa, treba da se približava i uključuje u BRIKS. Kada je već bila zastupljena na skupu Evropske političke zajednice u Kišinjevu, imala je daleko više razloga da bude i u Kazanju. Skup u Rusiji je u mnogo čemu otvorio novo razdoblje širenja BRIKS, dogradnje i usavršavanja njegovih ustanova. On će uticati na odnose u svijetu. Svoj međunarodni položaj Srbija treba tražiti u bržem razvoju saradnje sa zemljama Azije, Afrike i Latinske Amerike u razvoju, koje su sve okrenute BRIKS. Srbi ne mogu biti van njega, konačno su, nakon više od 30 godina progona, dobili priliku da se od neprijatelja okrenu izglednijoj budućnosti.⁵⁸

Peobražaj BRIKS u promjenljivom svijetu

Za srazmjerno kratko vrijeme, samo 18 godina svog postojanja udruženje je, načinom rada i dostignutim rezultatima, steklo veliki ugled u svijetu. Kao skup zemalja koje se rukovode duhom jednakosti i ravnopravnosti, međusobnog uvažavanja, otvorenosti, stvaralačke saradnje, zasnovane na načelima višepolarnosti i povećanja uloge zemalja u razvoju u svjetskom upravljanju, njegov rad izaziva interes većine zemalja i njihovih saveza.

U tim okolnostima je neumitan preobražaj, dalji razvoj BRIKS. Više od 40 država je zainteresovano za saradnju s njim. Pozivnice čekaju Alžir, Bangladeš, Bahrein, Bjelorusija, Bolivija, Venecuela, Vijetnam, Kuba, Honduras, Indonezija, Kazahstan, Kuvajt, Maroko, Nigerija, Palestina, Senegal, Tajland, Pakistan i

---

Svijet se oslobađa neokolonijalnog ropstva zapadnim zlotvorima, Srbi su im prvi stali na put.

---

58 <https://iskra.co/reagovanja/vladimir-krsljanin-srbija-briks-i-svetska-vecina/>

druge. U okviru predsjedavanja Rusije 2024-te, glavna pažnja je posvećena Bjelorusiji i Kazahstanu.

Zapadne zemlje dugo koriste povlastice jednopolarnosti, nisu spremne da ih gube.

Zluradi protivnici BRIKS, prvenstveno iz država s obje strane Atlantika, Sjeverne Amerike i Zapadne Evrope, se pitaju kada će se pretvoriti u labavu tvorevinu nesposobnu za život, za donošenje i ostvarivanje svojih odluka u nadi da će se osloboditi neželjenog suparnika. Neprijatelji, čija ekonomska snaga i politički ugled u svijetu opadaju, pokušavaju da oslabe i potkopaju udruženje. Uspostavljanje višepolarnosti ne odgovara SAD i njihovim vazalima širom svijeta – u Evropi, Aziji, Australiji, Africi i Latinskoj Americi. Zapadne zemlje dugo koriste povlastice jednopolarnosti, nisu spremne da ih gube. Ali, ne mogu učiniti ništa, težište svjetske privrede i politike prelazi u Aziju. U historijskoj stvarnosti nije presudna volja, pa i najjačih, već kretanje koje je dobilo zamah. Zato Rusija, jedan od osnivača BRIKS, ne suprotstavlja udruženje Zapadu ni drugim međunarodnim savezima - Grupi 7 ili Grupi 20, već ga shvata kao jedinstven, samodovoljan pokret, koji igra jednu od vodećih uloga u svijetu. Taj pristup provodi i u godini svog predsjedavanja BRIKS, 4 nova člana se uključuju u rad udruženja. Rusija je odgovorno radila na kriterijumima odabira i kandidaturama partnerskih država, koje trebaju odobriti svi članovi BRIKS. U razmatranju prijava država, ocjenjuje se politička i ekonomska težina podnosilaca zahtjeva, njihovo mjesto u svojoj oblasti i svijetu. Rezultati su dostavljeni na odobrenje učesnicima skupa u Kazanju.

Nezavisno od neprijateljstva Zapada, nastaviće se jačanje saradnje s državama u razvoju i njihovim savezima, uključujući formate „autrič“ i „BRIKS+“. Uspješno se uspostavljaju i mrežne horizontalne veze s različitim regionalnim i subregionalnim poduhvatima u zemljama Evroazije, Afrike i Latinske Amerike (Evroazijski ekonomski savez, Šangajska organizacija za saradnju, Udruženje nacija jugoistočne Azije). Oni će biti sve raznolikiji i jači.

U historijskoj stvarnosti nije presudna volja, pa i najjačih, već kretanje koje je dobilo zamah.

Jamstvo uspjeha BRIKS je njegov duh zasnovan na povjerenju na načelima suverene jednakosti, poštovanju izbora sopstvenog puta razvoja i međusobnom uvažavanju interesa, a ne na sukobljavanju. Članovi udruženja na savjetovanjima i u raspravama, kao i u praksi pokazuju otvore-

nost za pošten i ravnopravan razgovor i saradnju u interesu mira i razvoja u slobodi.

Hitlerovska ratna taktika zapadnih fašista

Jamstvo uspjeha BRIKS je njegov duh zasnovan na povjerenju na načelima suverene jednakosti.

Ruska vojna operacija u Ukrajini se odužila jer je počela protiv nacističke vlasti u Kijevu, a prerasla u rat s NATO⁵⁹. Završiće se kada Rusija ostvari postavljene ciljeve. Ratna struja na Zapadu se navodnim odobrenjem Kijevu da napada Rusiju raketama velikog dometa, zapravo neposrednim uključenjem SAD, Britanije i cijelog NATO u sukob, hvata kao utopljenik za slamku, pokušava da odloži neminovni poraz Ukrajine i otvara Pandorinu kutiju igrajući se vatrom koja može da zapali čitav svijet. Većinu raketa vode sateliti, koje Ukrajina nema, čime je NATO ušao u otvoreni neposredni sukob s Rusijom. Taj potez Bajdenove vlade je minimiranje mogućnosti mirnog rješenja za Ukrajinu, za koje se zalaže Tramp. Cilj je da sukob u Ukrajini pređe tačku bez povratka da on ne bi mogao popraviti stanje. Time bi preostalo samo vojno rješenje. Cilj je i da se Evropa dublje uključi u isporuku raketa Ukrajini. SAD će isporučiti nekoliko desetina raketa „atakams“, a Evropljani – Britanci, Francuzi i drugi - će nastaviti da isporučuju svoje. Ako Tramp otkaže isporuku, evropski fašisti će imati izgovor da nastave slanje svojih raketa. Rusiji su, po novoj nuklearnoj doktrini, dozvoljene znatno veće mogućnosti. SAD su dozvolom za upotrebu svojih raketa dale zeleno svjetlo evropskim zemljama, što su mnoge od njih jedva dočekale. Britanija i Francuska su im se odmah pridružile. Čak i da Tramp nakon preuzimanja vlasti povuče tu odluku, rakete su već ispaljene, ostaje nepoznato samo koliko će biti korištene. Ukrajinci su američke rakete „atakams“ s kasetnim bojevim glavama koristili u udarima na Krim. Sada koriste rakete tog tipa s jednom bojevom glavom od 227 kg eksploziva dometa do 300 km. Tim raketama mogu gađati Kursk, Brjansk i Rjazanj. Najveća želja kijevskih nacista je da pogode moskovski Kremlj. Ludaci kao da ne uviđaju šta bi njih snašlo.

Ruska vojna operacija u Ukrajini se odužila jer je počela protiv nacističke vlasti u Kijevu, a prerasla u rat s NATO.

---

59 https://www.km.ru/v-rossii/2024/11/19/voennaya-operatsiya-na-ukraine/913938-peskov-obyasnil-pochemu-svo-zanyala-bolshe?utm_source=24smi&utm_medium=referral&utm_term=10949&utm_content=6801612&utm_campaign=10589&utm_referrer=24smi.info

---

Rusiji su, po novoj nuklearnoj doktrini, dozvoljene znatno veće mogućnosti.

Moskva ima dvije mogućnosti: da odmah uzvрати, što zavisi od važnosti napadnutih ciljeva i jačine udara na njih, ili da sačeka smjenu vlasti u Vašingtonu. Ako udari budu razorni uslijediće odgovor koji se neće ograničiti na Ukrajinu i Evropu, i Amerikanci će dobiti svoju porciju. Rusi mogu napasti američke centre odlučivanja i baze širom svijeta, pa i u svemiru obaranjem satelita. Pravci ruskog odgovora su razrađeni.

U SAD se nadaju da Rusija neće gađati njih već Evropu. Britanija ima male zalihe raketa „storm šedou“ koje Kijev traži, ne može ih isporučiti mnogo, jer ne bi ostalo za vlastitu odbranu. Francuska ima dovoljnu zalihu krstarećih raketa, ali pitanje je da li je spremna da se izloži ruskom udaru. Ljudi su navikli na miran, udoban život, građani Evrope nisu spremni za rat. Sukob se može završiti kao krajem Drugog svjetskog rata, kada je Hitler pomislio da će mu rakete FAU1 i FAU2 donijeti pobjedu. Padale su po Londonu, ali nisu mogle uticati na konačni rezultat rata.

Svijet se mijenja, jednopolarni ga je doveo do praga uništenja⁶⁰. BRIKS ima istorijsku ulogu da povрати izgublјenu ravnotežu, okupi slobodne ljude i narode. Potomci evropskih fašista se ne stide zločina svojih predaka, već njihovih poraza. Nijemci i njihovi saučesnici žude za novim obračunom s Rusijom. Zato krivotvore rezultate Drugog svjetskog rata i traže ponovnu podjelu svijeta. 16. skup BRIKS je pokazao da je nada u bolji svijet živa, da se Rusija ne može osamiti, Kina uplašiti, ni Srbi pokoriti. Učesnici skupa BRIKS trebaju biti spremni za ličnu i političku osvetu Zapada, ali ne smiju prihvatiti njegovo ‘pravo’ da im sudi i kažnjava ih.

Agonija ‘demokratske’ imperije

SAD i NATO svim raspoloživim, dozvoljenim i nedozvoljenim sredstvima nastoje da održe svoju vladavinu⁶¹. NATO povećava svoje pomorsko prisustvo u svim geopolitički značajnim obla-

---

U SAD se nadaju da Rusija neće gađati njih već Evropu.

---

stima Svjetskog okeana, i u vodama koje graniče s Rusijom. Jedan od pravaca djelovanja zapadnih država neprijateljskih Rusiji je smanjenje njene

60 <http://fakti.org/serbian-point/vulin-u-kazanju-briks-ima-istorijsku-obavezu-da-opravda-nadu-koju-je-probudio>

61 https://news.mail.ru/politics/63461293/?frommail=1&utm_partner_id=625

uloge u crnomorskoj oblasti. Zapad, pod vodstvom SAD, nastoji da osigura svoje dugoročno prisustvo u Crnom moru i primorju na štetu zakonitih interesa Rusije⁶². Njeno potiskivanje od obala Crnog mora je vijekovima jedan od glavnih zadataka anglosaksonske (geo)politike. SAD i njihovi saveznici u NATO nastoje da dobiju pristup Crnom moru preko Dunava, koristeći unutrašnje plovne puteve Evrope u vojne svrhe. Imaju planove za proširenje svog pomorskog prisustva u Crnom moru i promjenu režima crnomorskih moreuza utvrđen Montre-konvencijom.

Svijet se mijenja, jednopolarni ga je doveo do praga uništenja.

NATO namjerava da ovlada i Arktikom. Rusija je potpuno spremna da brani svoje interese u toj oblasti diplomatsko-politički i vojno⁶³. Ako dođe do neposrednog sukoba Rusije i NATO, vjerovatnije je da će se voditi u arktičkoj oblasti nego u nekoj od evropskih zemalja ili Rusiji.

NATO se priprema za rat s Bjelorusijom i Rusijom

Zapad je uvidio svoju nesposobnost da izvrši državni udar u Bjelorusiji ili Rusiji, kao i da osigura pobjedu kijevskih nacista na bojnopolju⁶⁴. Zato se NATO, pod vodstvom SAD, priprema za otvoreni oružani sukob s Bjelorusijom i Rusijom: povećava vojne izdatke, udarnu i ofanzivnu snagu jedinica, širi vojno prisustvo blizu granice Savezne države Rusije i Bjelorusije. U istočnoj Evropi se nalaze grupe jedinica značajne po borbenoj i brojčanoj snazi, opremljene savremenim oružjem, sposobne da nanose udare visoke tačnosti na ciljeve u Bjelorusiji i zapadnim oblastima Rusije. Strateški bombarderi ratnog vazduhoplovstva SAD se koriste za uvježbavanje odgovarajućih zadataka, a učestalost izviđačkih letova NATO 2024-te iznosi prosječno 30-40 naleta sedmično. U NATO-zemljama istočne Evrope ubrzano unapređuju vojnu infrastrukturu: osavremenjavaju aerodrome, pomorske baze, poligone, stvaraju nove centre za obuku i napredne baze za unapređuju vojnu infrastrukturu: osavremenjavaju

---

BRIKS ima istorijsku ulogu da povrati izgublenu ravnotežu, okupi slobodne ljude i narode.

---

62 <https://lenta.ru/news/2024/11/02/patrushev-ulichil-zapad-v-zhelanii-obespechit-svoe-prisutstvie-v-chnom-more-v-uscherb-rossii/>

63 https://1391.howto-news.info/lavrov-vyzval-paniku-u-nato-vsego-odnoj-frazoj/?utm_source=24smi&utm_medium=cpc&utm_campaign=15975&utm_term=6553599&utm_content=13583

64 <https://news.mail.ru/politics/63514401/?from=swap&swap=3>

pređenje i skladištenje tehnike, oružja i materijalnih sredstava.

Zapad je uvidio svoju nesposobnost da izvrši državni udar u Bjelorusiji ili Rusiji, kao i da osigura pobjedu kijevskih nacista na bojnopolju.

Samo u Poljskoj i baltičkim zemljama je završena obnova 5 aerodroma, 2 pomorske baze i 6 velikih poligona. Posebno je opasan početak rada baze protivraketske odbrane SAD u poljskom Redzikovu, čije tehničke karakteristike omogućavaju upotrebu krstarećih raketa Tomahawk.

Zaključak

Zapadna finansijska oligarhija je, koristeći SAD kao udarnu snagu, dovela svijet na ivicu novog svjetskog rata pokušavajući da uspostavi svoju planetarnu imperiju. Upropastiće je sebičnost i nadmenost, geopolitički sukobi i ratovi koje vodi. Rusija provodi vojnu operaciju za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine, kojom je počela borbu protiv fašizma obnovljenog kroz američku globalizaciju. Podržava je većina svijeta, narodi Istoka i Juga, koji se oslobađaju neokolonijalnog vojno-političkog, ekonomskog i duhovnog ropstva. Udruženje BRIKS stvara višepolarni svjetski poredak, u kom će miroljubiva saradnja stvoriti uslove za svestran društveno-politički, naučno-tehnološki i duhovni razvoj svih naroda, civilizacija i kultura.

BRIKS, udruženje država zasnovano na načelima međusobnog uvažavanja, безусловnog poštovanja nacionalnog suvereniteta, prava svake zemlje da izabere sopstveni način života i put razvoja je steklo ugled koji mu je omogućio da pošalje svijetu poruku o stvaranju novog, istinski demokratskog, višepolarnog međunarodnog poretka otvorenog za sve zemlje i narode, nasuprot zapadnoj rasističkoj ideologiji „zlatne milijarde“. Čine ga zemlje s ogromnim prirodnim i drugim dobrima, što Evroaziju čini pogonskom snagom razvoja svijeta.

Zapadna finansijska oligarhija je, koristeći SAD kao udarnu snagu, dovela svijet na ivicu novog svjetskog rata pokušavajući da uspostavi svoju planetarnu imperiju.

Srbi, nakon progona i mrcvarenja više od 30 proteklih godina, imaju priliku da slobodno izaberu svoj put: Srbija, Crna Gora i Srpska se od Zapada trebaju okrenuti Istoku, istinskim prijateljima i saveznicima, koji udruženi u BRIKS stvaraju novi, višepolarni svijet ravnopravnih naroda

i zemalja, civilizacija i kultura.

Заклучение

Западная финансовая олигархия, используя США в качестве ударной силы, поставила мир на грань новой мировой войны, пытаясь создать свою планетарную империю. Ее губят эгоизм и высокомерие, геополитические конфликты и войны, которые она ведет. Россия проводит военную операцию по разоружению и денацификации Украины, с которой она начала борьбу с фашизмом, возобновившимся благодаря американской глобализации. Ее поддерживает большинство стран мира, народы Востока и Юга, освобождающиеся от неокOLONиального военно-политического, экономического и духовного рабства. Объединение БРИКС создает многополярный мировой порядок, в котором мирное сотрудничество создаст условия для многогранного социально-политического, научно-технологического и духовного развития всех народов, цивилизаций и культур.

БРИКС, объединение государств, основанное на принципах взаимного уважения, безусловного уважения национального суверенитета, права каждой страны выбирать свой образ жизни и путь развития, приобрело репутацию, позволяющую ему послать сигнал миру о создании нового, подлинно демократического, многополярного международного порядка, открытого для всех стран и народов, против западной расистской идеологии «золотого миллиарда». В его состав входят страны с огромными природными и другими ресурсами, что делает Евразию движущей силой мирового развития.

Сербы, после более чем 30 лет преследований и массовых убийств, получили возможность свободно выбирать свой путь: Сербия, Черногория и Сербская должны повернуться с Запада на Восток, настоящим друзьям и союзникам, объединившиеся в БРИКС, создают новый, многополярный мир равноправных народов и стран, цивилизаций и культур.

Conclusion

The Western financial oligarchy, using the USA as a striking force, has brought the world to the brink of a new world war, trying to establish its planetary empire. It will be ruined by

selfishness and arrogance, geopolitical conflicts and wars that it is waging. Russia is conducting a military operation to disarm and denazify Ukraine, with which it has begun the fight against fascism renewed through American globalization. It is supported by the majority of the world, the peoples of the East and the South, who are freeing themselves from neo-colonial military-political, economic and spiritual slavery. The BRICS association is creating a multipolar world order, in which peaceful cooperation will create the conditions for the comprehensive socio-political, scientific-technological and spiritual development of all peoples, civilizations and cultures.

BRICS, an association of states based on the principles of mutual respect, unconditional respect for national sovereignty, the right of each country to choose its own way of life and path of development, has gained a reputation that has enabled it to send the world a message about the creation of a new, truly democratic, multipolar international order open to all countries and peoples, in contrast to the Western racist ideology of the “golden billion”. It is made up of countries with enormous natural and other resources, which makes Eurasia the driving force of world development.

Serbs, after more than 30 years of persecution and torture, have the opportunity to freely choose their path: Serbia, Montenegro and Republika Srpska should turn from the West to the East, to true friends and allies, who, united in BRICS, are creating a new, multipolar world of equal peoples and countries, civilizations and cultures.

Literatura

- https://zavtra.ru/blogs/sovremennij_amerikanskij_fashizm_i_ego_metastazi
- https://zavtra.ru/blogs/sovremennij_amerikanskij_fashizm_i_ego_metastazi
- <https://vizitnlo.ru/tretya-mirovaya-vojna-uzhe-nachalas-no-imperiya-uzhe-proigrala-chast-3/>
- <https://rt.rs/opinion/branko-pavlovic/107392-branko-pavlovic-kapital-zdravlje/>
- <https://vizitnlo.ru/tretya-mirovaya-vojna-nachalas-no-imperiya-uzhe-proigrala/>
- <https://news.mail.ru/politics/63575649/?from=swap&swap=3>

- https://www.kp.ru/online/news/6074265/?utm_source=zapkp&utm_medium=referral&utm_term=20512&utm_content=6721276_a_3&utm_campaign=40405&utm_referrer=24smi.info
- <https://news.mail.ru/politics/63168076/?from=swap&swap=3>
- https://deita.ru/article/558792?utm_source=infox.sg&utm_medium=referral&utm_campaign=exchange
- https://deita.ru/article/560032?utm_source=infox.sg&utm_medium=referral&utm_campaign=exchange
- <https://diplomacija.fdb.edu.rs/14888/news/amerikanci-vise-ne-veruju-u-americki-san/>
- <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%A0%D0%98%D0%9A%D0%A1>
- <https://news.mail.ru/politics/63325549/>
- <https://www.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=575262>
- https://ria.ru/20241101/google-1981440916.html?utm_source=news.mail.ru&utm_medium=informier&utm_campaign=rian_partners
- <https://www.srna.rs/novost/1245046/briks-je-pokretac-ekonomskog-rasta-u-svijetu>
- <https://rt.rs/svet/113050-zimbabve-nova-razvojna-banka-briks-prednost/>
- <https://www.in4s.net/razvojna-banka-brisk-dostojna-alternativa-mmf-u/>
- <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/1451-4354/2016/1451-43541602076S.pdf>
- <https://www.in4s.net/razvojna-banka-brisk-dostojna-alternativa-mmf-u/>
- <https://rt.rs/svet/113050-zimbabve-nova-razvojna-banka-briks-prednost/>
- <https://www.glassrpske.com/cir/novosti/svijet/si-i-lula-na-samitu-briks-a-pozvali-na-ekonomske-i-finansijske-reforme/547998>
- <https://srbratstvo.rs/branko-pavlovic-ulazak-u-novu-razvojnu-banku-briks-donosi-samo-koristi-ali-nema-politicke-odluke/>
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/ljepojevic-samit-briks-u-kazanju-oznacice-pocetak-kraja-dolara-i-zapadne-dominacije>
- <https://brickskazan2024.games/tpost/18z69jr8i1-v-kazani-podveli-itogi-igr-stran-briks>
- <https://www.srna.rs/novost/1210961/otvorene-sportske-igre-briks-a-u-kazanju-ucestvuje-reprezentacija-srpske>
- <https://bricswomen.com/ru/2024/10/22/brics-business-forum-2024-takes-place-in-moscow/>
- <https://news.mail.ru/politics/63168659/>
- <https://news.mail.ru/politics/63311040/>
- <https://www.politika.rs/scc/clanak/592362/Saudijska-Arabijska-se-zvanicno-pridruzila-BRIKS-u>
- <https://www.politika.rs/scc/clanak/639415/Sta-ce-Rijad-poruciti-Kremlju-ne-ucescem-na-BRIKSU-u>

- <https://www.glassrpske.com/cir/novosti/svijet/rusija-objavila-kriterijume-za-drzave-koje-zele-da-postanu-partneri-briks/548441>
- https://news.ru/russia/konec-svo-blizok-aliev-i-pashinyan-zhmut-ruki-glavnye-itogi-sammita-briks/?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange
- <https://news.mail.ru/politics/63357898/>
- https://news.mail.ru/politics/63459393/?frommail=1&utm_partner_id=625
- https://krasnoyarskmedia.ru/news/1885012/?utm_source=24smi&utm_medium=cpc&utm_term=10949&utm_content=6706696&utm_campaign=12397&utm_referrer=ex.24smi.info
- https://monocle.ru/2024/10/31/stalo-izvestno-o-bolshikh-poteryakh-vsuv-zone-svo/?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange
- <https://ura.news/news/1052833415>
- <https://www.atvbl.rs/vijesti/svijet/putin-briks-posvecuje-veliku-paznju-bezbjednosti-12-9-2024>
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/ceranic-briks-i-za-nas-postaje-obalade-a-eu-ne-odustaje-od-svojih-bajki>
- <https://www.interfax.com/newsroom/top-stories/104223/>
- https://ura.news/news/1052830371?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange
- <https://ura.news/news/1052832841>
- <https://www.politika.rs/scc/clanak/639626/Otvoricemo-vrata-BRIKS-a-za-Srbiju>
- <https://ria.ru/20241025/filippo-1979982073.html?in=t>
- https://absatz.media/politika/95009-dayom-forum-pochemu-sammit-briks-v-kazani-tak-pugaet-zapad?utm_source=giraff.io&utm_medium=partner&utm_campaign=giraff.io
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/krsljanin-srbiji-treba-raskid-sa-duhovno-mrtvom-i-zlocinackom-nato-zajednicom-u-koju-spada-i-eu>
- <https://www.pecat.co.rs/2024/10/trnoviti-put-u-kazan/>
- https://srbratstvo.rs/vulin-bicemo-u-kazanju-jer-briks-je-alternativa-eu-ovih-dana-odluka-ko-ce-ici/?fbclid=IwY2xjawF6VtdleHRuA2FlbQIxMQABHf6lLm17EsF15179518bOGToO-Fwd586T4isiBIPHs8XgqlwZa7-U-nXzw_aem_UnVIBVKHFzNl-CyUY15s7Qw
- <http://fakti.org/sta-to-pisu/jovanovic-prikljucivanjem-briks-srbija-ce-opet-bitina-pravoj-strani-istorije>
- <https://www.rtvbn.com/cirilica/4066762/dodik-stigao-u-kazanjsrpska-na-samitu-briksa>
- <http://fakti.org/dodik/dodik-zelim-da-srpska-u-mogucoj-formi-bude-u-briks-iniciracu-da-to-bude-i-bih>
- <https://iskra.co/reagovanja/vladimir-krsljanin-srbija-briks-i-svetska-vecina/>

- https://www.km.ru/v-rossii/2024/11/19/voennaya-operatsiya-na-ukraine/913938-peskov-obyasnil-pochemu-svo-zanya-la-bolshe?utm_source=24smi&utm_medium=referral&utm_term=10949&utm_content=6801612&utm_campaign=10589&utm_referrer=24smi.info
- <http://fakti.org/serbian-point/vulin-u-kazanju-briks-ima-istorijsku-obavezu-da-opravda-nadu-koju-je-probudio>
- https://news.mail.ru/politics/63461293/?frommail=1&utm_partner_id=625
- <https://lenta.ru/news/2024/11/02/patrushev-ulichil-zapad-v-zhelanii-obespechit-svoe-prisutstvie-v-chernom-more-v-uscherb-rossii/>
- https://1391.howto-news.info/lavrov-vyzval-paniku-u-nato-vsego-odnoj-frazoj/?utm_source=24smi&utm_medium=cpc&utm_campaign=15975&utm_term=6553599&utm_content=13583
- <https://news.mail.ru/politics/63514401/?from=swap&swap=3>

Nikitin Viktor Viktorovič¹

Zločin bez kazne: prva etapa agresije NATO-a na SR Jugoslaviju očima slovačkih diplomata u Moskvi (24–31. mart 1999.)

Apstrakt: Članak je posvećen prvoj, najvažnijoj etapi agresije NATO-a na Jugoslaviju, tokom koje se razvijala pozicija i pristupi ruske diplomatije u vezi sa kosovskim sukobom. Riječ je o periodu od početka bombardovanja do prvih pregovora ruske vladine delegacije, na čelu sa premijerom Jevgenijem Primakovim, sa predsjednikom Savezne Republike Jugoslavije Slobodanom Miloševićem. U članku se analiziraju prvi pristupi Ruske Federacije napadu Severnoatlantske alijanse na Jugoslaviju i njihova modifikacija 27–30. marta 1999. Sve izvore autor prvi put u svjetskoj istoriji uvodi u naučni diskurs.

Ključne riječi: Savezna Republika Jugoslavija, Ruska Federacija, kosovski sukob, rusko-jugoslovenski odnosi, održavanje mira, diplomatija

---

Članak je posvećen prvoj, najvažnijoj etapi agresije NATO-a na Jugoslaviju.

---

¹ Млађи истраживач Института за славистику Руске академије наука

Abstract: The article is devoted to the first, most important stage of NATO aggression against Yugoslavia, during which the

---

Ruski premijer, na putu ka Vašingtonu, trebalo je da dočeka početak bombardovanja u Sjedinjenim Državama.

---

position and approaches of Russian diplomacy towards the Kosovo conflict were developed. It was the era from the beginning of the bombing strikes up until the first negotiations of the Russian government delegation, headed by Prime

Minister Yevgeny Primakov, with the President of the Federal Republic of Yugoslavia Slobodan Milosevic. The article analyzes the first approaches of the Russian Federation to the attack of the North Atlantic Alliance on Yugoslavia and their modification on March 27–30, 1999. The author introduces all sources into scientific circulation for the first time in world history.

Keywords: Federal Republic of Yugoslavia, Russian Federation, Kosovo conflict, Russian-Yugoslav relations, peacekeeping, diplomacy

Prva reakcija Moskve

Prva reakcija Moskve na bombardovanje Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) od strane Sjevernoatlantske alijanse (NATO) demonstrirana je dan prije NATO agresije. Ruski premijer, na putu ka Vašingtonu, trebalo je da dočeka početak bombardovanja u Sjedinjenim Državama, na pregovorima zajedničke komisije Primakov – Gor. Tamo bi ga „pokušali ubjediti u ispravnost preduzetih vojnih akcija. Međutim, 23. marta, leteći preko okeana ka SAD, Jevgenij Primakov se telefonom povezao sa Alom Gorom“. Kontaktirajući potpredsjednika telefonom, ruski političar ga je pitao da li može da da garancije da udar neće biti izveden tokom njegove posjete Sjedinjenim Državama. Nakon što je dobio

negativan odgovor, ruski premijer je naredio da se avion okrene iznad Atlantskog okeana².

Nakon što je dobio negativan odgovor, ruski premijer je naredio da se avion okrene iznad Atlantskog okeana.

I pored sveobuhvatne podrške mnogostrane Jugoslavije od strane stanovništva Rusije³,

---

2 Гуськова Е. Ю. История югославского кризиса (1990–2000). М.: Издатель А. Соловьев, 2001. С. 674; см. также: *Примаков Е. М. Годы в большой политике*. М.: Коллекция «Совершенно секретно», 1999. С. 358.

3 Гуськова Е. Ю. История югославского кризиса. С. 674–675; *Она же*. Югославия: необъявленная война. Агрессия НАТО и процесс мирного урегулирования. СПб.: «Владимир Даль», 2020. С. 227–228.

J.M.Primakov je bio ozbiljno kritikovan od strane nekih novina i političara zbog svojih postupaka iznad Atlantika. Strahovali su da zbog njegovog odbijanja da posjeti SAD Rusija neće dobiti kredit Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), što bi dovelo do katastrofalnog scenarija. Ruski političar je, međutim, odbacio kritike, ispravno primjetivši da ta činjenica ne može da utiče na odnose sa ovom organizacijom. „Kosovo i problemi ruskih dugova, kao i [ruska] finansijska kriza, su različite stvari koje nisu međusobno povezane“, istaknuo je on, rekavši da je u avionu „razgovarao sa predsjednikom MMF-a M. Kamdesu, sa kojim smo se dogovorili da sastanak odložimo za kasnije“⁴. Lider liberalnog pokreta „Jabloko“, G. Javlinski, izašao je sa posebno emotivnom kritikom: „Smatra da je on (Primakov – V.N.) trebao da vodi intenzivne pregovore u Americi o situaciji na Kosovu i obrati se Savjetu bezbjednosti UN-a. Prema njegovim riječima, u Rusiji se formirao krug ljudi – komunisti, LDPR, generali – koji uvlače Rusku Federaciju u pravi rat. Prema njegovim riječima, histerija koju izazivaju ove snage mora da se zaustavi. U Jugoslaviji treba da uđe mirovni kontingent (pod rukovodstvom NATO – V.N.), uključujući i ruske vojnike. Prema Javlinskom, intervencija NATO ima za cilj da razdvoji zaraćene Srbe i Albance, kao što je Rusija vojno razdvojila Gruzijce i Abhaze, uprkos protestima iz Tbilisija. Sa njegove tačke gledišta, Moskva mora da „ubjedi Miloševića da popusti [zahtjevima NATO-a]. Prema njegovim riječima, povratak Primakova je samo protestna pozicija, što pokazuje da Rusija nema pravi plan za rješavanje nastale situacije“⁵.

Međutim, i Javlinski i drugi ruski liberali (na primjer, B. J. Nemcov) ostali su u velikoj manjini. Skoro svi ruski političari i više od 90% ruskog stanovništva podržavali su Srbe⁶.

Glavni akcenat, međutim, mora biti stavljen ne na poslanike, već na izvršnu vlast Ruske Federacije. Istog dana pojavila se informacija da rusko Ministarstvo odbrane razmatra mogućnost postavljanja nuklearnih projektila na teritoriji Belorusije. Slovačke diplomate u Moskvi vidjeli su četiri moguće akcije ruskih

---

Primakov je bio ozbiljno kritikovan od strane nekih novina i političara zbog svojih postupaka iznad Atlantika.

Skoro svi ruski političari i više od 90% ruskog stanovništva podržavali su Srbe.

---

4 Reakcie v RF na situáciu okolo ZRJ. 24. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2032/99-RUVV. S. 1.

5 Ibid. S. 1-2.

6 Гуськова Е. Ю. Югославия: необъявленная война. С. 228.

vlasti: prvo, „Porast talasa antiamerikanizma i vladino političko donošenje odluka shodno tome. U tom kontekstu, Moskva bi, na

---

Prema mišljenju Jeljcina, Rusija je vojno superiornija od Sjedinjenih Država.

---

primjer, mogla da smatra da je postavljanje američkog nacionalnog protivraketnog odbrambenog sistema predstavlja kršenje sistema sporazuma o nuklearnom oružju i da se jednostrano povuče iz odredbi ili ograničenja koja su joj štetna, posebno u vezi sa strateškim baziranjem”. Drugo, povlačenje Rusije iz Temelnog akta između Ruske Federacije i NATO-a, kao i iz drugih oblika saradnje („Partnerstvo za mir”). Treće, ignorisanje embarga UN-a protiv raznih zemalja, posebno Iraka. Četvrto, povlačenje ruskih trupa iz NATO komande u Bosni i Hercegovini⁷.

Predsjednik Rusije Boris Jeljcin je 25. marta dao sljedeća naređenja: prvo, zatražio je hitno sazivanje sjednice Savjeta bezbjednosti UN-a i hitan prekid vojnih operacija NATO-a, drugo, opozvao je glavnog vojnog predstavnika Ruske Federacije u NATO-u iz Brisela u Moskvu, treće, suspendovao učešće Ruske Federacije u programu Partnerstvo za mir i implementaciju programa partnerstva Ruska Federacija–NATO, četvrto, odložio pregovore o stvaranju vojne misije za vezu NATO-a u Moskvi⁸. Na sastanku sa ruskim ministrom spoljnih poslova Igorom Ivanovim, predsjednik je rekao da će Rusija prekinuti sporazume sa NATO-om. „Prema mišljenju Jeljcina, Rusija je vojno superiornija od Sjedinjenih Država. On smatra da rigidnost ruske pozicije u vezi sa intervencijom u SRJ je potpuno opravdana... B. N. Jeljcin je naložio I. S. Ivanovu da u Moskvi sazove sastanak ministara zemalja članica Kontakt grupe radi rješavanja situacije na Balkanu”⁹.

Istovremeno, ruski ministar odbrane maršal Igor Dmitrijevič Sergejev rekao je da će Rusija pripremiti adekvatne mjere, te „ne isključuje ukidanje embarga na oružje SRJ. Međutim, posljednju riječ o ovom pitanju imaće predsjednik Ruske Federacije Boris Jeljcin”¹⁰.

Istovremeno, ruski ministar odbrane maršal Igor Dmitrijevič Sergejev rekao je da će Rusija pripremiti adekvatne mjere.

Sledećeg dana, tokom ručka u ambasadi Slovačke u Moskvi, prvi zamjenik ministra ino-

---

7 Reakcije v RF na situáciu okolo ZRJ. S. 2

8 Reakcije ruskej strany na bombardovanie ZRJ zo strany NATO. 25. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2067/99–RUVV. S. 1.

9 K vývoju reakcií v RF na situáciu okolo Kosova. 25. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2068/99–RUVV/PU. S. 1.

10 Ibid.

stranih poslova Ruske Federacije A. A. Avdejev rekao je slovačkim diplomatama da je „glavni cilj Rusije u ovom trenutku da zaustavi bombardovanje i nastavi mirovni proces.

Avdejev je naglasio da je agresija NATO onemogućila stranama da zaključe sporazum razvijen u Rambujeu. Biće potrebni novi pregovori Kontakt

---

Dakle, Rusija je tokom prva tri dana agresije NATO-a na Jugoslaviju zauzela prilično tvrd stav.

---

grupe. Rusija je predložila održavanje sastanka u Moskvi ili na drugoj neutralnoj teritoriji. Diplomata je naglasio da ruska delegacija neće leteti na teritoriju zemlje članice NATO-a. Prema njegovom mišljenju, najvjerovatnije mjesto susreta je Beč. U ovom trenutku, svi ministri spoljnih poslova zemalja učesnica Kontakt grupe, osim M. Olbrajt, saglasni su sa ovim prijedlogom“. Avdejev je takođe rekao i da će saradnja sa NATO-om biti potpuno zamrznuta. Rusko Ministarstvo spoljnih poslova proteralo je iz Rusije predstavnika NATO-a u Ruskoj Federaciji A. Šahtahtinskog, između ostalog i „zbog njegovih neprimjerenih izjava u ruskim medijima. Neki konkretni projekti između Ruske Federacije i NATO-a će biti zaustavljeni... Rusija još ne namerava da se povuče iz Temelnog akta, iako se napad na SRJ može kvalifikovati kao njegovo grubo kršenje“¹¹.

Dakle, Rusija je tokom prva tri dana agresije NATO-a na Jugoslaviju zauzela prilično tvrd stav: od prebacivanja projektila sa nuklearnim bojevim glavama u Belorusiju do potpunog zamrzavanja odnosa.

Modifikacija ruskih pristupa agresiji NATO-a

Počevši od 27. marta, ruski predstavnici su počeli da zauzimaju uravnoteženiji stav. Ruska vlada odbija da zaobiđe embargo, prenese strateške rakete u Belorusiju ili da se povuče iz Temelnog akta, pa čak i iz Partnerstva za mir. „Ruska diplomatija i druge ogranci vlasti ostaju smirene po pitanju tekućeg bombardovanja SRJ. Za sada su ograničeni na relativno uzdržan pristup NATO napadu i prilično demonstrativne i ritualne akcije“, napisale su slovačke diplomate u jednom od svojih izveštaja. Kao primjer su naveli ruski opoziv svog vojnog predstavnika u NATO i pro-

---

Počevši od 27. marta, ruski predstavnici su počeli da zauzimaju uravnoteženiji stav.

---

11 I. námestník MZV RF Avdejev o Kosove. 26. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2111/99-RUVV/PÚ. S. 1.

tjerivanje dvojice predstavnika Sjevernoatlantske alijanse iz Moskve. „Međutim, zanimljivo je da Rusija, uprkos proglašenom potpunom zamrzavanju odnosa sa NATO-om... još uvijek... nije opozvala svog ambasadora u NATO-u S. I. Kisljaka iz Brisela. Naprotiv, prema zapadnim diplomatama u Moskvi, u Briselu se odvijaju intenzivni kontakti Ruske

---

Naprotiv, prema zapadnim diplomatama u Moskvi, u Briselu se odvijaju intenzivni kontakti Ruske Federacije i NATO-a na ekspertskom nivou.

Federacije i NATO-a na ekspertskom nivou. Kontakti nisu prekinuti ni u drugim oblastima, na primjer, oko pregovora o primjeni Ugovora o smanjenju i ograničenju strateškog ofanzivnog naoružanja“. Prema osoblju ambasade SAD-a u Moskvi, Rusija „ne želi da „spali sve mostove“ ... Postoji redovan telefonski most između ruskog ministra spoljnih poslova I. Ivanova i američkog državnog sekretara M. Olbrajt. Generalno, američka strana ocjenjuje ton ovih kontakata kao konstruktivan“¹².

Važno je napomenuti da su takve uravnotežene pristupe demonstrirali pojedini ruski političari od prvog dana agresije. Na primjer, već 24. marta bivši premijer Ruske Federacije V. S. Černomirdin upozorio je na scenario sukoba sa Zapadom, posebno na mogućnost raspoređivanja nuklearnog raketnog naoružanja u Belorusiji, kao korak koji bi bio nepovoljan za Rusiju¹³. Sljedećeg dana, zamjenik predsjednika komiteta ruske Državne dume za odbranu Aleksej Arbatov „rekao je da su izjave nekih političara o adekvatnim mjerama samo riječi. Ruska strana nema finansijska sredstva i ne može, na primjer, sredstva namijenjena za obrazovanje ili zdravstvo da prebaci resoru odbrane. Prema njegovim riječima, Moskva stoga može da preduzima samo političke korake, poput aktivnog rada u UN-u u cilju okončanja rata i vođenja pregovora... Prema Arbatovu, bilo bi pogrešno da Rusija zauzme pasivnu poziciju, kao i da izazove histeriju, na primjer, postavljanjem nuklearnog oružja na teritoriju Belorusije, što bi, po njegovom mišljenju, bio pogrešan korak“¹⁴.

Važno je napomenuti da su takve uravnotežene pristupe demonstrirali pojedini ruski političari od prvog dana agresije.

Jedan od upečatljivih primjera preovlađivanja umjerenih pristupa u ruskom političkom establišmentu bila je vanredna sjednica Držav-

---

12 Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. 28. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2112/99-RUVV/PÚ. S. 1.

13 Reakcie v RF na situáciu okolo ZRJ. S. 2.

14 Reakcie ruskej strany na bombardovanie ZRJ zo strany NATO. S. 2.

ne dume 27. marta, na kojoj je govorio ministar spoljnih poslova Rusije. „Vanredna sjednica Državne dume u subotu protekla je mirno“, izvijestili su slovačke diplomate svoje Ministarstvo spoljnih poslova. — Sama izjava [Državne Dume o agresiji NATO-a na Jugoslaviju], za koju je glasala ogromna većina poslanika (više od 80%), relativno je umjerena. Najjača frakcija, Komunistička partija, koristila je svoje govore radije da napadne predsjednika B.N.Jeljcina. V. V. Žirinovski, koji je došao u vojnoj uniformi i u svom govoru najavio početak Trećeg svjetskog rata, postao je tradicionalna zabava¹⁵.

Šef ruskog Ministarstva vanjskih poslova I. S. Ivanov kritikovao je oštre mjere prema zemljama NATO-a.

Šef ruskog Ministarstva vanjskih poslova I. S. Ivanov kritikovao je oštre mjere prema zemljama NATO-a. „Neću da krijem da je nastupio težak period u međunarodnim odnosima, neće ga biti lako prebroditi, a nanet je snažan udarac atmosferi povjerenja i partnerstva. Shvatajući sve ovo, istovremeno, ne smijemo ni u kom slučaju (ponavljam: ni pod kojim uslovima) kliziti u konfrontaciju, a još manje biti uvučeni u bilo kakve vojne avanture. Po ovom pitanju imamo čvrst stav predsjednika Rusije. Ako je neko očekivao i očekuje da će Rusija na kršenje Povelje UN-a i drugih principa međunarodnog prava odgovoriti sličnim koracima, onda se duboko vara. Rusija je bila i ostaće pouzdan, predvidljiv partner. Istovremeno, radićemo sa udvostručenom energijom na formiranju demokratskog multipolarnog svijeta, na prekidu trke u naoružanju i stvaranju pouzdanog panevropskog sistema bezbjednosti u kome bi svakoj državi bilo zagarantovano dostojno mjesto i jednaka sigurnost.“ Zatim je I. Ivanov obavijestio poslanike o značaju održavanja odnosa sa Vašingtonom. „Ne zatvaramo, naravno, vrata bilateralnim odnosima sa Sjedinjenim Državama, iako je šteta po tim odnosima značajna. Ne smijemo zaboraviti da su posljednjih godina naše zemlje... zajedno prešle dug put od konfrontacije do partnerstva. Dovoljno je podsjetiti da je samo u periodu 1996–1998. održano sedam sastanaka predsjednika naših država, pet sjednica Rusko-američke komisije za ekonomsku i tehničku saradnju na nivou premijera i 22 sastanka na nivou ministara spoljnih poslova. Takvo veliko političko iskustvo treba čuvati¹⁶. I Ru-

---

Rusija je bila i ostaće pouzdan, predvidljiv partner.

---

15 Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. S. 2.

16 Транскрипт састанка од 27. марта 1999. год. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

sija je cijenila ove odnose dvadesetog marta 1999. godine. „Dok je trajala agresija, naša delegacija je odletjela da učestvuje u ru-

---

Ivanov je takođe obavijestio ruske zakonodavce o mjerama usmjerenim na rješavanje vojnog sukoba.

---

ske-američkoj bilateralnoj komisiji, nastavila rad i potpisala niz veoma važnih bilateralnih ugovora i sporazuma“, rekao je I. S. Ivanov ruskim poslanicima. „U Beču smo nastavili pregovore o pri-

lagođavanju Ugovora o konvencionalnom naoružanju i prekjuče smo postigli... dogovore. Dakle, ne samo da ne smijemo da ograničavamo svoj rad, već, naprotiv, moramo da pokažemo da smo spremni na upravo takvo partnerstvo, da upravo takvo obostrano korisno partnerstvo suprotstavimo agresiji, koja svijet vodi u ćorsokak. Tako da ćemo slijediti ovu liniju, kao što smo uradili“¹⁷.

Ivanov je takođe obavijestio ruske zakonodavce o mjerama usmjerenim na rješavanje vojnog sukoba. „Naš glavni zadatak sada je da zaustavimo agresiju. Istovremeno, činimo aktivne napore u cilju obnavljanja političkog dijaloga“. Istovremeno, on je predstavio globalniju strategiju Rusije na ovoj teritoriji: „promovisanje stabilnog i bezbjednog razvoja Balkana, pretvaranje ovog regiona u faktor panevropske stabilnosti; aktivno učešće u mirnom rješavanju kriznih situacija i lokalnih sukoba, kao i u postkriznoj rekonstrukciji: transformacija Balkana u region obostrano korisne saradnje, perspektivno tržište za velike infrastrukturne i energetske projekte; povezivanje država regiona sa ruskim naporima da se stvori Veliki Mediteran i obezbjedi sloboda plovidbe u moreuzima Crnog mora; sveobuhvatan razvoj partnerstva sa svim zemljama regiona na principima UN i OEBS-a“¹⁸.

Treba napomenuti da je, za razliku od ruske strategije razvoja Balkana, u SAD-u i drugim zemljama NATO-a preovladavala strategija potiskivanja ovog regiona. „NATO nije propustio da iskoristi ovu situaciju da proširi svoje prisustvo na Balkanu. To je zahtijevalo promjenu jugoslovenske politike. I tako su se Beograd počele optuživati za genocid, aktivno je kružio mit o humanitarnoj

---

NATO nije propustio da iskoristi ovu situaciju da proširi svoje prisustvo na Balkanu.

---

katastrofi i tako dalje... Glavna pokretačka snaga ove operacije bile su Sjedinjene Države, koje su, kao što je sada sasvim očigledno, imale i svoje dalekosežne ciljeve: da iskoriste Kosovo kao poligon

za testiranje američke verzije novog strateškog koncepta NATO-a,

---

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

za nametanje političke i vojne diktature Sjedinjenih Država“. Otu-
da je proistekao najvažniji i globalni zadatak ruske diplomatije da
zaštiti Jugoslaviju: „Odbranom prava Jugoslavije na suverenitet danas, štitimo budućnost svijeta
i Evrope od najnovijeg oblika neokolonijalizma, koji se naziva NATO-kolonijalizam“¹⁹.

Dakle, već 27. marta ruska diploma-
tija se okrenula ka diplomatskom
rješenju agresije NATO-a na suve-
renu evropsku zemlju.

Važno je istaći važnu činjenicu da, sa stanovišta I. S. Ivano-
va, „NATO nije razvio realnu strategiju za svoje dalje djelovanje
u SRJ. Osvrćući se na razgovore sa zapadnim partnerima (naro-
čito sa državnim sekretarom SAD M. Olbrajt), on je rekao da se
alijansa nada saglasnosti S. Miloševića o njegovom učešću u pre-
govorima posle vojnih napada... Prema njegovim riječima, pred-
stavnici NATO-a namjeravaju da nastave sa bombardovanjem dok
jugoslovenska strana ne počne pregovore [pod uslovima SAD-a].
Prema njegovim riječima, oni nemaju drugi plan“²⁰.

U završnom dokumentu koji je usvojen na ovom sastanku
Državne dume navedeno je, prije svega, da je neophodno, prvo,
odmah prekinuti sukob u SRJ i započeti pregovore o mirnom rje-
šavanju sukoba, a drugo, korigovati odnos prema međunarodnim
sporazumima vezano za odbranu i bezbjednost Ruske Federacije,
treće, pružiti humanitarnu pomoć SRJ, četvrto, odložiti usvajanje
akta o ratifikaciji SNV-2²¹.

Dakle, već 27. marta ruska diplomatija se okrenula ka diplo-
matskom rješenju agresije NATO-a na suverenu evropsku zemlju.
Međutim, naglašeno je da će ruska strana, ukoliko agresori odbi-
ju pregovarački proces, ako se nastavi bombardovanje Jugoslavi-
je, razmotriti „sve neophodne mjere za suzbijanje ove agresije“²².

Pregovori ruske delegacije u Jugoslaviji i Njemačkoj i njihovi rezultati

Tri dana nakon vanredne sjednice Državne
dume Ruske Federacije, 30. marta, ruska vlada je

Međutim, naglašeno je da će ru-
ska strana, ukoliko agresori odbi-
ju pregovarački proces, ako se na-
stavi bombardovanje Jugoslavije,
razmotriti „sve neophodne mjere
za suzbijanje ove agresije“.

---

¹⁹ Ibid.

²⁰ Z TKI. Ivanova a A. Kvašnina. 26. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2072/99-RUVV/PU. S. 3.

²¹ Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. S. 2.

²² Транскрипт састанка од 27. марта 1999. год. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

sprovela svoj principijelni, mirovni diplomatski pristup mogućem prekidu agresije zemalja NATO-a na SRJ. Ruska delegacija

---

Tokom šestočasovnih pregovora sa predsjednikom SRJ Slobodanom Miloševićem, ruska delegacija je postigla važne rezultate.

---

koju je predvodio Jevgenij Primakov, u kojoj su bili ne samo ministri spoljnih poslova Igor Ivanov i odbrane Igor Sergejev, već i šefovi Spoljne obavještajne službe Vjačeslav Trubnikov i Vojne obavještajne službe Valentin Karabelnikov, doputovala je u Beograd.

Tokom šestočasovnih pregovora sa predsjednikom SRJ Slobodanom Miloševićem, ruska delegacija je postigla važne rezultate. Prvo, predsjednik Jugoslavije je bio spreman da politički riješi sva pitanja ukoliko bombardovanje prestane. „Politički put“ je podrazumijevao vođenje konstruktivnih pregovora, u kojima su učestvovali predstavnici svih strana u sukobu, uključujući i crkvene zajednice. Drugo, ako NATO bombardovanje prestane, Beograd je spreman da smanji broj svojih vojnih i policijskih snaga na Kosovu. Istovremeno je tražio da prestane podrška Alijanse OVK-u. Treće, S. Milošević je spreman da počne sa rješavanjem pitanja povratka svih jugoslovenskih izbjeglica u njihove domove.

Nakon pregovora, ruski premijer je rekao da njihov ishod smatra ohrabrujućim, nazvavši to „dobar početak koji može da zaustavi bombardovanje cijele zemlje. Rusija podržava stav Beograda da se bombardovanje mora odmah zaustaviti. Poslije pregovora sa ruskom delegacijom, Milošević... je izjavio da... Beograd se zalaže za političko rješenje i istovremeno za konstruktivan pristup. SRJ se slaže sa prijedlogom Ruske Federacije da smanji svoje vojno prisustvo na Kosovu nakon prestanka bombardovanja. Međutim, prema riječima Primakova, uspjeh političkih pregovora u potpunosti zavisi od potpunog prestanka podrške NATO-a kosovskim separatistima“²³.

Ruski premijer je kasno uveče istog dana u Bonu prenio detalje svojih pregovora sa S. Miloševićem njemačkom kancelaru

---

Nakon pregovora, ruski premijer je rekao da njihov ishod smatra ohrabrujućim.

Gerhardu Šrederu. I pored toga što je uoči odlaska ruske delegacije u Beograd većina zapadnih partnera, tokom „telefonskih razgovora, tražila od ruske strane da u Beogradu dođe do barem nekog signala koji bi dao povoda NATO-u da obustavi bombar-

---

23 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2123/99-RUVV/PÚ. S. 1.

dovanje SRJ“ i uprkos tome što je „u Beogradu uspio da postigne veoma jasan signal“, njemački kancelar je izjavio da „informacije koje je dobio od ruske delegacije nisu dovoljna osnova za političko rješenje sukoba na Kosovu. Šreder se drži teze da sama Alijansa mora da procijeni situaciju i da će odluke donositi *samo na osnovu svoje analize* (kurziv autora – V.N.)²⁴.

Predsjednik SRJ Slobodan Milošević dao je važnu izjavu nakon pregovora kada je potvrdio odluku jugoslovenskog naroda da sačuva suverenitet i teritorijalni integritet svoje zemlje.

Ruska strana se kategorički nije mogla složiti sa takvom ocjenom. Prema J.M. Primakovu, jugoslovenski lider je pokazao da može ozbiljno da napreduje u svojim pristupima. Ruski premijer je pregovore ocijenio na sljedeći način: „Misija je bila važna i blagovremena, pošto je tokom ... pregovora dobijen signal od Miloševića, koji je, po mišljenju ruske strane, dovoljan za početak političkog pregovaračkog procesa i odustajanja od vojnih akcija koje vode u ćorsokak i vraćaju sve negativne elemente prethodne epohe.. koji su, kako se čini, već prevaziđeni“²⁵. Prema ruskoj strani, predsjednik SRJ Slobodan Milošević dao je važnu izjavu nakon pregovora kada je potvrdio odluku jugoslovenskog naroda da sačuva suverenitet i teritorijalni integritet svoje zemlje i pozvao na političko rješenje kosovskog problema. U tom okviru, Beograd će „pokazati konstruktivan pristup. Nakon prestanka NATO bombardovanja SRJ, obećao je smanjenje broja srpskih vojnih i policijskih jedinica na Kosovu. Prema Miloševićevim riječima... posvećenost političkom procesu ima za cilj garantovanje ravnopravnosti za sve izbjeglice sa Kosova, bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost, i miran život u nezavisnoj i suverenoj Jugoslaviji. Moskva ovo smatra očigledno veoma važnim signalom Beograda, koji bi trebalo da čuju svi oni koji iskreno žele da zaustave tragični razvoj događaja i započnu proces povratka političkom rješavanju kosovskog problema“²⁶.

Ruski ministar spoljnih poslova I. S. Ivanov nazvao je pregovore u Beogradu „početkom procesa koji vodi rješavanju situacije, odbacivanju nasilnih metoda rješavanja problema i povratku pregovaračkog procesa“²⁷.

Moskva ovo smatra očigledno veoma važnim signalom Beograda.

---

24 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2123/99–RUVV/PÚ. S. 1-2.

25 Ibid. S. 2.

26 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 1.

27 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. S. 2.

Postavlja se pitanje da li se ruska misija u Beogradu može smatrati uspješnom. Šef ruskog ministarstva spoljnih poslova je na

---

Postavlja se pitanje da li se ruska misija u Beogradu može smatrati uspješnom.

---

ovo odgovorio krajem marta 1999. godine: „Oni koji su uključeni u pregovarački proces, posebno na Balkanu... dobro znaju da je nemoguće govoriti o bilo kakvim pomacima. Zato... u ovom

slučaju je potrebno voditi politiku manjih koraka... Oni koji nisu željeli vidjeti prave rezultate pokušali su da protumače rezultate pregovora kao neuspješne. Međutim, nije stvar u tome da ruska strana nije uspjela, jer je izvršila postavljeni zadatak, odnosno dobila je jasan signal od rukovodstva SRJ za političko rješenje sukoba. S obzirom na to da je sa druge strane stigao odgovor u vidu ultimatum [Jugoslaviji], možemo govoriti o njenom neuspjehu. Ona pokušava da nastavi da razmišlja u terminima ultimatum a i diktata. Ovo je... ključna razlika... Sprovođenje politike diktature dovodi do sukoba i ratova. Čim uključene strane dođu za pregovarački sto i pokušaju da pronađu političko rješenje, napredak je postignut“²⁸.

Međutim, zapadne zemlje nisu bile zainteresovane za „postizanje napretka“, nisu htjele da zaustave agresiju na Jugoslaviju, ma šta njihovi predstavnici govorili E.M.Primakovu tokom telefonskih razgovora. Na to ukazuje nekoliko važnih činjenica. Prvo, čim je objavljena informacija o Primakovljevom putovanju u Beograd, počele su intenzivne konsultacije između „zemalja NATO-a, u okviru kojih je dogovoren zajednički stav. To je počelo još prije završetka pregovora u Beogradu. Ivanov je podsjetio da je ratno vazduhoplovstvo NATO-a nastavilo sa bombardovanjem SRJ i prije nego što je Primakov stigao sa delegacijom u Bon, odnosno u trenutku kada ruski premijer još nije stigao da obavijesti njemačku kancelarku o rezultatima svog putovanja²⁹. Prema riječima Ivanova, ova činjenica ne zahtijeva dodatne komentare“³⁰.

Drugo, umjesto da sa ruskom delegacijom razgovara o rezultatima beogradskih pregovora, tokom kojih je S. Milošević uputio „veoma jasan signal“ zapadnim zemljama, Sjevernoatlantska alijansa je postavila novi ultimatum SRJ i nastavila eskalaciju agresije. Prema novom pristupu Sjedinjenih Država i

---

Međutim, zapadne zemlje nisu bile zainteresovane za „postizanje napretka“, nisu htjele da zaustave agresiju na Jugoslaviju, ma šta njihovi predstavnici govorili.

---

28 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 3-4.

29 Детальније види: Гуськова Е. Ю. Югославия: необъявленная война. С. 228, 231.

30 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 1-2.

njihovih evropskih saveznika, Beograd je „dužan da odmah povuče sve svoje trupe sa Kosova“.

Međutim, S. Milošević nije mogao da preduzme takav korak a da zemlje NATO-a ne zastave napad na SRJ, pošto je NATO podržao Oslobodilačku vojsku Kosova (OVK), a samim tim i povlačenje Vojske Srbije od strane predsjednika SRJ i brzo raspoređivanje jedinica sa Kosova značilo bi predaju dijela njegove teritorije. Pored toga, NATO trupe koje su podržavale teroriste iz OVK-a bile su u to vrijeme na granici sa Jugoslavijom³¹. Predstavnici zapadnih zemalja morali su biti toga svjesni. Stoga je zaključak slovačkih diplomata u Moskvi sasvim logičan: „Kao što je pokazao dalji razvoj događaja, zemlje NATO-a i Vašington nisu... uzeli u obzir rezultate pregovora ruske delegacije u SRJ“³².

Napad NATO aviona na Jugoslaviju počeo je 24. marta „u 19.41, u petoj nedelji Velikog posta, u srijedu.

Razlozi i rezultati prve etape NATO agresije na SRJ i njena percepcija u Rusiji

Napad NATO aviona na Jugoslaviju počeo je 24. marta „u 19.41, u petoj nedelji Velikog posta, u srijedu, po pravoslavnom kalendaru – Gluvu srijedu. Ovo je u 20 časova saopštio Generalštab Vojske Jugoslavije, a za 15 minuta oglasile su se sirene prvi put od Drugog svjetskog rata. Prvi napad dogodio se 25. marta i trajao je do četiri sata ujutru širom Jugoslavije. Glavni cilj su objekti PVO i radarske stanice. Masovni vazdušni udar izveden je u dva talasa. U prvom je učestvovalo 150 aviona i 50 krstarećih projektila, a u drugom (od 24.00 do 4.00 25. marta) – 50 aviona. Već prvog dana rakete i bombe su padale na objekte vojske i Ministarstva unutrašnjih poslova, fabrike (gdje su se proizvodile poljoprivredne avione), tvornice, industrijska preduzeća teške i lake industrije, uništene su 3 radarske instalacije“³³.

Prvi udari su pogodili Centar za obuku MUP-a Srbije na Klisu u Novom Sadu, aerodrom Batajnica, objekte „Utve“, „Milan Blagojević“ u Lučanima, Prištinu, Peć, Đakovicu, aerodrom Golubovci kod Podgorice, Danilovgrad, Kragujevac, Užice, Pančevo, Ulcinj. Već

Masovni vazdušni udar izveden je u dva talasa.

---

31 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. S. 2.

32 Ibid.

33 Гуськова Е. Ю. Югославия: необъявленная война. С. 221.

prve noći 150 aviona, koji su stigli iz Albanije i Makedonije, bombardovalo je Kosovo, mjesto gde se nalazila Treća armija. Istog

---

Prvi udari su pogodili Centar za obuku MUP-a Srbije na Klisu u Novom Sadu.

---

dana su italijanski mediji javili da je oboren jedan avion NATO-a. Ministarstvo odbrane Njemačke potvrdilo je da je riječ o njemačkom borbenom avionu Tornado. Jugoslavija je 25. marta prekinula diplomatske odnose sa SAD-om, Velikom Britanijom, Francuskom i Njemačkom³⁴.

NATO agresija na Jugoslaviju planirana je odavno, najverovatnije od kraja 1997. godine.³⁵ O tome je detaljno govorio ministar inostranih poslova Ruske Federacije I. S. Ivanov na sjednici Državne dume Ruske Federacije krajem marta 1999. godine: „Više od godinu dana smo odlagali upotrebu scenarija sile i pokrenuli pregovarački proces“³⁶.

Amerikanci i njihovi evropski partneri su djelovali veoma vješto. „Jugoslovensko rukovodstvo je potpisalo dva zatvorena dokumenta sa NATO-om, sa kojima ruska strana nije imala nikakve veze“, obavijestio je Ivanov ruske poslanike. „Jedan od njih se ticao brojčanih ograničenja prisustva jugoslovenskih oružanih snaga na Kosovu, drugi se ticao preletanja vazdušnog prostora regiona NATO avionima. Nakon toga je NATO aktivno koristio ove dokumente, optužujući jugoslovensko rukovodstvo za kršenje svojih obaveza i na taj način opravdavajući svoje prijetnje upotrebe sile“³⁷.

Koji su bili razlozi za takvo „varvarstvo“ (izraz I. S. Ivanova)? Prvo, uspostavljanje NATO diktature na Balkanu, kao što je već pomenuto. „SRJ je bila slaba karika u tom pogledu i zato je Alijansa smatrala da je neophodno da je napadne i potkopa njen vojni i ekonomski potencijal“, rekao je I. S. Ivanov krajem marta³⁸.

Drugo, radilo se o borbi SAD-a sa nezavisnim zemljama i za unipolarni svijet. Ruski ministar odbrane I. D. Sergejev, napominjući da je 24. marta „alijansa pokazala svoje pravo lice i prave namjere“, najavio je početak praktičnog testiranja budu-

---

NATO agresija na Jugoslaviju planirana je odavno, najverovatnije od kraja 1997. godine.

---

34 Ibid. C. 221-222.

35 Ibid. C. 205-221.

36 Транскрипт састанка од 27. марта 1999. год. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

37 Ibid.

38 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 2.

ćeg strateškog koncepta bloka. „Ono što se danas dešava u Jugoslaviji moglo bi da se desi u svakoj zemlji (ne samo u Evropi) koja pokušava da vodi nezavisnu politiku. Danas, odlučujući o sudbini Srba i Albanaca, SAD pokušavaju da izgrade unipolarni svijet u kome će dominirati diktatura vojne moći koju će odrediti jedna velika sila“³⁹. Tako je u Rusiji nastao koncept „neokolonijalizma, takozvanog NATO-kolonijalizma“⁴⁰.

Do kraja prvog dana bombardovanja od strane NATO lovaca i projektila ubijeno je oko 10 vojnih lica i 50 civila, a 20 vojnika i 200 civila je ranjeno.

Treći razlog je, naravno, bilo širenje NATO-a 1999. godine, što je dovelo do potrebe da se pokaže snaga alijanse. „Rukovodstvo alijanse je pompezno uvjeravalo rusku stranu da je NATO nova organizacija koja se oslobodila grešaka Hladnog rata“, rekao je ruski ministar spoljnih poslova I.S. Ivanov. „Međutim, nakon što je u svoje redove primila tri nove članice, Alijansa je odmah pokazala svoju agresivnu orijentaciju“⁴¹.

Može se izdvojiti nekoliko rezultata prve etape NATO agresije na Jugoslaviju. Prije svega, potrebno je obratiti pažnju na ljudske žrtve bombardovanja Jugoslavije. Do kraja prvog dana bombardovanja od strane NATO lovaca i projektila ubijeno je oko 10 vojnih lica i 50 civila, a 20 vojnika i 200 civila je ranjeno⁴². Do kraja marta ubijeno je 1.000 civila i 28 vojnih lica, 90 vojnika i oficira je ranjeno⁴³. I to uprkos činjenici da je, prema podacima ruskog Ministarstva spoljnih poslova, za cijelu prethodnu godinu u vezi sa kosovskom krizom poginulo oko 300 ljudi.⁴⁴

I pored toga što je zvanično naveden razlog napada NATO zemalja na Jugoslaviju bio „sprečavanje humanitarne katastrofe“ i genocida nad albanskim stanovništvom na Kosovu, činjenica je „da humanitarna situacija u SRJ nakon vojne intervencije NATO-a se naglo pogoršala i počeo je genocid nad narodima Jugoslavije“, izjavio je I. S. Ivanov. „Prema podacima UN-a, nakon 24. marta ove godine Kosovo je napustilo 94 hiljade ljudi. Za ovo je kriva NATO agresija...“

Do kraja marta ubijeno je 1.000 civila i 28 vojnih lica, 90 vojnika i oficira je ranjeno.

---

39 Ibid.

40 Транскрипт састанка од 27. марта 1999. год. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

41 Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. S. 1.

42 Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. S. 2.

43 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 3.

44 Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. S. 2.

Ivanov je rekao da ni u jednom izvještaju bivšeg šefa misije OEBS-a na Kosovu, američkog ambasadora Uilјam Vokera (koji, prema ri-

---

Bilo je i diplomatskih rezultata „vojne avanture“ zemalja NATO-a (izraz B. N. Jeljcina).

---

ječima Ivanova, „nema saosjećanja sa srpskim narodom“) nije bilo riječi o humanitarnoj katastrofi i etničkom čišćenju [prije početka NATO agresije]. Oni sadrže samo činjenice o kršenju ljudskih prava, sukobima, incidentima i terorističkim napadima⁴⁵. Stoga je ministar inostranih poslova Ruske Federacije na sjednici Državne dume govorio na sljedeći način: „Danas udaraju na cijelu teritoriju Jugoslavije, ne biraju nacionalnosti. Pogađaju ne samo Srbe, udaraju i Albance na Kosovu (Albanci ginu, inače), udaraju i na Vojvodinu gdje ima mađarskog stanovništva, udaraju i na Crnu Goru, odnosno na čitavo područje. Dakle, naravno, ovo je antinarodna, rekao bih, ne antisrpska, ne antialbanska, već anti-ljudska akcija“⁴⁶.

Bilo je i diplomatskih rezultata „vojne avanture“ zemalja NATO-a (izraz B. N. Jeljcina). Potpuno neopravdana agresija zapadne „odbrambene“ alijanse na suverenu, nezavisnu Jugoslaviju nije rešila, već je samo „komplikovala situaciju i postojeće pregovaračke mehanizme“⁴⁷. Na primjer, slovačke diplomate u Moskvi, analizirajući dalje moguće diplomatske korake Moskve za rješavanje situacije u Jugoslaviji, uočili su nekoliko ruskih pristupa, koji su postali diplomatski rezultati alijansovog bombardovanja SRJ: prvo, sadržaj „mirovnog sporazuma u Rambujeu i njene pariske izmjene su nevažeće, potrebno je dogovoriti novu formulu“, drugo, „rezolucija Savjeta bezbjednosti UN-a o Kosovu takođe nevažeća“, treće, „misija OEBS-a [u SRJ] je izgubila smisao u svom izvornom obliku; biće potrebno usaglasiti novi mandat, format, zadatke“ i, četvrto, „NATO je izgubio moralno pravo da djeluje kao mirovnjak na teritoriji bivše Jugoslavije“⁴⁸. Posle napada SAD-a i zapadnih zemalja na Jugoslaviju, promijenio se i odnos Rusije prema međunarodnim organizacijama, uključujući

---

NATO je izgubio moralno pravo da djeluje kao mirovnjak na teritoriji bivše Jugoslavije.

---

i OEBS. Rusija je zapadnim diplomatama počela da vjeruje mnogo manje nego prije marta 1999. godine.

---

45 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2127/99-RUVV/PÚ. S. 3.

46 Транскрипт састанка од 27. марта 1999. год. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

47 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. S. 2.

48 Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. S. 3.

Tako je teško ne primijetiti globalne rezultate NATO agresije na suverenu evropsku državu. Ruski predsjednik je o tome otvoreno rekao 25. marta: „Došlo je do kršenja ne samo Povelje UN-a, već i Temelnog akta o odnosima, saradnji i bezbjednosti između Ruske Federacije i NATO-a. Stvoren je opasan presedan za oživljavanje politike nasilne diktature, a čitav aktuelni međunarodni pravni poredak bio je ugrožen (kurziv autora – V.N.)“⁴⁹. Ništa manje kategorički na sjednici Državne dume nije govorio ministar inostranih poslova Ruske Federacije: „24. mart 1999. ostaće u poslijeratnoj istoriji Evrope kao jedan od najmračnijih datuma. NATO agresija na suverenu Jugoslaviju (a to je upravo agresija po svim kanonima međunarodnog prava) ozbiljno je zamračila kraj dvadesetog vijeka, zadala težak udarac naporima koji su se svih ovih godina činili u interesu formiranja pouzdane sistem evropske bezbjednosti, i stvorila stvarnu prijetnju međunarodnom miru. Još jednom je hladan vjetar rata duvao sa Balkana“⁵⁰.

Tako je teško ne primijetiti globalne rezultate NATO agresije na suverenu evropsku državu.

I što je duže trajalo bombardovanje nezavisne zemlje, to se produbljivao jaz između Rusije i zemalja Severnoatlantske alijanse.

Izvori:

- *Gus'kova E. Ю.* Istorija jugoslavskog krizisa (1990–2000). M.: Izdatel' A. Solov'ev, 2001.
- *Gus'kova Ye. Yu.* Istorija jugoslavskog krizisa (1990–2000). M.: Izdatel' A. Solov'ev, 2001.
- *Primakov E. M.* Годы в большой политике. M.: Kolleksiya «Sovershenno sekretno», 1999.
- *Gus'kova E. Ю.* Югославия: необъявленная война. Агрессия НАТО и процесс мирного урегулирования. SPb.: «Vladimir Dal'», 2020.
- *Gus'kova Ye. Yu.* Yugoslaviya: neob»yavlenneya vojna. Agressiya NATO i protsess mirnogo uregulirovaniya. SPb.: «Vladimir Dal'», 2020.
- *Primakov Ye. M.* Gody v bol'shoy politike. M.: Kolleksiya «Sovershenno sekretno», 1999.
- Reakcie v RF na situaciju okolo ZRJ. 24. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2032/99–RUVV.

Došlo je do kršenja ne samo Povelje UN-a, već i Temelnog akta o odnosima, saradnji i bezbjednosti između Ruske Federacije i NATO-a.

---

49 Reakcie ruskeje strany na bombardovanie ZRJ zo strany NATO. S. 1.

50 Транскрипт састанка од 27. марта 1999. год. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

- Reakcie ruskej strany na bombardovanie ZRJ zo strany NATO. 25. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2067/99–RUVV.
- K vývoju reakcií v RF na situáciu okolo Kosova. 25. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2068/99–RUVV/PU.
- 1. námestník MZV RF Avdejev o Kosove. 26. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2111/99–RUVV/PÚ.
- Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. 28. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2112/99–RUVV/PÚ.
- Transkript sastanka od 27. marta 1999. god. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>
- Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. 26. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2072/99–RUVV/PU.
- K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2123/99–RUVV/PÚ.
- Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2127/99–RUVV/PÚ.
- K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2123/99–RUVV/PÚ.
- Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2127/99–RUVV/PÚ.

Никитин Виктор Викторович¹

Преступление без наказания: первых этап агрессии НАТО против Союзной Республики Югославия глазами словацких дипломатов в Москве (24–31 марта 1999 г.)

Аннотация: Статья посвящена первому, важнейшему этапу агрессии НАТО против Югославии, в ходе которого выработывалась позиция и подходы российской дипломатии по отношению к косовскому конфликту. Речь идет об эпохе с начала бомбовых ударов вплоть до первых переговоров российской правительственной делегации, возглавляемой премьер-министром Евгением Примаковым, с президентом Союзной Республики Югославия Слободаном Милошевичем. В статье анализируются первые подходы Российской Федерации к нападению Североатлантического альянса на Югославию

---

¹ Младший научный сотрудник Института славяноведения РАН

и их модификация 27–30 марта 1999 г. Все источники автор вводит впервые в мировой истории в научный оборот.

Ключевые слова: Союзная Республика Югославия, Российская Федерация, косовский конфликт, российско-югославские отношения, миротворчество, дипломатия

Abstract: The article is devoted to the first, most important stage of NATO aggression against Yugoslavia, during which the position and approaches of Russian diplomacy towards the Kosovo conflict were developed. It was the era from the beginning of the bombing strikes up until the first negotiations of the Russian government delegation, headed by Prime Minister Yevgeny Primakov, with the President of the Federal Republic of Yugoslavia Slobodan Milosevic. The article analyzes the first approaches of the Russian Federation to the attack of the North Atlantic Alliance on Yugoslavia and their modification on March 27–30, 1999. The author introduces all sources into scientific circulation for the first time in world history.

Keywords: Federal Republic of Yugoslavia, Russian Federation, Kosovo conflict, Russian-Yugoslav relations, peacekeeping, diplomacy

Первая реакция Москвы

Первая реакция Москвы на бомбежки Североатлантическим альянсом (НАТО) Союзной Республики Югославия (СРЮ) была продемонстрирована за день до натовской агрессии. Премьер-министр России, направляясь в Вашингтон, должен был встретить в США начало бомбовых ударов, на переговорах совместной комиссии «Примаков – Гор». Там его «попытались бы убедить в правильности предпринятых военных действий. Но, 23 марта, летя над океаном в сторону США, Евгений Примаков соединился с Альбертом Гором по телефону». Связавшись по телефону с вице-президентом, российский политик спросил у него, может ли он дать гарантии, что удар не будет осуществлен во время его визита США.

Получив отрицательный ответ, российский премьер-министр приказал развернуть самолет над Атлантическим океаном².

Несмотря на всеобъемлющую поддержку многострадальной Югославии со стороны населения России³, Е. М. Примакова за его действие над Атлантикой некоторые газеты и политики серьезно критиковали. Они боялись, что из-за его отказа от визита США, Россия не получит кредит Международного валютного фонда (МВФ), что привело бы к катастрофическому сценарию. Российский политик, однако, отверг критику, правильно отметив, что этот факт не в состоянии повлиять на отношения с данной организацией. «Косово и проблемы российских долгов, как и [российского] финансового кризиса — это разные вещи, которые не связаны друг с другом», отметил он, проинформировав, что еще в самолете «разговаривал с президентом МВФ М. Камдессю, с которым договорились перенести встречу на более позднюю дату»⁴. Особенно эмоциональной критикой разразился лидер либерального движения «Яблоко» Г. Явлинский: «Он считает, что ему (Примакову. — В.Н.) следовало провести интенсивные переговоры в Америке по ситуации в Косово и обратиться в Совет Безопасности (СБ) ООН. По его словам, в России сформировался круг людей — коммунисты, ЛДПР, генералы, — которые втягивают РФ в настоящую войну. По его словам, истерию, вызванную этими силами, необходимо остановить. В Югославию должен войти миротворческий контингент (под руководством НАТО. — В.Н.), в том числе российские солдаты. По словам Явлинского, интервенция НАТО направлена на отведение друг от друга враждебных сербов и албанцев, так же, как Россия разделила грузин и абхазов в военном отношении, несмотря на протесты Тбилиси». С его точки зрения, Москва должна «убедить Милошевича уступить [требованиям НАТО]. По его словам, возвращение Примакова — это

2 Гуськова Е. Ю. История югославского кризиса (1990–2000). М.: Издатель А. Соловьев, 2001. С. 674; см. также: *Примаков Е. М. Годы в большой политике*. М.: Коллекция «Совершенно секретно», 1999. С. 358.

3 Гуськова Е. Ю. История югославского кризиса. С. 674–675; *Она же*. Югославия: необъявленная война. Агрессия НАТО и процесс мирного урегулирования. СПб.: «Владимир Даль», 2020. С. 227–228.

4 Reakcie v RF na situáciu okolo ZRJ. 24. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2032/99–RUVV. S. 1.

лишь протестная позиция, которая показывает, что у России нет реального плана по решению возникшей ситуации»⁵.

Однако как Явлинский, так и другие российские либералы (например, Б. Е. Немцов), оставались в подавляющем меньшинстве. Практически все российские политики и более 90% населения России поддерживали сербов⁶.

Основной акцент, однако, необходимо сделать не на депутатах, а на исполнительной власти РФ. В тот же самый день появилась информация о том, что Министерство обороны РФ рассматривает возможность размещения ядерных ракет на территории Белоруссии. Словацкие дипломаты в Москве четыре возможных действия российской власти: Во-первых, «Подъем волны антиамериканизма и ему подчиненные принятия политических решений правительством. В этом контексте Москва могла бы, например, посчитать развертывание национальной системы противоракетной обороны США нарушением системы соглашений по ядерному оружию и в одностороннем порядке выйти из невыгодных для нее положений или ограничений, в частности, по стратегическим носителям». Во-вторых, выход России из основополагающего акта РФ – НАТО, а также из другие форм сотрудничества («Партнерство ради мира»). В-третьих, игнорирование эмбарго ООН по отношению к разным странам, в частности, к Ираку. В-четвертых, вывод российских войск из-под командования НАТО в Боснии и Герцеговине⁷.

25 марта президент РФ Борис Ельцин отдал следующие приказы: во-первых, он потребовал срочного созыва заседания Совета Безопасности ООН и немедленного прекращения военных действий НАТО, во-вторых, отозвал главного военного представителя РФ при НАТО из Брюсселя в Москву, в-третьих, приостановил участие РФ в программе «Партнерство ради мира» и реализацию программы партнерства РФ – НАТО, в-четвертых, отложил переговоры о создании военной миссии связи НАТО в Москве⁸. Встретившись с министром иностранных дел РФ Игорем Ивановым, президент заявил, что Россия

5 Ibid. S. 1-2.

6 Гуськова Е. Ю. Югославия: необъявленная война. С. 228.

7 Reakcie v RF na situáciu okolo ZRJ. S. 2

8 Reakcie ruskej strany na bombardovanie ZRJ zo strany NATO. 25. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2067/99-RUVV. S. 1.

разорвет соглашения с НАТО. «С точки зрения Ельцина, Россия в военном отношении превосходит США. По его мнению, жесткость российской позиции в отношении интервенции в СРЮ вполне оправдана... Б. Н. Ельцин поручил И. С. Иванову созвать в Москве совещание министров стран-членов Контактной группы для урегулирования ситуации на Балканах»⁹.

В то же самое время министр обороны РФ маршал Игорь Дмитриевич Сергеев заявил, что Россия подготовит адекватные меры, при этом он «не исключил отмены эмбарго на поставку оружия в СРЮ. Однако последнее слово в этом вопросе будет за Президентом РФ Борисом Ельциным»¹⁰.

На следующий день, в ходе обеда в Посольстве Словакии в Москве, первый заместитель министра иностранных дел РФ А. А. Авдеев рассказал словацким дипломатам о том, что «главная цель России на данный момент — остановить бомбардировки и продолжить мирный процесс. Авдеев подчеркнул, что агрессия НАТО привела к невозможности заключения сторонами соглашения, разрабатывавшегося в Рамбуйе. Потребуется новые переговоры Контактной группы. Россия предложила провести встречу в Москве или на другой нейтральной территории. Дипломат подчеркнул, что российская делегация не полетит на территорию страны-члена НАТО. По его мнению, наиболее вероятным местом встречи является Вена. На данный момент все министры иностранных дел стран-участниц Контактной группы, кроме М. Олбрайт, согласны с таким предложением». Авдеев также сообщил, что сотрудничество с НАТО будет полностью заморожено. МИД РФ выдворил из России представителя НАТО в РФ А. Шахтагинского, в том числе «в связи с его неуместными высказываниями в российских СМИ. Некоторые конкретные проекты между РФ и НАТО будут остановлены... Россия пока не намерена выходить из основополагающего акта, хотя нападение на СРЮ можно квалифицировать как грубое его нарушение»¹¹.

9 K vývoju reakcií v RF na situáciu okolo Kosova. 25. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2068/99-RUVV/PU. S. 1.

10 Ibid.

11 1. námestník MZV RF Avdejev o Kosove. 26. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2111/99-RUVV/PU. S. 1.

Таким образом, в течение первых трех дней агрессии НАТО против Югославии, Россия занимала достаточно жесткую позицию: от передачи Белоруссии ракет с ядерными боеголовками вплоть до полного полной заморозки отношений.

Модификация российских подходов к агрессии НАТО

Начиная с 27 марта российские представители начинают придерживаться более взвешенной позиции. Российская власть отказывается обойти эмбарго, передать Белоруссии стратегические ракеты, выйти из Основополагающего акта и даже «Партнерства ради мира». «Российская дипломатия и другие ветви государственной власти сохраняют хладнокровие в вопросе продолжающихся бомбардировок СРЮ. Пока они ограничиваются относительно сдержанным подходом к нападению НАТО и достаточно демонстративными и ритуальными действиями, — написали в одном из своих отчетов словацкие дипломаты. В качестве примера они привели отзыв Россией своего военного представителя при НАТО и высылку из Москвы двух представителей Североатлантического альянса. «Однако интересно, что Россия, несмотря на декларируемую полную заморозку отношений с НАТО... до сих пор... не отозвала из Брюсселя своего посла при НАТО С. И. Кисляка. Напротив, по данным западных дипломатов в Москве, интенсивные контакты РФ и НАТО происходят в Брюсселе на экспертном уровне. Так же не были разорваны контакты и по другим направлениям, например, по поводу переговоров по реализации Договора о сокращении и ограничении стратегических наступательных вооружений». По оценке сотрудников Посольства США в Москве Россия «не желает “сжигать все мосты” ... Между главой МИД РФ И. Ивановым и госсекретарем США М. Олбрайт существует регулярный телефонный мост. В целом американская сторона оценивает тон этих контактов как конструктивный»¹².

Важно отметить, что такие взвешенные подходы демонстрировали некоторые российские политики с первого дня

12 Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. 28. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2112/99-RUVV/PÚ. S. 1.

агрессии. Так, например, уже 24 марта бывший премьер-министр РФ В. С. Черномырдин предостерег от сценария конфликта с Западом, в особенности возможности размещения ракетно-ядерного оружия в Белоруссии, как от шага, который был бы невыгоден для России¹³. На следующий день заместитель председателя комитета Госдумы РФ по обороне Алексей Арбатов «заявил, что заявления некоторых политиков об адекватных мерах — всего лишь слова. У российской стороны нет финансовых ресурсов, и она не может, например, передать средства, предназначенные на образование или здравоохранение, в оборонное ведомство. По его словам, Москва поэтому может предпринимать только политические шаги, такие как активная деятельность в ООН с целью прекращения войны и проведения переговоров... По мнению Арбатова, было бы неправильно, если бы Россия занимала пассивную позицию, а также вызывала бы истерию, например, путем размещения ядерного оружия на территории Беларуси, что, по его мнению, было бы неверным шагом»¹⁴.

Одним из ярких примеров преобладания в российском политическом истеблишменте умеренных подходов стало внеочередное заседания Госдумы 27 марта, на котором выступил министры иностранных дел России. «Субботняя внеочередная сессия Госдумы... проходила мирно, — информировали словацкие дипломаты свой МИД. — Само заявление [Госдумы об натовской агрессии против Югославии], за которое проголосовало подавляющее большинство депутатов (более 80%), является относительно умеренным. Самая сильная фракция — Коммунистическая партия — использовала свои выступления скорее для нападок на президента Б. Н. Ельцина. Традиционным развлечением стал В. В. Жириновский, пришедший в военной форме и заявивший в своем выступлении о начале Третьей мировой войны»¹⁵.

Глава российского МИД И. С. Иванов выступил с резкой критикой жестких мер по отношению к странам НАТО. «Не скрою, в международных делах наступил тяжелый период, преодолеть его будет непросто, нанесен сильный удар по атмосфере доверия и партнерства. Осознавая все это, нам

13 Reakcie v RF na situáciu okolo ZRJ. S. 2.

14 Reakcie ruskej strany na bombardovanie ZRJ zo strany NATO. S. 2.

15 Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. S. 2.

вместе с тем ни в коем случае (повторяю: ни в коем случае) нельзя скатываться к конфронтации, а тем более втягиваться в какие бы то ни было военные авантюры. На этот счет у нас есть твердая установка президента России. Если кто-то рассчитывал и рассчитывает, что Россия сорвется, ответит на нарушение Устава ООН и других принципов международного права аналогичными шагами, то он глубоко ошибается. Россия была и останется надежным предсказуемым партнером. При этом мы с удвоенной энергией будем добиваться формирования демократического многополюсного мира, свертывания гонки вооружений, создания надежной общеевропейской системы безопасности, в которой каждому государству было бы обеспечено достойное место и равная безопасность». Затем И. Иванов проинформировал депутатов о важности сохранения отношений с Вашингтоном. «Мы не закрываем двери, разумеется, и для двусторонних отношений с Соединенными Штатами, хотя ущерб этим отношениям нанесен значительный. Нельзя забывать, что за последние годы наши страны... прошли вместе большой путь от противостояния к партнерству. Достаточно напомнить, что только в 1996–1998 годах состоялось семь встреч президентов наших государств, пять сессий российско-американской комиссии по экономическому и техническому сотрудничеству на уровне премьер-министров, 22 встречи на уровне министров иностранных дел. Таким солидным политическим багажом нужно дорожить»¹⁶. И Россия дорожила этими отношениями в двадцатых числах марта 1999 г. «В то время как шла агрессия, наша делегация вылетела для участия в российско-американской двусторонней комиссии, продолжила работу и подписала целый ряд очень важных двусторонних договоров и соглашений, — сообщил И. С. Иванов российским депутатам. — Мы в Вене продолжали переговоры по адаптации договора по обычным вооружениям и позавчера вышли на... договоренности. Поэтому мы должны не только не свертывать работу, а, наоборот, мы должны демонстрировать, что мы готовы именно к такому партнерству, противопоставлять именно такое, взаимовы-

16 Стенограмма заседания 27 марта 1999 г. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

годное, партнерство агрессии, которая толкает мир в никуда. Так что эту линию мы будем проводить, как и проводили»¹⁷.

Иванов также проинформировал российских законодателей о мерах, направленных на решения военного конфликта. «Главная наша задача сейчас — прекратить агрессию. Одновременно мы предпринимаем активные усилия, направленные на возобновление политического диалога». В то же время он обнародовал более глобальную стратегию России на данной территории: «содействие стабильному и безопасному развитию Балкан, превращение этого региона в фактор общеевропейской стабильности; активное участие в мирном урегулировании кризисных ситуаций и локальных конфликтов, а также в посткризисном восстановлении: превращение Балкан в регион взаимовыгодного сотрудничества, перспективный рынок крупных инфраструктурных и энергетических проектов; подключение государств региона к российским усилиям по созданию Большого Средиземноморья, обеспечению свободы судоходства в черноморских проливах; всестороннее развитие партнерских отношений со всеми странами региона на основе принципов ООН и ОБСЕ»¹⁸.

Необходимо отметить, что в отличие от российской стратегии развития Балкан, в США и других натовских стран возобладала стратегия подавления этого региона. «НАТО не преминуло воспользоваться такой ситуацией, чтобы расширить свое присутствие на Балканах. Для этого требовалось добиться изменения политики Югославии. И вот в адрес Белграда стали выдвигаться обвинения в геноциде, активно тиражировался миф о гуманитарной катастрофе и так далее... Главной движущей силой этой операции выступили Соединенные Штаты, которые, как теперь это совершенно очевидно, имели и свои далеко идущие цели: использовать Косово как полигон для отработки американской редакции новой стратегической концепции НАТО, для навязывания политического и военного диктата США». Отсюда исходила важнейшая, причем глобальная задача для российской дипломатии по защите Югославии: «Защищая сегодня право Югославии на суверенитет, мы защищаем будущее мира и Европы от

---

17 Там же.

18 Там же.

новейшей формы неокOLONиализма, так называемого НАТО-колониализма»¹⁹.

Важно отметить и тот немаловажный факт, что с точки зрения И. С. Иванова «НАТО не разработала реалистичную стратегию по своим дальнейшим действиям в СРЮ. Ссылаясь на свои разговоры с западными партнерами (в частности, с госсекретарем США М. Олбрайт), он заявил, что альянс надеется на согласие С. Милошевича по его участию в переговорах после военных атак... По его словам, представители НАТО намерены продолжать бомбовые атаки до тех пор, пока югославская сторона не начнет переговоры [на условиях США]. По его словам, другого плана у них нет²⁰».

В итоговом документе принятом на данном заседании Госдумы отмечалось, прежде всего, что необходимо, во-первых, немедленно прекратить военные действия в СРЮ и начать переговоры о мирном урегулировании конфликта, во-вторых, исправить отношение к международным соглашениям, связанным с обороной и безопасностью РФ, в-третьих, обеспечить гуманитарную помощь СРЮ²¹, в-четвертых, отложить принятие акта о ратификации СНВ-2²².

Таким образом, уже 27 марта российская дипломатическая стрелка качнулась в сторону дипломатического урегулирования натовской агрессии против суверенной европейской страны. Но при этом подчеркивалось, что в случае отказа агрессоров от переговорного процесса, в случае продолжения бомбежек Югославии, будут российской стороной рассмотрены «все необходимые меры для отражения этой агрессии»²³.

---

19 Там же.

20 Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. 26. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2072/99-RUVV/PU. S. 3.

21 27 марта, т.е. в день данного заседания Госдумы была отправлена первая партия гуманитарной помощи России в Югославию.

22 Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. S. 2.

23 Стенограмма заседания 27 марта 1999 г. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

Переговоры российской делегации в Югославии и Германии и их итоги

Через три дня после внеочередного заседания Госдумы РФ, 30 марта, российская власть реализовала действиями свой принципиальный, миротворческий дипломатический подход по возможному прекращению натовскими странами агрессии против СРЮ. Делегация России под руководством Евгения Примакова, в составе которой находились не только министры иностранных дел Игорь Иванов и обороны Игорь Сергеев, но и главы Службы внешней разведки Вячеслав Трубников и Военной разведки Валентин Карабельников, прибыла в Белград.

В ходе шестичасовых переговоров с президентом СРЮ Слободаном Милошевичем российская делегация добилась важных результатов. Во-первых, президент Югославии готов был решить все вопросы политическим путем, в случае прекращения бомбежек. Под «политическим путем» подразумевалось проведение конструктивных переговоров, в которых должны были участвовать представители всех вовлеченных в конфликт сторон, в том числе и церковных общин. Во-вторых, в случае прекращения бомбардировок НАТО Белград готов сократить численность своих военных и полицейских сил в Косово. В то же время он потребовал прекращения поддержки АОК со стороны Альянса. В-третьих, С. Милошевич готов приступить к решению вопроса о возвращении всех югославских беженцев в свои дома.

После переговоров российский премьер-министр заявил, что их итог считает обнадеживающим, назвав его «хорошим началом, которое может остановить бомбардировки всей страны. Россия поддерживает позицию Белграда, в соответствии с которой бомбежки должны быть немедленно прекращены. После переговоров с российской делегацией Милошевич... заявил, что... Белград выступает за политическое решение и в то же время за конструктивный подход. СРЮ согласна с предложением РФ сократить военное присутствие в Косово после прекращения бомбардировок. Однако, по словам Примакова, успех политических переговоров полностью

зависит от полного прекращения поддержки НАТО косовских сепаратистов»²⁴.

Детали своих переговоров с С. Милошевичем российский премьер-министр сообщил канцлеру ФРГ Герхарду Шрёдеру поздно вечером того же дня в Бонне. Несмотря на то, что накануне отъезда российской делегации в Белград большинство западных партнеров в ходе «телефонных переговоров просило российскую сторону достичь хотя бы какой-то сигнал в Белграде²⁵, который дал бы НАТО основание приостановить бомбардировки СРЮ» и несмотря на то, что «в Белграде удалось добиться вполне четкого сигнала»²⁶, немецкий канцлер заявил о том, что «информация, полученная им от российской делегации, не является достаточной основой для политического решения косовского конфликта. Шрёдер придерживается тезиса, что Альянс должен сам оценивать ситуацию и будет принимать решения *только на основе своего анализа* (выделено автором. — В.Н.)»²⁷.

Российская сторона категорически не могла согласиться с такой оценкой. С точки зрения Е. М. Примакова, югославский лидер продемонстрировал, что может серьезно продвигаться вперед в своих подходах. Российский премьер-министр оценил переговоры следующим образом: «Миссия была важной и своевременной, так как в ходе... переговоров был получен сигнал от Милошевича, которого, по мнению российской стороны, достаточно для начала политического переговорного процесса и отказ от военных действий, ведущих в тупик и к возврату всех отрицательных элементов предыдущей эпохи..., которые, как могло бы показаться, уже преодолены»²⁸. По оценке российской стороны, президент СРЮ Слободан Милошевич после переговоров сделал важное заявление, когда подтвердил решение югославского народа сохранить суверенитет и территориальную целостность своей страны и призвал к политическому решению косовской проблемы. В

24 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2123/99-RUVV/PÚ. S. 1.

25 См. Гуськова Е. Ю. Югославия: необъявленная война. С. 228.

26 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2127/99-RUVV/PÚ. S. 2.

27 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2123/99-RUVV/PÚ. S. 1-2.

28 Ibid. S. 2.

его рамках Белград «продемонстрирует конструктивный подход. После прекращения натовских бомбардировок СРЮ он пообещал сократить количество сербских военных и полицейских подразделений в Косово. По словам Милошевича... приверженность политическому процессу направлена на то, чтобы гарантировать равенство всем беженцам из Косово независимо от национальности и вероисповедания, а также мирную жизнь в рамках независимой и суверенной Югославии. В Москве считают это однозначно очень важным сигналом Белграда, который должны услышать все те, кто искренне желает прекратить трагическое развитие событий и начать процесс возвращения к политическому урегулированию косовской проблемы»²⁹.

Министр иностранных дел РФ И. С. Иванов переговоры в Белграде назвал «началом процесса, ведущего к урегулированию ситуации, отказу от силовых методов решения проблемы и возвращению переговорного процесса»³⁰.

Возникает вопрос, можно ли считать российскую миссию в Белграде успешной. На него еще в конце марта 1999 г. ответил глава российского МИД: «тот, кто занимается переговорным процессом, особенно на Блканах..., прекрасно знает, что невозможно говорить о каких-либо прорывах. Поэтому... в данном случае необходимо проводить политику незначительных шагов... Те, кто не хотел видеть реальных результатов, попытались трактовать итоги переговоров как неудачные. Однако дело не в провале российской стороны, поскольку она выполнила поставленную перед собой задачу, т.е. получила четкий сигнал от руководства СРЮ в пользу политического урегулирования конфликта. Учитывая тот факт, что с другой стороны пришел ответ в виде ультиматума [Югославии], можно говорить об ее неудаче. Она пытается продолжать мыслить категориями ультиматума и диктата. Вот в чем... заключается принципиальная разница... Проведение политики диктата приводит к конфликтам и войнам. Как только вовлеченные стороны садятся за стол переговоров и пытаются найти политическое решение, достигается прогресс»³¹.

29 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 1.

30 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. S. 2.

31 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 3-4.

Однако западные страны не интересовало «достижение прогресса», они не собирались останавливать свою агрессию против Югославии, что их представители ни говорили бы Е. М. Примакову в ходе телефонных звонков. На это указывает несколько важнейших фактов. Во-первых, как только была опубликована информация о поездке Примакова в Белград, между «странами НАТО начались интенсивные консультации, в рамках которых была согласована единая позиция. Это началось еще до окончания переговоров в Белграде. Иванов напомнил, что ВВС НАТО возобновили бомбардировки СРЮ еще до того, как Примаков успел приземлиться вместе с делегацией в Бонне, то есть в тот момент, когда российский премьер еще не успел сообщить канцлеру ФРГ об итогах своей поездки³². По мнению Иванова, этот факт не нуждается в дополнительных комментариях»³³. Во-вторых, вместо обсуждения итогов белградских переговоров российской делегации, в ходе которых С. Милошевич отправил западным странам «вполне четкий сигнал», Североатлантический альянс предъявил СРЮ новый ультиматум и продолжил эскалацию агрессии. Согласно новому подходу США и их европейских союзников, Белград «обязан немедленно вывести все свои войска из Косово». Однако С. Милошевич без прекращения натовскими странами нападения на СРЮ не мог пойти на такой шаг, так как НАТО поддерживало Армию освобождения Косово (АОК), и, таким образом, вывод президентом СРЮ сербских вооруженных сил и подразделений быстрого развертывания из Косово означало бы сдачу части своей территории. К тому же, войска НАТО, поддерживавшие террористов из ОАК, находились в то время на границе с Югославией³⁴. Представители западных стран не могли об этом не знать. Поэтому, вполне закономерен вывод словацких дипломатов в Москве: «Как показало дальнейшее развитие событий страны НАТО и Вашингтон не... учитывали итоги переговоров российской делегации в СРЮ»³⁵.

32 Подробнее см.: Гуськова Е. Ю. Югославия: необъявленная война. С. 228, 231.

33 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 1-2.

34 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. S. 2.

35 Ibid.

Причины и итоги первого этапа агрессии НАТО против СРЮ и восприятие ее в России

Нападение на Югославию авиацией НАТО началось 24 марта «в 19:41, в пятую неделю поста, в среду, по православном календарю — в Глухую среду. В 20:00 об этом сообщил Генеральный штаб Армии Югославии (АЮ), и уже через 15 минут зазвучали сирены, впервые после Второй мировой войны. Первый налет произошел 25 марта и длился до четырех утра по всей территории Югославии. Главная цель — объекты ПВО, радиолокационные станции. Массовый удар авиации был осуществлен двумя волнами. В первой участвовали 150 самолетов и 50 крылатых ракет, а во второй (с 24:00 до 4:00 25 марта) — 50 самолетов. В первый же день ракеты и бомбы падали на объекты армии и МВД, здания фабрик (сельскохозяйственных самолетов), заводов, промышленных предприятий тяжелой и легкой промышленности, уничтожили 3 радарные установки»³⁶.

Первые удары обрушились на «Учебный центр МВД Сербии в Клисе в Нови-Саде, на аэродром Батайница, объекты “Утве”, “Милан Благодоевич” в Лучани, Приштину, Печ, Джаковицу, аэродром “Голубовцы” около Подгорицы, на Даниловград, Крагуевац, Ужице, Панчево, Ульцинь. В первую же ночь 150 самолетов, прилетевшие со стороны Албании и Македонии, бомбили Косово, расположение Третьей Армии. В тот же день итальянские СМИ сообщили, что сбит один самолет НАТО. Министерство обороны Германии подтвердило, что это был немецкий боевой самолет “Торнадо”. 25 марта Югославия прервала дипломатические отношения с США, Великобританией, Францией и Германией»³⁷.

Агрессия НАТО против Югославии задумывалась давно, скорее всего, с конца 1997 г.³⁸ Министр иностранных дел РФ И. С. Иванов на заседании Госдумы РФ в конце марта 1999 г. подробно об этом говорил: «Более года мы оттягивали силовой сценарий, запустили переговорный процесс»³⁹.

³⁶ Гуськова Е. Ю. Югославия: необъявленная война. С. 221.

³⁷ Там же. С. 221–222.

³⁸ Там же. С. 205–221.

³⁹ Стенограмма заседания 27 марта 1999 г. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

Американцы со своими европейскими партнерами действовали весьма искусно. «Югославское руководство подписало с НАТО два закрытых документа, к которым российская сторона отношения не имела, — информировал Иванов российских депутатов. — Один из них касался количественных пределов присутствия вооруженных сил Югославии в Косово, другой — облетов самолетами НАТО воздушного пространства края. В дальнейшем НАТО активно использовало именно эти документы, обвиняя югославское руководство в нарушении взятых обязательств и оправдывая таким образом свои угрозы применения силы»⁴⁰.

Какие же были причины для такого «варварства» (выражение И. С. Иванова)? Во-первых, установление диктата НАТО на Балканах, о чем уже выше говорилось. «СРЮ была слабым звеном в этом плане, и поэтому Альянс считал необходимым атаковать ее и подорвать ее военный и экономический потенциал», — заявил И. С. Иванов в конце марта⁴¹.

Во-вторых, речь шла о борьбе США с независимыми странами и за однополярный мир. Министр обороны РФ И. Д. Сергеев, отметив, что 24 марта «альянс показал свое истинное лицо и истинные намерения», заявил о начале на практике тестирования будущей стратегической концепции блока. «То, что происходит сегодня в Югославии, может произойти в любой стране (не только в Европе), которая пытается вести независимую политику. Сегодня, решая судьбу сербов и албанцев, США пытаются построить однополярный мир, в котором будет господствовать диктат военной мощи, который будет определяться одной великой державой»⁴². Отсюда возникла в России концепция «неоколониализма, так называемого НАТО-колониализма»⁴³.

Третьей причиной, несомненно, стало расширение в 1999 г. НАТО, которое привело к необходимости показать мускулы альянса. «Руководство альянса пафосно заверяло российскую сторону, что НАТО — новая организация, избавившаяся от ошибок “холодной войны”, — заявил глава рос-

40 Там же.

41 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 2.

42 Ibid.

43 Стенограмма заседания 27 марта 1999 г. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

сийского МИД И. С. Иванов. — Однако, приняв в свои ряды трёх новых членов, Альянс сразу же показал свою агрессивную направленность»⁴⁴.

Можно выделить несколько итогов первого этапа агрессии НАТО против Югославии. Прежде всего, необходимо обратить внимание на человеческие последствия бомбежек Югославии. К исходу первых суток нанесения бомбовых ударов натовскими истребителями и ракетами погибло около 10 военнослужащих и 50 гражданских, а ранено было 20 и 200 соответственно⁴⁵. К концу марта погибло 1000 мирных жителей и 28 военных, 90 солдат и офицеров получили ранения⁴⁶. Это притом, что по данным российского МИД за весь предыдущий год в связи с косовским кризисом погибло около 300 чел.⁴⁷

Несмотря на то, что официально заявленной причиной нападения стран НАТО на Югославия стало «предотвращение гуманитарной катастрофы» и геноцида албанского населения в Косово, фактом «остается то, что именно после военной интервенции НАТО гуманитарная ситуация в СРЮ резко ухудшилась и начался геноцид народов Югославии, — заявил И. С. Иванов. — По данным ООН, после 24 марта этого года Косово покинули 94 тысячи человек. В этом виновата агрессия НАТО... Иванов заявил, что ни в одном докладе бывшего главы миссии ОБСЕ в Косово американского посла Ч. Уокера (которого, по словам Иванова, «вряд ли можно заподозрить в симпатиях к сербскому народу»), о гуманитарной катастрофе и этнических чистках [до начала агрессии НАТО] ничего не говорится. В них содержатся только факты по поводу нарушения прав человека, столкновений, инцидентов и террористических актах»⁴⁸. Поэтому министр иностранных дел РФ на заседании Госдумы высказался в следующем ключе: «Сегодня бьют по всей территории Югославии, не выбирают национальностей. Бьют не только по сербам, бьют и по албанцам в Косово (и гибнут албанцы, кстати), бьют и по Воєводине, где венгерское население, бьют и по Черногории, то есть по всей площадке. Поэтому, конечно, это антинародная,

44 Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. S. 1.

45 Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. S. 2.

46 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. S. 3.

47 Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. S. 2.

48 Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2127/99-RUVV/PÚ. S. 3.

я бы сказал, не антисербская, не антиалбанская, а античеловеческая акция»⁴⁹.

Имели место и дипломатические итоги «военной авантюры» стран НАТО (выражение Б. Н. Ельцина). Ничем неоправданная агрессия западного «оборонительного» альянса против суверенной, независимой Югославии не решила, а только «усложнила ситуацию и существовавшие переговорные механизмы»⁵⁰. Так, например, словацкие дипломаты в Москве, анализируя дальнейшие возможные дипломатические шаги Москвы по урегулированию ситуации в Югославии, отмечали несколько российских подходов, которые и стали дипломатическими итогами бомбежки альянсом СРЮ: во-первых, наполнение «мирного соглашения в Рамбуйе и его парижская модификация недействительны, необходимо согласовать новую формулировку», во-вторых, «резолюции Совета Безопасности ООН по Косово также недействительны», в-третьих, «миссия ОБСЕ [в СРЮ] потеряла смысл в своем первоначальном виде; необходимо будет договариваться о новом мандате, формате, задачах, и, в-четвертых, «НАТО утратило моральное право выступать в качестве миротворца на территории бывшей Югославии»⁵¹. После нападения США и западных стран на Югославию изменилось и отношение России к международным организациям, включительно, к ОБСЕ. Россия западным дипломатам стала доверять намного меньше чем до марта 1999 г.

Таким образом, сложно не заметить глобальные итоги агрессии НАТО против суверенного европейского государства. Об этом откровенно еще 25 марта сказал российский президент: «Произошло нарушение не только Устава ООН, но и Основновополагающего акта о взаимоотношениях, сотрудничестве и безопасности между Российской Федерацией и НАТО. Был создан опасный прецедент возрождения политики силового диктата, под угрозой оказался *весь нынешний международный правопорядок* (выделено автором. — В.Н.)»⁵². Не менее категорично высказался на заседании Госдумы и ми-

49 Стенограмма заседания 27 марта 1999 г. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

50 K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. S. 2.

51 Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. S. 3.

52 Reakcie ruskej strany na bombardovanie ZRJ zo strany NATO. S. 1.

нистр иностранных дел РФ: «24 марта 1999 года останется в послевоенной истории Европы как одна из самых черных дат. Агрессия НАТО против суверенной Югославии (а это именно агрессия по всем канонам международного права) серьезно омрачила конец XX века, нанесла тяжелый удар по тем усилиям, которые предпринимались все эти годы в интересах формирования надежной системы европейской безопасности, создала реальную угрозу международному миру. Вновь с Балкан повеяло леденящим ветром войны»⁵³.

И чем дольше проходили бомбежки независимой страны, тем больше углублялась пропасть между Россией и странами Североатлантического альянса.

Источники:

- Гуськова Е. Ю. История югославского кризиса (1990–2000). М.: Издатель А. Соловьев, 2001.
- Gus'kova Ye. Yu. Istoriya yugoslavskogo krizisa (1990–2000). M.: Izdatel' A. Solov'yev, 2001.
- Примаков Е. М. Годы в большой политике. М.: Коллекция «Совершенно секретно», 1999.
- Гуськова Е. Ю. Югославия: необъявленная война. Агрессия НАТО и процесс мирного урегулирования. СПб.: «Владимир Даль», 2020.
- Gus'kova Ye. Yu. Yugoslaviya: neob»yavlenneya vojna. Agresiya NATO i protsess mirnogo uregulirovaniya. SPb.: «Vladimir Dal'», 2020.
- Primakov Ye. M. Gody v bol'shoy politike. M.: Kolleksiya «Sovershenno sekretno», 1999.
- Reakcie v RF na situáciu okolo ZRJ. 24. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2032/99–RUVV.
- Reakcie ruskej strany na bombardovanie ZRJ zo strany NATO. 25. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2067/99–RUVV.
- K vývoju reakcií v RF na situáciu okolo Kosova. 25. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2068/99–RUVV/PU.
- 1. námestník MZV RF Avdejev o Kosove. 26. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2111/99–RUVV/PÚ.
- Analýza reakcií v RF na bombardovanie ZRJ a perspektívy ďalších krokov. 28. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253–100. Č.j. 2112/99–RUVV/PÚ.

⁵³ Стенограмма заседания 27 марта 1999 г. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>

- Стенограмма заседания 27 марта 1999 г. URL: <http://transcript.duma.gov.ru/node/2397/>
- Z TK I. Ivanova a A. Kvašnina. 26. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2072/99-RUVV/PÚ.
- K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2123/99-RUVV/PÚ.
- Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2127/99-RUVV/PÚ.
- K rokovaniam J. Primakova v ZRJ a SRN. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2123/99-RUVV/PÚ.
- Z TK I. Ivanova a I. Sergejeva. 31. 3. 1999. // DA MZV SR. F. ZÚ Moskva. Kr. 101. Fasc. 253-100. Č.j. 2127/99-RUVV/PÚ.

